EUGENIJUS ALIŠANKA

Kaip neatpažįstamai pasikeičia daiktai, keliaudami iš gyvenimo į tekstą ir atvirkščiai – iš teksto į gyvenimą.

Empedoklio batas

TOLIMŲJŲ REISŲ ESĖ

TYTO ALBA

EUGENIJUS ALIŠANKA

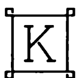
Empe-doklio batas

TOLIMŲJŲ REISŲ ESĖ

VILNIUS 2016

UDK 821.172-4
Al-124

Knyga išleista Lietuvos kultūros tarybai parėmus

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

ISBN 978-609-466-162-4

Keliautojas keliauja dėl įvairių motyvų
ir kartais savo keliones aprašo,
bet būtent dėl to keliautojų pasakojimai
yra mažai patikimi.
Jie beveik visada pamatytus dalykus
papildo tais, kuriuos galėjo pamatyti.

Iš XVIII a. enciklopedijos,
arba aiškinamojo mokslų,
menų ir amatų žodyno

Pats geriausias tekstas

Vidurvasaris. Vidurdienis. Vidurkaimis. Sėdžiu nuščiuvęs trobos palėpėje, palinkęs prie tuščio kompiuterio puslapio. Regis, taip galėčiau sėdėti iki pat gyvenimo galo, gal net ilgiau, daug ilgiau, kol kas nors rastų baltus griaučius ir vis dar švytintį tuščią kompiuterio ekraną. Sakytų, štai rašytojas, visą save atidavęs kūrybai, niekam nebuvęs našta, nevarginęs Alzheimeriu artimųjų, jam nereikėjo žiūrėti vaikams į akis ir klausinėti, kas jie tokie, tie nusikaltėliai, pagrobę jo užslėptus stiklainyje pinigus, kurių jis niekada ir neturėjo, tie siurbėlės, kankinę jį įkaitintais lygintuvais ir kvailais klausimais, tie vagys, išnešioję jo laiką mažais smėlio laikrodėliais, tie menkystos, sužlugdę talentą. Štai rašytojas, nekamavęs pasaulio savo insultu, savo vėžiais, nešoko aplinkui jį moterys tarsi menadės, nekaišiojo basonų, nemasažavo pragulų, negirdė sultiniais per vamzdelius, augančius tiesiai iš gerklų, neleido injekcijų į nudrenuotas venas, duok Dieve, kiekvienam taip išeiti, bet ne

kiekvienam duota, deja, kas turi, tam būna pridėta, o štai rašytojas. Ir tekstą parašė neeilinį, tiesa, ne kiekvienam suprantamą, kai kam atrodo, kad tai tik keli tušti kompiuterio puslapiai, gal autorius tiesiog užmigo prie kompiuterio ir nejučia užgulė vieną klavišą. Bet aš pažįstu autorių, ir žinau, kad taip nėra. Pažįstu neblogai, kai kas net sako, kad mes esame tas pats tipas, bet tokie teiginiai ne visai atitinka tikrovę.

Ir man vis labiau patinka tas tuščias tekstas, tas neišvengiamai būtinas knygos įvadas, be kurio vargu ar įmanoma būtų suprasti pačios knygos būtinybę. Netrumpas, kokių dešimties tūkstančių spaudos ženklų, pakankamai išsamus, pakankamai informatyvus, daug dėmesio skiriantis sociokultūrinei situacijos analizei, menkėjančiam rašytojo vaidmeniui šiandieninėje pramogų kultūroje, ironiškas, bet toli gražu ne ciniškas, šiek tiek moralizuojantis, bet ne didaktiškas, visiškai atitinkantis žanro reikalavimus. Dešimt tūkstančių kartų spustelėtas didžiausias klaviatūros klavišas „tarpas“, kiekvieną spustelėjimą palydint ilgomis pauzėmis ir pamąstymais. Užrašytas ilgais nematomais, banguojančiais sakiniais, kurie beveik susilieja į vieną nenutrūkstamą srautą, vieną mintį, sugeriančią visus įmanomus atsišakojimus, visus temos keliamus klausimus ir atsakymus. Ir po tokiu autoriui svarbiu tekstu neabejotinai būtinas parašas, ne koks slapyvardis, bet tikras vardas. Vardas Pavardenis. Tekstas, kurį norisi cituoti, nors tai daryti ir sunku, jis pernelyg vientisas. Kad ir šią vietą, kur kalbama apie esė epochos pabaigą:

“

Citata netrumpa, bet verta dėmesio, nes mes iš tiesų tarsi matome priešingą procesą, esė beveik baigia išstumti trumpuosius prozos kūrinius, leidyklos su didžiausiu malonumu leidžia eseistų knygas, dabar bene kiekvienas pradedantis rašytojėlis bando savo jėgas imdamasis šio trumpametražio besiužečio žanro, taip kadaise pretendentai į poetus šlifuodavo sonetus ar bent jau aštuoneilius. Tiesa, autorius šiame fragmente net nesiruošia verkšlenti dėl beviltiškai nugrimzdusių į miglas „gerų laikų“, kai pastangos buvo vertinamos labiau už rezultatą, netgi priešingai – jis kiekviename tarpsnyje ar epochoje įžvelgia tam tikrą kūrybingumo konstantą, kritinę kūrybingumo masę, kuri, jo nuomone, yra pastovi, taigi ir šiandien jos neturėtų trūkti net pačių lengviausių formų menuose. Galima pritarti autoriaus dėstomoms mintims, kad šie žali ir panokę, kai kurie ir pernokę eseistai primena mėgėjus fotografus, pleš-

kinančius iš kairės į dešinę giminaičius vienkartinėmis šypsenomis jazminų krūmo fone, savo sudribusias moteris pajūriuose, tiesa, kadro kamputyje palikdami vietos ir jaunoms liaunoms „netyčiukėms" be liemenėlių, tailandietiškus budas ir egiptietiškas piramides, debesis ir vabalus, iškritusius pirmagimių dantis ir saulėlydžius, kurie niekada nepavyksta, nes pernelyg didelis to, ką fotografuoji, ir to, ką matai, kontrastas. Tie mėgėjai dažniausiai dirba automatiniu režimu. „Dirba" čia yra tinkamas žodis, nes jų kūrybingumas apsiriboja nepavykusių nuotraukų trynimu iš kompiuterio, gal dar jų gadinimu – kitaip to juokingo spalvinimo, tarsi vaikiškų knygelių, skirtų ikimokykliniam amžiui, nepavadinsi – naudojantis fotošopu. Tačiau reikia pasakyti, kad naujuose fotoaparatuose, turiu tokį ir pats, jau slypi kūrybingumo užtaisas, tereikia leisti pačiam aparatui mąstyti, ir netrukus pamatai, kad jis už tave gerokai protingesnis. Paklaidžiojęs po jo meniu, gali aptikti tokį keistą ženkliuką: *Intelligent mode*, suprask, spusteli vieną mygtuką, ir jis pradeda mąstyti kaip inteligentas, pats nusprendžia, kokios diafragmos, kokio išlaikymo reikia, portretas čia ar peizažas, net gali sufokusuoti žvilgsnį į tą, kuris dažniau šypsosi. Šito režimo dar nesu išbandęs, bijau, kad mano ir aparato interesai gali susikirsti, aš dažniau fotografuoju nesišypsančius objektus, ne tokius inteligentiškus, kuriems ir taip trūksta ryškumo. Tik leisk jam rinktis, ir vietoj šilto ir šalto mačiusių surūgusių lietuvių ims pleškinti antrame plane slankiojančius išsišiepusius, visada laimingus amerikonus ar japonus. Taigi esė ir primena tokiais fotoaparatais *nutrauktas* nuotraukas.

Tarsi viskas gerai, geras ryškumas, įžiūrimas ir pirmas, ir antras planas, viskas tiesiai iš gyvenimo, tad kokios dar literatūros reikia? Ir vis dėlto autorius šioje citatoje pranašauja esė epochos pabaigą. Ne nuo kalno, kaip senieji bibliniai pranašai, tiesiog žvelgia giliau į šį žanrą ir mato jame dvi pabaigas – mirtį arba reinkarnaciją. Kuri labiau tikėtina, aiškėja skaitant visą tekstą.

Ir šiaip apie mirtį jis užsimena ne vienoje vietoje, kad ir šiame pasaže apie skruzdėles:

»

«

Ir vis dėlto tekstas nėra apokaliptinis, savo nuotaika jis man primena rusų rašytojo Michailo Šiškino romaną „Laiškų knyga“. Tarsi apie mirtį, ir taip atvirai, kaip sugeba tik Dostojevskio tautos rašytojai. O kartu – visų pirma – apie nemirtingumą. Visad galvojau, kad mirtis yra pernelyg privati, intymi, kad ją reikėtų apeiti užuolankomis, užuominomis, kaip oralinį ar analinį seksą, kad pornografija yra ne kita mėnulio pusė, ne nematomoji meilės pusė, bet žanras, aprėpiantis daugiau negu vien lytinę sueitį, – ir žaizdas, ir pamišimus, ir žvaigždžių atviravimus

televizijos ekrane. Ir mirtį. Kartais atrodydavo, kad kaip pornografinių filmų kūrėjai užsiima savo nišą, taip ir kai kurie rašytojai privatizuoja tam tikras temas, jie jaučiasi nusipirkę Odisėjo, angelų, aklumo, pilvakalbystės, velniai žino kieno dar autorines teises. Mirties. Tad dabar visa, ką pasakysit, bus panaudota prieš jus žemiškajame ar dangiškajame teisme, nevykėliai plagiatai. Šiame pasaže apie skruzdėles aiškėja, kad mirtis tėra skausmo ar nejautros aukščiausias taškas. Aukščiausias virimo taškas. Kai vanduo virsta garais, kurie gula ant stiklo, kol užrasoja langai. O rašytojas vedžioja pirštu savo vardą, mėgindamas įsiamžinti. Skruzdėlės ir mirtis – man irgi labai artima tema. Aš jas žudau. Nežinau, ko jos veržiasi į mano teritoriją, nenutrūkstamais srautais plūsta į namus. Tikriausiai klystu manydamas, kad tai mano vieno namai. Kad galiu turėti *savo* namus. Užberiu baltais bekvapiais milteliais „Bros" jų greitkelį, besidriekiantį nuo krūmų iki verandos, eismas lėtėja, po poros valandų šimtai skruzdėlių kūnų sustingsta pražiotomis burnomis (aha, čia jau iš Šiškino), netikėtomis pozomis, tarsi užkluptos Vezuvijaus išsiveržimo, tik lava permatoma, skaidri, tarsi vidurdienio oras. Na taip, tai ir yra vidurdienio oras. Tačiau netrunka prabėgti pora savaičių, ir vėl matau greitkelį, naują, per porą metrų nuo senojo, vėl nenutrūkstamas eismas iš krūmų į verandą. Dvikryptis. Ar užsispyrimas ir yra nemirtingumas? Į šį klausimą minėtas pasažas neatsako, nes ten apie skruzdėles kalbama visai kitu požiūriu, ten tik aiškinamasi, koks likimas budistinės teorijos požiūriu laukia to, kuris žingsniuodamas takeliu netyčia užmina skruzdėlę.

Šalia platesnių pasvarstymų tame „tuščiame" tekste netrūksta ir asmenine patirtimi grįstų įžvalgų, kritiško požiūrio į savo ambicijas, netgi pasišaipymų iš savo reikšmingumo, kurie galėtų būti itin įdomūs pradedantiesiems rašytojams. Kad ir toks perliukas:

»

<...>

«

Aišku, šitoje citatoje vėlgi būtų galima įžvelgti visuotinesnius dalykus, rašytojo vaidmens evoliuciją nuo pranašo iki prašalaičio ar ubago, sėdinčio prie bažnyčios ir prašančio išmaldos savo sielos žaizdoms užgydyti, bet čia svarbesnis yra stilius, *kaip tai pasakyta*, teikiantis viltį, kad literatūra nėra vien tik tai, *kas pasakyta*.

Galima būtų ginčytis dėl tų vietų, kuriose autorius perdėm apsinuogina, kai pasakodamas apie savo vienatvės potyrius pernelyg nugrimzta į kasdienybės detales, ima jas vardyti, palikdamas skaitytojui sumegzti galus, ieškoti prasminių sąsajų pačiam. Šiek tiek šizofrenišką mąstymą (matomi vien daiktai, bet ne jų ryšiai, tie daiktai neproporcingai išdidinami) primenantys teksto frag-

mentai, kad ir šis, pasakojantis apie naktinius garsus sodyboje ir baimes:

»

<...>

<...>

«

tikriausiai nepatiks leidėjui, gal jis netgi siūlys juos išbraukti, nes tokio pobūdžio tekstų netrūksta ir kitose knygose, šis įvadas labiau turėtų būti apžvalginio, „sociokultūrinio“ (kažkodėl pradėjau baimintis tokių žodžių), probleminio pobūdžio. Man rodos, kad iškirpti šias vietas būtų neteisinga teksto atžvilgiu, nes, kaip minėjau, jis yra pakankamai vientisas, todėl neabejotinai išryškėtų pjūvio siūlės, jeigu apskritai pavyktų tas skyles užlopyti. Prieš kelias dienas tvarkiau keliuką į sodybą, erškėtuogės buvo taip apkėtusios kelkraštį, kad automobilio šonu tekdavo braukti per spyglių tvorą. Iš pradžių pešiojau ir karpiau po vieną šaką, galiausiai neapsikentęs atsinešiau tėvo įrankį krūmams genėti ir perėjau su juo statmenai, nuriekdamas apystorę žalią morenginį pyragaitį primenančią riekę. Erdvės automobiliui padaugėjo, krūmai jau primena gyvatvorę, atsirado šiokia tokia plokštuma, tik viena bėda – apsinuogino visos erškėčių šakos, kiaurai šviečiasi jų raizgalynė, styro

spygliuoti strampai. Tarsi ir gražiau buvo iki tol, kol žaliuojančios, nuo rožinių žiedų svyrančios šakos ir šakelės veik siekė žemę ir kažkaip estetiškai, natūraliai dengė visą krūmo gyvatyną. Galvoju – o kas iš tiesų yra natūralu? Krūmo mechanizmas tarsi ir turėtų būti natūralus, gal jo ir neverta slėpti? Man regis, būtent šią problemą autorius ir iškelia minėtuose fragmentuose, netiesiogiai formuluodamas klausimą dėl kintančių literatūros normalumo ir normatyvumo nuostatų. Todėl tikrai nereikėtų šių minčių, iš pirmo žvilgsnio atrodančių tarsi ne visai mintys, braukti iš teksto, nes apsinuogintų jo mechanizmas, jo sąlygiškumas, o tai toli gražu ne kiekvienam skaitytojui būtų priimtina, ypač nusiviltų tie, kurie šiaip gyvenime yra linkę į klasikinę estetiką. Aukso pjūvius, sidabro amžius ir vario triūbas. Tiesą sakant, ir aš pasigendu tankesnio audinio, prisodrinto metaforų, antropomorfizmų ir kitų figūrų, kaip, pavyzdžiui, portugalo Jose Saramago tekste:

> *Povandeninių siaubo grotų labirintuose vaiduokliškų žuvų šešėliai laužias į paskutines nuovokos duris, už kurių ši dar mėgina slėptis, apsigobus nerišlaus veblenimo skraiste. Paskui tyla.*

Suprantu, kad tai tėra kilmingųjų barokinių laikų ilgesys. Užtat tylos netrūksta ir šiame iš pirmo žvilgsnio tuščiame tekste. Tuo jis pirmiausia ir patraukia.

Kai atidžiau įsiskaitai, gal ir kyla abejonių dėl teksto originalumo. Kai kam jis sietųsi su kitais autoriais, man kažkodėl jis primena Samuelį Beckettą, tiksliau, vieną iš-

trauką iš jo pjesės, nors puikiai žinau, kad šio teksto autorius nebuvo jos skaitęs rašydamas savąjį. Ištrauką, kur Bamo balsas B sako:

Gerai.
Aš vienas.
Vasara.
Laikas eina.

Mano Amo balsas A kalba veik tą patį, tik jam atrodo, jog laikas sustojo. Netrukus aš, Amas, eisiu gerti kavos į tėvų sodybą, nes jau pats vidurdienis, kaip mes sakome, kavimetis. Eidamas pro praviras tėvo dirbtuvės duris užmesiu žvilgsnį į pavargusį retro stiliaus sieninį laikrodį, kurį jis parsivežė iš Vilniaus. Ir tas laikrodis rodys lygiai dvyliktą. Kasdien einu gerti kavos tuo pat metu, kasdien matau tą patį laiką. Vis pagalvoju, bet nesu tikras, ar tik tas laikrodis nėra sugedęs ir rodo, anot vienos minklės, teisingą laiką tik kartą per dieną. Jeigu taip, kodėl jis rodo vidurdienį? Tėvo polinkis į tvarką? Abi rodyklės vienoj krūvoj, kaip vienodo dydžio medvaržčiai vienoje dėžutėje. O gal viskas papraščiau? Laikas eina, bet vos A užrašo *Vidurvasaris. Vidurdienis. Vidurkaimis*, ir laikas sustoja.

Apie tai ir bus knyga, didžiai gerbiami mylistos skaitytojai.

Apie keliaujančius rašytojus

Visi ko nors verti rimtesni pasvarstymai globaliomis temomis tradiciškai pradedami nuo Adomo ir Ievos. Savuosius pradėsiu nuo kiek vėlesnių laikų – nuo Abelio ir Kaino, tikiuosi, manasis autoritetas dėl to pernelyg nenukentės.

„Teisybė, Kainas buvo prakeiktas ir jo bausmė, kaip ir jo neapykanta Abeliui, taip pat persiduoda iš kartos į kartą. *Todėl būk prakeiktas toli nuo žemės, kuri atvėrė savo burną priimti tavo brolio kraują iš tavo rankos. Kai dirbsi žemę, ji nebeduos tau daugiau savo derliaus. Tu būsi bėglys ir klajūnas žemėje.* Taigi Kainas, jo akimis, pasmerkiamas sunkiausiai bausmei: jis turi tapti klajokliu, koks buvo Abelis. Kainas pasipriešina šiam nuosprendžiui ir jam nepaklūsta. Pasitraukia toli nuo Viešpaties veido ir pastato miestą, pirmąjį miestą, kurį pavadina Henochu.

Aš tvirtinu, kad šis prakeiksmas, kritęs ant žemdirbių, vis taip pat nusistačiusių prieš savo brolius klajoklius, ne-

išnyko ir mūsų dienomis. Žemė jų nebeišmaitina, ir žemknisiai priversti iškeliauti, susikrovę mantą."

Šitaip rašo Michelis Tournier savo romane „Girių karalius". Vargu ar jam rūpi tik žmonės, auginantys kiaules, vištas ir rapsą, juo labiau man, auginančiam akmenis, ir ne tik užantyje. Argi čia neįžiūrime ir dramatiškos rašytojų situacijos? Leisiu sau susiaurinti paskutinę pastraipą, vietoj žodžio „žemė" įrašysiu „kalba" – ir ką perskaitysime? „Aš tvirtinu, kad šis prakeiksmas, kritęs ant kalbadirbių, vis taip pat nusistačiusių prieš savo brolius klajoklius, neišnyko ir mūsų dienomis. Kalba jų nebeišmaitina, ir kalbaknisiai priversti iškeliauti, susikrovę mantą." Dabar tarsi aiškiau, dabar matos, kurlink suku. Šnekėsiu apie keliaujančius rašytojus.

Nešioja jie Kaino žymę, nors ir ne visi pripažįsta ar ją atpažįsta. Sėslieji į juos žiūri su įtarimu, gal bijo, kad vėl rankos nepakeltų prieš artimą savo, gal tiesiog užuodžia svetimų kraštų dūmus ar kvepalus. Nėra namų, nėra šeimos be dūmų, tvyro tarp jų regimos ir neregimos įtampos. Ir be pavydo neapsieinama. Ko tik nesu pavydėjęs broliui savo – ir pieno buteliuko pradžioje, ir bohemiškos *chebros* vėliau. Keliaujantys, vis dažniau pastebiu, vengia pasakotis apie keliones, suka kalbą į kitą pusę, vis apie orus, apie knygas, gal taip ir geriau, visiems ramiau. Čia tik privatus, kone intymus reikalas. Beveik kaip apatinių baltinių lentyna ar piniginės turinys. O, tu Lietuvoje? – nustemba. Iš kur grįžai? O kur dabar? – klausia tūlas, o keliaujantysis teisinasi, aš teisinuosi, tarsi būčiau kaltas, gal ir esu, visi mes krikštyti, nuodėmingi katalikai. Ir kam

rūpi, kad gal jau pusę metų nebuvau pajudėjęs toliau nei Zabarija, nepasigenda manęs geležinių vilkų miestas, kaip rašė Herbertas: „Nuo šiol nebebus manęs jokioj bendroj nuotraukoj." Tikriausiai nešioju Kaino žymę kaktoj, bet ji ne Gorbačiovo apgamas, iš toli nesimato. Iš arti irgi, tiesą sakant.

Kadaise neprašytas pasakodavau, net tikėjau, kad visiems turėtų būti įdomu, – ir iš kur šitoks naivumas, negi viską galima suversti jaunystei? Štai neatmenamais laikais, nepriklausomybės pradžioje, grįžau iš Amerikos po trijų mėnesių literatūrinės programos Ajovoje, be įspūdžių, vežiau ir apkūnų butelį *Jim Beam*, Czesławo Miłoszo mėgstamo gėrimo, dar linkėjimų nuo paties poeto iš Berklio. Buvau užsidegęs Valdybos rašytojams raportuoti apie literatūrinį gyvenimą Didžiojoje žemėje, tačiau visai netikėtai – gal tik man netikėtai – tarp *kitų klausimų* manajam vietos taip ir neatsirado. Burbono butelį išgėriau tą patį vakarą su atsitiktiniais sugėrovais „Suokalbyje", išvadas dariausi vėliau, veidrodyje ieškojau pirmųjų Kaino žymių. Tiesą sakant, tos žymės man rūpėjo ne labiau negu pirmieji žili plaukai. Žilė galvon, tai jau rimčiau.

Su įtarimu žiūri sėslieji į keliaujančius, nėra ko slėpti. Jeigu važiuoji į festivalį arba gyveni kūrybos namuose, labai įdomu, kaip ten įsitrynei? Jeigu kūrybą verčia į kitas kalbas, tai gal taip ir rašai, kad būtum verčiamas, kad būtum išverčiamas, kurpi euroromanus ir euroeilėraščius? Įtartinas ir visas anatvorinis pasaulis – nepažįstami ir nesuprantami ten literatūrinius žaidimus žaidžiantys žmonės, jų taisyklės ir vertybės, *hic sunt leones*, o kur liūtai, ten

ir cirkas, kur cirkas, ten ir klounai. Keliaujantys klounai. „Čia jiems tas pat, ar tu aukščiausios prabos, ar trečiarūšis poetas, unikali kalbos gyvybė vertimuose, net ir vykusiuose, tuose didelės didelio poeto kūrybos kitakalbiuose fragmentėliuose, šiaip ar taip, dažniausiai *prateriota*.

Užsieniai – štai kur puiki terpė mums, vidutinybėms! Užsieniai suteikia svorio, reikšmės, prasmingumo iliuziją – tavo dydžiui ir reikšmei neadekvataus aukščio postamentą."

Taip rašo Aidas M. atsidūręs Vienoje, panašiai galvoja ir kiti sėslieji, supaprastinus skambėtų maždaug taip: aukščiausios prabos, nenormalieji, nepatogieji gyvena sėsliai, o keliauja tik vidutinybės, sušukuotieji. Taip taip, traukiu iš rankovės kozirį, dar dirbdamas Rašytojų sąjungoje tarptautininku, į Poezijos pavasarį buvau atsikvietęs Seamusą Heaney, Tomą Tranströmerį, Tomažą Šalamuną, jiems Lietuva buvo užsienis – argi ne puiki terpė vidutinybėms, taip jiems ir reikia. Taip taip, sutinku, su pavyzdžiais toli nenukeliausi, jie dažniausiai tik patvirtina išimtis. Bet argi ne išimtimis remiasi gera literatūra, kuo gi dar? Jeigu ne, tai kaipmat įpuola į sociologijos glėbį. O sociologijai nebejaučiu meilės, tiesą sakant, niekada ir nejaučiau, geriausiu atveju – silpnybę skaičiams, štai bene kas savaitę apklausos džiaugsmingai praneša, kad Lietuvos žmonės labiausiai pasitiki gaisrininkais, o aš, po galais, vis švaistau pinigus, draudžiuosi nuo vieno vienintelio baubo – nuo gaisro.

„Abudu Adomo sūnūs, manoma, (p)rašė dūmais", – (p)rašo Alfonsas A. Abudu sūnūs žaidė su ugnimi. Ra-

šytojai žaidžia su parašytomis ir neparašytomis istorijomis, su angelais, su mirtimi, su kalba, su rimais, žaidžia gražiais paviršiais, vyno nuosėdomis ir kortomis. Būna, kad pirmiausia rašo ir tada prašo, kiti atvirkščiai – prašo ir tada rašo. Keliaujantys paprastai prašo stipendijos, bet ir prašydami rašo, rašo paraiškas, žada užbaigti neužbaigiamą knygą, parašyti neparašomą romaną, išversti neišverčiamus eilėraščius. Ką iš tiesų rašytojas rašo parašęs paraišką, žino tik jis pats, nes niekam tai, tiesą sakant, ir nerūpi, projektai gyvena savo atsietą gyvenimą, jiems rašytojas tėra eilutė ekselio lentelėje. Rašytojas ryžtasi rašyti abejotiną literatūrinę vertę turinčius tekstus, turiu galvoje paraiškas, ne iš gero gyvenimo, kalba jų nebeišmaitina, ir kalbaknisiai priversti iškeliauti, susikrovę mantą. Taip ir matau Lietuvą iš paukščio skrydžio: šimtai laukinių alkanų rašytojų, sumetę nešiojamuosius, planšetinius, išmaniuosius vežėčiosna, traukia karavanais į Vakarus. Ne ką geresnė ir pasiliekančiųjų dalia, sėslieji irgi ne visada prasimaitina iš savo kūrybos, vieni turi antrą pilietybę, atsiprašau, profesiją, kiti, užspeisti į kampą, (p)rašo Žmonos ar Valstybės stipendijos. *C'est la vie*, kaip sako fatališkieji prancūzai. Kažkoks Somalis Europos centre.

Tūlas sakys, kad vaizdas sutirštintas kaip kondensuotas pienas, bet, pamenu, vaikystėje būtent jo labiausiai ir trūko iki laimės. Sykį aptikau močiutės slaptuose podėliuose po spinta vieną indelį, praurbinau žirklėmis ar peiliu, koks skirtumas kuo, abu įrankiai froidiškai aštrūs, praurbinau dvi skyles ir išsiurbiau visą tirštimą iki dugno iškart, tuščią skardinę paslėpiau. Laimė pramaišiui su nu-

sikaltimu. Laimei, be bausmės. Kodėl tai prisimenu dabar, gerdamas juodą kavą Vienoje? Gal todėl, kad rašymas ir yra trumpalaikė laimė pramaišiui su nusikaltimu, prancūzų postmodernistai sakytų – su transgresija. Gal todėl, kad čia atsidūriau ne tik dėl to, jog kalba manęs neišmaitina. Kad įkandin Alfonso Nykos-Niliūno galiu pradėti savo biografiją jo sakiniu: „Po to, gulėdamas lopšyje arba lovoje, jau ištisas dienas svajodavau, kaip čia pasiekus duris ir perlipus per slenkstį, kuris man tuomet atrodė nelyginant koks Cerberis prie Hado karalystės vartų, rūsčiai ir negailestingai tikrinąs kiekvieną norintį įeiti arba išeiti." Kad iki šiol lipu per tą slenkstį, net ir sapnuose.

Kainas, nepaisant prakeiksmo, vis dėlto netapo tikru klajokliu, nomadu *par excellence*, jis tik pasitraukė toli nuo Viešpaties veido ir įkūrė miestą, beje, pirmąjį žmonių istorijoje, taigi jo veiksmą turėtume laikyti archetipiniu, ir Jungas tam pritartų, kitaip sakant, nesupraskime visko pažodžiui. Bent jau kol archeologai neatkapstė to Henocho Izraelio dykumoje ar Negyvosios jūros druskynuose. Keliaujantis rašytojas atlieka šį veiksmą, kaip vargonininkas Bacho *Requiem*, tūkstantį kažkelintą kartą. Ten, kur jis atsiduria, miestas jau stovi, tad jam belieka tą miestą šiek tiek apgriauti, pasidaryti vietos savajam. Minėtieji prancūzai linksėtų galvomis – taip taip, dekonstruoti. Įsteigti namus, tapti sėsliu, namisėda, aišku, laikinai, bet dėl to užduotis nepalengvėja, juo labiau kad su kiekvienu nauju miestu senka ir jėgos, ir vaizduotė, vis mažiau baroko, rokoko ir gotikos, vis daugiau nuogo kūno ir plikų sienų.

La petite mort, sako tie patys prancūzai (ar dar liko žodžių, kurių jie nėra pasakę?) apie orgazmą, bet ir keliaujančiam rašytojui būtina šiek tiek numirti, metaforiškai sakant, pasiųsti atsisveikinimo bučinį ankstesniam gyvenimui. Niekas nenorėjo mirti, niekas nenori, bet ar mes čia apie tą pačią mirtį? Keliaujantys visada šiek tiek nori, jie yra šiek tiek savižudžiai, mažos mirties adoratoriai. Kartais pasiklystantys tarp orgazmo ir literatūros. Kaskart atvykęs į rezidenciją nekilnojamojo turto agento žingsniu apeinu *savo* namus, išmėtau viengungio mantą ir iškart imuosi savo miesto statybos, braižausi žemėlapius, juose paryškinu *savo* kavines, *savo* parduotuves, *savo* šiukšliadėžes, *savo* nuošaliausius parkų takus. Kaip šuo pasižymiu teritoriją, kartais ir tiesiogine prasme. Keliaujančio šuns miestai. Ne visiems pavyksta aklimatizuotis iš karto, kaip ir aukštikalnėse ar jūroje imi ir subloguoji. Štai estų poezijos meistras, tąsyk atvažiavęs į Visbį, tris dienas gėrė, kaip įkalintas be kaltės blaškėsi po kūrybos namus, niekaip nenorėjo susitaikyti, niekaip negalėjo numirti ankstesniam gyvenimui, kol visų paklydėlių motina Gunila pažadėjo jį, nei gyvą, nei mirusį, deportuoti į liūdnąją Estiją anksčiau laiko, ir tik tada poetas išblaivėjo. Mirė ir prisikėlė kūrybai. *La petite mort*. Man dažniausiai pavyksta ir be įspėjimo ar papeikimo, kartais net anksčiau nei estui.

O ką sako kita, irgi nelabai ko pamokanti, bet detektyvo verta istorija, šįkart apie vokiečių prozos meistrą? Taigi vieną dieną tas meistras netikėtai dingo iš mažo miestelio W., o tikriau – iš didingus kaizerių laikus menančių rūmų, kuriuose rašė, tapė ir grojo dvi dešimtys geriausių

Europos savižudžių. Išėjo kaip stovi, savo celėje palikęs ir kompiuterį, ir telefoną. Kelias dienas vaikščiojome aplinkui imperatoriškuosius tvenkinius ieškodami skenduolio, dvi savaites spengė nežinomybės tyla, mintyse jau buvo palaidotas, ir antkapį mačiau, ir užrašą *jis stengėsi*, bet atsirado kažkur Berlyne, ten daug kas netikėtai atsiranda, pats esu ne sykį ten apsireiškęs, net apsiverkiau išgirdęs, kad jis gyvas. Nieko nepadarysi, antrinu Dresdeno griuvėsių autoriui Vonegutui, prozos meistras atsidūrė per toli nuo Viešpaties veido. Gal nervai neišlaikė. Gal sprendė kryžiažodį. Gal jau buvo miręs kitame žaidimo lygyje. Nežinau, į miestelį W. meistras nebegrįžo.

Kūrybos namai. Jeigu reikėtų rinktis, kurį žodį paryškinčiau kursyvu? Kurį žodį paryškintumėte kursyvu? Kvailas klausimas, kaip pradedančiojo žurnalisto, žaidžiančio dichotomijomis, tarsi ne sau skirtas, turbūt smagu, kai garbaus amžiaus autorius sutrinka, veblena *viena vertus, kita vertus*, stengiasi būti sąžiningas ten, kur niekas to neprašo. *Jaučiuosi taip, lyg būčiau surištas, ir kartu taip, lyg jeigu būčiau paleistas, jausčiausi dar blogiau*, – sakau Kafkos dienoraštiniu balsu. *Deganti lempa, kambaryje tylu, lauke tamsa, paskutinės būdravimo akimirkos, jos suteikia man teisę rašyti, kad ir menkiausius dalykus. Ir ta teise aš skubiai naudojuosi. Štai koks aš*. Štai koks aš. Kambariai, kuriuose apsigyvenu, dažniausiai yra nelaimingi, atrodo, kad juos kažkas ką tik išdavė, apleido, paskubom nusirinko nuo sienų paveikslus, drabužius nuo pakabų, visus kelionių suvenyrus, lentynose viena kita knyga nepaskaitoma kalba, štai ir dabar šalia kelių nežinomų vardų

matau kažkur girdėtą vardą, na taip, „Blaubarts Kinder“, „Mėlynbarzdžio vaikai“, ant baltos komodos užsilikęs plakatas rėmuose su beždžione, greičiausiai šimpanze, pernelyg jau žmogiška, plaukuotoje rankoje bananas, žydrų akių lygyje riebus užrašas: „Hallo, *liest* da jemand?“ Kursyvu paryškintas *liest*. Taip, kartais *ir skaitau*. Vis dėlto kursyvas dar nėra išėjęs iš apyvartos.

Kilimai suvynioti ir išsiųsti atgal į Bagdadą ar Damaską, girgžda nuogos grindys. Išskyrus Vanzė rezidenciją, ten duslu ir paslaptinga, visi kambariai ir koridoriai iškloti kiliminiais takais, bet pernelyg nesistebiu, juk čia *bordelis*. Na taip, buvęs. Ir labai daug baltos spalvos, perfrazavus Nietzschę, balta, pernelyg balta, jaučiuosi kaip ligoninės priimamajame ar palatoje, kyla vos suvaldomas noras susikviesti į laisvą plotą (šiandien reikėtų sakyti – *į dūzges*) visus miesto grafitininkus. Tiek to, palata yra palata, ir apsieikime šį kartą be Čechovo.

Retsykiais bandau praskaidrinti kambarių nuotaiką, kaip nevykęs meilužis perku dovanas, Juodojo žemyno kaukes blusturgiuose, sidabrinius šaukštus, varinius arbatinukus, tuščius paveikslų rėmus, renku akmenis pajūriuose, sykį parnešiau džembę, tokį afrikietišką būgną, netgi bandžiau išgauti klausos nereikalaujančią melodiją. Neabejoju, kambariai dar labiau suniūra, kai išvažiuoju susirinkęs visas laikinas dovanas. Man tai tik žaidimas. Štai koks aš. Naudojuosi teise rašyti kad ir menkiausius dalykus. Pavyzdžiui, apie dovanas meilužėms. Apie kursyvus. Apie rezidenciją prie Vanzė ežero, prieš karą ten buvo aukštos klasės viešnamis, kur 1942 metais vokiečių kari-

nės bonzos, šiandien sakytume – elitas, rinkosi aplaistyti kitoj pusėj ežero pasirašytą sprendimą dėl galutinio žydų klausimo. Arba apie rezidenciją *vienuolyne* prie Cugo ežero. Apie kūrybos namus be jokių kursyvų.

Kūrybos namai kaip nuotykis? O kodėl gi ne, įmanomas ir toks posūkis. Ne visiems jis baigiasi sėkmingai, vieni iš nuotykių spaudžia literatūrinį aliejų, kitus pačius išspaudžia sausai kaip muiliną kempinę. Pakeliavęs po kūrybos namus štai Herkus K. pasakoja apie žilagalvę portugalų rašytoją F., kuri „man žliumbdama ant peties prisipažino, kad šiandien vakare jaučiasi atsidūrusi ant bedugnės krašto. Jos knygos jau seniai nebeleidžiamos, ji nepajėgi savęs išmaitinti, o stipendijas, metams bėgant, gauti darosi vis sudėtingiau. Per keturis dešimtmečius apvažiavusi beveik visą pasaulį, patyrusi begalę meilės nuotykių, šiandien ji neturi nei šeimos, nei namų. Bet baisiausia – rytoj baigiasi jos rezidavimo kūrybos namuose laikas, o kita stipendija – kažkur Provanso kalnuose – tik po pusmečio. Kur jai rytoj dėtis? Kur prisiglausti? Į Portugaliją važiuoti nemato prasmės – per toli, tai ne jos kišenei, be to, niekas nelaukia, mat jau ketvirtį amžiaus ten nėra buvusi." Ir Kainas susigraudintų girdėdamas tokias istorijas. Nesvarbu, kad jos nieko nepamoko. Ypač pažymėtųjų Kaino įdagu. Visada žavėjausi azartiškais žaidėjais, lošiančiais *va bank*, bet labiau kaip filmų personažais. Be makiažo, gero kostiumo ir be keliolikos banko kortelių kišenėse jie, kaip čia subtiliau pasakius, stokoja elegancijos. Žliumbia ant peties.

„Mūsų keliai susikirto. Mudu persimetėme keliais žodžiais ir tą akimirką įvyko tai, ko, kadangi nesu poetas, nė

nemėginsiu apsakyti. Pakaks pasakyti, kad įsikišo Erotas. Nuo to laiko aš tapau kitoks." Kiek keliaujančiųjų išdrįs prisipažinti, kad mano mėgstamas afrikietis Coetzee parašė šiuos sakinius už juos? Neturėčiau priminti, kad jau ir šiaip viskas parašyta, kaip skelbia tie prancūzai, tereikia tik susirasti tinkamas knygas ar bent jau citatas. Sakykim, kartą Amerikoje. Irgi girdėta. Ne visiems, taigi *kartą Amerikoje*, rašytojų rezidencijoje olandė poetė netikėtai iškėlė hamletišką klausimą, taip tiesmukai ir paklausė – ji ar *Penthouse*? Taip dalykiškai ir visai ne šekspyriškai, štai tie garsieji laisvojo Amsterdamo universitetai. O aš ką, tik pirma karta nuo žagrės, kvailas kaimietis, taip ir pasakiau, gal tik norėjau pasakyti, užtat dabar jau tikrai sakau: žinai, nuodėmingoji Marija, sakau, varnėnai gamtos šauksmą girdi tik namuose, tik Lietuvoje, tik pavasariais, čia jie ir kopuliuoja, ir kiaušinius peri, ir kitus juodus darbus dirba, o afrikose ir amerikose jie atostogauja, ten kaip rojaus paplūdimiuose, kur visi vėl skaistūs Viešpaties akivaizdoje. Nors iš kur aš žinau, ką tie varnėnai veikia laisvalaikiu, kurio jie turi beprotiškai daug ilgomis žiemomis, jie juk nerašo, gal iš tiesų ieško nuotykių, gal eina iš proto. Po kelių dienų jau mačiau ją su vietiniu juodaodžiu *varnėnu*. Ar jam pavydėjau? Tiesą sakant, šiek tiek. Kaip visi keliaujantys sėsliesiems. Net neįvykę nuotykiai daug ką pakeičia. Net po daugelio metų. O ką kalbėti apie įvykusius. Tik ar visais atvejais pakanka pasakyti, kad įsikišo Erotas? O jeigu tai buvo Tanatas? Ar koks girtas Dionisas?

Ir vis dėlto *kūrybos* namai. Ne viską už mane parašė prancūzai, kai ką ir aš parašiau už juos, na, kad ir pomir-

tinę knygą apie postmodernizmą, rašiau dieną naktį Hanzos mieste skambant bažnyčių varpams. Kai ką ir išverčiau už juos tuose kūrybos namuose, porą lenkų, kurie kirčiuoja antrą, o ne pirmą skiemenį nuo galo, visai ne taip, kaip norėtų prancūzai. Grace paėmiau pernelyg aukštą natą, gal dėl to, kad gyvenau ant kalno, kur retas oras, prirašiau falcetu, jokiai knygai netiko. Kremse, mėnesį sukdamas ratus aplinkui vietos kalėjimą, parašiau turistinį gidą Proustui. Savo gyvenimo knygą pradėjau saloje, o po dešimties metų užbaigiau kalnuose. Berlyne kaip šimtakojis iš anekdoto pamiršau, kuria koja pradėti, taip ir prasvirduliavau metus. Kitąsyk, kai prisiminiau, prirašiau daug liūdnų eilėraščių. Cuge parašiau gražiausią savo eilėraštį. Tą, kuris yra visai ne eilėraštis. Dar parsivežiau porą neparašytų knygų. Paskutinę dieną vienuose kūrybos namuose verkiau. *Jaučiuosi taip, lyg būčiau surištas, ir kartu taip, lyg jeigu būčiau paleistas, jausčiausi dar blogiau.*

Scilė ir Charibdė – kurį žodį paryškintumėte kursyvu? Ne toks ir kvailas klausimas, kai pagalvoji grįžęs iš kelionės.

Wurst pikant

Miestas džiaugiasi visu tuo, kuo tu nesidžiaugi.
ITALO CALVINO

Nykiausia, kai gyvenime nieko nevyksta. Gyveni dieną, dvi, mėnesį, ir nieko. Niekas nenumirė, olimpiada tik po ketverių metų, televizoriuje kažkoks čigonas ieškosi žmonos, knygoje Nobelio premijos laureatė bando nuvilioti vyrą su keturiais vaikais, ir kodėl ne čigonas veda Nobelio premijos laureatę, žiūrėk, ir piršlys būtų ne sugriauto taboro baronas, o Švedijos karalius, ir aš ten būčiau, seilę varvinčiau, burnoj neturėčiau, kur žiūri scenarijaus autorius. Ei, ar yra autorius? Stabilesnės psichikos žmogus dėl to stabilumo tęstinumo nusprendžia įsidarbinti visu etatu, gal net pusantro, sutiktų dirbti ir be atlyginimo, o tas, kuriam ir taip nervai pakrikę, čiulpia placebus ir matuoja italais kalvinais ***žibinto aukštį ir nuotolį nuo to žibinto pagrindo iki ant jo pakarto uzurpatoriaus pėdų***. Tokia klasifikacija, kaip ir bet kokios kitos, nebūna be trūkumų,

yra ir išimčių, kurios ramiai stebi išjungtu televizoriaus ekranu ropojančią musę dieną, dvi, mėnesį, yra ir tokių, kurios visą gyvenimą mąsliai krapštos pakaušį. Arba susikaupusios tyrinėja panages. *Liaukis gražiais sakiniais lupęs skūrą nuo savęs,* čia jau lyg ir man sako, aha, tai ir aš esu suklasifikuotas. Gražus sakinys, labai gražus, tokiu galima net svogūną nulupti. O jeigu kas nors ima ir įvyksta? Kas atsitinka su klasifikacija? Kokiai šeimai priskirti nuluptą svogūną, Carlai von Linné'au?

O kaip tąsyk, sekmadienį, kai scenarijaus autorius ilsėjos, burbėjo pro miegus *tai yra gerai*, o gal *galėjo būti ir geriau*, ir brolis, niekad nemiegančio autoriaus asistento už liežuvio timptelėtas, paklausė „gal nori pavairuoti?" Vairuodavau tik sapnuose, kodėl gi ne, visada būna pirmas kartas, buvo ir su moterimi toks, nelabai patiko, bet ne todėl, kad su moterimi, o todėl, kad ne su ta, sėdu į gulbės baltumo žiguliuką, įsitveriu juodo vairo, pasitaisau dioptrijas ir jungiu pirmą pavarą, jau ir antrą, riedam juodu saulėje garuojančiu asfaltu gal kokį šimtą ar du šimtus metrų, o man atrodo, kad jau Europą apvažiavom, kad nieko nevyksta, kad taip vairuoti niekada neišmoksiu, ir gyvenimo sunku išmokti, kai nieko nevyksta, o vairuoti juo labiau, gyvenimas – tai posūkiai, vairavimas – tai posūkiai, audžiu metaforas ir metonimijas, o automobilis pats pasuka į šunkelį, stačiu kampu, visu devyniasdešimčia laipsnių, klausos mano balso. Didžiuojuosi savimi, bet kažkodėl toji smegenų dalis, kuri atsakinga už ryšius su kojomis, irgi pradeda austi metonimijas, o ką, jeigu reikėtų, ir šimtą kojų suvaldyčiau, akivaizdžiai pervertina savo

galimybes ir staiga susimąsto – kairė ar dešinė turi spausti stabdį, atsakymo nėra, laukite, linija užimta, mano kojos sugrįžta į pirmapradę nesvarumo būseną, kūnas irgi, ir akiniai, jie lėtai atsiskiria nuo galvos ir dar lėčiau gravituoja Didžiojo priekinio stiklo link, o automobilio bamperis tuo metu aiškinasi santykius su vidutinio ūgio žaliūku ąžuoliuku, net variklio kapotas pasišiaušia nuo pasaulio brutalumo. Iš automobilio išlipu nebe aš, bet „Brisiaus galo" autorius. Karštligiškai svarstau, negi nėra galimybių viską sugrąžinti į pradinę nekaltumo būseną, ir niekaip negaliu patikėti, kad nėra. Kad dabar viskas bus kitaip negu iki šiol, su kalte kaip uodega visą likusį gyvenimą, uodegon tuos įvykius, noriu, kad nieko nevyktų, nenoriu Nobelio premijos laureatės, noriu gražių sakinių, noriu į Austriją, kur nieko nevyksta, kur gyvena žmogus be savybių. Ir čia prieina brolis Kindziulis, žvilgteli į bedantę žiguliuko burną ir sako: *nusukai sprandą mano baltajai gulbelei.* To jau per daug, to grožio per daug, įbedu nosį į motinos žemės skreitą, į didžiausią pasaulyje svogūną, ir pliūpteliu ašaromis. Nereikia svogūno nė lupti.

Ar dar nesakiau, kad dabar esu užkietėjęs vairuotojas? Čia kuriai rūšiai ar klasei tokius priskirtum, Carlai? Tiems, kuriems užkietėja viduriai nuo blaškymosi po pasaulį?

Kiek reikia suvalgyti pyragaičių per savo gyvenimą, kad sykį suleidęs parudavusius nuo prasto maisto, nikotino, nuo kylančių iš skrandžio rūgščių ir šiaip nusivylusius geresnės ateities pažadais dantis pagaliau pašoktum tarsi iš dantisto kėdės, pagautas už atviro nervo, ir sušuktum,

štai jis, štai tas pyragaitis, kurio laukiau visą amžinybę, tas, apie kurį rašė Marcelis Proustas, neprilygstamo skonio madlena, tebūnie ir ne kulinarinis šedevras, tebūnie pats primityviausias trapus keksiukas su razinomis, bet tai tas, kurio laukiau, nes jis yra ta trūkstama grandis mano istorijoje, tas nušvitimas, blykstelėjimas, perskrodžiantis būties tamsą. Retai valgau pyragaičius, mano kraujyje gyvena cholesterolis, toks parazitas, gal tai kokia kirmėlė, primenanti vaikystės askarides, esu menkas Asklepijo paslapčių žinovas, žinau tik, kad tas parazitas minta pyragaičiais, ir aš nenoriu dalytis su juo savo prisiminimais. Todėl renkuosi juodą duoną kasdieninę, svogūnus, lašinius, pagaliau dešrą. Ypač dešrą, tą virtą dešrą, kuri yra apaugusi ne tik rausvais kūdikio odelę primenančiais – kaip mus dažnai apgauna išvaizda – šakute neįveikiamais šarvais, bet ir mitais bei legendomis, vieni tvirtina, kad ją gamina iš tualetinio popieriaus, kitiems, girdi, tai tik „šlapiankė". *Tokia nerūkyta, šlapia, neapetetingai baltai rausva dešra. Kilmė labai abejotina – klijai, molis, zarnos, kanopos, kailis, degtine, vanduo, kefyras, rauginti agurkai, bulves, ir gabalelis kazko raudono... kaip jis ten... mesos!*

Internetinio eksperto kalba netaisyta, užtat gamybos receptas – kaip geriausiuose kulinariniuose vadovėliuose, žadantis nepakartojamus potyrius. Atsiprašau, išsprūdo reklaminis paukščiukas, priešingai, ši dešra kaip madlena, ji žada nepakartojamą potyrių pasikartojimą. Tarp kulinarinių patarimų šmėkščioja net vegetarinės „Daktariškos" dešros receptai, kaip antai: *Žirnių miltus užpilti 4 stiklinėmis verdančio vandens, išmaišyti. Sudėti smulkintus prie-*

skonius, druską, burokėlių sultis ir aliejų. Virti apie 7 min. Plastikiniam buteliui nupjauti siaurėjantį viršų, įstatyti į šalto vandens indą ir greitai supilti paruoštą masę. Atvėsinti. Sustingęs gaminys lengvai išimamas iš formos. Vėsioje vietoje laikome ne ilgiau kaip dvi dienas. Skanaus. Skanaus, tebūnie ir tokia, dešros keliai nežinomi, šiandien ji rodosi įvairiais pavidalais *supermarketų* vitrinose, ir niekas nežino, koks jos tikrasis vardas. „Daktariška", „Kasdieninė", „Tarybinė", „Panerio", „Talkininkų", „Vaikiška magiška". Kad ir kokia kasdieninė ar tarybinė būtų, man ji apsireiškia vienu tikriniu vardu. *Daktariška*. Jos gydomosios ir sąmonę plečiančios savybės man pažįstamos nuo vaikystės, jos valgymas – tarsi perujiečių šamanų *Ayahuasca* apeigos, kai geri iš džiunglių žolelių pagamintą skystį ir vemi tol, kol susitinki su savimi, atsiduri savo paties akivaizdoje. Akis į akį. Ar tai tave nudžiugina – kitas klausimas. Labai kitas.

Nesu itin išrankus, nevengiu ir kitų mažai cukraus ar kalorijų turinčių produktų, kaip, tarkim, knygos ar kelionės. Esi tai, ką valgai, skelbia indų patarlė. Ką gi, kanibalai ir hanibalai lekteriai yra vieninteliai šimtaprocentiniai žmonės. Aš esu molis, kanopos, kailis, degtinė, vanduo, rauginti agurkai, gabalėlis kažko raudono. Dar esu ketvirtas knygos viršelis, citata apie meilę, kelio ženklas „Visų apribojimų pabaiga", automobilio stabdis ir traukinio *stabdas* (čia jau tegu suka galvą Kalbos komisija), išmetamosios dujos, šuns išmata (išmeta) Kroicberge. Kalnas, kuris eina pas Mahometą, išgulėta viešbučio lova, Angkor Vato griuvėsis, Čenstakavos Juodoji madona, rūkstantis Bromo ugnikalnis, Akropolis (tinka abu variantai), jauna

lenkė trumpu sijonu pamiškėj prie kelio į Čekiją, tiltas ir upė. Ypač upė, ypač dabar. Dabar aš esu Dunojus.

Mano virškinimo sistema veikia pakankamai gerai, nes esu pakankamai geras vairuotojas. Atsitinka visko, kartais paleidžia ir vidurius. Gal dėl to, kad turiu problemų su saiku, kartais per sykį susikemšu kokias dvi kelionių porcijas, bet tai, kaip sakydavo sovietiniai slapti Freudo sekėjai, greičiausiai *на нервной почве*. Nualintoje nervų dirvoje ganosi chimeros ir kentaurai. Už lango, pro kurį kasdien matau Dunojų, vakarėjant į ganyklas patraukia vampyrai šikšnosparniai. Neurotiškais judesiais jie piešia tokias neįmanomas trajektorijas, kad imi tikėti ir savo sugebėjimu nenusilaužti sparnų keičiant gyvenimo kryptį bent jau devyniasdešimčia laipsnių. Žinau, tai rizikinga, dažnai nukenčia aplinkiniai, artimieji, niekuo nekalti gyvūnai. Net gulbės. Bet labiausiai man patinka spoksoti į priešais stovinčio namo langus. Džiaugiuosi, kad jame yra langai, esu gyvenęs miestuose, kuriuose jų nėra, ir vis tiek neatsispirdavau pagundai stebeilytis, dėl to gyventojai nebuvo laimingesni, nes jie net nežinojo, kad aš spoksau. Pastebiu, kad austrai yra gana taupūs, pavyzdžiui, jie retai kabina užuolaidas, tad šikšnosparniams susigėrus į Europos sutemas, tvinstančias iš *ex oriente,* atsiveria naujos galimybės, neatrastoji juodoji Afrika, tvoskianti žarijų karščiu. Ir iš tiesų, viename lange mergina nusimeta drabužius, staipos prieš langą tarsi prieš veidrodį, tarsi matuotųsi savo nuogumą, norėdama galutinai įsitikinti, ar šis jai tinka. Tinka, sakau, labai tinka ir net patinka. Nelabai kankinu save egzistenciniais klausimais, kaip antai – ir kodėl tokių vaizdų labiausiai ti-

kiesi, lauki, apie juos svajoji svetimuose miestuose? Nes atsakymą nesunku sugalvoti tokį, kuris nieko nepaaiškins, bet bus įtikinamas, pavyzdžiui, žinot, pirmą nuogą moterį irgi pamačiau pro langą, dar paauglys, vieną vasarą negalėjau atitraukti akių nuo kito namo balkone besideginančios moters, paslėpsniuos jaučiau gimstant monstrą, man nepažįstamą būtybę, ir šiandien ji mane yra užvaldžiusi, ji yra mano tikrasis aš, mano bevardis *id*. Todėl neklauskit, kodėl svajoju ne apie Rembrandto ar Tiziano amžinuosius kūrinius auksiniuose rėmuose, bet apie šį plastiku įrémintą kasdien irstantį vaizdą. Manasis monstras geidžia atsikąsti madlenos, kuri ir Proustui siejosi su nuodėmingąja Marija Magdaliete. Na gerai, iš tiesų tik svajoju, vis dar svajoju, ta mergina tėra pagyvenusi dama, ji užsivelka paltą, ir ne priešais langą, o priešais veidrodį kambario gilumoje. Nors nesu tikras, gal tai ta pati moteris, ji spėjo nusivilkti ir vėl apsivilkti, o man prieš akis prabėgo visas jos gyvenimas. Jeigu ne jos, tai mano. Koks skirtumas.

Monospektakliai visad dvelkia mėgėjiškumu, viskas lyg ir taip, ir vaidyba įtikina, o kažko trūksta, nors pasikark ar pasirišk kaklaraištį, tam tikrais gyvenimo tarpsniais tai viena ir tas pat. Mėginu režisuoti spektaklį su keliais aktoriais, susirandu juos aukštu žemiau, aplinkui stalą, jų daugiau negu Becketto pjesėje. Iš mano šikšnosparnio skrydžio ten įtartinai nieko nevyksta. Nieko. Tekstas kitas, bet vis tiek laukia Godo. Kas per televizijos žvaigždė, kaip koks Peliukas, be kurio net „Dviračio žinios“ nedrįsta prasidėti. Smagiai leidžiu laiką su artimu bičiuliu Haš Pė, po valandos ar poros, laimingi laiko neskaičiuoja, grįžtu

prie lango surūkyti eilinės suktinės ir nė kiek nenustembu, kad tie žmonės net nepajudėję iš scenos. Čia tik aš *на нервной почве* noriu, kad austrės nusirenginėtų, austrai daužytų snukius prie stalo, kad kiltų gaisras, visi imtų šokinėti per langus ir skraidytų kaip šikšnosparniai. Godo dar neatėjo. Užtat iš namo išeina mergina, nešina dviem juodais maišais šiukšlių, tarp jų ir savo putlios krūtinės spausdama dar dėžę, pilną tuščių butelių. *Vujeristo gyvenimas ir mirtis,* kažkodėl prisimenu vaikišką kadaise iki skutų suskaitytą knygą. *Lapės gyvenimas ir mirtis.* Labai jau liūdnas nevaikiškas pavadinimas. *Lapės nuotykiai ydų šalyje.* Jau linksmiau. Šilčiau. Kaip tam vaikystės žaidime, ieško manęs brolis ir girdžiu, kaip mama sako: šilčiau, dar šilčiau, labai šilta, karšta. Taip, karšta, aš čia, prie praviro lango, žinokit visi, kas manęs ieško. Aš čia, aš sudegusio teatro režisierius, aš sudegusių madlenų kepėjas.

Tebūnie toks madlenos receptas. Galimi patys įvairiausi priedai ir prieskoniai, pavyzdžiui, raudonieji pipirai ir medus, kiek abejoju dėl daktariškos dešros. Taigi 18-ai madlenų – deja, toks receptas, man užtektų ir vienos – reikės:

3 kiaušinių
130 g cukraus
175 g miltų
žiupsnelio druskos
0,5 šaukštelio kepimo miltelių
120 g tirpinto sviesto
1 citrinos tarkuotos žievelės
šlakelio vanilės ekstrakto

Citrininiam glaistui reikės:
150 g cukraus pudros
2 šaukštų citrinos sulčių

Kiaušinius išsukite su cukrumi ir žiupsneliu druskos. Sudėkite miltus, kepimo miltelius ir viską išmaišykite. Citrinos žievelė, vanilės ekstraktas ir atvėsęs sviestas turi keliauti ten pat. Maišykite atsargiai, tarsi kastumėte sniegą. Vos tik sviestas įsilies į bendrą tešlos masę – gana. Dabar laikas tešlai pailsėti šaldytuve apie valandą.

Orkaitę įkaitinkite iki 220 laipsnių. Kiekvieną „kriauklelę" užpildykite 3/4 ir kepkite apie 10 minučių viršutinėje lentynoje (orkaitės, žinoma). Arba kol smagiai pagels, jeigu jūsų orkaitė turi įprotį kepti kitaip.

Na, o tuo metu pasigaminkite citrininį glaistą, jeigu rūgštelė prie širdies... Tiesiog išmaišykite cukraus pudrą ir citrinos sultis, kol gausite tąsią ir lygią masę.

Iškepusias madlenas atvėsinkite ant grotelių ir aptepkite glaistu.

Kažin, ar šitaip pavyktų surašyti receptą ir tekstui, kiršinu savo pilkąsias literatūrines kulinarines ląsteles. Jos provokacijai nepasiduoda, sako, tekstas bus, o madlenų – ne. Arba receptas, arba tekstas. Arba tekstas, arba madlena. Kadangi oras niekaip neįkaista iki 220 laipsnių, man nereikia vaidinti Hamleto su kriauklele rankoj vietoj kaukolės. Nesu gurmanas, tebūnie tekstas.

Kaskart kildamas liftu į savo kambarį spaudžiu apvalų mygtuką DACH. Labai lėtai užsiveria durys, per tą lai-

ką spėju prasukti kelis madlenų receptus, tokiose vietose ypač panyžta pasikrapštyti nosį, patikrinti jos turinį, bet nesu tikras ar manęs nestebi Dievo įgaliotinis ar koks kitas vujeristas per slaptą kamerą, tad spausdamas kišenėje dažų flakonėlį graftčiams apsimetu esąs abejingas buvusiam gyvenimui, adrenalinas ar erekcija yra mano asmeninis reikalas, savo paveikslą nupiešiu ant lango kambaryje, nors, manau, užteks tik autografo, įbedu žvilgsnį į siaurą plyšelį tarp durų, dar lėčiau liftas pajuda ir gabena į patį viršų. DACH. Kažkur girdėtas žodis, burnoje kaupiasi seilės, kaip rankoje vartaliojant kriauklės pavidalo pyragaitį. Aha, anąsyk, visai neseniai, prieš kokias keturias dešimtis metų, kai skaičiau Vinco Pietario gyvenimą ir mirtį, kaimynas už lango keikės *kurva, dach dziurawy*. Būta ir poetiškesnių atvejų, skrosdamas Lenkiją vis skaičiau kažkokio eilėraščio, man taip rodės, eilutę pakelės stenduose: *blachy na dachy*, ir galvojau, junginėdamas pavaras, kad viso eilėraščio tikrai neišverscčiau, *blacha mucha*, kur ten, stringu jau ties pirma eilute. Lietuviškai kažkaip neskamba: STOGAS. Gyvenu ant stogo, mano vardas Karlsonas, tykiai dūzgia mano propeleriukas, gal tai tik lifto viduriai gurguliuoja, šaldytuve laukia mamos virtos uogienės stiklainis, dabar jau ir mano pilvas gurguliuoja. Bet Wolfgangas, poetas nuo Dunojaus, plečia mano akiratį, sako, DACH yra toks trumpinys, sudarytas iš tarptautinių automobilių registracijos kodų. D. A. CH. Nebūtų avangardinis poetas, kriptogramų ir akrostichų mėgėjas. Vokietija. Austrija. Šveicarija. Trumpinius žinau, skersai išilgai pervažiavęs šias tris šalis, apskritai

vairuodamas neužmetu įpročio skaityti, skaitau pakelės skelbimus ir automobilių numerius, pastarieji ypač plečia akiratį ir ugdo geriausias mano savybes, ypač policijos automobilių. Palauk, sakau, kaip čia išeina, Wolfgangai, vadinas, gyvenu ant paties germanų stogo, nuo jo turėtų matytis visas vokiečių kalbos grožis, visi jos laukai, keliai, pievos, kryžiai. Wolfgangas jau seniai numynė dviračiu per vynuogynus į savo trobelę, o aš vis dar stebiuosi, o stogas, tai bent stogas, gal ir aš, kalbos trumparegis, pamatysiu kokį stebuklą. Iš pasididžiavimo nė nepastebiu, kad mano paties stogas pradeda važiuoti. Liftas sustoja, o stogas važiuoja toliau.

Noriu pyragėlio, medaus statinės, stiklainio uogienės, *kažko saldaus*, taip sakydavau vaikystėje, ko, klausdavo, nežinau ko, neklausinėkit, kažko saldaus, madlenos, kurios nesu ragavęs, Marijos Magdalietės, moters, kurios nesu matęs, Prousto, kurio nesu skaitęs, ne, Prousto nenoriu, jis ne mano skonio, noriu prarasto laiko, grąžinkit man mano prarastą laiką, net ir tą, kai nieko nevyko, galima ir palūkanomis, noriu Sodomos ir Gomoros, man visą laiką kažko trūko, žiemą vasaros, rudenį pavasario, noriu kažko saldaus. *Niekad nebūni toks nelaimingas, kaip atrodo.* Vėl tas Proustas. Literatūrinis keiksmažodis. Kad tu suprustėtum. Kad suprastėtum. Iš aukštai turėtų matytis ne tik Dunojus pietų pusėje, kur visą dieną ritinėjas saulė, bet ir garsiausias Austrijos griežto režimo kalėjimas kitapus gatvės šiaurinėje pusėje. Tik Šiaurinės žvaigždės pro mano langus nematyti, tad naktimis spėlioju, kaip gyvena mano artimiausi kaimynai. Sutinku, ir man keista, kad

kur buvęs nebuvęs vis apie pilį aukštais kuorais, spygliuotomis vielomis ir ginkluotais sargybiniais bokštuose ratus suku. Traukia. Ko tik nesu apie kaimynus prirašęs, kai kurie jau ir padangas mano automobiliui būtų linkę nuleisti, tebūnie ir profilaktiškai. Kad niekada neišvažiuočiau? Bet ir aš nelinkiu jiems blogo, kartais mano tekstui prireikia vienokio ar kitokio personažo, o čia, žiūrėk, ir eina kaimynas su visa istorija pažasty. Na, gal gerai apmokamas kaimyno advokatas ir įrodytų prisiekusiųjų teismui buvus apiplėšimą vidury baltos dienos, taip, rašytojas turi teisę tik į savo vargang istoriją, bet ką daryti, kai ta istorija neturi siužeto? Pakankamai geras rašytojas skolinas, o labai geras vagia, o gal atvirkščiai, ginčijas iki kibimo į atlapus rašytojų sindikatas prie trejų devynerių „Suokalby", aptarinėdamas būsimus duomenų bankų apiplėšimus. Niekada neišsižadėk lazdos, terbos ir tiurmos, burbu panosėj, sukdamas ratus apie *Justizanstalt Stein*, Teisingumo uolą, esu kaltas, esu kaltas, esu kaltas, Viešpatie, kai pagalvoju, kiek įvairaus kalibro niekšybių esu iškrėtęs, turėtų po mano kojomis žemė prasiverti arba tie aklini metaliniai vartai, už kurių laukia ir lazdos, ir terbos. Gražus ruduo, Akmenų gatvėje tarp mano Oro pilies ir Teisingumo uolos lyja kaštonais, jie bumbsi į automobilių stogus, vieną mirksnį pajuntu užuojautą automobilių šeimininkams, bet kad taip gražu, kaštonai tykšta į grindinį, vaikai juos renka ir kemšasi į kišenes, norėčiau kokį nugriebti ir aš, švysteléti per aukštą sieną, virš spygliuotos uolos, šiaip, *for fun*, bet čia juoko nedaug, Sabina, mano angelas sargas Oro pilyje, irgi smagiai juokias iš mano lazdos ir ter-

bos, bet netikėtai surimtėja, kai kalba pakrypsta apie kalėjimą, ir prokuroro balsu pareiškia: griežtai draudžiama šį architektūros šedevrą net fotografuoti. Apie kaštonus, mobiliuosius telefonus, lenktinius peiliukus, kreką net neužsimena. Nepaklausiu, gal ir žiūrėti draudžiama, juk vyzdžių tinklainėse gali išsaugoti vaizdo negatyvą, kurį vėliau išsiryškinsi atminties ryškalų vonelėse ir eksponuosi ligi valiai vaizduotės galerijose. Vaikai į tą pusę net nežiūri, nes ir taip turi ką veikti, tėvai elegantiškai ar inteligentiškai apsimeta, kad tos Uolos ir nėra. Uolos, ant kurios bus kažkas pastatyta, bandau prisiminti kas, matyt, trūksta pyragėlio, gal skaitytojas prisimins. Tegu atsikanda biblinio vafliuko su metaforiniu įdaru. Nieko tau nėra švento, murma tėvas Stanislovas, varnoms krankiant virš Paberžės kapinių, nepiktai, kaip jis vienas moka. Yra taip tarsi nebūtų. Yra ir nėra. Iki gumulo gerklėje pažįstamas būvis. Vaikščiojanti uola, keliaujantis kalėjimas, plaukiojantis kaimas. Ha ha ha, kaip rašo savo elektroniniuose laiškuose Alešas, kai nori suskaldyti tą gumulą į daugybę mažų juoko raukšlelių aplinkui akis.

Iš tiesų man rūpi tik vienas kaimynas anapus kuorų, vienas iš tų, kuriuos čia pažįstu, nėra ko stebėtis, per daugelį metų apaugi žmonėmis kaip koks banginis moliuskais, į senatvę gali sėdėti ir gliaudyti kriaukleles po vieną, perliukų ieškoti. Nors dabar, žvelgdamas pro žaliuzių plyšius į rūkuose skendinčias Dunojaus pakrantes, imu abejoti, ar rašytojui tie kaimynai išvis reikalingi, juk rašytojui nieko nekainuoja jį susikurti, *раз плюнуть*, kaip sakė toks kaimynas visrakčių meistras, čiurkštelėjo ploną seilę per

švarplę ir atrakino duris be rakto, kurį palikau kitų kelnių kišenėje. Tebūnie tai pagyvenęs vyras raukšlių išvagotu veidu, pakritusiais paakiais, vienas lūpų kamputis žemiau kito, tokia asimetrija byloja apie nesutramdomą būdą, virš lūpų dygūs, trumpi, žilstelėję ir parudę nuo nikotino ūsiukai, kuriuos mėgsta visi valdingi vyrai, reti, irgi žili, į viršų rūpestingai šukuojami plaukai, ant rankų jau įžiūrimos senatvinės dėmės, nors labiau į akis krinta ryškios gyslos ir išsišovusios venos, liudijančios jo cholerišką charakterį. Norėčiau, kad turėtų parduotuvę, kurioje prekiauja sodo ir daržo įrankiais, pagrindinis jo tiekėjas – aukštos kokybės produktų gamintojas „Stihl", taigi jo parduotuvėje gali rasti „Stihl" ir „Viking" trimerių, žoliapjovių, krūmapjovių, atsarginių detalių, „Fiskars" sodo įrankių, kauptukų, grėblių, peilių, kirvių. Mano sodyboje dauguma įrankių tokie, šį bei tą dar mielai įsigyčiau, pavyzdžiui, grėblį, kuris nebarstytų dantų nuo kiekvieno kietesnio kąsnio. Toliau įmanomi įvairiausi siužetiniai vingiai, *siaubiakas*, trileris, porno, ar viskas kartu, – šiais laikais nieko bendra neturinčių bendriją veža sintezė. Pavyzdžiui, incestas, tėvas įkalina dukrą rūsyje, su ja susilaukia vaikų, jeigu rašytojas neturi saiko, o tokių dauguma, jis gali aprašyti, sakykim, kad ir septynis, vieni auginami viršutiniuose namo aukštuose, kiti – rūsyje. Toliau jau autoriaus valia, kaip užbaigti istoriją, kokią pabaigą prikabinti, ar amerikietiškąją „Įstatymo ir tvarkos" (bet koks sutapimas su vienos partijos pavadinimu yra atsitiktinis, tiek filmo, tiek partijos personažai yra išgalvoti) versiją, kur teisingumas triumfuoja, arba kokią nors psichologinę ar patologinę skandinaviškąją, artimą,

sakykim, Larsui fon Trierui, gal Bergmanui, o gal rusiškąją, siekiančią Dostojevskį. Galimas variantas – šaunus jaunas inspektorius ar visur nosį kaišiojanti *déjà vu* senutė išgirsta šūksmus iš rūsio, toliau – šiek tiek tradicinio detektyvo, ir netrukus viskas paaiškėja, bet šis modelis jau pakankamai nudėvėtas Agathos Christie ir jos sekėjų. Tiesa, dar reikėtų tinkamo vardo pagrindiniam veikėjui, autoriui dažnai kyla dvejonių, ar vardas atitinka personažą. Rekomenduočiau Josephą, arba Juozą, turėjau tokį klasės draugą, ant diržo buvo išsiraižęs užrašą *Būk savo vietoje*, tik iki šiol nesu tikras, ar tai būta priminimo sau pačiam, ar tiems, kurie vis taikės užimti jo vietą po saule. *Neužstok saulės*. Juozapas hebrajiškos kilmės, reiškia *(Dievas) pridės, duos dar*. O pavardė galėtų būti irgi su prasminiu pamušalu, sakykim Fritzlis. Kiek kitokios kilmės, germaniškas vardas, reiškiantis nei daug, nei mažai – *taikus valdovas*.

Detektyvo meistrui nesunku sukurpti tokią istoriją, užtenka tik truputį atpalaiduoti vaizduotę ir pagalvoti apie savo ištikimuosius taksus, tai yra skaitytojus, besąlygiškai tikinčius kiekvienu žodžiu. Sėdėt! Lažinuos, kad jau mažiausiai dvylika bestselerių apaštalų savo versijas yra pateikę leidykloms, gal net dukra rašo prisiminimus, lažinuos, kad netrukus kanonizuota versija bus ekranizuota. Arba ekranizuota versija bus kanonizuota. Iš ko lažinamės? Iš madlenos, iš gabalėlio kažko raudono, iš riekutės *daktariškos* ant pusrytinės bandelės. Iš Baskervilių šuns.

Nesu detektyvo meistras, tad sėdėdamas kalėjimo priimamajame ir rašydamas prašymą pasimatyti su savo išgalvotu personažu manau, kad mano prašymui stinga in-

trigos. Arba giminystės ryšio. O gal motyvacijos. Dažnai aš net stengiuosi išvengti susitikimų su bičiuliais, vis dar neturiu ką jiems pasakyti, nors dar neprarandu vilties, kad kada nors turėsiu. Štai paskambina Manfredas iš Vienos, kadaise klaidžiojom kartu poetiniais takais po Bratislavą ir Vilnių, sako, gal nori susitikti. Ne, burbu į ragelį, neturiu tau ką pasakyti, kaip smagu, kad paskambinai, koks netikėtumas, aišku, būtinai susitikime, o, tavo literatūros vakaras Kremse, tada prieš skaitymus, prieš kokią valandą ar dvi, mes tiek turime papasakoti vienas kitam, juk nesimatėm kokius dešimtį metų. Ir susitinkame, ir šnekamės, ir pasakojamės, vis žvilgčioju į savo neklystantį šveicarišką laikrodį, kaip gaila, taip mažai turime laiko, ir aš visai nuoširdžiai tai sakau, ir atsisveikiname glėbesčiuodamiesi, ir žinau, kad visada džiaugsiuos jį susitikęs, ir žinau, kad piršto nepakrutinsiu, kad vėl susitiktume. Neturiu ką pasakyti. Nepyk, Manfredai, čia tu niekuo dėtas, čia toks tekstas, aš būtinai atsiųsiu tau pasveikinimą per Kalėdas. Skambink, kai būsi Vilniuje. Ir nė kiek nenustembu lengvai gavęs leidimą pasimatyti su Taikos valdovu, daugelis neįmanomų dalykų gyvenime atrodo neįmanomi vien todėl, kad pritrūksti vaizduotės. Atsiveria vieni vartai, vos žengiu kelis žingsnius, lydimas ginkluoto žaliūko, jie girgždėdami užsiveria, trumpais bėgiais automatiškai į šoną be garso nuslysta dar vieni vartai, gal reikėtų vadinti durimis, ir aš, įveikęs ilgą dešimtyse filmų matytą koridorių, atsiduriu nedidelėje patalpoje, primenančioje telefonų kabinas kadaise, laidinių telefonų laikais, dažnai lankytoje Vilniaus telefonų stotyje. Kitapus neperšaunamo (čia stereotipas, nes iš kur aš galiu

tokius dalykus žinoti neišbandęs) stiklo sėdi žmogus, panašus į mano įsivaizduotąjį, pakritę paakiai, dygūs ūsiukai, į viršų sušukuoti plaukai. Tiesą sakant, taip atrodo bene pusė pagyvenusių Austrijos vyrų.

Manęs jis, aišku, nepažįsta, prisistatau, sakau, esu Vaikščiojanti uola, Plaukiojantis kaimas, Skrajojantis olandas, čia tikrieji vardai niekam nerūpi, čia paklausios tik pravardės, *kličkos*, kuriose kaip veidrody atsispindi visi per gyvenimą užsitarnauti randai, esu kaimynas, pats įsikalinęs ant stogo lengvinančiomis aplinkybėmis, vienam mėnesiui, *wie geht's*? Noriu paklausti, ar egzistuoja gyvenimas po gyvenimo, žinau, kad gyvenimas po mirties egzistuoja, o po gyvenimo – kas, Stefanas Zweigas štai nepanoro gyventi gyvenimo po gyvenimo, pasirinko gyvenimą po mirties, bet klausiu, kaip kaimynai, ar sutariat, kaip maitina, ar yra racione madlenų, *daktariškos* dešros. Neturėčiau skųstis, girdžiu girgždantį balsą ragelyje, iš pradžių buvo baisu, atrodė, kad nieko nevyksta, bet neseniai susidraugavau su Dujininku, tokia pravardė, dabar jis mano stogas, *mein Dach*, kadaise dirbo avarinėje dujų tarnyboje, norėdamas prisidurti prie algos darbo metu apiplėšė ir pasmaugė septynis senukus, tiek pat, kiek aš susilaukiau vaikų su savo Elisabetha, regis, girdžiu ha ha ha, pradėjau dirbti, plaunu indus ir prisiduriu porą šimtų eurų, didžioji dalis išeina saldumynams ir limonadui. Noriu paklausti, ar meilė – tai žiūrėjimas kartu ta pačia kryptimi, girdėjau, kad meilė trunka trejus metus, bet kažkodėl klausiu, kiek kambarių buvo tavo rūsyje, kaip šildymas, sakau, ir mano kadaise gyventa rūsyje, nešalau, stiklas buvo išdaužtas, bet

žemiau langelio grotų driekės šiluminis vamzdis, suvyniotas į stiklo vatą, rašiau ten eilėraščius, sienas apkabinėjęs armėniškų šventyklų plakatais, dar, pamenu, buvo ir Rericho paveikslo reprodukcija, sakydavau, einu pas save, palikęs šeimyną leisdavausi tamsiu koridoriumi apgraibom, kol apčiuopdavau mygtuką, kaskart kelionė, verta detektyvo, vieno kambario rūsyje turėjau ir šviesą, taigi nebuvo baisu, be to, po ranka visad buvo Freudas, rūsių specialistas, beje, tavo kraštietis, tada man tai nerūpėjo, rūpėjo *id*, *ego* ir *superego*, labiausiai *id*, dar *libido*, pasąmonės rūsyje turėjau daugiau kambarių, ir tokių, į kuriuos nedrįsdavau įžengti. Noriu paklausti, ar lankaisi bažnyčioje, toje geltonai tinkuotoje, su laikrodžiu, rodančiu tą patį laiką kaip ir čia, matau ją už spygliuotos tvoros rinkdamas kaštonus ir svaidydamas juos per tvorą, gal kokį radai išvestas pasivaikščioti, žinok, tai mano darbas, bet tik paklausiu, ar aplanko kas nors. Ragelyje tylu. Spaudau telefono mygtukus, renku numerį dar kartą, bet šįsyk girdžiu: telefono sujungimas negalimas, tarptautinių skambučių paslauga jums išjungta. Taip, taupieji austrai. Žiūriu pro stiklą – kas sakė, kad jis neperšaunamas, virš Dunojaus sklaidosi rūkai, ima ryškėti rudenėjantys medžių ir kalvų kontūrai. Taip, manęs laukia kiti reikalai, pasižadėjau nueiti į šiuolaikinio meno parodą, galerija čia pat, pora aukštų žemiau, langų žvilgsnius įbedusi į Teisingumo uolą. Neturiu ką pasakyti, tik nesusireikšmink, niekam tu ten nerūpi. Neturi ką pasakyti ir toji lenkė dailininkė Marzena, o gal jai tiesiog niekas neduoda žodžio, kad visko nesugadintų. Grožis, ne žodžiai, išgelbės pasaulį. Ar ne taip, Juozapai?

Sukdamas ratus pradedu galvoti, kad jau galėčiau dirbti ir gidu. *Aplink pasaulį per aštuoniasdešimt minučių*, jūsų nuolankus tarnas Filijus Fogas. Renkamės prie *Kunsthalle*, vakarinėje kalėjimo pusėje, tiesiai priešais restoraną, aš pats jo nerekomenduočiau, vargu ar čia rasit madlenų, vynas brangus, o visai nebejaunas padavėjas, dažytas blondinas, mano, kad ir jis pats dėl to vertas ne mažiau, paprašiau *zweimal*, atseit dvigubą, ne, girdi, į *tokią* taurę negalima, ir žiūri *tokiomis* akimis, tarsi būčiau paprašęs taurės nusišlapinti, *toks* aristokratas, kokius pažinojo tik Zweigas prieškarinėje Vienoje, žodžiu, šlykštus tipas, neaiškios orientacijos, buvau akivaizdžiai ne jo skonio.

Taigi negaišdami laiko galėsit ten apsilankyti po ekskursijos, pradedame maršrutą, čia pat, iškart už Halės sukame į dešinę ir siaura gatvele kylame aukštyn palei kalėjimo sieną. Atkreipkite dėmesį į šiuos mėlynus kalėjimo vartus – tokio dydžio, kad pro juos įvažiuotų net prezidentas su visu savo kortežu. O štai ir miesto kapinės, veik nematomos nuo gatvės, netikėtai atsiveria už siaurų vartelių, galima pasidairyti. Mano bičiuliai poetai, neišlaikę vienatvės svetimuose miestuose, puola į kapines ieškoti senų pažįstamų, nesu girdėjęs, kad kokioje Vienoje ar Paryžiuje lietuvių poetas nebūtų susiradęs kompanijos. Šiose kapinėse, deja, jokių pažįstamų neaptikau, tad belieka šnekėtis su jumis. Norėtųs kokio garsesnio vardo, visi turistai snobai, kad ir tolimo pažįstamo, bet šis kraštas įžymybėmis nepasižymi. Bene garsiausias kapas – berniuko, kuriam daugiau kaip 27 000 metų, sako, seniausias Austrijoje, tik dėl suprantamų priežasčių negaliu jums jo parodyti,

ir vardo tas berniukas, deja, neturi. Tarp turistų nuvilnija nusivylimo atodūsis. Venera, kuri kilusi iš Vilendorfo, nuo čia jau visai nebetoli, vardą turi, amžius irgi garbingas, bet, kaip žinia, tai tik meno kūrinys, gal ne meno, bet kūrinys. Sykį ir aš baudžiausi aplankyti, pats vardas kvepiantis, daug žadantis, kaip pyragėlis, tik paaiškėjo, kad originalas iškeliavęs į Vieną, ten, kur renkasi visos garsenybės, o ką kopija, čia kaip akmenuką čiulpti vietoj saldainio. Prisimenate Anglijos karalių Ričardą Liūtaširdį, jį visi prisimena iš mokyklinių vadovėlių, kiek paplaukus Dunojumi prieš srovę galite išvysti pilies griuvėsius, kur jūsų pažįstamas buvo kalintas, mėgstantiems pikantiškas istorijas galiu pridurti, kad mokslininkai jau seniai kelia versijas apie karaliaus homoseksualumą. Daugumai tai tikriausiai neįdomu, tad galime keliauti toliau.

Tiesa, vos nepamiršau, *entschuldigen*, atsiprašau, kaip galėjau, bene garsiausias šių kraštų žmogus yra vienuolyno novicijus Adsas iš Melko, taip, tas pats iš Umberto Eco „Rožės vardo", turėdami laiko galite tą vienuolyną aplankyti. Ir nemanykit, kad išgalvoti personažai gyvena tik knygose. Palikime kapines, netrikdykime jų gyventojų ramybės, kurią saugo ir tame kalėjimo bokšte, matote, tiesiai prieš kapines, už veidrodinių stiklų įsitaisęs iki ausų ginkluotas apsauginінkas. Tiesa, gal ir nematote, gal ir negalite matyti per tamsintus stiklus, aš irgi nieko neįžiūriu, išskyrus kapinių atspindį ir pulkelį amžinai pasiklydusių turistų. Užtat toliau, po kairei, tikrai matote vaikų darželį, žaidimų aikštelę, čia irgi saugu, ir čia iš bokšto viskas matyti kaip ant delno, dabar prieiname studentų

miestelį, Dunojaus universitetą, kur ruošiamas kostiumuotas elitas, būsimi garsūs inžinieriai, ekonomistai, politikai, vieni kops karjeros laiptais, išsižadėję lazdos, terbos ir dryžuotos uniformos, kiti – atvirkščiai, nors šių, noris tikėti, bus mažuma. Universiteto promenada, taip, ši gatvė palei kalėjimo sieną ir vadinama Promenada, čia nieko nereikia išsigalvoti, tęsiame ekskursiją palei siaurą kanalizuotą upelį, pro požeminę automobilių aikštelę vėl išnyrame į pagrindinę gatvę, už kalėjimo tvoros matote bažnyčios bokštą su laikrodžiu, na štai, dar niekur nevėluojam, galite susitikrinti savo laikrodukus, šis visad rodo tikslų laiką, o kitoje pusėje – Oro pilis, matote, neoninėmis lemputėmis net ir dieną šviečia užrašas AIR, *Artist in Residence*, kur ant stogo gyvena ir jūsų nuolankus tarnas Karlsonas, dar šiek tiek paėjėkime kaštonų nuberta gatve, ir štai čia, kairėje nuo kalėjimo, – karikatūrų muziejus, vienintelis toks. Pasijuokit, jeigu dar neprisijuokėt per visą gyvenimą. Čia simboliškai ir užbaikime mūsų ekskursiją, norintiems kavos puodelio – kitapus gatvės jau jums pažįstamas restoranas su aristokratišku barmenu. Bet nerekomenduočiau.

Pats kavos gerti einu į kavinę miesto parke, kur po kaštonais drybso keli lauko staliukai, ten nusėdęs stebiu dykinėjantį jaunimą, šunis su pavadėliais, keturkojai man kažkodėl įdomesni, vienas štai ką tik atliko rimtą reikalą. Rūpestinga šeimininkė nedelsdama išsitraukia permatomą pirštinaitę ir elegantiškai, cirko iliuzionisto judesiu akimirksniu pradangina nudrykusią dešrą. Šuo dėkingai pažvelgia jai į akis, prisėda ant užpakalio ir lyg neįgalus,

kapanodamasis tik priekinėmis, pradeda slysti per žolę. Oho, kaip nusišluostė, koks sanitarinės savimonės lygis, aiškiai aukštojo diplomą turintis, gal net daktaro. Geras šuo, geras. Netoliese, po kaštonu, dunkso vaizduotės pastangų nepareikalavęs stačiakampis paminklas iš granito, skirtas kažkuriam iš kaizerių. Kavinėje paminklų ir relikvijų nėra, čia imperatoriauja Jo Didenybė Esamasis laikas, reikalus tvarko jo vietininkas, stambaus stoto, bet gerų šuniškų akių cerberis, prie stalelių nuo pat pirmadienio ryto vynas ir alus (ačiū imperatoriui, ne kraujas) liejasi laisvai, nereikia jokių pyragaičių, čia būtasis laikas nėra laukiamas svečias. Imperijos pavaldiniai lošia kortomis, virš galvų kybo linksmas melsvas dūmo debesėlis, man nereikia ir alaus, ir taip pajuntu jo skonį, jis užsilikęs burnoje nuo „Suokalbio“ laikų, tik čia niekas netraukia iš užančio muškietos ir neįrodinėja esąs geriausias poetas, čia ne gėda ir durniumi likti. Gerti tik kavą. Neįtikina ir alaus padėkliukas, skaitau: *Hast ein Kaiser – bist ein Kaiser*, išgerk Kaizerio alaus – tapsi kaizeriu, tik kad nenoriu būti tuo kaizeriu, jis į tokias kavines neužsuka, brązgina ginklais, kalbas jam rašo patarėjai, žaidžia polą ir tik į vieną vietą vaikšto pėsčiomis. Geriau norėčiau tapti princu, norėčiau tokio alaus, *hast ein Prince – bist ein Prince*, štai tada tai būtų pasaka ne gyvenimas, per pasakas geriausiai ir pažįstu princus, ypač tuos, kurių iš pirmo žvilgsnio ir neatpažinsi, ir prie kortų stalo sėsčiau, kad ir su Hariu (ne Poteriu) iš Londono, iš visos tėvo imperijos lośčiau ir nuogas šokčiau, ir gražiausias kavinės merginas kirkinčiau, ir kruiziniais laivais sukčiau aplinkui pasaulį. Deja, kava čia

prasta, tenka gerti su pienu, gal todėl ir nerekomenduoju šios vietos savo turistams.

Važiuodamas aplankyti novicijaus Adso – man vis labiau patinka vienkryptės pažintys ir vienkryptis eismas, kai nieko nesutinki ir niekas tavęs nepažįsta, nesiprašo į sugėrovus ar sugulovus – užkliūvu už senos bažnyčios, įsodintos tarp mūrų, išlipu iš automobilio ir netikėtai burnoje pajuntu lašinių skonį. Pažįstu tuos lašinius, jiems gal dešimt metų, bet skonio nepraradę, dairausi aplinkui, štai takelis Dunojaus link, leidžiuosi žemyn, tas skonis stiprėja, šilčiau, dar šilčiau, jau karšta. Akmenų krūva, ant kurios prieš dešimtį metų valgiau lašinius su mylima moterim, taip, čia aš jau buvau, pradedu atpažinti krūmus, karklus, tą patį sūkuriuojantį vandenį, tuos pačius saulės blyksnius tarp bangų, tie patys, ha ha ha, traukiuosi sumuštinį, kad pakartočiau ritualą kaip koks pareigingas šamanas, ritualas kartojasi, o sumuštinis stringa gerklėje, karšta, šalčiau, dar šalčiau, visai šalta, čia tas atvejis, kai vietoj Prousto iš automobilio iššoka Herakleitas ir moja tau ranka, ei, nebrisk į tą upę, negerk to vandens, avinėliu pavirsi, tau vis atrodo, kad gali būti toks, kaip prieš dešimt ar trisdešimt metų, kad toks ir esi, kad gali įveikti tą patį kalną, gali mylėti kaip mylėjai, žiūrėti kaip žiūrėjai, o štai tau šnipštas, kąsnis stringa, esi visai kitas, kurio dar pats nepažįsti, kaip nepažįsti ir to žmogaus, kuris netyčia dirstelėjo į tuščią Pijorų bažnyčią ir buvo ten visiškai vienas, labiau būti vienam turbūt neįmanoma, jam spengė tylos vargonai, tas žmogus pasijuto pats sau kunigas ir iš baimės savo akivaizdoje norėjo klauptis ir žegnotis, tai irgi tu,

nors niekada nesiklaupi ir nesižegnoji, bet tavyje auga baimė, kad niekas nebepasikartos, žiūri į altorių ir matai jame nepažįstamo Dievo atvaizdą, monstro figūra su karūna, altoriaus kolonos vietoj kojų, papilvėj ostija, jis ir turi būti baisus, nes baisu yra visa, ko nepažįstam, kas nesikartoja, Dievas nesikartoja, ir Rilke sakė, kad baisūs visi angelai, pameni, ir Zweigas, apimtas baimės, kad niekas daugiau nepasikartos, kad nebeliko pyragaičio, kad pabaiga gali ateiti anksčiau už mirtį, pabėgo kaip paskutinis bailys, ir tu bėgi pas Adsą ir kitus išgalvotus kretinus, kad nereikėtų likti su savimi. Nesikartojančiu. *Hast ein Prince.*

Tačiau ši vieta labai keista. Tikrovė išsisklaido ir viskas virsta prisiminimais. Net ir tu pamažu lioveisi būti geismu ir tapai prisiminimu, replikuoja Baricco. Taip, Alessandro, ir ši, ir kitos vietos. Jų vis daugiau, kiekviena kelionė, net į naktinę parduotuvę kitoje gatvės pusėje, jas daugina. Bet ir prisiminimai kinta, ir tavo praeitis virsta kaleidoskopo stikliukais. *Keliauninko praeitis keičias priklausomai nuo jo nueito kelio. Atvykęs į kiekvieną naują miestą, keliauninkas vėl randa tą dalį savo praeities, kurios nebežinojo turįs*, šypsos į nuskustą ūsą Italo Calvino. Iš kur tie italai tiek išmano apie mano gyvenimą? Lioviausi būti geismu, tapau prisiminimu, keliauju iš miesto į miestą ir vis randu savo nežinomos praeities stikliukų. Turbūt ir toks gyvenimas yra įmanomas. Turbūt ir toks gyvenimas yra. Turbūt ir toks gyvenimas. Turbūt ir toks. Turbūt.

Gal tie stikliukai visai ir ne mano. Gal jie kito Eugenijaus. Ar Josepho. Ar Napoleono. Bet apie tai kitądien, su nuovargiu atslenka gailestis sau pačiam, ne pats geriau-

sias patarėjas vidurnaktį ant stogo šviečiant mėnesienai. Net pro nepermatomą debesų šydą. Net kai jos nesimato. *Liaukis gražiais sakiniais lupęs skūrą nuo savęs.*

Dunojumi plaukia baržos, kruiziniai laivai, vieni lengvai slysdami pasroviui, kiti nirčiai skrosdami žalsvą, pernokusių vynuogynų spalvos skystį prieš srovę, keldami bangas. Žydrasis Dunojus. Užjaučiu tą pagyvenusią moterį iš Kauno, ištikimąją Strausso operečių lankytoją, kuri sukrapštė iš kojinės paskutinius litus ir išsiruošė į kelionę, ne Dunojaus, bet tos žydrumos pamatyti. Nesu operečių gerbėjas, nei operų, nemėgo jų jau Schopenhaueris, o jį aš mėgau – jaunystėje, *tikriausiai niekada nei vienas žmogus savo gyvenimo pabaigoje, jei tik jis protingas ir nuoširdus, nepanorės gyventi dar sykį; daug mieliau jis pasirinks visišką nebūtį*, tada aš buvau protingas ir nuoširdus, *pasaulis kaip valia ir vaizdinys*, vaizdinį turiu, valios ne, matau praplaukiančius laivus, ir suprantu, kad visas mano gyvenimas plaukia pro šalį, noriu šokti į pirmą stabtelėjusį vaizdinį ir be jokių valios pastangų leistis *down by the riverside* su visu juodaodžių choru ant denio, Žydruoju Dunojumi, Amazone, Leta, Stiksu, Dubysa ar Rūgpūčiu. Jeigu galėčiau rinktis, tai gal geriau į *Prince Eugen*. Princas Eugenijus. Jaučiu, kad nesu abejingas šiam laivui, kad jo vardas man kažką sako, ant liežuvio galo trupinėlis pyrago, gal tik tarp dantų įstrigusi pusryčių batono molekulė, gal tai tas Eugenijus, garsusis Napoleono įvaikis, pasižiūrėkim, vaizdas nevalingai ryškėja. Medyje sėdi baronas Kozimas, šis klausia apačioje priešais negailestingą saulę stovinčio Napoleono, *kuo ga-*

lėčiau būti jums naudingas, mon Empereur? Napoleonas paprašo Kozimo pasilypėti truputį aukščiau ir užstoti jį nuo saulės. Staiga nutyla, lyg būtų dingtelėjusi kokia įkyri mintis, ir tuomet kreipiasi į princą Eugenijų: *Tout cela me rapelle quelque chose... Quelque chose j'ai déjà vu...* Visa tai man primena kažką... Kažką, ką aš esu jau matęs... Na taip, džiūgauja apsiskaitęs skaitytojas, iš tiesų, Aleksandro susitikimą su Diogenu, tik ten viskas atvirkščiai. Man ši istorija irgi *rappelle quelque chose*, istoriją iš Italo Calvino knygos „Baronas medyje". Tos pačios, kur girti prancūzų kareiviai giriasi:

– *Mes nugalėtojai prie Austerlico!*
– *Ir sukrušti prie Vilniaus! Tai smagumėlis!*

Be abejo, skaitytojui kažką primena mano istorija, kuri man primena Calvino istoriją, kuri Calvinui primena Napoleono istoriją, kuri Napoleonui primena Diogeno istoriją, kuri Diogenui primena, kad pasaulis yra valia ir vaizdinys. Bet abejoju, kad tai tas Eugenijus. Napoleonas tikrai tas, dėl hemorojaus paūmėjimo pralaimėjęs Vaterlo mūšį, nes negalėjęs sėdėti balne ir gerai matyti kovos lauko, visi tą prisimena, nežinau, ar ką nors primena, man – „Abba" dainą. Bet Eugenijus – ne tas, laivas juk austrų pasididžiavimas, o *tas* Eugenijus vedė italų pulkus į Vieną. Ir atvedė. Ką sako veidrodėlis pyrago trupinėlis interneto puslapėlis, greičiausiai tai kitas Eugenijus, Savojietis, vienas žymiausių Europos karvedžių, padėjęs Habsburgams atsilaikyti prieš prancūzus ir sustabdęs Osmanų imperijos

veržimąsi į Europą. Čia tai bent Eugenijus, net pasitempiu prieš veidrodėlį, tokia giminystė – tai ne plikbajorio dokumentai. Jeigu plaukčiau, tai tik šiuo laivu. *Hast ein Prince – bist ein Prince.*

Niekur aš neplaukiu, einu į parduotuvę pirktis dešros sumuštiniui, mėgaujuosi trumpomis laimės akimirkomis, kai laisvė sutampa su būtinybe, taip, laisvė pirkti yra laisvė, o dešra yra būtinybė, laisvė yra rašyti, o būtinybė – užbaigti šį tekstą, džiaugiuosi, kad man nereikia galvoti apie laisvę, nes pradėjęs galvoti suprantu, jog nežinau, kas yra laisvė, dar vienas žodis iš padėvėtų žodžių parduotuvės, pakabintas kažkur šalia žodžių *siela*, *dvasia*, jie visi atsiduoda rašytojų ir mąstytojų prakaitu, nepadeda joks formaldehidas. Klaidžiodamas po senas knygas, kurias čia susivežiau, pamėginu užsitempti ant savo kaulėto kūno dvasingumą, kurį dėvėjo Hermannas Brochas, bet su juo atrodau kaip kaliausė bulvių lauke, graži kaip žvirblių baimė:

Nežinau, ar turiu teisę kalbėti apie tą laimę, tačiau tai, ką patyriau, buvo grynai dvasinis pojūtis: anapus regėjimo, permatomas šviečiančioje tamsoje; tai buvo jos sielos šalis, kurią išvydau užmerktomis akimis, mačiau ją, vakarėjančią šalį, tyliai nusimetusią šydą ir bedvasę jos gelmę, kuri sudvasino savo veidą, dvasinga buvo pati nematoma, bet regima nakties tamsa, sudvasinta jau už jutimų ribų, sudvasinta moters alsavimo ir kiekvienos jos kūno skaidulos, tą dvasią jutau netgi jos šonkauliuose, žastikauliuose, alkūnėse, pirštų sąnariuose, net dantyse...

Ir taip toliau, ir taip toliau, kažkaip praeina noras būti dvasingu, mano laimės akimirkos čia pat, mano laisvas žvilgsnis slysta dešrų paviršiais, kol netikėtai kažkas jį sustabdo. Tarsi paprasčiausia pakuotė, matematiškai tiksliai suraikytos dešros gabalėlis. *Daktariška*. Panaši į visas kitas šalia, bet kažkuo ypatinga. Ne Y*patingoji*, šioji, žinia, su lašinių gabalėliais, bet ypatinga, visa išberta raudonais taškeliais, tarsi rausvas kūdikio veidas, nusėtas vėjaraupiais. Taip taip, neatrodo *apetitingai*, bet mano burnoje prasideda nevaldoma branduolinė reakcija, skylantys atomai atakuoja pilkąsias smegenų ląsteles, švininį kaukolės ekraną, ir blyksteli 3 D vaizdas. 1992-ieji, Naujųjų metų išvakarės, vykstame autobusu į Taizė susitikimą Vienoje, keliolika valandų šąlame ant Lenkijos sienos autobuse išjungtu varikliu, imperatorių mieste stovime eilėse prie piligrimams dalijamo maisto: bandelės ir pašildytos konservų dėžutės, šildančios tik rankas, patys šildomės metro stotyse, neturime penkių šilingų viešajam tualetui, ieškome krūmų, kurių čia nėra, Naujuosius metus sutinkame prie šventojo Stepono pagrindinėje miesto aikštėje, kažkam metų, kažkam pasaulio pabaiga, mano galva vos nepagauna iš kažkelinto aukšto krintančio gėlių vazono, molio gabalai ir juodžemis pažyra aplinkui, naujojo pasaulio adeptai sprogdina petardas, mėto jas mums po kojomis, daužo šampano butelius, mums baisu, brendame per stiklo šukių jūrą iki gotikos šedevro, paskutinė viltis, Dievas visada yra paskutinė viltis, įremiam nugaras į bažnyčios duris, visos damos su kailiniais, ant nuogų kaklų blykčioja perlai ir deimantai, norime irgi atšvęsti pasau-

lio pabaigą, leisti sau puodelį kavos, deja, vagnorkės čia nekotiruojamos, traukiu iš giliausios kišenės, kuri siekia mano intymiausią vietą, vienintelį tikrą pinigą, dvidešimt dolerių, kišu į keitimo aparatą, bet jam ši kupiūra per smulki, spjauna ją man atgal į veidą, baudžiuosi prašyti kailiniuotos moters išmaldos dviem puodeliams kavos, bet neišdrįstu, užtat išdrįstu kitą rytą bažnyčioje patarnauti klapčiuku per piligrimų pamaldas, skaityti nuo altoriaus Šventąjį Raštą savo neįgalia anglų kalba, taigi, beveik kunigas, nes kito ir nėra, Dievo neįgaliotas kunigas, po susitikimo su Dievu susitinkam su Dieteriu, Vienos poetu, važiuojam pas jį į svečius, pakeliui, sako, užsukim į *supermarketą*, nežinau, kas tai yra, primena muziejų ar panoptikumą su retais eksponatais, negyvais embrionais formaline, daug šviesos, daug lentynų, į vidų nedrįstame, nes ant kaktos, ant pilkų pavargusių striukių, ant iškleiptų batų užrašyta, kad nieko nepirksime, pardavėjos jau nuo slenksčio varsto akimis, o Dieteris dingsta tarp lentynų, neišlaikau, leidžiuos jam iš paskos, aš su juo, šaukiu per visą parduotuvę, nei šaukiu nei ką, tai tik mano ant akių užsmukusi mamos megzta kepurė dega, tyliai sliūkinu tarp lentynų, kuriose yra visko, ko nesu gyvenime matęs, pirma kelionė į Vakarus, į gausybės slėnį, negaliu grįžti namo nepamatęs *supermarketo*, ne Dunojaus, bet nieko nematau, visi stiklainiukai, indeliai, pakeliai, buteliukai liejasi į vieną spalvingą rojaus pažadą, bent žinosiu, kad išdrįsau, kad stengiausi, jis stengėsi, užrašys ir man ant kapo Kurtas Vonnegutas, bet kitą kartą man pavyks, kažkodėl esu tikras, kad kitas kartas bus, sėdime pas Dieterį,

geriame kavą ir valgome sumuštinius su dešra, ilgai stebeilijuos į tą matematiškai tobulai atpjautą dešros riekelę ant šviežios traškančios bandelės, *daktariška*, bet keista, tokios nesu matęs, tarsi rausvas kūdikio veidas, nusėtas vėjaraupiais, *wurst picant*, su paprikos skaidulomis, skonis nepakartojamas, ostijos griežinėlis, kuriame telpa visa Austrija, ji tirpsta mano burnoje.

Žiūriu į tą užrašą, *wurst picant*, ant skaidrios plėvelės parduotuvės lentynoje, į paprika liepsnojančius dešros griežinėlius, taip, tai trūkstama grandis mano istorijoje, blykstelėjimas, perskrodžiantis būties tamsą, tose liepsnose matau vieno savo gyvenimo pradžią ir pabaigą, save tokį patį, koks buvau prieš dvidešimt metų, ir visiškai kitą, dvidešimt nepakartojamo gyvenimo metų, kur viskas tarsi kartojos begalinėje kelionių, *supermarketų*, upių ir jūrų monotonijoje, dabar sustingo tarsi nuotraukoje, laikai ir erdvės pramaišiui, taip tikriausiai atrodytų chaoso portretas, jeigu būčiau Sauka, visur matau savo veidus, bet viskas savo vietoje, aš pats savo vietoje, esu čia, kur turiu būti, mano laisvė sutampa su būtinybe, net akimirksnį pasirodo, kad matau brochiškąją chaoso *dvasią*, ha ha ha, *tu felix Eugenijus*, prisimenu Tomo eilėraštį, taip, ir tu, ir *tu felix Austria*, ir tu laiminga, Austrija, vienas tavo *Milkos* lašas teko ir man, *felix*, galiu pagaliau užbaigti šį vieną iš savo gyvenimų, šį tekstą, pagaliau galiu grįžti. Karšta, jau šalčiau, šalta, visai šalta.

Paskutinė vakarienė, barstau austrišką druską ant lietuviškos cukinijos, traukiu paskutinius obuolius iš šaldytuvo, bet šie akimirksniu pajuoduoja, nespėjus padė-

ti ant stalo, jie pūva iš vidaus, trūnija tarsi mumijos, po tūkstančio metų gavusios gryno oro gurkšnį, kaip mano *ego*, kaip mano *libido*. Ieškau kmynų arbatai, bet išslysta maišelis ir sėklikės pabyra ant stalo, ant grindų, ropinėju, renku tarsi manos grūdelius. Viskas gerai, taip turi būti, nes taip yra, taip daugiau nebebus. Ir kai už lango išgirstu dunkstelėjimą ir dūžtančio stiklo garsą, iškišu galvą ir matau: pagyvenęs austras atbulom įvažiuoja į sunkvežimį, kurio nėra vairuotojo veidrodėlyje. Sunkvežimis yra, bet jo nėra vairuotojui. Ar yra vairuotojas? Ar yra avarijos autorius? Esu, sakau, esu.

Curva peligrosa

Be troškimų gyvenantis regi jo esmę,
Nuolat trokštantis temato paviršių.
LAODZI

Geriu kavą ir įsivaizduoju, kaip brėkšta rytas
kur nors kitame pasaulio gale.
ANDRZEJ STASIUK

Prisiminimai apie ateitį. Prisiminimai apie ateitį. Prisiminimai apie ateitį. Vos pagalvoju apie tekstą, kuris turi būti parašytas ir kuris dar jaukiai tūno ateityje nepraradęs tobulos formos ir dar tobulesnio turinio, į galvą vis įkyriau beldžia ši frazė. Prisiminimai apie ateitį. Tarsi beprasmė, lyg koks koanas ar pliaukštelėjimas vienu delnu. Na taip, prisimenu, bet ne ateitį, o tolimą praeitį, bažnyčių tuštėjimo metą, laikus, kai ateiviais tikėjau labiau negu dievais, veržiausi į buvusią bažnyčią Komjaunimo gatvėje, į „Kronikos“ kino teatrą tarsi koks piligrimas prie popie-

žiaus rankovės, atstovėjęs pusę dienos eilėje, vos nepasiklydau sunkios brokatinės užuolaidos klostėse ir paniręs į juodą salę net nelaukiau, kol akys prisitaikys prie tamsos, apgraibom susiradau tuščią vietą kiek įmanoma arčiau scenos. Nes ekrane mirguliavo mūsų jaunystės bestseleris, dokumentinis filmas „Prisiminimai apie ateitį". Štai iš kur ta įkyri frazė. Tąsyk nė kiek nedvejojau dėl pavadinimo, praeities ne kaži kiek ir buvo, užtat ateities buvo per akis, laukė ir gražiausios moterys, ir tolimiausios kelionės, net komunizmas. Dabar kartoju kaip mantrą ir nieko nesuprantu. Prisiminimai apie ateitį. Bet kažkodėl neinu iš proto kaip „Kronikos" laikais, kai nesugebėdavau išspręsti lygties ar įveikti Kanto grynojo proto kritikos. Juk kiekvieną kliūtį galima apeiti ar apvažiuoti, svarbu tik laiku pasukti, kaip dainavo Barmalėjus garsiajame *multike*: „Нормальные герои всегда идут в обход". Normalūs didvyriai visad eina aplinkiniais keliais. Ir jokio čia konformizmo, nepažįstu nė vieno rašytojo, kuris būtų parašęs gerą knygą daužydamas kakta į užrakintas duris ar net murmančią sieną, suka ratus, kol atsiduria nežinia kur, o vėliau aiškina, kad jis nekaltas, girdi, tai kalba jį suklaidino, tekstas pats pasirašė.

Kaip koks Bergmano antspaudas paliko tas filmas pėdsaką pilkojoje smegenų pelkėje, ypač tie Naskos piešiniai, moksliškai šnekant – geoglifai, įspausti Peru dykumos akmenynuose, įskaitomi tik iš dangaus, taigi, matyt, ir užrašyti ne žemiškųjų geo-raštininkų. Tiek pripasakojo Erichas von Dänikenas apie kolibrius, vorus, beždžiones, žuvis, lamas beigi kondorus tose dykumose, būtų nebū-

tų istorijų apie dievais apsimetančius ateivius, kad iki šiol naktimis dairausi į dangų, ar jie negrįžta.

Kuo tik netikėjau, tikėjau ir gegute, ir poezija, ir džinsais, netikėjau – vienu dalyku netikėjau, – kad tie geoglifai, tiesą sakant, egzistuoja, nes, kaip tam netikėjimui antrino užrašas ant mano marškinėlių jaunystėje, – *seeing is believing*. Nesitikėjau jų kada nors išvysti savo akimis, kad ir pro poros dioptrijų stiklus. Netikėjau, nors užmušk. Netikėjimas irgi gali būti fanatiškas. Ne tau, Martynai, mėlynas dangus. Ir taškas.

Dabar jau dėlioju taškus, daugtaškius pro subraižytą iliuminatoriaus stiklą, gal nedegantį plastiką, velniai supaisys, pakeliui į neegzistuojančią šalį. Kaip gražu... Žiūrėk, o ten... Taip nebūna... Mėlynas dangus, mėlynesnis nei Martyno. Daugtaškiai, kurie bet kokiame tekste nekelia pasitikėjimo, net Rimvydo eilėraščiuose. Gyčiui daugtaškiai nerūpi, jam įdomesni tritaškiai, bet šitai jam atleistina, nes jis netiki. Netiki nei Odisėju, nei Marco Polo, nei Francisco Pizzaro. Gal tik Laodzi, tvirtinančiu, kad pasaulį gali pažinti neišeidamas iš namų. *Visokie paistalai, kad taip pažįstamos naujos kultūros, žmonės, menai etc., man kelia juoką. Netikiu*, sako Gytis. Žvelgdamas po lėktuvo sparnu į Grenlandijos ledynus, mėlynesnį už mėlyną dangų atspindinčius užšalusius ežerus, sustiklėjusius kristalinius sniego kalnus, irgi netikiu. Kokios ten kultūros, žmonės ar menai, tik plikesnė už pliką gamta, patenkinta savo sąstingiu. Mane patį ima kaustyti sąstingis, kraujas aptingsta, suka mažus ratus kažkur apie saulės rezginį, palikdamas nutirpusias kojas tinti, o smegenis bliūkšti.

Tai tik pirmoji darbo diena lėktuve, aštuonios darbo valandos, pietūs be pietų pertraukos, per šitiek laiko nušienaučiau savo kiemą tris kartus, nė trilapio dobilėlio nepalikdamas, net ir su subliūškusiom smegenim. Dabar tik dėlioju daugtaškius, punktyrus ant ledynų. Noriu į Grenlandiją, kadaise savo prisiminimuose apie ateitį rašiau eilėraštį „kristalografija", taigi bene apie tuos kristalus už iliuminatoriaus, dabar aiškiai prisiminiau, noriu į savo eilėraščio žemę, kur nėra žemės, kur nėra žmonių, nėra kultūros. Bet kur tau, Žemė – žmonių planeta, kaip rašė vienas sentimentalus prancūzas, kur pasisuksi – žmonės. Priešais susėda šeimyna, visai ne sentimentali, du niūrūs nesikalbantys storuliai ir keturmetis berniukas prisuktu varikliuku. Vos įgriuvęs į sėdynę be perstojo braukiantis prakaitą nuo kaktos monumentalaus sprando tėvas kviečiasi stiuardesę, ši skuba nešdama šypseną ant padėkliuko, bet vyrui reikia ne šypsenos, netrukus stiuardesė grįžta su papildomu diržu, padeda aprėpti neaprėpiama. Su šypsena. Berniukas nerimsta, jam nepriklauso pilna darbo diena, net pusė, strykčioja, kiša galvą tarp sėdynių ir šnekina mus. Aš Ivanas, sako rusiškai, o jūsų vardas, mes grįžtam namo, o kur jūs keliaujat, man patinka Karlsonas, kuris gyvena ant stogo, o jums, ir aš kada nors skraidysiu, būsiu kaip tėtė, tik su propeleriu, dabar skraidom lėktuvais, kaip nuobodu. Gal tik man atrodo, kad jis taip šneka, iš tiesų tiesiog čiauška, protingas kolibriukas tarp dviejų kalakutų, purtančių raudonus pakarūklus. Pavaišinam paskutiniu mums likusiu obuoliu, tarsi nežinotume, kuo baigias visos obuolio istorijos. Staiga motina griebia tarp atlošų

ore kybantį kolibrį už pakarpos ir meta atgal į sėdynę. Ivanas tyliai paverkia, vėl atsargiai su viltimi žvilgčioja į mus, nes mes vieninteliai jo pašnekovai, bet dabar jau mes apsimetam, kad jo nepastebim. Nenorim, kad jis sulauktų dar vienos egzekucijos. Dar vienos tremties į žemę. Žemę, žmonių planetą. Noriu jam pasakyti, kad keliaujam toliau, kad jo Niujorke mes tik persėsim į kitą lėktuvą, kad skrendam į Peru, į neegzistuojančią šalį, nes neegzistuoja tai, ko nesi pamatęs savo akimis, *seeing is believing*, skrendam ten, kur ateiviai piešė ant smėlio lamas ir kondorus, kad skrendu, Ivanai, ne kultūros pažinti, ne žmonių, bet pasitikrinti savo prisiminimus apie ateitį, tik tiek, tavo prisiminimai bus kitokie, kas nors prisistatys tau dievu, siūlys obuolį, ir tu jo neatsisakysi, ir tai tau atsirūgs visą likusį gyvenimą. Arba skraidysi prisukęs varikliuką virš Manhatano stogų, virš Didžiojo Obuolio, juokdamasis iš visko taip, kaip juokeis vaikystėje. Čia ir ką tik.

Tačiau užuot atviravęs dėbsau į prakaituotą sprandą ir tyliai sau stebiuosi – kas sukūrė mitą apie geraširdžius storulius? Storulių klasėje, kaip ir džiūsnų ar neūžaugų, nėra pirmūnų be atsilikėlių, o šitas priešais yra tiesiog šikšnius, ir man visai nerūpi jo tautybė, jo amerikietiškais „bigmakais“ prikimštas pilvas, esu tokių matęs ir daugiataučiu kultūros paveldu besigiriančiame Vilniuje, ne kartą net savo vonios veidrodyje, šikšniai visame pasaulyje yra šikšniai, ir taškas. Ir susikiškit visus tuos politinius ir lytinius korektiškumus, Dievas kurdamas pasaulį irgi nebuvo korektiškas, sielą įpūsdamas dvikojams, o kalakutus palikęs Padėkos dienos stalui. Šiandien dėkoju ir tau, kompiuteri,

už korektiškumo pamokas, nes nenuilstamai taisai šiknius į šikšnius, bet mes juk žinome, apie ką kalbame, ar ne?

Iš kur tas erzulys, ne kalakutai čia kalti, net ne siela, kurios laikino adreso iki šiol neišsiaiškini, gal gyvena kokiame smegenų akligatvyje, gal aortoje po nesandariu šnopuojančiu vožtuvu, gal pačiame saulės rezginyje, kur tuščiausia, galiausiai koks skirtumas, tavaruoja širdis, skauda stuburą, susuka vidurius, bet sielos niekada, tai gal jos ir nėra. Erzinuos, kad dar tik pirmas skrydis per Atlantą, o jau atrodo, kad kelionė eina į pabaigą, tarsi pabaigos pradžia, kaip vasara rugpjūty. Ne be pagrindo, daktare Vatsonai, jūsų įžvalgumas stebėtinas. Kelis mėnesius iki kelionės jau blaškiausi po neegzistuojančią šalį, sklaidžiau žemėlapius, kimšausi į galvą pirmą kartą girdimus miestų pavadinimus, nardžiau po dešimtis turistinių puslapių, skaičiau šimtus patarimų, vertinimų ir komentarų, užsakinėjau bilietus, kambarius, matavau atstumus tarp miestų, skaičiavau dienas ir nakvynes, susirašinėjau su džiunglių gidais ir viešbučių šeimininkais, vis kažką pakeisdamas apsiskaičiavęs, nesužiūrėjęs, su kiekvienu patvirtinimu vis labiau netikras, kad čia dar gali būti kažkas tikra. Peržiūrėjau internete šimtus nuotraukų, trečiąja akimi jau mačiau visas vietas, kurios man dar neegzistavo. Laodzi kalbėdamas apie pasaulio pažinimą neišėjus iš kambario, matyt, jau turėjo omeny internetą bei televiziją, jo prisiminimais apie ateitį dalijos ir mano tėvas, kaip visad pasišaipydamas: kam keliauti, jeigu jau viską matei ir žinai kiekvieną žingsnį iš anksto? Patikrinti, ar nepadariau klaidos, tėvai. Viskas taip gyvenime, pradžioje iškreti

kvailystę, o visą likusį laiką įrodinėji, kad jokios kvailystės nebūta. Pavyzdžiui, vedi. Noriu pasitikrinti, ar mano logistika pasiteisins. Nežinai, kas yra logistika, tavo laikais apie tokią niekas negirdėjo? *Logistika – praktinės ir mokslinės veiklos sritis, apimanti įvairius materialinių srautų, ypač prekių, judėjimo, prekybinės veiklos organizacinių procesų klausimus. Taip pat planavimo, įgyvendinimo ir kontroliavimo priemonės, įskaitant optimalaus krovinių srauto organizavimą, transportavimo, sandėliavimo ir kitų materialinių ir nematerialinių operacijų valdymą nuo žaliavų ir medžiagų įsigijimo iki pristatymo gamybos įmonei, vidinės gamybinės žaliavos ir medžiagų bei pusfabrikačių perdirbimo, gatavos produkcijos, atitinkančios jo interesus ir reikalavimus, pristatymo vartotojui, taip pat reikiamos informacijos perdavimas, saugojimas ir apdorojimas.* Ar ką supratai? Tiesiog turiu nugabenti du kūnus be sielų anapus pusiaujo ir pargabenti nepažeistus, nesakau, kad be nuostolių, bet abu jau paskiepyti nuo geltonojo drugio ir hepatito, sandėlyje atidėta ir vaistų nuo maliarijos. Matai, mes visi užsiimam rimtais dalykais, tik ne visi tą žinom, tu kadaise Sibire ieškodavai kelio per užpustytą mišką į žeminę, remdamasis sveiku protu ar žvaigždėmis, aš užsiimu logistika, bet, kaip pasakytų kinų išminčius, visa tai viena, tai tik dao, tik kelias, o *Lygus Kelias sunkiausiai praeinamas*, taigi ir vaikštom šunkeliais bei aplinkiniais keliais.

Ne visi šunkeliai yra žvyruoti ir dulkantys, kartais jie būna asfaltuoti ir tiesūs, ypač tie, kurie driekias per didmiesčius. Neseniai pastebėjau, kad megapoliai bei

akropoliai man ėmė kelti alergiją. Silpsta imunitetas, nepaneigiamu balsu paskelbia Žvėryno gydytoja Audronė. *Pamačius šią gydytoją mane ištiko šokas. Daug kalba, visada pakeltas tonas. Matosi, kad gydytoja atsidavusi darbui. Išaiškino apie ligą viską, bet visą laiką rėkė. Aš jums dėkinga už viltį gyventi, nes maniau, kad neišsikapstysiu.* Tai vienos pacientės padėka virtualioje skundų ir pageidavimų knygoje, bet kas supaisys tuos moterų santykius, ant manęs ji nerėkia. Išrašo *Norfos* maišą antibiotikų bei probiotikų nuo įsivaizduojamų daugkartinių viduriavimų, ateis metas, kai nebegalėsi peržengti namų slenksčio, dabar dar tik megapoliai, dabar dar tik trumparegystės, bet įsimes ir toliaregystės, čia tik nevykęs antonimas, vargu ar regėsi toliau, geriausiai – tik po nosim. Vis šis tas, ačiū, gydytoja, už paliktą viltį, kažkodėl jumis tikiu labiau negu kunigu, kuris laikė mišias už mano bobūnės sielą to paties Žvėryno bažnyčioje ir šventais žodžiais suėmęs mane už sprando baksnojo nosimi į cementines grindis, mokė elgtis bažnyčioje. Nenorėjau elgtis, norėjau tik truputėlio vilties, kad bobūnė ir toliau gyvena, kad ji sugrįš pas mane bent sapnuose. Grįžo. Aš į bažnyčią nebe. Tikiu gydytoja, prieš keletą metų ieškojau ligų, nes įkyrėjo serijinis nuovargis, maniau, koks roto virusas ar kokia imunitetą mėsinėjanti infekcija nekaltu žudiko veidu, o gydytoja Audronė, nepakeldama akių nuo ligonio, t. y. mano, kortelės, tik paklausė, ar jaučiuosi esąs savo vietoje. Nuo tada ir tikiu ja. Vaikai ieško *sekretų*, moterys – vyrų, vyrai – nuotykių, aš, kiek pamenu, ieškojau savo vietos. Vietų, kur turėčiau savo vietą. Vaikystėje – už pe-

čiaus, slėpdamasis nuo artimųjų pelnyto pykčio, po stalu per balius – nuo svetimųjų nepelnytos meilės. Vėliau tam tiko ir knygos, vienišų moterų miegamieji, asketai kalnai, metroseksualai miestai.

Ypač miestai, kurie kaip Franko Sinatros dainoj, niekada nemiega. *New York, New York / I want to wake up in that city / That never sleeps.* Niujorke, Paryžiuj, Londone – koks skirtumas, noriu pabusti mieste, kuris niekada nemiega, šįkart Limoje, bet norėdamas pabusti pirmiausia turi užmigti. Teisingai, Vatsonai, bet mes ką tik iš lėktuvo, negaliu nei užmigti, nei pabusti, nors žinau, kuo baigias nemiga, kai nepadeda nei taksisto lopšinės, nei monotoniškas skaitliuko tiksėjimas. Megapolis, kuris padėrusiomis akimis, reikėtų sakyti – žibintais, stebeilijasi naktimis į dangų, o dienomis traukia iš atvykėlių kišenių pinigus tiesioginėmis ir perkeltinėmis prasmėmis, murmėdamas „čia nieko asmeniška“. Nieko asmeniška, slenkam kaip zombiai raudonomis akimis, tik pora turistų, kurie išsiskiria ūgiu, išstypėliai baltaodžiai, matomi iš tolo, traukiantys dėmesį kaip ir visos anomalijos. Ir kažkaip netikėtai, kertant *Plaza de Armas*, kluptelėjęs ant savo paties susigalvoto laiptelio, prisimenu ateitį. Matau Limos nuotrauką, kolonijinių statinių fone šypsos pažįstamas veidas, bet manęs joje nėra. *Nėra manęs, tai nėra*, kaip rašė Herbertas prisimindamas ateitį. *Nuo šiol nebebus manęs jokioj bendroj nuotraukoj (išdidus mano mirties įrodymas visuose pasaulio literatūriniuose savaitraščiuose).* Po Herberto nors ir tvanas, sakau garsiai, tarsi prie banko stovinčiam policininkui, bet kažin ar jis mane

supranta, čia po Herberto geriausiu atveju galima tikėtis tik žemės drebėjimo. Gal prisimenu pernelyg tolimą ateitį. Todėl tik klausiu, kaip surasti tokį barą „La Noche“, *naktelė* mūsiškai, girdėjau, ten vyksta rašytojų dvikovos, dar girdėjau, nugalėtojas pelno teisę išleisti savo knygą. Policininkas žiūri iš padilbų, grabinėjasi apie juosmenį, kur turėtų kaboti dar vienas jo vyriškumo įrodymas. O gal ir vienintelis. Visą gyvenimą svajojau apie mauzerį ar bent jau makarovą, ypač tomis akimirkomis, kai nesugebėdavau atsikirsti liežuviu. Mano *alter ego*, kurio šaltą metalą glostinėdavau mintyse, mano paskutinis žodis. Vyro žodis. *Smith & Wesson, Colt, Browning, SIG Sauer, Walther* – tikrų vyrų, ne kokių mirusių poetų ar nieko bendra neturinčiųjų, draugija. Su tokiu revolveriu ir po Limos užkaborius šniurinėčiau nebijodamas prarasti antrinių vyriškumo požymių, doleriais prikimštos piniginės ar sidabrinės kreditinės kortelės. Taiklumą esu išbandęs dar mokykloje, tiesa, su palaikiu vienvamzdžiu šautuvėliu, visa klasė gulės šaudykloje mokyklos rūsyje, bet iki šiol prisimenu kitą taikinį, ant odinių čiužinių sugulusių uniformuotų bendraklasių kojas. Šūvius į dešimtuką. Nė kiek neabejoju, kad *naktelėje* irgi šaudo akimis beigi šaudosi, kaip gerais laikais *suokalbyje*, rašytojai viską prisimena, ir kas buvo, ir ko nebuvo, toks jų pašaukimas, žodžio šauktiniai, iki šiol sklando istorijos apie vietinius Puškiną ir Dantesą, po mirties atgulusius vienoje knygoje, tiesa, skirtingose viršelio pusėse, taigi vienas ir toliau flirtuoja su knygynų lankytojais, kitas gi žvilgsniu įsikirtęs į tamsiąją lentynos pusę. Nežino policininkas, kur ta

naktelė, jam Limos naktų per akis. Ir dvikovų, kur kaunasi personažai su kur kas spalvingesnėmis biografijomis, vertomis dienraščių, o ne savaitraščių, kaip koks Herbertas. Dėl sumautos knygiūkštės? Nebūkit kuokingi. Ką gi, ir vėl įsikišate, gerbiamas kompiuteri. Bet jūsų minčių eiga man patinka. *Мне нравится, что Вы больны не мной.*

Nebūkit juokingi. Nors kodėl gi ne? Turistai visad juokingi, ypač tie, kurie stengiasi apeiti visas lankytinas vietas. Ir viską nufotografuoti. *Plaza de Armas*, pažodžiui – ginklų aikštė, pakraščiais slampinėja turistai, ginkluoti fotoaparatais, ieškodami netikėto rakurso, iš kurio dar niekas nėra padaręs nuotraukos, fotografuoju ir aš balandžių pulkus Šventojo Pranciškaus vienuolyno prieigose. O namuose rytais, pažadintas įkyraus burkavimo, šaudau juos iš įsivaizduojamo *Colto*, besipešančius dėl vietos po saule, tiksliau, saulėje, ant siauros atbrailos. Triedžiantys ant palangių taikos balandžiai. *Мне нравится, что я больной не Вами.* Gal ir gerai, kad norint gauti ginklą reikia psichiatro pažymos. Pažymos, kad esi vyras. Kuokingas.

Tikriausiai esu vyras, nes nemoku vienu metu galvoti apie daugelį dalykų. Moterys, sako, tai sugeba. Šokinėti nuo vieno prie kito – prašom, ką tik, rūkydamas suktinę, galvojau apie rekomendaciją, kurią turiu parašyti psichiatrei, stojančiai į Rašytojų sąjungą (iš tiesų galvojau, kad turėčiau mažiau rūkyti), dabar galvoju apie psichiatrės rekomendaciją man. Užuot galvojęs apie mirusiuosius, nes dabar antrą kartą brendu į tą pačią upę, į kurią neįmanoma įbristi (apie ką aš čia dabar pagalvojau,

tikriausiai apie rašymą), leidžiuosi į Švento Pranciškaus vienuolyno kolumbariumą, siaurais požemio labirintais slenkam su turistų grupe nuo vienos dėžės kaulų prie kitos, šlaunikauliai, blauzdikauliai, alkūnkauliai ir raktikauliai sudėti tvarkingai, sukrauti į rietuves, tarsi eksportui skirta produkcija. Eksportui į geresnius pasaulius, kur pažadėtas grupinis (nepainioti su internetine parduotuve) prisikėlimas. Bandau galvoti apie mirusius, bet jų pernelyg daug, man ir apie vieną sunkiai sekasi galvoti, todėl matau vien kompozicijas, tobulą kaukolių mandalą šulinio dugne, puikų estetinį sprendimą, kurį bandau įamžinti fotoaparato akimi. Fotografuoti griežtai draudžiama, bet ištaikau akimirką, kai gidė išnyksta labirinte. Bet ne gidė čia svarbiausia, įtariu, kad inkų dievų motina Pačamama yra neetatinė nematoma šio muziejaus budėtoja, sėdinti kampe ir mezganti kojines mirusiems, netrukus sulaukiu ir įspėjimo, kopdamas laipteliais atgal į gyvųjų pasaulį trinkteliu momenėliu į žemą lubų akmenį. Dedu galvą su visu gumbu, prieš akimirką to akmens nebuvo.

Ir kodėl kelionėse mane traukia kaulai ir griuvėsiai, visokie kolumbariumai, angkor vatai ir maču pikčai? Gal kad su mirusiais paprasčiau, ir rašyt apie juos lengviau, kalbėt apie jorikus ir danų princus, net apie Gedą po mirties – tai ne apie nuolat judančius gyvuosius, kurie netelpa į kompoziciją. Į kaukolių ir sonetų mandalą. Jau kelintą taisyklingą ratą sukam aplink kažkokius rūmus, vyriausybės ar parlamento, koks skirtumas, visi jie tarsi pilkieji kelmučiai plačiai išsikeroję po žeme, į paviršių lenda ieškodami trūnėsių ir šiaip vegetacijai palankių sąlygų. Prieigose

iki pažastų ginkluoti kareiviai su šalmais, su skydais, prie vartų ir padėvėtas tankas, nors oras revoliucija nekvepia, greičiau praburzgiančių motorolerių išmetamosiomis dujomis ir gatvės prekijų pūvančiais vaisiais. Gal dar pažastų, ar velniai žino iš kurių kūno dalių sklindančiu prakaitu, nesuvokiamos baimės fluidais. Panašiai prakaituodavo mano suolo draugas mokykloje prieš kiekvieną kontrolinį, visu antsvorio nestokojančiu kūnu, tarsi kulnu primintas pumpotaukšlis paskleisdavo aitrių kvapų stulpą. Nerašyti draugystės įstatymai vertė mane kvėpuoti šiais baimės kvepalais. Vėliau nerašyti meilės įstatymai skatino kvėpuoti pačiais įvairiausiais džiaugsmo, ašarų, ekstazės, orgazmo, miego, bezdalų kvapais, ir visuose juose užuosdavau bent vieną kitą molekulę baimės. Negelbėdavo jokie kvepalai, nei būsimieji Statkevičiaus, nei įsivaizduojami Žano Batisto Grenujo, šie *l'art pour l'art*, iliuzijų fabriko produkcija. Ko bijo pilkieji Limos kelmučiai? Skausmo, prievartos, kankinimų, mirties? Ne ką geresni ir mes, klaidžiojame, sukame kažkelintą taisyklingą ratą ieškodami inkvizicijos muziejaus, jis kažkur čia pat, šalia, bet ratas užkeiktas, ima siutas, pajuntu, kaip manyje bunda Didysis inkvizitorius. Štai tau, Martynai, visas gyvenimas kaip ant delno, bandei pabėgti nuo savęs su kuprine ant pečių, štai tau, suki eilinį Dantes pragaro ratą, kažkas už tai turi būti nubaustas, bent paaukota kažkuri tavo dalis, geriau būtų, kad nekalčiausia. Esu sudžiūvęs kaip šikšna, gal net miręs, iš manęs tik kaulai, *mea culpa*, esu šikšnius, o nekalčiausia mano dalis yra šalia, moteris, su kuria gyvenu visą gyvenimą, su kuria suku ir šiuos nesuskaičiuojamus ratus. Ketvirčiuoju,

tampau į visas keturias pasaulio puses, lieju tulžį, žodžiu, be žodžių naudoju visas žinomas kankinimo formas, kurios tik įmanomos keliaujant dviese, šalia vienas kito, tyloje. Iš baimės visa tai. Bjaurus charakteris, bandau teisintis vėliau, sangvinikas, šiaip esu geras žmogus, gerai jau, gerai, kartais būnu geras. Kartais atrodo, kad turiu sielą. Esu kelmutis. Kelmas. Kai surandame inkvizicijos muziejų, jame nieko naujo neaptinku. Kankinių muliažai. Visos įsivaizduojamos kankinimų pozos. Vieną smaugia, kitam ant galvos pila karštą smalą, trečią plėšo į gabalus, ketvirtą mėgina atvesti į protą, tiksliau gal – į Dievą, ilgindami rankų ir kojų kaulus. Ir *nota bene* – muliažai tik ispanų, gidė porina, kad inkai šventajai inkvizicijai visiškai nerūpėjo, nes jie, Bažnyčios ekspertų nuomone, neturėjo sielos, o aš slinkdamas pro kankinius pajuntu ne užuojautą jiems, bet gimininguma inkams, giminingos sielos, kaip sakoma, tik be sielų. Ir vienas inkvizitorius težino, kodėl staiga būtent dabar į mano galvą grįžta prisiminimai iš Kopenhagos erotikos muziejaus, aplankyto prieš porą dešimčių metų. Taip, *visos įsivaizduojamos* erotinės sueities pozos, penių ir makščių muliažai. Taip, *Eros et Thanatos*, prieš mirtį norisi kažko švelnaus, ir nesvarbu, kada mirtis ateis, anksčiau ar vėliau ateis, o švelnumo norisi jau dabar. Mano maršrutas po muziejų sutampa su vienos jaunos mergaitės, dabar net nesu tikras, ar atsitiktinai, bet paskutinėje salėje, kur iš keliolikos televizorių ekranų vienu metu sklinda vaitojimai bei atodūsiai, mūsų žvilgsniai susitinka, turbūt jau nebeatsitiktinai, ir abu staiga suvokiame, kad visa tai galime pakartoti be jokių sąlygos sakinių.

Tapti vienas kito inkvizitoriumi. Kad mes tai jau darome, ir kūnai čia niekuo dėti, jie nebereikalingi. Meluočiau, jei sakyčiau, kad man, nors ir vedusiam, tai nepatiko. Kankinti malonu ne tik artimus. Bet negaliu ilgiau užsibūti Kopenhagoje, vėl esu priverstas grįžti į Limą. Į miestą, dėl kurio „Wikitravel" įspėja: *palik Rolexą, išeiginį kostiumą ir laptopą namuose, atsipalaiduok, nusiteik draugiškai ir šypsokis*. Tik mums inkvizicija negresia, esame be sielos. Dėl visa ko roleksą palieku viešbutyje. Šypsausi kaip stiuardesė į visas keturias pasaulio puses. Kaip kelmas.

Juk taip gera atvykti į tarsi tau paruoštą šalį, kurioje nieko nesutinki. Galima viską pradėti iš pradžių. Tuomet istorija virsta legenda, o tikrovė – tavo haliucinacija. Taip mąsto lenkas Andrzejus, nežinau, kodėl mano žodžiais. Galima viską pradėti iš pradžių, štai visą kelionę nerūkau, o tai jau gera pradžia. Nesutinku žmonių, kurie tariasi mane pažįstantys, kuriems turiu aiškinti, kad aš – ne Eugenijus. Taip, kadaise atostogas leidau su Maxu Frischu, o juk tik atostogaujantis žmogus žino, kas jis toks. Bent jau kuo jis nėra. Nesu konkistadoras. Barankiljos turguje esu pirkėjas, autobuse, kuris rieda priemiesčiais pro langą vis sublyksint vandenynui, sunkiai telpantis stačiomis, tad vis besitaikantis nusileisti vienu laipteliu žemiau, – keleivis, ir niekaip nesuprantu, kodėl man nepavyksta būti pirkėju, keleiviu ar bent pėsčiuoju namuose. Tikrovė – tavo haliucinacija. Ant stataus skardžio, nuo kurio neįmanoma nusileisti iki vandenyno, nes apačioje visa pakrante driekiasi statybų dykumos, išvagotos sunkvežimių ir susmaigstytos betoniniais smeigtukais, susitinkame Lenoną. Stovi su

gitara, tarsi ką tik perplaukęs vandenyną, vos spėjęs apdžiūti, jau ruošias skambinti, derina akordus. Sakau, gal galėtum *imagine*, nes vis tiek tikrovės nėra, velniam ji reikalinga, juk man smagu pasikalbėti ir su mirusiuoju, ir su paminklu, jau ko nesitikėjau čia sutikti, tai tavęs, jeigu jau taip, užsuk ir į Vilnių, ten tavęs laukia, tavo istorija jau virto legenda. Atsisveikindamas fotografuoju. Visos nuotraukos yra atsisveikinimai su tikrove.

Kelionė tęsias. Tęsias? Kelionė? Jeigu kas šiame tekste ir tęsias, tai dainos žodžiai, *Imagine there's no countries*, bandau įsivaizduoti, nes to prašo ne koks Leninas, o Lenonas, bet vis tiek matau tą patį košmarą. Kažkokį Akropolį, į kurį *šniūrais* traukia jaunimas, tiesą sakant, kuo čia dėtas jaunimas? Bet pernelyg nesiaiškinu, košmaro logika kaip ir sapno. Jame net ir artimiausią žmogų nesunkiai paverti druskos stulpu, nors tam nereikia ir sapno. Gal vis dėlto šiandien esu konkistadoras. Per vieną dieną užimu Maču Pikču, apeinu griuvėsius kaip savo valdas, iš aukšto žvelgdamas į savo pavargusios moters ašaras, kurios čia pat vėjy virsta druskos kristalais. Stulpais. Nebekeliauju. Kariauju. *Ergo sum*. Žirgliodamas dar įminu į kažkieno išmatas, tikriausiai šuns. Šūdas, reikia išsimiegoti, kasrytinis ketvirtos valandos žadintuvas primena Gvantanamą. Kurį kažkodėl įsivaizduoju kaip nakvynės namus judrioje gatvėje, ir nebe taip svarbu, ar Akvas Kaljentes, ar kuriame kitame mieste, kur nepadeda net vokiškos kokybės ausų kamštukai, kai iš vakaro užmigti neleidžia ratus aplinkiniais kvartalais sukanti pamišusi katalikų procesija, lydima dar labiau pamišusio pučiamųjų orkestro, o paryčiais

aikštėje po langais santykius aiškinasi šunų *cosa nostros*, traukdamos iš makščių visus įmanomus balsų kardus ir kalavijus ir greičiausiai viso labo dėl vienos makšties (beje, kada rujoja šunys atogrąžose, kur nebūna pavasarių?). Pigūs nakvynės namai – visų *backpackerių* džiaugsmas, visų tų, kuriuos nesunkiai atpažįstu oro uostuose ir stotyse pirmiausia iš didelių kuprinių, po to iš žvilgsnių, pavadinkim juos masoniškais, nors kuo čia dėtos tos metaforos iš statybininkų žargono, ir tikslių judesių užsimetant kuprines ar vartant „Lonely Planet“, pavadinkim juos profesionaliais, nors kuo čia dėta profesija. Su tais masonais-ne-masonais profesionalais-ne-profesionalais lipame į tuos pačius autobusus ir išlipame tuose pačiuose miestuose, nes maršrutai stebinamai sutampa.

Iš tiesų tai atskira keliautojų gentis, priklausanti kapitalizmo epochai, evoliucionavusi iš viduramžių nomadų, gimininga sovietų laikų tranzuotuojams, ypač paplitusi skurdžiausiose Azijos ir Lotynų Amerikos šalyse, bet jų nereikia painioti su kitos genties atstovais, panašiais tik iš pirmo žvilgsnio, kurie keliauja iš vieno prabangaus viešbučio į kitą tik taksi, savo išlygintas sukneles ir marškinius tvarkingai suguldę „Samsonite“ ar „Louis Vuitton“ prekės ženklų lagaminuose, skiriasi jie ir nuo kompleksinių kelionių gerbėjų porūšio, perkančio paskutinės minutės pažintines (juo labiau – poilsines, ypač – *all included*) keliones.

Pastarąjį sakinį parašiau specialiai „Wikipedijai“, atiduosiu, kai atsiras tai genčiai tinkamas terminas, nes aiškumo šiuo klausimu iki šiol nėra. *Backpackeriai* – tai ne

žygeiviai, po paraliais, kaip teigia *Anglonas*. Ir kas sakė, kad lietuvių kalba yra valstietiška, kad jai sunku išreikšti abstrakcijas, šiuo atveju visos konkretybės kanalizuotos į beviltišką abstrakciją, gerbiami kalbininkai, nors daryba ir pavyzdinė. Žygeiviu geriausiu atveju esu, kai savaitgalį vaikštau pažintiniais takais Neries regioniniame parke. Gal dar sutikčiau būti pavadintas žygeiviu, jeigu ryžčiausi dalyvauti „Snaigės" žygyje slidėmis po Vilniaus apylinkes. Čia aš esu *backpackeris*. Kuprinčius. Ir visai nenoriu būti savimi. Taigi – pigūs nakvynės namai, kuriuose geriausiai jaučiasi kuprinčiai, kur sunkiai užmiegu, o ryte prie pusryčių stalo nepažįstami mano bičiuliai kuprinčiai atrodo gaivesni už vėjo dvelksmą nuo kalnų. Ir staiga suprantu, kodėl man užkliuvo tas jaunimas, būriais traukiantis į Akropolį, taigi tas jaunimas miega nakvynės namuose be ausų kamštukų, jis miega žemei drebant ir veržiantis ugnikalniams, o aš girdžiu ir šunis, ir trombonus, ir angelų giesmes, o aš vis dar bandau apsimesti kuo nors, čia kuprinčium, ten tėvu, dar kažkur vyru, ir man tarsi sekasi, bet gal taip atrodo tik man. Girdžiu teksto fone skambantį Sinatrą, *If I can make it there / I'll make it anywhere*. Jeigu galiu čia, galiu ir bet kur. Labai laisvas vertimas, nepaisantis konteksto. Jeigu galiu Niujorke, galiu ir bet kur, sako kontekstas, bet aš juk ne mafijos numylėtinis Sinatra, nenoriu dainuoti Niujorke. Didžiajam Obuoly noriu tik nusifotografuoti prieš grįždamas namo, paskutinėmis kelionės akimirkomis, kai nesulaukdami lėktuvo per Atlantą dar šoktelim traukinuku iki Manhatano. Noriu nusifotografuoti prie kavinės *The bitter end*,

karčioji pabaiga, iš tiesų jaučiu burnoje ar kažkur giliau kartėlį, tarsi po stiklo „Pelynų“ trauktinės, nors greičiau po dar vieno neplanuoto nervų pliūpsnio traukiny, gal ne sangvinikas, o cholerikas esu, o gal nepavykęs tironas, kaip sakė vienas rusų poetas apie rašytojus, norėčiau, kad pasaulis būtų pagal mane, arba nebūtų pagal mane, siūlau išlipti stotele anksčiau, nes mirtinai prispyrė mažas reikalas, o mano gyvenimo moteris sako – važiuojam iki galutinės, mums juk ten reikia, ji nesupranta, aš nervinuos, užtrenkiu duris, užsidarau savy, bet ne taip, kaip laisvė, pūslė irgi nervinas, o kai išlipam paskutinėje stotelėje, kur jau visai nebe toli iki chrestomatinio vaizdo į Laisvės statulą, aš kaip vergas iš pietinių cukranendrių plantacijų susirietęs risnoju tarp dangoraižių ieškodamas tualeto, o jo nėra, nėra tarp dangoraižių ir tarpuvartės, šaunu į MacDonaldą, o ten tualete greitojo maisto gerbėjų eilė, ponai, *dear friends*, man ateina paskutinioji, *sorry*, prabočykit, *gracias*, *curva peligrosa*, ir puolu prie prausyklos kriauklės, kur ką tik plovėsi rankas kažkoks tamsiaodis, gėdos nebeturiu, man būtų gėda stovėti vandenyno pakrantėje tarp viso pasaulio turistų ir stebeilytis į Amerikos simbolį šlapiu klynu, koks iš manęs būtų konkistadoras, pagaliau palengvėja, iš vergo vėl tampu sangviniku ar choleriku, bet burnoje lieka kartėlis. Ir čia į pagalbą atskuba paslaugi senučiukė, baltais *bigudi* sugarbanotais plaukais, chrestomatinė amerikonė, neprašyta lupa fotoaparatą iš rankų, sako, stokitės ten ir ten, *cheese*, šypsokitės, ko tokie kartūs, o gal sako kartu kartu, degtinėlė karti, bučinio neišspaudžiame, mėginame bent apsika-

binti, ilgai taikos pro objektyvą, rankos dreba, jai turbūt devyniasdešimt, gal ir visas šimtas, tikriausiai bičiuliavosi su Rooseweltu, gal net su Lenonu, regis, neišvengė pažinties ir su Parkinsonu, porą kartų spusteli fotoaparato mygtuką, o atsisveikindama dar siūlosi palydėti iki kavinės, kurioje *the best coffee in New York, dear friends*. Ne, ačiū, atsikalbinėjame, nesivarginkit, susirasime tą kavinę patys, lėtai tolstame, o iš tiesų beveik bėgame, kaip visas pastarąsias savaites, tiesą sakant, turbūt kaip visą gyvenimą, bėgame nuo žmonių. Dar viena alergija? Matyt, grįžus reikės vėl apsilankyti pas gydytoją Audronę. Bet kas iš tos diagnozės, ji pravers nebent kitame tekste, man ir taip viskas aišku, kaip tam amerikonui, kuriam irgi viskas aišku, bet vis tiek kartą per savaitę lankosi pas psichiatrą, dėl visa ko, kad tik kas neprasidėtų, kad tik tęstųsi, nes visos pradžios yra baisios kaip Rilkes angelai. Vos atgręžiam nugaras paslaugumo įsikūnijimui, vogčiomis neriu į fotoaparato atmintį pasižiūrėti mūsų niujorkietiškų čyzų. Įtarimas pasitvirtina, randu tai, ką ir bijojau, drebančią pabaigą. Karčiosios pabaigos drebučius. Jeigu galiu čia, galiu ir bet kur. Tiesą sakant, ką?

Išeinu parūkyti, nes neturiu atsakymo, rūkymas visad yra geriausias atsakymas į neatsakomus klausimus, taigi pastaruoju metu rūkau vis daugiau. Ir ypač dabar, rašydamas, nes keliaudamas nerūkiau, nes tik idiotas ar genijus gali keliauti, rašyti ir dar rūkyti vienu metu. Tą ir turiu omeny – ne pramaišiui, bet *vienu metu*. Neklaidinsiu skaitytojo, juo labiau savęs, tiesiogiškumo iliuzija. Tai ne kokia fotografija. Ar prožektoriaus jutiklis, kuris iškart, sakyčiau,

tiesiogiai reaguoja į mano pasirodymą sodybos verandoje ir duoda komandą šviesai, akimirksniu išplėšiančiai iš tamsos ąžuolo kamieną vidury kiemo, putino medį jau įraudusiom uogom, priešais stovintį sidabrinį „Avensis“. Netikėtai regėjimo lauke pasirodo stambaus kalibro širšė, visad maniau, kad jos naktimis lindi savo daugiabučiuose, ir ima blaškytis po verandą, pikiruoja man po nosimi, daužosi galva į automobilio dureles, į stiklą, iš įsiūčio mėgina kąsti į vieną padangą, į kitą ir staiga, apsukusi dar vieną ratą, netikėtai tūpia man ant rankovės, romiai atlieka švarinimosi ritualus savo pūkuotais čiuptuvėliais. Prausiasi ar atgailauja? Pagaliau surado savo vietą pasauly ar galutinai prarado viltį, nors ypatingo skirtumo tarp opozicijos dėmenų neįžiūriu, juk be troškimų gyvenantis regi pasaulio esmę, kaip kažkas yra sakęs? Vieną mirksnį net blykstelėjo mintis, kad ir su širše mielai tapatinčiaus. Taigi, jau kaip ir tapatinuos, juk šis subtilus veiksmas ir yra minčių palaikomas bei prižiūrimas, vien atsisėsti šalia kito neužtenka, kad susitapatintum, ar užsimesti ant pečių kuprinę, kartais ir sugulti į vieną lovą negana. Ir kodėl apskritai jaučiu stipresnį ryšį su tais, kurie kandžioja mano gyvenimą? Galbūt todėl, kad ir mano geluonis yra daugkartinis. Kaip tos nušvitusios širšės, prieš kurią nedrįsau pakelti rankos. Ar balso. O prieš savo gyvenimo moterį pastarąjį pakelti galiu. Galvoju, gal todėl, kad ji nėra nušvitusi? Bet netrukus pasitaisau ir atgailaudamas galvoju, kaip su tokiu filosofu ji ištempė tiek metų? Ir vėl pasistebiu, kaip neatpažįstamai pasikeičia daiktai, keliaudami iš gyvenimo į tekstą, ir atvirkščiai – iš teksto į gyvenimą.

Vis dėlto tai kelionės istorija su savo apribais ir privalomomis dekoracijomis, tad turėčiau papasakoti, sakykim, apie kelionę į baltąjį konkistadorų miestą Arekipą, tikrai ne todėl, kad ten gimė toks Mario Vargas Llosa, nemenko kalibro rašytojas, kurį ir skaičiau ne už jo Nobelį, bet iš senos nerūdijančios meilės lotynams, nebent norėčiau papasakoti apie Juanitą, penkių šimtų metų senumo trylikametę mergaitę, plūduriuojančią muziejaus ledo kapsulėje, amžinoje prieblandoje, kadaise inkų šventikų paaukotą, kad neateitų pasaulio pabaiga, kuri vis tiek atėjo. Turėčiau papasakoti apie Kolkos kanjoną, gal ne todėl, kad tai giliausias pasaulyje kanjonas, virš kurio išdidžiai sklando didžiausi pasaulio paukščiai kondorai, nors, neslėpsiu, *backpackerio* logistinių užrašų paraštėse šie kanjono pranašumai buvo pažymėti šauktukais. Greičiau pasakočiau apie tai, kaip įveikiau kanjoną, šįkart vienas, kaip ropojau stačiu kalno šlaitu atokaitoje, kišdamas galvą po akmenimis, kad pailsinčiau ją nuo pamišusios popietės saulės, kaip dvėsuodamas ir dvėsdamas suvokiau savo vienatvės ribas, kai vietoj kondorų jau mačiau grifus, kad buvau tapęs savo vaizduotės auka, tarsi koks parsidavęs Faustas, įsivaizdavęs save jaunu ir nemirtingu. Turėčiau, gal net norėčiau papasakoti ir apie nesibaigiančias keliones autobusais per plynaukštes, bet gal ne apie vaizdus pro langus, ne apie lamas, alpakas (o taip, spalvingi megztiniai, *100 % alpaca baby wool,* kuriuos norėjos glamonėti parduotuvių vitrinose, stebintis netikėtai pabudusiu potraukiu – ar net meile – kūdikiams) ar lieknas laukines vikunijas, kurių figūras inkai liejo iš aukso ir leido į religinę apyvartą, ne

apie mėnulio peizažus žemėje, net ne apie oro trūkumą kelių kilometrų aukštyje, nuolatinį galvos svaigulį, kurio nepalengvina net garsioji kokos lapų arbata, taip, tos pačios kokos, iš kurios verdami ir vaizduotę plečiantys milteliai, jeigu norėčiau apie tas erdves papasakoti, tai pirmiausia dėl dviejų žodžių, kuriuos išsiverčiau per vėlai, kad jie galėtų likti tik darbiniais žodžiais, dėl dviejų žodžių kelio ženklo geltoname stačiakampyje, *curva peligrosa*, kuriuos svaigstančia galva skaičiau pro autobuso langą kaip keiksmažodį, o užgultose ausyse jie skambėjo kaip poezija. Dabar žinau, kad tai tik *status posūkis*, kaip banalu, *curva peligrosa*, bet kurgi dar gimsta, nuolat sukinėjas visi keiksmažodžiai ir visa poezija, netikėtai suartėdami, gal net supanašėdami? Turėčiau papasakoti ir apie Kuską, gražiausią konkistadorų miestą Lotynų Amerikoje, pastatytą ant inkų imperijos sostinės griuvėsių, bet pasakočiau ne apie sumautą civilizacijų susidūrimą, gal tik apie vieną tapybos darbą, septyniolikto ar aštuoniolikto amžiaus, užtiktą muziejuje, *paskutinę vakarienę*, kur, pačiame stalo viduryje, lėkštelėje tiesiai prieš Jėzų tapytojas vietoj žuvies iš Genezareto ežero padėjo *kui*. Ne keiksmažodis čia, po velnių, tradicinis kečujų patiekalas, žvelgdamas į šventųjų puotą prisiminiau, kaip pusseserė prieš kelionę maldavo, tik nevalgyk *ten* jūrų kiaulyčių, nieko nesakiau, sau galvojau, kodėl gi ne, grįžęs galiu ir nepasakoti, bet nevalgiau, nes ir Jėzus matė, jų neketvirčiuoja į šlauneles ir nugarėles, tik nulupa odą ir kepa ar troškina, jų viršutiniai parudavę tarsi nuo nikotino dantys netelpa lėkštėje, styro kaip surūdijusi šakutė, o štai Jėzus valgė *kui* per paskutinę vaka-

rienę, jūrų kiaulytę, taigi beveik kiaulę, bet krikščionims nerūpi, žydai seniai Jėzaus išsižadėję, o aš tikiu dailininku, vis dar tikiu menu. Turėčiau papasakoti ir apie Amazonės drėgnuosius miškus, gal ne apie piranijų žūklę, naktinius bučinius su jautinėmis varlėmis, ne apie didžiausias pasaulyje skruzdėles, tarantulą, gyvenusį kartu su mumis po tuo pačiu šiaudiniu stogu, ne apsikabinimus su tinginiu, pasičiupinėjimus su vorinėmis beždžionėmis, ne maudynes su rausvaisiais delfinais, ar gyvų, ropinėjančių po burną termitų saldžiarūgštį skonį. Bet jeigu pasakočiau, tai greičiau apie tai, kaip mano vaizduotę pasivijo tikrovė, kaip mano prisiminimai pasivijo ateitį. Kaip Ericho von Dänikeno geoglifai prisikėlė ir tapo kūnu. Bet nepasakosiu, nes tai yra nepapasakojama, kaip ir visos kelionės. Niekam neįdomu. Yra laikas keliauti, ir yra laikas mėtyti akmenis. Ar kažkaip panašiai.

Naskos piešinių nepamačiau, bet tekstui to ir nereikėjo. Grįžtu namo mėtyti akmenų, *curva peligrosa*. Gersiu kavą, vartysiu nuotraukas ir įsivaizduosiu, kaip brėkšta rytas kur nors kitame pasaulio gale.

Lenkiškas nusikaltimas

...erdvė – tik amžina dabartis.
ANDRZEJ STASIUK

Kiekviename sapne yra keli procentai nusikaltimo. Panašiai kaip „Vegetos“ prieskoniuose druskos. Ar „Viagros“ tabletėse pieno cukraus. Pastarųjų saldumo nesu išbandęs (nors būčiau linkęs, kad ištikus kartėlio akimirkai ir vaistai būtų kartūs kaip *memento mori* ar bent jau kaip vaikystėje ruda šlykšti tyrė, kurios gaudavau okupuotas spalinukių), bet tai tik laiko klausimas, nukirstų *cinikas* arba vyriškos psichologijos žinovas. *Visi vyrai eina į kairę, ir tai – tik laiko klausimas*, skelbia verdiktą seksologas moteriškame portale, trinu rankomis, taigi kiek procentų nusikaltimo yra vyro gyvenime, kai jis net nesapnuoja?

Tame sapne seniai seniai, kai Raudonojo spalio askaridės dar dauginos visų mūsų kūnuos, jau nesyk tą netikrą istoriją esu ir pasakojęs įvairiomis progomis, paįvairin-

damas naujomis detalėmis, vis pagražindamas, kol pats ėmiau tikėti, kad viskas taip ir buvo, tame sapne svarbiausias personažas buvo tvora, aukšta ir tikriausiai apėjusi rūdimis, kaip ir dauguma mūsų kiemų tvorų (kuri iš jų tapo sapno pirmavaizdžiu? Galėtų būti kaimyno Dalvevkos, už kurios rudeniop sunokdavo kriaušės, neatsispirdami saldumo gravitacijai ropodavome, skrisdavome per tvorą kaip vapsvos, bet kiekvienąkart mūsų užpakalius išspardydavo čiabuviai cerberiai, dabar sakyčiau, ruošėmės saldžiam gyvenimui su keliais procentais druskos šiknoj, skaitėme adaptuotą Dostojevskio veikalo suaugusiems versiją.) Kvadratinės plieno tinklo akys pakankamai mažos, kad netilptų ranka ar kokia kita žmogaus kūno dalis, bet pakankamai didelės, kad kiekvienoj tilptų po vyzdį, aišku, tik iš vienos pusės. Ano amžiaus pradžioje koks šveicaras Jungas ar austras Freudas (kaip tie germanai mėgo mėsinėti sapnus, kas ne taip ten darės dienomis? Gal viskas dėl tų sprangių *mueslių* – velnias, kompiuteris be atodairos taiso šį žodį į *muselių*, tai irgi galėtų kažką reikšti – kasdien valgomų pusryčiams? Muselių apsivalgę?) būtų trynę rankas, štai klinikinis atvejis, kai susiduriame su tvoros simbolika, noras įveikti tą tvorą (vos neparašiau, šįkart jau pats, – torą) ar ką nors įkišti į ją tik patvirtina teoriją apie užslopintą libido, apie šiam pacientui būdingą stiprią neurozę, kurios gydymas gali užtrukti ir visą likusį gyvenimą. Dar nepasakiau, kad sapne labai aiškiai (toks aiškumas tik jam ir būdingas, paprastai gyvenime įmanomos įvairios opcijos, dichotomijos ar tiesiog glosolalijos) žinojau, jog kitapus tvoros – jau Lenkija, o kai sapno me-

chanikos pasiūlytais nelegaliais būdais atsidūriau anapus, pajutau palaimos dvelksmą. Anapus nebuvo nieko, nė vieno žmogaus, jokių pilies kuorų, dangoraižių ar bent sutriušusios nusigyvenusio valstiečio trobos, net beržo ar karklo, ten būta pačios tikriausios tuštumos, kaip dabar bandau įsivaizduoti (jeigu tokia yra įsivaizduojama, o ne konstruojama racionaliai, kaip pasakytų seno kirpimo filosofas, per neiginių dialektiką). Pasirodo, mano laimei taip nedaug reikėjo. Nedaug trūko iki pilnos laimės. Suveikti, vartojant bene populiariausią tų laikų eufemizmą, plyšį tvoroje.

Beveik banalu, ar mažai orgazmų ir nuotykių rojaus soduos prisisapnuoja, bet ir tada neįvertinau vienos svarbios detalės, kuri dabar tampa tolesnio pasakojimo raktu. Tam, kad atsidurčiau anapus tvoros, turėjau įvykdyti nusikaltimą. Mano palaimoje buvo keli procentai nusikaltimo. Kiek konkrečiai – negalėčiau pasakyti, *corpus delicti*, kaip ir *corpus dei*, nėra išmatuojamas. Galėjau patirti džiaugsmą tik būdamas nusikaltėliu. Jau buvau juo *de facto*, dar net nebūdamas vyru *de jure*. Gal dėl to ieškojau atsakymų filosofijoje, bet tenka pripažinti, kad iš viso to nemoksliškiausio mokslo (na, yra dar tokie kaip astrologija, chiromantija, mokslinis ateizmas) liko tik potraukis išsivadėjusiai kalbai. Rašo man gero linkintis žmogus: *abstrakcija žudo visus tavo tekstus*. Tik tiek, deja, tik tekstus, o kadaise norėjau daugiau, tikėjaus daugiau, nepripažintas tironas, dabar tik popierinės savižudybės, kompiuterinės kapinės. Abstrakcijos nusikaltimo sudėtyje nebeliko nusikaltimo, išsivadėjo kaip pradarytas vyno

butelis, elgesys su tekstu nebėra reglamentuojamas, miegamajame jokių taisyklių, mylimoji(-asis).

*

Rytą mes visada būnam pavargę, – tarė vienas *Uliso* veikėjas kitam, – o čia gana ilgas pasakojimas. Tas rytas brėkšta po daugelio metų, išvažiuoju kaip visada mintyse rausdamasis po lagaminus, ieškodamas įkapių, asmenybės galiojimą patvirtinančių dokumentų, obolų, raktų nuo skaistyklos, kaip visada. Išvažiavęs iš Miłoszo ir Venclovos miesto ir įjungęs penktą pavarą atgaunu kovinę dvasią net be juodos kavos puodelio, saugokitės, trojiečiai, važiuoju Lenkijos link, važiuoju į Lenkiją, kertu sieną. Šįkart ne sapne, kertu iš tiesų, visu kūnu, kertu stratosferą susirangęs kapsulėje, išeinu į atvirą kosmosą. Kertu sieną. Kalba visad šiek tiek atsilieka nuo gyvenimo, ji kaip bažnyčia, besilaikanti tvirtos nuomonės abortų klausimu dvidešimt pirmame amžiuje ir vis tiek turinti neišnaudotą pagarbos kreditą, kad ir kiek skambintų varpais. *Kertu sieną*, kurios nebėra, kurios net nebesusapnuosi, tai tik pavargęs frazeologizmas. *Einu iš proto, lipu sienom, kabinuosi nagais į gyvenimą*. Ką dabar veikia tas muitininkas, kuris prieš dešimtį metų vartė mano pasą kaip karštą lietuvišką bulvę, trumpomis frazėmis kapojo orą, tikrino mano alibi tvirtumą, o kai pradariau bagažinę, pasigedo ten atsarginio rato, ratą radau, bet jame trūko oro. Orą vežiausi plaučiuos, sulaikęs kvėpavimą, todėl tik linkčiojau galva.

Gal tas muitininkas dar spėjo prasimušti į viršininkus, o gal kartu su lietuvių muitininku džiaugiasi bedarbio pašalpa Londono priemiesčiuose ir naktimis sapnuoja tą pačią sieną iš skirtingų pusių. Arba lipa sienomis. Ir kas dabar paklaus *czy masz papierosy* ir kokio velnio važiuoju į tą Lenkiją, nes ir pats nežinau, turiu kelias versijas, su muitininku galėčiau pasitikrinti, kuri patikimesnė, nes ginčuose gimsta tiesa, nors tai tik dar vienas frazeologizmas, man po ginčų dažniau lieka mėlynės ir dvasinės kraujosruvos. *Visi esame kalti dėl visko, už visus ir prieš visus, ir aš daugiau negu kiti.* Kas taip pasakė? Dostojevskis? Čia jis nepravers, jo siena į kitą pusę, į tą, kurioje miega Giedra ar ja apsimetanti rudeninė moteris. Čia reikia klausytis, ką sako Šengenas, Strasbūras ir Džipiesas. Pagaliau padėti kablelį sakinyje „išvykti negalima išvažiuoti“, nes pernelyg ilgas gyvenimas be kablelių kaip be sekso, kuo toliau, tuo mažiau reikia skyrybos ženklų, tuo daugiau ženklų, kad reikia skyrybų, kableli, mano meile, Hirosima, mano meile.

Kelias tuščias iki pat Augustavo, vietomis primena stygą, kuria automobilio variklis be ypatingų pastangų tarsi šešiapirštis Claptonas išgauna žemiausius tonus, pritariant pačiam šešiapirščiui, tikriausiai *Tears in Heaven* sklinda iš garsiakalbių, ašaros rojuje, bosai tikrina ausų būgnelių kokybę, ties miesteliais styga atsipalaiduoja, vietomis susimazgo, miškuose vėl tiesias, pušys ir eglės primena lengvabūdžius pėsčiuosius, tiesiog lipa į kelią, tarsi ruoštųsi bėgti į kitą pusę nelaukdamos žalios. Čia net saulė žalia, prasimušdama pro įmantrias šakų arabeskas, augant

greičiui, vis labiau mirguliuoja, hipnotizuoja, po žalios iškart vėl užsidega žalia, net ir paskutiniai tikrumo likučiai nuo kelionės stalo sutirpsta burnoje, sveikinu, Herbertai Wellsai, tavo laiko mašina nesurūdijo kaip mano tvora, vėl suveikė be priekaištų. Rašytojai veža rašytojus. Rašytojai veža. Dabar gal tik vienas Hermis Džipiesas težino, kur atsidūriau, tikiuosi, ten, kur ir norėjau, tuštumos peizažai įgauna kūną, automobilis skrodžia vis labiau tirštėjančius vaizdinius, mano sidabrinė laiko mašina sklendžia virš Augustavo kanalų, virš Mozūrijos ežerų. Dievinu pradžias, ypač kelionių, ne žodis buvo pradžioje, esu beveik tikras, žalia šviesa, greičiausiai žalia šviesa, ir tik tada Dievas paspaudė akceleratorių.

Pats laikas nusileisti ant žemės, pristabdyti, ypač staigiuose posūkiuose, kaip tyčia būtent ties jais atsiveria gražiausi vaizdai, aišku, skirti ne vairuotojui, ne Odisėjui, *nusileisk, dangau, ant žemės*, rašė žemės poetas Vladas, dabar maištaujantis danguje: *Kūryba – kai nėra jokios / kūrybos. Viskas išgyventa.* Su dangaus gyventojais nepasiginčysi, nebent vėliau, jau už uždarų durų, o ir kokio velnio, dvi nelakuotos eilutės, viskas paprasta ir konkretu. Tik kūryba. Čia mums ne Joyce'as, ne jo tyčia nepavykęs dvieilis: *Įmink mane, įmink mane, sijoki ru./ Davė tėvas man pasėti sėklų tų.* Čia jau Kūryba. Įmink mane. Įmyniau viena koja, nei pirmyn, nei atgal, iki išnašų toli, išneš mane iš šito gyvenimo taip ir neperskaičius Knygos. Ko norėti, autorius – nepranokstamas dvidešimto amžiaus rašytojas, tvirtino airiško viskio (prisipažinsiu, *džeimsoniukui*, kaip meiliai pavadinau mažą buteliuką kadai-

se, padėjusį atlaikyti uodų ordas prie Šalčios, iki šiol su džiaugsmu atiduodu protą ir sąžinę, jeigu tik leidžia biudžetas) prisisiurbęs kritikas, o aš piktdžiugiškai tryniau rankas, kad tas dvidešimtasis jau pasibaigė, nusileisk, Odisėjau, ant asfalto.

*

Nesu abejingas vardams, be jų nebūtų istorijos ir snobų. Ypač automobilių vardams. Kelyje, net ir Lenkijoje, net ir dangstydamasis purvo kaukėmis už dyka iš po dosnių rėmėjų ratų, jaguaras niekada nepasakys: „Aš – ne jaguaras“, arba „Tarkim, aš volvo“, jo nekankins tapatybės problemos. Automobiliams suteikiami vardai, jeigu jų likimas, gyvenimas sudėtingoje negailestingai hierarchizuotoje automobilių visuomenėje parkoms iš tiesų rūpi, turi būti itin skrupulingai parenkami, kaip ir žmonių pasaulyje (plg. Eugenijus – gr. „gerai gimęs, kilmingas“, ir kas būtų linkęs ginčyti šį neabejotinai teisingą tėvų pasirinkimą?), vardai atsineša istorijas, legendas, su kuriomis nori nenori (įsivaizduokime, jeigu tik pajėgsime – greitkelyje golfas lenkia BMW) tenka skaitytis, kurias kartais verta ir perskaityti.

Turėjau kadaise „Galantą“, mūsų charakteriai pernelyg skyrės, ypač lenkimo klausimu, nuolat kėliau jo kraujo spaudimą, nebeišlaikė, teko skirtis. Tiesa, sykį likau jam skolingas. Pasistačiau savąjį vyšninį limuziną vieną vėlyvą vakarą prie televizijos dangoraižio ir kol vaikščiojau po eterį, jį užstatė kažkoks savimi patenkintas *dvorniaška*.

Šiaip ne taip išvairavau per šaligatvius, bet nesusivaldžiau, palikau dar raštelį po mišrūno stiklo valytuvu: „Esi kiaulė." Pasirašiau „Galantas". Buvo ne visai galantiška, kai dabar pagalvoju, piktnaudžiauti jo vardu. Kartais ir per daugelį metų charakteriai nesupanašėja, tad apie kokią senatvę dviese prie židinio gali svajoti. Kai ieškojau naujos meilės, visi tie vyrai tokie, viena namuose, kita – garaže (čia vėl beveik frazeologizmas, iš tiesų – gatvėje, bet *gatvinė meilė* skamba kažkaip dviprasmiškai), dairiausi į „Jazz", su ta mažyle, jaučiau, būtų buvę smagu svinguoti po miesto klubus, bet laiku įvertinau amžiaus skirtumus. Mano menišką sielą (irgi tik frazeologizmas) traukė ir „Picasso", bet šioji gąsdino apsimestine beprotybe (nebuvo ji tokia, nebuvo) ir labai jau įtartinu vidiniu pasauliu, kitaip sakant, surogatine apdaila. O taip, „Touareg", bet ji atrodė sunkiai prieinama, kaip Sacharos genties vado duktė, be to, jos *animus* buvo pernelyg stipriai išreikštas, tarsi moters, kurios viršutinę lūpą dengia tamsus pūkelis, pranašaujantis vaidmenų ir biudžeto persiskirstymą šeimoje. Kai nustojau kaip saulėgrąža sukinėtis į pravažiuojančias mašinas, „Avensis" atėjo į mano gyvenimą beveik savaime. Ar tai buvo meilė iš pirmo žvilgsnio, ar iš išskaičiavimo, dabar nebesuku galvos, tiesiog pajutau, kad su ja manęs laukia aistringa, gal net audringa ateitis, ateitis, kurioje netrūks nuotykių ir avantiūrų. *Avanti*!

Už Olštyno įsibėgėti nepavyksta, tas pats ledynmečio sužalotas reljefas, siaura kelio juosta, skrodžiama riebios ištisinės linijos, vingiuoja tarp ežerų, brėždama krantų liestines, kalvų sinusoides, konverguodama į

saulėlydį. Užtenka vieno dūstančio prarūkytais plaučiais traktoriaus ar lėtapėdžio trabanto, kad kelyje nusidriektų karavanas, iš viršaus primenantis margaspalvį traukinį nuotykių parke. Linksmieji kalneliai. Ties atvira nuobodžiaujantiems žvilgsniams ir įžūliems vėjams laukyme eismas stoja. Tikriausiai remonto darbai, gal geležinkelio pervaža, mūsų linksmojo traukinio lokomotyvo nesimato, koks skirtumas, čia Lenkija, čia vairuotojas turi būti įvaldęs pauzės meną. Ties horizontu pakibęs raudonųjų serbentų džemo spalvos saulės diskas, naudojuosi pauze ir bandau mobiliuoju pasikalbėti su namais, nelabai turiu apie ką, ko norėti iš vairuotojo, *что вижу, то и пою*, taip ir sakau, štai kybo raudonųjų serbentų džemo spalvos saulės diskas. Turėtų būti rutulys, optinė apgaulė, bet kas iš to žinojimo, geležinkelio pervaža ar remonto darbai, koks skirtumas, stoviu kaip jaunikis per vestuves. Namai nieko nesupranta, kieno vestuvės, koks saulės diskas ar rutulys, sako, jau naktis, naktesnės nebūna, Grįžulo Ratai matos, gal tie raudonieji serbentai tik optinė apgaulė, ar tau tikrai viskas gerai, kur esi? Toli, sakau, toliau negu leidžia sąžinė ir jos partneriai, bėgu nuo nakties. Kiekvienoje kelionėje yra keli procentai nusikaltimo.

Tuo metu kažkoks naujokas, neįvaldęs pauzės meno, netenka kantrybės, akivaizdžiai ne lenkas, žvilgantis BMW vokiškais numeriais bando ištrūkti iš karminio sąstato, ryžtasi lenkti, suka į tuščią kaip bažnyčia pirmadienį priešpriešinę juostą. Darai didelę klaidą, bičiuli iš Hegelio šalies, čia tau ne autobanas, čia nėra lygesnių už lygius, likimiškai šypsausi veidrodėliui, nes jau matau, kaip tiesiai

prieš mane, ką tik pro langą pūtęs mąslius dūmų ratilus, lenkas su puspriekabe, užgriozdinta žemės ūkio padargų, kaip žebenkštis metas į šoną, palikdamas eilėje tik juodų dūmų fantomą, ir čia pat sustingsta, tiesiai vokiečiui prieš nosį. Vokietis traukiasi atbulom, grįžta į vietą, lenkas irgi, išlipa iš automobilio, pakrūmėj susiranda mamuto falo dydžio rąstigalį, pamankština kojas apeidamas savo teritoriją, bet taip, kad matytų visi linksmojo traukinio *galiorkos* keleiviai, vėl sėdas į automobilį. Hegelio ir Beethoveno kraštietis dar sykį ryžtasi bandyti likimą, *taip likimas beldžias į duris*, ošia pakelės medžiai, ar tai jį reikėtų mokyti, kad *ordnung ist ordnung* ir Lenkijoje, kad durnių muša ir tuščioje bažnyčioje, bando, tačiau lenkas būdrauja, pučia vis ryžtingesnius dūmų ratilus. Azarto apimtas lošėjas, ištraukęs dar kelis tuščius bilietus, įremia sau į smilkinį revolverio vamzdį, bet paskutinę minutę apsigalvoja, iš tiesų, protingiau būtų suvaryti visą apkabą į tuos prakeiktus žemės ūkio padargus, kažkas juk turi būti atpirkimo ožiu (užtamsinti BMW langai verčia apsvarstyti įvairiausias versijas, neatmetu ir šitos), dar sykį trūkteli visas vadžias iki priekabos, staiga cypdamas suka į kairę ir nurūksta šunkeliu keldamas kerštingus dulkių stulpus. Niekur nedings, galvoju, čia Lenkijos labirinto akloji žarna, grįš tuo pačiu šunkeliu, jau saulei nusileidus, kai niekas nebematys jo įraudusio pralaimėtojo veido. Praradęs žvilgesį, uždulkėjęs. Žinau. Užjaučiau, tarsi šunkeliu būtų nurūkęs ne jis, o mano nekantrioji pusė, ne kartą traukė ir ji tuščius bilietus. Ir todėl sunkiausia buvo išlaikyti pusiausvyrą stovint abiejose barikadų pusėse, o tą aš, netikėtai pagavau

save už uodegos, ir bandžiau daryti viso pauzės spektaklio metu. *Вопрос на засыпку*, tu už vokietį ar lenką? Tu už vokiečius ar lenkus, po velnių?

*

Artėjant prie jūros keičiasi klimatas, stiprėja vėjas, norėčiau sakyti, kad ir mano šnervės prisipildo jūros druskos ir jodo, bet turbūt viso labo suveikė sąlyginis kelionių prie jūros refleksas, uoslė irgi turi atmintį ir kartais fantazuoja. Jūros druska ir jodas nusėda kondicionieriaus filtro raukšlėse, užuodžiu savo prakaitą, kurį permuša kava, garuojanti iš vienkartinio indelio, pirkto degalinėje, kava puiki, degalinėse ji dažniausiai tokia, aukštas oktaninis skaičius, prekiaujame tik geriausiais kuro produktais, ji permuša ryto nuovargį, išjudina vidaus degimo sistemą. Laikausi kreiserinio greičio, nes vos spustelėjęs akceleratorių iki dugno pajuntu, kaip vėjas smogia į paširdžius, automobilio ir vairuotojo, kelias virsta pakilimo taku, be ypatingų vaizduotės pastangų laiko dirižablis nesuvaldomai kyla ir sklendžia pavėjui. Tai trunka tik sekundės dalį, bet jos užtenka, kad prarastum žemę po kojom, asfaltą po ratais ir periferiniu žvilgsniu išmatuotum pakelės griovių gylį ir plotį. Kelionėje nereikalinga informacija kaupiasi kaip cholesterolis ant kraujagyslių sienelių.

Pastaraisiais metais pastebėjau, kad jūra man kaskart sukelia nusivylimą. Tikriau, aš ja nusiviliu, jūra niekuo dėta, ir dabar, artėdamas prie jos, jaučiuosi kaip pavargusi kaimo moteriškė sekmadienį. Jos vyras pragulėjo užpečky

nieko neveikdamas, tačiau vis tiek nesugebėjo pasiekti statistinio vyrų mirtingumo rodiklio, abu sūnūs bando sumušti to rodiklio rekordus, vos tik juos paleidžia iš kalėjimo, o ji išeigine suknia eina į bažnyčią skambant varpams, pakylėta, jai atrodo, kad viskas prieš akis, kol nepagalvoja apie grįžimą į tuščius namus. Taip, jūra, prie kurios kaskart artėjau su džiaugsmu, taip, jūra, kuri man tapo visų neišsipildymų simboliu. *Ramiau, ramiau, geriausia dar priekyje*, pesimizmo žvakutę gesina Barnesas, bet vos priartėjęs prie inertiškai banguojančios vandens plynės, kurios kito kranto nematyti – ir neturiu matyti pagal jūros apibrėžimą, – *jaknom*, kaip sakydavo bobūnė, pajuntu, kad geriausia jau buvo, kelionė prie jūros ir buvo geriausia, kas galėjo nutikti keliaujant prie jūros. Vaikystėje prieš atostogas, kurias švaistydavome pajūry, pusę metų taupydavau saldainius, gautus įvairiomis progomis. Perimdavau į šiukšlyną keliaujančią tuščią saldainių dėžutę ir kantriai ją pildydavau iš naujo. Tada dar berniukas turėjo valios, tada dar pasaulis egzistavo kaip valia ir vaizdinys. Sveriami saldainiai *nesiskaitė*, gaudė tik šventinius iš spalvotų kieto kartono dėžučių, „Asorti", „Paukščių pienas", „Sostinė", pradaromų tik per šventes, jais būdavo pavaišinamas *prie žmonių*. Aukso vertės buvo įvilkti į foliją, ypač su likeriu, draudžiamas vaisius, vaikiški nusikaltimo prolegomenai. Slidžiais aptirpusiais saldainių akmenukais grindė kelią ligi jūros. Prie jūros juos surydavo paslapčia, su niekuo nesidalydamas. *Vienas* ir *šventė* neturi bendro vardiklio. Jūra jam buvo prievarta, ledinis vanduo, geliančios kojos, nesuvaldomas kierkegoriškas drebulys.

Jūra ir Kierkegaard'as. Jūra ir senis. Jūrai esu per senas, galvoju lėtindamas greitį, nes eismas kemšasi kaip mano kraujagyslės nuo nikotino, daugėja miestelių, žmonių, kelio ženklų. Ramiau, ramiau. Berniukas mokėjo džiaugtis kelione prie jūros, traukdavo falcetu su broliu ant užpakalinės zaporožiečio sėdynės *Elektrėnų žiburiai, šviečia dieną, šviečia naktį Elektrėnų žiburiai*, vos horizonte blykstelėdavo dryžuoti baltus dūmus spjaudantys Brazausko elektrinės kaminai. Važiuodamas prie jūros net nevemdavo. Yra išlikusi nuotrauka albume, Nemuno vingis, kažkoks paminklas, visi šypsos, nes geriausia dar priekyje. Jūros nemėgo. Vakarėja, tamsoje žibintai išplėšia vis daugiau ženklų, vis daugiau įspėjama, ribojama, draudžiama, slenku kaip Stalkeris, mėtydamas tolimųjų šviesų varžtus, kurie krinta į tuštumą be garso. *Czarny punkt*, Lenkijos raritetas. Niekur kitur pasaulyje nesu matęs tokio ženklo, spalvų gama plagijuoja simbolį, įspėjantį apie radiacijos pavojų, citrininė geltona ir klasikinė juoda, juodi nuliukai ir kryžiukai geltonoje žaidimų lentoje, laimėjusių nėra, *26 wypadków 36 rannych 2 zabitych*. Laiko mašina smenga į juodąją skylę, išnyru kitoje galaktikos pusėje, kitoje Lenkijoje, viskas čia taip pat ir kartu visiškai kitaip, prisimenu tik žvaigždėtą dangų, apvirtusį automobilį griovyje, mėlynas gelbėtojų žaltvyksles, batą šalikelėj. *Kvailiai! Jie mąsto kaip trumparegiai, kai galvoja, kad gali atsirasti tai, ko iki šiol nebuvo, ar kad kažkas gali mirti ir išnykti visiškai.* Empedoklis teisus. Esu kvailys, visa tai jau buvo, ir šis tekstas, jo rankos ir kojos, žodžiai, kableliai ir šauktukai sklandė juodojoje skylėje, *w czarnym punktu*, dar kai manęs ne-

buvo, mano meilės per mažai, kad jis išgyventų, gyventų ilgiau už autorių, jis subyrės į žodžius, kablelius ir klaustukus dar iki tos dienos, kai šoksiu paskui Empedoklį į ugnikalnį, o šis išspjaus batą. Mano arba Empedoklio. Batas negali išnykti visiškai.

Jūra lieka nuošalėj. *Jūra yra žemės prakaitas*, primena Empedoklis, man užtenka savojo. Neužsuku ir į Wałęsos Gdanską, revoliucija seniai baigės, visos socializmo kaukės jau nuplėštos, dabar solidarizuojuosi su tolimųjų reisų vairuotojais. Sklinda gandai, kad mieste ant balto žirgo buvo pasirodęs lietuviškasis Zorro, Stasys, sako, Lenkijos žvaigždžių alėjoje liko jo rankos įspaudas. Su kauke ar be, įdomu? Labiau gaila Sopoto, ten Maryla Rodowicz ir „Czerwone gitary“, nesilankiau ten nuo tų laikų, kai Lenkijos nebuvo, kai vaizduotę apšildydavo tik keliolikos centimetrų įstrižainės (ne kiekvienas vyras galėjo tokia pasididžiuoti) lempiniai televizoriai. Tiek to, nėra prasmės lįsti į televizoriaus užkulisius, čia seniai nebėra vietos senukams.

*

Už miestelio, kurio pavadinimo net nesistengiu perskaityti, juo labiau įsiminti, paspaudžiu koja jautriausią automobilio tašką, pavadinkim jį tašku G. Vairuotojams nereikia jo ilgai ieškoti, patirtis šiuo atveju yra pranašumas, sunkiau jiems su moterimis, labai jau skirtingi modeliai ir variklių modifikacijos, gali visą naktį prasikrapštyti be apčiuopiamų rezultatų. Moterys meluoja geriau, gal net ir

lovoje, bet jos ir tiesos pasako daugiau, ypač atsakinėdamos į anonimines anketas. Balsų dauguma (gaila, anketa nepateikia skaičių, man įdomu, koks vyriško užsispyrimo sėkmės procentas) vienu iš dešimties nemaloniausių intymaus gyvenimo momentų jos įvardija būtent nesibaigiančias to taško paieškas. Ir vis tiek mano vyriškas protas nelinkęs pasiduoti. Jeigu kažkas egzistuoja, tas kažkas turi būti surastas. Ar gali būti taip, kad nebūtų? Vis dar lieku ištikimas paprastam telefonui su mechaniniais mygtukais, operatorės gundančiais sirenų balsais kasdien siūlo išmėginti išmanųjį, kurio ekraną užtenka paliesti piršto galiuku, *ar pirštų karštų pagalvėlėm, ar lūpų kraščiukais*. Įtariu sąmokslą, atsisveikinimas su mechaniniais žaislais (mano tėvas pats išardydavo ir surinkdavo žigulį, kaip aš kalašnikovą, per rekordiškai trumpą laiką), kaip ir atsisveikinimas su ginklais, smūgiuoja žemiau vyriško orumo juostos. Guodžia tik smulkmenos, pavyzdžiui, kad vyrai mūsų šalyje dar gauna nacionalinę premiją ir joje dar yra vietos senukams. Įžeistas patriarchatas traukiasi į interneto pasąmonę. „Avensis" aistringai metasi į priekį, lenkia užsimąsčiusį opelį, pavargusį citroeną, mato, kaip neišvengiamai iš priekio artėja sunkvežimis su priekaba, bet skaičiavimai rodo, jog yra dar viena sekundė dangaus, viena sekundė, kad sugrįžtų į savo juostą, burnoje pajuntu saldumą, tarsi joje tirptų mėtinė „Tik Tak" dražė. *Tik. Tak* nebėra, yra tik sekundė, *tik*. Dar ištisinis sunkvežimio signalas, po sekundės pakimbantis tuščiame kelyje virš įkaitusio asfalto kaip paskutinis šeimyninio kivirčo žodis. Ar žinojote... kad bet koks darbas vyrams įdomus, jei yra nors

kiek pavojingas. Pavyzdžiui, vyrai mėgsta kepti kepsnius ant žarijų. Nors žarijas žarstyti linkę svetimomis rankomis. Vairuoti linkę patys.

Ypač kai važiuoja į dakarus. Mano Dakaras yra Lenkija. Ir nėra čia jokio *contradictio in terminis*, kiekvienas praprusęs vyras žino, kad jau ne pirmus metus Dakaro ralis kelia dulkes ne Dakare, o Lotynų Amerikoje. Kaip ir Kijevo kotletas valgomas nebūtinai Kijeve. Beje, ten jis visai kitoks, sykį užsisakiau užkandinėje prie stoties – jokio rankogaliais varvančio sviesto, padžiūvusi vištos šlaunelė ant pagaliuko labiau priminė „Eskimo" ledus, tik skonis kaip suvažinėtos katės. Gal ir gerai, galvoju, kad pasienyje nebeklausia *jaki cel podróży*, meluočiau, sakyčiau, *podróż służbowa*, nors nedaug procentų būtų to melo, esu tarnyboj, tarnauju Dievui ir tėvynei. Bandau vaizduotis, ką darytų pasienietis, jeigu taip ir pasakyčiau, tiesiai šviesiai: *važiuoju į Dakarą*. Tikrintų stabdžius ir protektorių gylį? Mano akių dugną? Lieptų pūsti į alkotesterį? Tik įsivaizduoju, ačiū generolui Šengenui ir seržantui Džipiesui, naujiesiems mano šeimininkams, kuriems tarnauju atsidavęs kaip naujokas šauktinis, jeigu reikės, ir dantų šepetuku asfaltą blizginsiu.

Man Dakaras, man Lenkija, didžiosios Louis de Funèso garbei skirtos lenktynės prasideda, ledas pajudėjo, didinu greitį, nes galinio vaizdo veidrodėlyje matau: riaumodama atšuoliuoja raudona mašina, sportiška kaip etatinis „Impulso" lankytojas, vairuotojas ir šturmanas greiti ir įsiutę. Man dakaras, mano vyriškos dienos. Nesileidžiu lenkiamas, lenkiu aš, kelyje kliūtys iš kairės ir iš

dešinės, jų vis daugėja, cypinu stabdžiais ir vėl minu visus abėcėlės taškus iki dugno, teisėjams nerūpi, kad mūsų svorio kategorijos skirtingos, per visą maratono distanciją išlaikau jaguarą galinio vaizdo veidrodėlyje. Patenkinęs vyriškumo troškulį, išgėręs šampano taurę iki dugno, pagaliau pasiduodu, išdidžiai, kitaip sakant, demonstratyviai. Jaguaras dviem šuoliais atsiduria priekyje, lengvai ir gracingai pristabdo, šturmanas iškiša ranką pro langą ir parodo man ženklą. Mūsų racijos, kaip ir mūsų *racio*, deja, ne ryšio zonoje, čia Dakaras, čia šviečia baltoji dykumos saulė, bendraujame kaip Jogailos laikais, signaliniais dūmų laužais ir pirštų kombinacijomis. Pergalingai iškeltas didysis pirštas virš praradusio LDK galią ir vienybę kumščio, transatlantine kalba, *fuck you*? Neteisingas spėjimas, nors Lietuvoje jis būtų pelnęs jums pagrindinį prizą, traukite kitą klausimą. Didysis pirštas iš tiesų trumpam atsitraukia nuo kumščio, kaip kadaise Vytauto pulkai, bet tik taktiniais sumetimais, kad netrukus galėtų susijungti su nykščiu ir suformuoti pakankamai raiškų, iš tolo gerai įžiūrimą apskritimą. Ką reiškia šis ženklas, mieli žinių riteriai ir damos? Atsakymo nėra? Atsakymas iš pajūrio: „Klasė!“ Maskvos inteligentas: „Класно!“ Nusipelnęs sportininkas iš Tverės: „Физкульт привет!“ Londono skustagalvis: „Cool!“ Paryžietis priduria: „Bon voyage!“ Šilta, beveik karšta, lenkiškai jis skamba taip: „Mums patiko, *curvo*, gerai ėjai, nenuobodžiavom šioje ašarų pakalnėje, susitiksime žiedinėse.“ Vargu ar susitiksime, dalyvauju tik kvadratinėse, bet vienas nulis lenkų naudai. Man patiko, *curvo*.

Adrenalinas nustoja linksminti, „Status quo“ mėgina atstatyti *status quo. Looks like I'm going no where but no where's where I am.* Keliauju į niekur su rokenrolu, su juo man visada pakeliui, *rokenrolo kvadratas*, sakydavo bičiulis matematikas, virkdydamas gitaros stygas ir mano pasitikėjimą, slėpiau savo muzikinį neįgalumą kaip vaikystėje pažymių knygelę su įrašu *negražiai elgėsi su mergaitėmis, išplėšė sagą ir tampė už plaukų*. Gal niekas ir nesužinos, kad keliauju į niekur, tąsyk taip ir nepaklausiau, kodėl kvadratas, ne rombas ar stačiakampis, dabar pats žinau ar manau žinąs, nes kiekvienas kvadratas yra ir stačiakampis, ir rombas, ir lygiagretainis, jis turi visų šitų figūrų savybes, savų savybių kvadratas neturi, taip sako prieštaravimų nepripažįstantis geometrijos mokslas. Ir kodėl mane netikėtai apima džiaugsmas, kad jis neturi savų savybių? Kvadratas be savybių. Kažkur girdėta ir labai teisingai girdėta, knygų su gerais pavadinimais nebūtina ir skaityti, užtenka ir gerų jų pavadinimų, kaip antai: „Kelyje“, „Lolita“, „Prarasto laiko beieškant“ ir, aišku, „Žmogus be savybių“. Tikriausiai Musiliui būtų patikęs kvadratas, rokenrolas – vargu, priešiškumas muzikai buvo žmogaus be savybių viena iš savybių. Pasistengęs galėčiau išvardyti mažiausiai tris žmogaus be savybių savybes, pagal kurias mes esame panašūs. Pirma (bet ne pagal svarbumą) – tai artimas nuliui muzikinis valentiškumas (priežastys skirtingos, kaip pasakytų biografai, vienam taip ir nepavyko įveikti neįgalumo, kitą visam gyvenimui supykino *trikampis, ménage à trois*, kuriame dalyvavo jo muzikalūs tėvai), antra – abu esame nesveikai įsipareigoję rytinei mankš-

tai (vardan sveikatos? Nemanau. Nemanome), ir pagaliau trečia – domimės daiktais be savybių. Tik tiek, visu kitu mes skiriamės. Manau. Man patinka rokenrolas (ir kodėl man atrodo, kad rokenrolas – ne visai muzika? Gal todėl, kad muzikos klausausi, o rokenrolu gyvenu?) ir kvadratai. Nekrošiaus kvadratas. Ypač lenko Malewicziaus juodasis. Dėl to, kad lenko, ir dėl to, kad juodasis. Dėl to, kad juoda spalva nėra spalva, juoda spalva neturi savybių, taip, ir ji neturi savų savybių. Yra geltona spalva, yra žalia, yra raudona, yra mėlyna, juodos nėra. Ir čia įžiūriu mūsų panašumus, panašus pažįsta panašų ir panašiai. Kvadratai be savybių. *Looks like I'm going nowhere.*

*

Buvo taip. Prasidėjus mūsų pamainai išvažiuojame su Grotowskiu į trasą. Šiame kelyje eismą apsunkina tranzitas, todėl netrūksta skubančių karštakošių, kartais net nestabilios psichikos vairuotojų. Tiesą sakant, anokia čia paslaptis, dauguma vairuotojų viršija greitį, ne išimtis ir aš, kai esu ne tarnyboje (antroji sakinio dalis išbraukta, bet šiaip taip įskaitoma). *Tikriausiai tai mūsų nacionalinis bruožas, bet tarnyboje esu pareigingas. Dar miesto ribose pastebime įtartinai greitėjančią tojotą, todėl sėdame jai ant uodegos. Sekame be švyturėlių, nuojauta sako, kad toliau bus dar įdomiau. Miestelį užsienietis – numeriai lietuviški – palieka viršijęs greitį trisdešimčia kilometrų, toks nusižengimas mūsų krašte nėra itin retas, tiek nusižengia ir dažnas tolimųjų reisų vairuotojas. Toliau užsienietis didina greitį,*

mūsų spidometras rodo šimtą keturiasdešimt, matome, kaip lenkia, kirsdamas dvigubą ištisinę liniją.

Štai tada ir įsijungiame švyturėlius, tačiau tojota nestoja, tik dar labiau padidina greitį. Mums sunkiai sekasi išsilaikyti neatitrūkus, mano partneris viena ranka užgula garso signalą. Užsieniečio greitis viršija šimtą penkiasdešimt, nors šioje kelio atkarpoje greitis ribojamas iki septyniasdešimties, mes jau dešimt kilometrų persekiojame tą įtartiną automobilį, spėliojame, gal vogta mašina, gal su narkotikais. Grotowskis sako, viskas, wystarczy, *visas įspėjamąsias priemones jau išnaudojom, traukis ginklą. Nemėgstu naudoti šaunamojo ginklo, kol neįsitikinu, kad tai paskutinis argumentas, todėl dvejoju. Pagaliau matome, kad tojota pradeda lėtinti, nors vis tiek užsispyrusi nestoja. Gerai dar, kad leidžiasi lenkiama, traukiasi į šalikelę. Aplenkiame ir įsijungę švieslentę važiuojame iki pirmos degalinės. Vairuotojas paklusniai seka iš paskos. Toliau, kaip reikalauja pareigybiniai nuostatai, prieinu prie automobilio, dėl visa ko ranką laikydamas ant ginklo dėklo, paprašau dokumentų.*

Vairuotojas nesipriešina. Dokumentai tvarkingi. Kalba laužyta lenkų kalba. Nesileisdamas į šnekas sakau, kad Pan *viršijo greitį, rodau greičio matuoklio duomenis ir kviečiu į tarnybinį automobilį. Iš pradžių vairuotojas nenori patikėti, nors greičiau apsimetinėja, kad viršijo greitį daugiau negu aštuoniasdešimčia kilometrų. Paprašau sumokėti baudą, tačiau jis neturi zlotų, traukia iš piniginės eurus, todėl pasiūlome grįžti, palydime jį iki miesto, kur jis išsikeičia pinigus. Jam susimokėjus išrašau baudos kvitą. Vairuo-*

tojas pasirašo, kad su nusižengimu sutinka ir gailisi. Raportą užpildė vyresnysis inspektorius W. Gombrowiczius. Parašas.

*

Kai medėjančiom galūnėm šiaip ne taip įsirangau į juodąjį vanagą, automobilį be jokių pažinimo ženklų, ir susiraitau ant užpakalinės sėdynės, pirmasis gero nežadančią tylą nutraukia vairuotojas. Kodėl nestojai, kai įjungėm švyturėlius, subosija kylančia intonacija. Tradicinis vaizdelis, pagalvoju, kaip iš eilinio holivudiško trilerio apie gerą ir blogą policininkus. *Nie widziałem*, lemenu veik panosėje, nes ir pats matau, kaip groteskiškai kvailai skamba tiesa, net ir įvilkta į svetimos kalbos šarvus. *Nie widziałem! nie widziałem!* – pakartoja vairuotojas, matau, kad įsiutęs, supratimo ar užuojautos ir nesitikiu, vis dėlto dešimt kilometrų įveikė ekstremaliomis sąlygomis, čia ne Sacharos dykuma. Bet mes ir pypsėjom, ir sireną įjungę važiavom, tęsia apklausą, kildamas kaip potvynis, užsemdamas vis didesnę svetimame krante likusios mano kalbos teritoriją. *Nie słychałem*, tęsiu nemeluodamas ir nekeisdamas mizanscenos tonacijos. *O, matka boska, nie słychałem!, nie słychałem!* – kartoja kaip Flauberťo papūga, o aš, be mažo cunamio, kylančio žarnyno apatiniuose aukštuose, gal net rūsy, jaučiu ir gėdą, kad šitaip su juo pasielgiau, ir mano *nie* nuo tos gėdos neatleidžia. *Panie* (tiesa, jeigu versčiau šį kreipinį į lietuvių kalbą, turėčiau suktis su tokiais sinonimais kaip *mulki*, *asile)*, *Panie*, važiavote šimto penkias-

dešimt dviejų kilometrų greičiu kelyje, kur greitis ribojamas iki septyniasdešimties. *Nie może być*, sakau, tik šįkart jau meluoju, tikriausiai gali būti, advokato neturiu, kuris meluotų už mane graudindamas prisiekusiuosius, ieškau plyšių jeigu ne įstatyme, tai bent tarp munduro sagų. *Nie może być! nie może być!* – graibosi už galvos vairuotojas, boso plaktuku mano taškų ir daugtaškių vietoje kaldamas šauktukų polius. Pernelyg užsitęsusi preliudija, kvepia skurdžiojo teatro manifestu.

Nie może być, nie może być, bet jau atslūgstančiu balsu, be šauktukų, mes tuoj tau parodysim, dar ir kaip *może być*. Į veiksmą (atsidūstu, pagaliau veiksmas) įsitraukia gerasis policininkas, tylomis įjungia mažą televizorių, nutūpusį kaip vienaakė pelėda ant skydo po priekiniu langu, atsuka filmą į laiko pradžią, spragteli *play*. Rodo, kad gali ir dar kaip gali būti. Gali būti ir įdomiau, bet aš nesu išpaikintas kamerų dėmesio, tebūnie dokumentinis. Jokių protokolo neatitikimų. Klausiu, ar galėčiau gauti įrašą, norėčiau pasilikti atminčiai, papildyti kuklų savo viešų pasirodymų archyvą, bet jie tikriausiai manęs neišgirsta arba mano menines ambicijas nuleidžia negirdom. W. Gombrowiczius, aukštesnis rangu, beje, ir ūgiu (vairuotojas kresnas, geriau prisitaikęs prie vairuotojo sėdynės), klausia, ar turiu zlotų, moki baudą zlotais, *albo będzie sąd*. Arba bus teismas. Jokių lyrinių nukrypimų, tekstas tikslus kaip Einsteino energijos formulė. Teismo nenoriu, kalėjime Dakaras tik per televizorių, zlotų tik kelios menkavertės kupiūros, traukiu iš atsarginės piniginės eurus, bet pareigūnas susiraukia ir purto galvą. Toliau viskas kaip protokole, grįžtu iš keityk-

los virš galvos mojuodamas zlotais, mažomis laisvės vėliavėlėmis, dar girdžiu pritildytus balsus automobilyje, atlėgę pareigūnai aptarinėja teksto subtilybes, gerasis siūlo, gal užrašom dvidešimčia kilometrų mažiau, kitas tik atsidūsta, sako, vis tiek nepadės. Čia kaip kompresas mirusiajam. Kaip pagiriamasis žodis kvailybei. Palinki saugios kelionės, atsisveikindami šypsos, gal ir su keliais procentais ironijos. Dėkoju atsiimdamas baudos kvitą tarsi vairuotojo pažymėjimą prieš Kalėdas, jame mano vairavimas įvertintas dešimčia balų, *10 punktów karnych*, šypsausi ir aš, nes tai dar ne pabaiga.

*

Pradžioje buvo kitaip, pradžioje buvo Empedoklis, galvos be kaklų, rankos be pečių, akys be kaktų, ieškančios savo vienatinio kūno, drebančios kojos, nerandančios nei stabdžio, nei sankabos, rankos, suaugusios su vairu kaip Siamo dvyniai, sumedėjęs torsas, kuriuo lyg lietvamzdžiu srūva kosmoso prakaitas, orbitą paliekančios akys. Tada atsirado sankryžos, kaskart spręsdavau hamletišką klausimą, sukti ar nesukti. Dažniau pasukdavau, instruktorius, jautrus kaip ir visi šio subtilaus meno atstovai, tik atsidusdavo, niekinamu periferiniu žvilgsniu nuplikydamas mano rankas. Vairuoji kaip boba, sako kartą nebeiškentęs, vairas ne karšta dešra, kiek galiu tau aiškinti, ir kad nekryžiuotum rankų, taip tik *celkos* kryžiuoja kojas. Palikite viltį čia įžengiantys, *Arbeit macht frei*, trūksta dar citatos apie vyrišką orumą. Atgauti jį be citatos mėginu

kaip praradęs, bobiškai. Pleištą pleištu, taip sakant. Vakare ant sofos krašto atsisėdęs priešais televizorių, susikaupęs, tiesiu kaip toršeras stuburu, delnuose suspaudžiu aliuminį puodo dangtį, didžiausią, kokį pavyksta susirasti virtuvės užkulisiuose, ir burgzdamas, leisdamas ferario variklio garsus, išvairuoju į vaikystę.

Kitą dieną instruktorius dėbteli į mano rankas jau atlaidžiau, sako, kitas reikalas, kada spėjai, o aš iš džiaugsmo atvirauju – su puodo dangčiu, Mokytojau, su puodo dangčiu. Mokytojas kaip sfinksas, tikriausiai mąsto apie žmonijos nuopuolius ir artėjančią apokalipsę. O tada, vis dar nešamas aukštai mane iškėlusios plepumo bangos, kaip berniukas, vairuojantis ferarį, imu ir paklausiu, o kaip jausiuos vairuodamas vienas? Jeigu šiandien man reikėtų sudaryti naiviausių savo klausimų dešimtuką, šis užimtų jame garbingą prizinę vietą. Mokytojui klausimas anaiptol nepasirodo kvailas, jis net kelias sekundes pamąsto prieš atsakydamas ir tada apdovanoja mane viltimi, kurią buvau palikęs čia įlipdamas. *Jausies labai gerai.* Netgi sankryžoje, dar noriu paklausti, bet laiku susigriebiu. Aš gi ne boba. Jau nebe.

Sankryžoje turiu apsispręsti, sukti ar nesukti, tiesiai pasiekčiau Berlyną, bet šis miestas priklauso kitam sapnui, kuriame yra daugiau procentų nusikaltimo, todėl jis pareikalautų kitokio stiliaus, daugiau vientisinių sakinių su erdviomis pauzių gatvėmis, kitokio skonio vienatvės, daugiau druskos ir prieskonių, gal net kitokio žodyno, nors taip visada atrodo, kol nepradedi rašyti. Gal užtektų ir eilėraščio. Šiaip ar taip, užsidegus žaliai, suku į kairę.

Sankryža naujutėlaitė, asfalto spalvos *kokarda*, spitė, surišusi išsibarsčiusius laukus tarsi dovaną užklydusiam atvykėliui, dar viena kalėdinė Europos dovana, ir nesvarbu, kad ne Kalėdų metas, šviesoforai tebespinduliuoja konvejerio darbininkų rankų šilumą, ant vieno net išlikusi balta etiketė, gal tik pasirodė prieblandoje, gal jau spėjo pritūpti balandis, bordiūrai neaprašinėti sunkvežimių ratų grafičiais, pėsčiųjų salelės dar tik laukia molėtų ar mėšlinų batų iš aplinkinių kaimų. Taip detaliai aprašinėju šią sankryžą todėl, kad į ją dar teks grįžti, ir būtų gerai, kad jau turėčiau apytikslį jos vaizdinį. Temsta, važiuoju dar kelis kilometrus, daugiau dairydamasis į pakele nusidriekusius kaimelius ir sodybas, vėl reikia ieškoti nakvynės, kiekvieną vakarą ta pati partijos pabaigos nežinia ir dažniausiai, stengiantis išvengti ceitnoto, – aklas ėjimas, endšpilis, kuriame pėstininkas nebūtinai tampa karaliene.

cypini stabdžius, metas nakvynei, kažkur už poznanės, tik pasukęs sankryžoj su šviesoforu, pravažiavai nakvynės namus, grįžti atbulas, pusamžis vyriokas praveria duris, iš veido galėtų būti kunigas, tarsi laukia, prašo vidun, mūrinis namas prie kelio, kieme marijos skulptūrėlė po obelim ar kriauše, kas ten supaisys vasario mėnesį ir dar tamsoj, pasirodo, iš tiesų laukia, prie stalo prisėda, sako, žemės turiu kokį šimtą hektarų, sako, blogai bus su tuo žemės ūkiu europoj, ale dabar madoj agroturizmas, va namą patvarkiau, tik anokie čia turistai, tokie kaip ir tu, jokių atrakcionų nereikia, pernakvoji ir toliau savo keliais, tai dar vienu bizniu

užsiėmiau, kai avarija, atskubu su savo technika, geras biznis, ypač pernai, artimiausioj sankryžoj per pusę metų net šeši mirtini atvejai, geras biznis buvo, bet neseniai pastatė šviesoforą, tai ir baigės, paskui pagalvoja, gaila tų žmonių, ale geras biznis buvo, sėdi ir lauki

Čia tik rankraščio iškarpa, *cut-up*, šyptelėtų Burroughsas, kurią ištraukiu iš senų archyvų, iš pradėtų ir neparašytų istorijų, nupučiu dulkes ir matau, kad ji dar gali praversti. *Pravers ūkyje*, kaip sako tėvas, kaupdamas sandėliuke atitiesintas vinis, aprūdijusias vielas, saulės nujuodintus lentgalius, skardos nuopjovas. Pravers ir šita ištrauka, tik kojinių gyvenime neadžiusiam gali pasirodyti, kad lopymas ir adymas priklauso tai pačiai muziejinių žodžių šeimai kaip telegrafas ir spausdinimo mašinėlė. Gal ji ne paslepia, gal dar labiau išryškina linkusią greičiau sudilti teksto vietą, bet toks yra ir odinis lopas ant Šerloko Holmso tvido švarko alkūnės. Ir pasakoja tas lopas apie genialaus detektyvo kasdienybę, begalines valandas, leidžiamas ramstant alkūnėmis darbo stalą, apie tą laiką, kuris paprastai nutylimas literatūroje, kaip, beje, ir rašytojų kūrybinėse biografijose. *Sėdi ir lauki*. Nusikaltimo, eilėraščio, avarijos.

Daugumai skaitytojų atrodo, kad rašytojai nepadoriai daugina žodžius, tarsi viduriuotų ar mėgintų žodžių jūroje paskandinti visus savo konkurentus, ir jie iš dalies teisūs. Turiu omeny – skaitytojai. Kai kurie rašytojai iš tos begalybės žodžių, laikomų smegenų kameroje kaip šaldyta žuvis, mėgina atitirpdyti tik mažus gabaliukus, kurių reikia šventiniam patiekalui, sprendžia optimizavimo

uždavinius, kitaip sakant, elgiasi taupiai. Taupiausiai gyvena poetai. Dabar taupau ir aš, lopau, užuot gaišęs laiką nakvynės aprašams, o likusį dovanai laiką galiu panaudoti pamąstymams, kuo skiriasi poezija nuo prozos, kitaip sakant, oda nuo tvido. Kol sėdžiu ir laukiu, Michałas atneša tris aprasojusius „Żywieco“ alaus butelius. Iš sankryžos jokių žinių.

*

Nereikalinga informacija kartais sugula atmintyje tarsi spalvoto stiklo šukės kaleidoskope į paveikslą, kuriame nebelieka nieko nereikalingo, bet tik labai trumpam, po to vėl sukinėji vairą nebesitikėdamas nieko prasmingo, toldamas nuo vienų nakvynės namų ir artėdamas kitų link. Jeigu esu skaitytojas, o kelyje esu, tikriausiai priklausau tai padermei skaitytojų, kurie suskaito rytinį laikraštį per pusryčius nepraleisdami nieko, net reklaminių puslapių, ir su paskutiniu kavos gurkšniu pakyla nuo stalo visiškai tuščia galva, sąžiningai atlikę pareigą (beje, net ir nuobodžias knygas dažniausiai perskaitau iki paskutinio puslapio, kad įsitikinčiau, jog autorius iš tiesų uždarė paskui save duris), skaitau ne tik kelio ženklus, bet ir vardus, motelių pavadinimus, ypač pastaruosius. Nakvynių namų šeimininkų vardai dažniausiai dulka pasuose, skolos rašteliuose, nuomos dokumentuose, sutuoktuvių liudijimuose, užtat skaitytojui nesunkiai prieinami motelių pavadinimai, lengvas vairuotojo skaitalas. Keliauju iš vienų nakvynės namų į kitus, skaitau, ir man palengva ryškėja šio kamerinio vardų

pasaulio kontūrai, dar ne piešinys, tik kreida ar anglimi brėžiami štrichai, kurie tikriausiai niekada ir nebus perkelti į didesnio formato drobę.

O gaila, man regis, remiantis autentiška motelių toponimika ar hidronimika (įsivaizduokim, kad visi jie priklauso didžiajai asfalto upei, didžiajam kelių Amazonės baseinui), nors tiksliausias terminas, be abejonės, yra hipnonimika, pavyktų aprašyti *vietos istorinę raidą, etninę sudėtį, geografinę padėtį*. Pridurčiau – Lenkijos naktis ir sapnus. Kai dažniausiai jau tamsoje apsistoju „Po ąžuolu", „Po pušimi", „Po gluosniais", „Prie šilo", „Slėnyje" „Ant šlaito", „Prie skardžio", man nebūtina leistis į apylinkes kaip devyniolikto amžiaus damai su šuniuku ir skėčiu ar sulaukus ryto skanauti pusryčius ant žolės, aš tiesiog mėgaujuosi pirmykšte gamtos ir žmogaus derme vartydamasis lovoje. „Senasis malūnas", „Po bokštu", „Prie pilies", „Kaštelionas" skardžiais varpeliais žadina nostalgiškus jausmus tolimai praeičiai, menančiai Jogailos ar bent Žygimanto Augusto, Potockių, Radvilų laikus, jaučiuosi esąs ne tik istorijos liudininkas, bet ir kuklus dalyvis, ypač rytais, leisdamasis aidinčiais rūmų laiptais į didžiąją menę ar rūmų valgomąjį.

Kita vertus, esu atlaidus tokiems naktinių paslaugų tiekėjams kaip „Pegasas", „Arkadija" ar „Fantazija", vargšams, pritrūkusiems fantazijos. Ne kiekvienas yra menininkas, tik ne kiekvienas tai žino. Egzotikos, tolimųjų kraštų ilgesys, toks artimas man pačiam, šiose platumose pratrūksta „Amazonėmis", „Oazėmis", „Faraonais", „Stručiais", „Skorpionais" ir, deja, sugrįžta „Bumerangu", kambariai kaip zlotai mano piniginėje, už kuriuos perkuosi

pagalvę ir antklodę, skiriasi tik šeimininkų veidai ir nusidėvėjimo laipsnis. Romantiškai, gal net kiek avantiūristiškai nuteikia „Juodoji tulpė“, pasigedus tylos po visą dieną didelėm dozėm vartotos automobilinės muzikos tinka „Medžiotojų užuovėja“, ten net ant sienos kybantis šautuvas iššauna tik kartą per metus, per Naujuosius. Sykį, kad ir kaip buvo vėlu, neužsukau į „Zimna woda“, nors gal nevertėjo skaityti pažodžiui, gal mano stenografinė lenkų kalba neleido įžvelgti tame pavadinime šviesesnių aliuzijų, žadančių, sakykim, karštą vandenį ar bent veikiančius radiatorius.

Nuošaly lieka ir „Fakir“, keliantis dviprasmes asociacijas, ar čia per pusryčius vietoj mano taip mėgstamų parūkytų *kielbasų* su garstyčiomis ryjami kardai ir tuštinamos žioplių piniginės? Prašoku ir „Pod kłosem“, kažkas ne taip su mano vaizduote, bet net už grošus nenoriu nakvoti „Po varpa“. Kur tie vaižgantiški literatūros perliukai, tekstai savyje, perfrazuojant garsųjį Karaliaučiaus mąstytoją, klausiu, dairydamasis į švieslentes, rašytojai kartu su miniomis išalkusių kultūros grumdosi miestuose, o jų taip trūksta ir provincijai. Nobelio premijos laureatų šalyje aptinku vos vieną kūrinį, vertą penkių žąsų Užkalnio matavimo vienetais, ir tai yra „Mistrz i Małgorzata“. Beveik Bulgakovo stiliumi – „Meistras ir Malgožata“. Malgožata – tai šeimininko žmona? Nors, aišku, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, koks Eidrigevičius slepiasi po Meistro kauke.

Akį, bet tik akį patraukia „Pod samolotem“, „Tank“, kas tai, spėlioju, – postmodernios instaliacijos ar beviltiš-

kai pavėlavęs futurizmas, žaismingąja savo puse orientuotas į vairuotojų vaikus ir pavainikius? Šalies geopolitinės ir etninės situacijos tendencijas vienu žodžiu nupasakoja motelis „Chińczyk", arba „Kinas". Sprangaus peno mano pamąstymams pamėtėja šeimininkas, bene buvęs tolimųjų reisų vairuotojas, pagaliau pripažinęs ilgai slėptą neapykantą kitiems vairuotojams (dažnai pasitaikantis atvejis ir tarp rašytojų), pavadindamas motelį „Benzol". Gal tas buvęs vairuotojas čia dirba ir virėju (*Maisto, kuriame yra didelis kiekis benzolo, vartojimas gali sukelti vėmimą, pilvo dirginimą, galvos svaigimą, mieguistumą, gali pagreitėti širdies ritmas, prasidėti konvulsijos, ištikti mirtis*)? Gal šioje pamiškėje įsikūrė koks modernus koncentracijos stovyklos filialas ar patentuotas savižudžių fabrikėlis, kuriam nereikia ilgalaikių investicijų, sakykim, tavo palata lanksčiais vienkartiniais vamzdeliais prijungiama nakčiai prie tavo paties automobilio išmetamojo vamzdžio. Ar čia tik man vienam važiuojant pro šalį kyla savižudiški klausimai ir nostalgiškas noras viršyti greitį? Spaudžiu akceleratorių, išmesdamas į orą jau nebe benzolo, o benzeno debesėlį, nes teksto pakelėje išdygo lietuvių kalbos komisijos pareigūnas. Negi gadinsi orą.

Vis dažniau įsitikinu, kad elgiuosi kvailai, ir žinau, kad skonio receptoriai geriausiai veikia dar nepatyrę brutalaus antpuolio, kad eilėraštyje svarbiausia yra pirma eilutė, o romanas laikomas vykusiu, jeigu rašytojas sugeba parašyti tobulą pirmą sakinį, ir vis tiek skaniausią mėsos gabalėlį ar koldūną šiupininėje pasilieku pabaigai, ne kitaip ir šįkart. Nakvynės namai „Kwadrat". Taip, ir verti-

mui negali būti jokių priekaištų, jokių sinonimikos paieškų, nebūtinas net konteksto išmanymas. Kvadratas. Retai būna taip paprasta, ir net tada negali atsikratyti įtarimo, kad tave kažkas apgavo. Vietoj sidabrinio šaukšto pakišo melchiorinį.

Važiuoju kvad-ratu. Pakeitęs perspektyvą, žiūros kampą, iš trimatės Renesanso erdvės į dvimatę viduramžių plokštumą sugrįžęs praktikuojantis kartografas, tokiu laikau ir save, žemėlapyje aiškiai matytų, kad mano maršrutas driekiasi kvadrato kraštinėmis. Dabar įsivaizduoju, kaip viena iš jų leidžiuosi žemyn į pietus, tarsi slysčiau storos, nukarusios nuo lubų virvės mazgais mokyklos sporto salėje, kol pasiekiu kietą pagrindą, pajuntu kojomis kalnus, kažkur už Vroclavo, keičiu kryptį nepaleisdamas kvadrato kraštinės, jausdamas ją per visą protektorių gylį, suku į rytus Krokuvos, Zakopanės link ir toliau, savo amžinos dabarties link. Padūmavę miškingų kalnų masyvai, kontrabandinės iliuzijų perėjos, kuriomis kas vakarą nusileidžia saulė, sienos ir užsieniai driekiasi vienoje kelio pusėje. Prieblandos zona kitoje, *hic sunt dracones*, dažniau *leones*, kaligrafiškai išraitydavo ant savo baimės žemėlapių praktikuojantys katalikai kartografai, mano sapnų ir nusikaltimų, mano neatsakingos meilės ir neatsakytų klausimų zona. Esu egoistas iš pašaukimo, niekada neklausiu, kas yra Lenkija, man tik rūpi, kas Lenkija yra *man*. Man, mano, manyje, visi įmanomi linksniai kelio gramatikoje. *Tyrinėsime tamsos augimą*, rašė neprisėdamas lenkų poetas Marcinas Swietlickis, visad šalia pasilikdamas vieną vietą tuščią. Šalia manęs visada yra tuščias šachmatų len-

tos kvadratas. Dažniausiai juodas. Jeigu laikytumės žaidimo taisyklių, dabar jis yra mano, kairiarankio, kairėje. Geras ženklas?

*

Miškais ateina ruduo, lapuose negrįžtamai mažėja chlorofilo, mano kraujyje – vitamino D, bet kai kas didėja, auga, pavyzdžiui, kraujo spaudimas, rizika užsikrėsti silpnaprotyste arba Alzheimeriu. Tą užkratą nešioja merginos ir jaunos moterys, kurių netrūksta ir šiuose miškinguose pasienio rajonuose. Laukymių stenduose pusiau apsinuoginusios jos reklamuoja agresyvius automobilius, išmaniuosius liečiamuosius telefonus, skalbimo miltelius „Ariel", greitų skyrybų agentūras, *blachi na dachi*, reklamų tekstų iki apatinės eilutės neperskaitau, užtat kiekvieną moterį pagrabinėju periferiniu žvilgsniu jausdamas, kaip maloniai minkštėja į pilkos kasdienybės mazgus susimetusios smegenys. Važiuojant gilyn į miškus daugėja ir moterų, jos dygsta prie kiekvieno šonkelio, dažniausiai po vieną, kartais tilteliais, kaip voveraitės, pasitaiko gerai išsilaikiusių, mėsingų rudmėsių ar pavargusių žaliuokių, bet vyrauja ilgakojės ūmėdės.

Nelaukiu, bet vis tiek sulauksiu to meto, *kai vietoj širdies plaks džiovintas grybas*, patinka man ta Krokuvos saulėje padžiovinta Szymborskos poetika, patinka man ir Różewiczius, kai rašo: *myliu senas moteris negražias moteris piktas moteris*, visi tie pakelės grybai nelaukia, bet vis tiek sulauks meto, kai saulė išsunks paskutinius syvus. Ka-

žin, koks grybas plaks man vietoj širdies, vargu, ar baravykas, jau dabar, kai sušvokščia kaip nesuderinti skudučiai krūtinės ląstoje, imu nuogąstauti, kad tik nebūtų lepšis. Nors ką aš išmanau apie tuos grybus, kaip ir apie moteris, tariuosi pažįstąs kelis ar kelias, iš tiesų žinau tik vardus, kelis žodžius, kalba – būties namai, ir kokie tie namai iš kelių moterų ir grybų vardų, benamio pašiūrė, ir tiek to pažinimo džiaugsmo, gyvenu iš pašalpų. Jeigu mokėčiau susiręsti būties rūmus, gal ir tos pakelės nušvistų kitomis lenkiško nusikaltimo spalvomis, štai tada vairuočiau viena ranka, kita grybaučiau, štai, porinčiau kaip iš enciklopedijos, dešinėje priešais eglyną linguoja prisidažiusi *žalsvoji musmirė*, o ten, toliau, kur prasideda lapuočių miškas, ne pirmos jaunystės *susiraukšlėjusi poniabudė*, cha, žiūrėkit, už to kelio ženklo mergaite apsimetinėja *bevainikė musmirenė*; maniau, kad tokios čia neauga, išdribusi kaip *stambioji gijabudė*; tos dvi ties posūkiu iš tolo dvokia kaip *dvokiantys šalmučiai*; tik pažiūrėkit, anoji trumpu sijonėliu staipos kaip *stačioji plaušabudė*, ir tas paveikslas labai neprieštarautų mano skurdžiajam, skirtam prasimaitinti, išgyventi sunkiausius laikus, kol vietoj širdies ims plakti džiovintas grybas, kad ir koks nuodingas jis būtų.

Neatrodo jos valgomos ir man, nors ir nesu dzūkas, kuriam nei ūmėdė, nei pieninga rudmėsė, nei apšalusi žaliuokė nėra grybas dar nuo priešistorinių laikų. Bet vyriškas grybautojo instinktas (deja, su giliu liūdesiu turiu pranešti, kad medžiotojas manyje per šitiek metų taip ir nepabudo, tebemiega letargo miegu) žadina mano suminkštėjusią vaizduotę. Esu ne sykį save pagavęs, kad klai-

džiodamas po mišką ieškau grybų net sausį. *Gyvenimas! Gyvenimas! Kuo daugiau erekcijų!* – rašė prancūzas Flaubert'as, o aš kaip jo papūga tik pakartoju, bet kitaip negu ji – su pritarimo gaidele balse ir netgi, regis, be ironijos. Iš vairuotojo sėdynės viskas atrodo šiek tiek kitaip, kitaip gyvenama, kitaip valgoma, kitaip miegama, ne tu gyveni, ne tu valgai, ne tu miegi. Moteliuose užsisakau vienviečius kambarius, *contradictio in terminis*, vienviečiai jie tik buhalterinėje apskaitoje, lova dvigulė, vienoje užmiegi, o ryte ir gretima išgulėta, nieko neprisimeni, net sapnų, nors akivaizdu, kad sapnuota, apie tai visai nesubtiliai primena rytinė erekcija. *Ergo sum*. Gyvenimas! Kadaise klausiau (dar vienas prizo vertas klausimas iš serijos „klausimai sau pačiam") eilėraštyje, kuo būčiau, jeigu būčiau iš tiesų, ir daug negalvodamas atsakiau – *būčiau tolimųjų reisų vairuotojas*. Beveik pranašiškai, nes tais romantiškais laikais dar nebuvau pažinęs vairavimo nuodėmės saldumo, piniginėje nešiojaus tik žodžio ir spaudos teises. Dabar jau esu tiek patyręs, kad turiu teisę paskelbti kaip botanikos dėstytojas studentams *ex catedra*: tolimųjų reisų vairuotojai ir moterys-grybai gyvena susiję simbiotiniais ryšiais, ir šis reiškinys ypač paplitęs miškinguose pasienio regionuose.

Kartais randu ne tik išgulėtą lovą, bet ir išsėdėtą sėdynę savo automobilyje, lengvą kvepalų ar tabako pėdsaką, tarsi salone kažkas būtų rūkęs „Chanel" ar Statkevičiaus vardo cigaretes. Greičiausiai tai mano Kotryna, mergaitė, nuo kurios esu užsikrėtęs Alzheimeriu, nes beveik neprisimenu namų, žmonos („O tu tokią turi?"), vaikų („Kiek? Tikiesi, kad tik vieną?"), Kotryna kaip jaunas mėnulis su

kiekviena diena vis labiau nustelbia tolimas žvaigždes ir galaktikas. Kodėl Kotryna? Užtat kad šis vardas yra lankstus kaip kiaunė, šmurkštelėjęs pro tvorą į Lenkiją jis virsta Katarzyna, perplaukęs kitapus Vyslos įgauna gotiško fundamentalumo, čia jis jau Katharina, mažiausiai dvi tokias pažįstu vien Berlyne, o kur nors rytuose, Ukrainoje ar Baltarusijoje, jam patinka būti tiesiog Katia. *Moja Katarzyna, moja Katia, mój Kotik*. Mano kačiukas keliauja su manimi kaip talismanas, kuriais visi tolimųjų reisų vairuotojai užpildo savo mažą gyvybinę erdvę, kad sumažintų tuštumos slėgį į smilkinius. Jai tik (net) septyniolika metų, jos kūno neketinu detaliai aprašyti, visą vaizdą kiekvienas raštingas gašlūnas gali susidėlioti pats, pagal savo skonį pasirinkdamas ištraukas iš klasikos, nuo „Giesmių giesmės" (geriau remtis Gedos verstąja, poetiškesne) iki Nabokovo. Jai tik septyniolika, nes man kelyje kartais pritrūksta kelių procentų nusikaltimo, kaip cigaretės užkietėjusiam rūkoriui prieš miegą.

Jai net septyniolika, nes aš nesu Humbertas Humbertas, man patinka ką tik išsprogę jazminų žiedai, išsiskleidusios elipsės ir parabolės, pagaliau aš pats esu už H. H. vyresnis, gal ir racionalesnis, nes nesiliauju įtikinėjęs save, kad amžiaus skirtumas turi tilpti į sveiko proto ribas. Ar mylėsi mane, kai man bus šešiasdešimt ketveri, niūniuoju be balso, be klausos, periferiniu žvilgsniu brėždamas dvi lygiagrečias linijas, kurios niekada nesusitiks, sveikas Nabokovo protas ironizuoja, girdi, svetimavimas tėra *banaliausias būdas pakilti virš banalybės*, banalu yra ir pakilti oro balionu virš banalios žemės, kilau ir iki šiol nesi-

gailiu, mane įkvepia lenkiškas nusikaltimas, keli procentai druskos ar pieno rūgšties.

Artėdamas Karpatų priekalnių link viena ranka atsainiai prilaikau vairą, kita švelniai glostinėju Katarzynos kinematografišką koją, aptemptą juoda sintetine kojine, slidininkai pirštai sunkiai išsilaiko ant juodo ledyno, beviltiškai krinta ir vėl stojas, atrodo kaip beprasmiškas žaidimas, bet visas grožis, kaip pastebėjau bėgant metams, ir kaupiasi ant beprasmybės sienelių. Ant kvadrato sienų. Visad svajojau taip apvažiuoti pasaulį, viena ranka, klausydamasis „Metallicos“, *and nothing else matters*, svajonės kartais pildos, kartais sapne. Kartais Lenkijoje.

*

Miškus keičia lygumos, miestus – miesteliai, sunkiai įgautą penktos pavaros ramybę – kelio remontų provokuojami isterijos priepuoliai. Nė sekundės nesvarstydamas neriu į vengriškos ruletės sraunius vandenis, paženklintus dešimtimis įspėjamųjų ir draudžiamųjų ženklų. Vengriška, nes pirmą kartą su ja susidūriau Vengrijoje, nors ji vengriška ne daugiau negu švediški pusryčiai yra švediški ar prancūziškas bučinys – prancūziškas. Lenkijos keliai nuolat serga, jie niekaip neišauga iš vaikiško amžiaus, vos baigia sloguoti, užklumpa kosulys, regis, jau sveikas, bet vėl kyla temperatūra, sezoninio gripo požymiai, tarsi to neužtektų, netrukus išberia tymais, raudonuke, galiausiai paguldo greitkelių plaučių uždegimas. Vengriškos ruletės įrengiamos keliuose su skiriamąja juosta, viena pusė

guldoma į stacionarą, kita padalijama pusiau Lenkijos heraldinėmis spalvomis dryžuotais plūdurais, o ta pusė geltono punktyro skeliama dar per pusę, bet jau nelygiomis dalimis, antraeilininkams lieka siaura linija, tarsi prieš pasimatymą rūpestingai išpešiotas moters antakis, kuriuo juodas tušo pieštukas kino kaligrafo tikslumu turi nukeliauti iki smilkinio nesidairant į veidrodėlį (redaktorė replikuoja, kad *tai visiškai neįmanoma, nė viena moteris to nedaro*, bet čia Lenkija, čia nėra nieko neįmanomo, mieloji), nes menkiausias nukrypimas baigtųsi nepataisoma estetine katastrofa, meniniu fiasko, ir tik patyręs kaligrafas žino, kad rezultatas pasiekiamas viršijant minties greitį. Pagavęs įkvėpimą (ar turėčiau sakyti – sulaikęs kvėpavimą?), nupiešiu porą ryškių antakių, ruletė šįkart išmetė man laimingą skaičių, galiu iškvėpti nepanaudoto oro likučius, pasimatymui jau pasiruošęs.

Lenkiška ruletė, be abejo, turi būti ir tokia, jeigu tokios nebūtų, ją reikėtų išgalvoti, kaip Dievą, kaip *fliakus* ar *žureką*, ji žaidžiama ten, kur kelias išplatėja, taisyklės paprastos, beveik kaip rusiškosios, žaidėjų skaičius neribojamas, bet atsitiktinumo elementas čia yra kintamas dydis, priklausantis nuo žaidėjų atidumo, reakcijos ir, neslėpkim, nuotaikų svyravimo. Pavadinkim ją „lenkimu lenkiškai", išeinu į priešinę juostą ir didindamas greitį artėju priešais atvažiuojančio automobilio link, jis turi pakankamai erdvės pasitraukti man iš kelio, už balto punktyro, iš tolo matomo kaip daug žadantis daugtaškis, tą jis dažniausiai dvejodamas ir daro, o mano „Avensis" nedvejodamas nyra į atsivėrusį plyšį tarp automobilių. Jeigu jis *to* nedaro, *tą*

turiu padaryti aš. Labai paprasta. Primena jaučio ir toreadoro flirtą koridoje, gal mažiau klaidinančių judesių, bet visi vyriški žaidimai turi šį tą bendro, kažką, kam sunku atsispirti, kažką nepaaiškinamai liūdno ir kvailo. *Homo ludens*, žaidžiantys vyrai. Niekada nesu buvęs viešnamyje ir kazino, nors ir viešnamis, ir kazino žaidėjai yra buvę manyje. Tuo nė kiek nesididžiuoju, tai tik baltos dėmės išsilavinimo žemėlapyje, *hic sunt leones*, čia gyvena liūtai ir liūtės. Man tikriausiai patiktų pradėti nuo mažesnių sumų, palengva didinant statymus, nurenginėjant po vieną drabužėlį, jaučiant augantį, lėtai bręstantį azartą, mėgaujantis būsimo pergalės teksto preambulėmis, bet iš kažkurio nesivaldžiusio protėvio esu paveldėjęs nekantrumo geną, esu genetiškai modifikuotas, žaidžiu *va bank* iš savo kvailos Joriko kaukolės.

Dar vienas miestelis, kurio vardo net nesistengiu įsiminti, būtų dar vienas nereikšmingas kelių raidžių rinkinys, koks nors Kępno ar Dębno, su kvėpavimą paralyžiuojančiomis nosinėmis (kadaise tiek prakaitavau mokydamasis taisyklingo jų tarimo, kad nejučia įsimylėjau šnypščiančią Miłoszo *vipera berus* kalbą), jeigu ne apmaudus sustojimas. Tarsi nuvarytas arklys automobilis iš *galopo* pereina į žinginę, dar dvėsuodamas įveikia kelis metrus pakelta galva ir galiausiai sustoja įkirstas vidury neįgaliais vienakojais žibintais apšviesto kelio. Apmaudus sustojimas, nes už šį eržilą buvau pastatęs, kaip sako azartiški žaidėjai, „apvalią sumelę“. Iš automobilių negaišuodami iššoka koks tuzinas raumeningų vairuotojų, netrukus negyvėlis patraukiamas iš bėgimo tako, atgula aikštelėje

šalia dar veikiančios parduotuvėlės. Vargšė antilopė gnu numirė. Adamas vaikščiojo aplink grąžydamas rankas, galvoje vis dar aidėjo nepamirštamos didžiojo kombinatoriaus frazės, *Автомобиль – не роскошь, а средство передвижения, ударим автопробегом по бездорожью и разгильдяйству*, bet jam niekaip nesisekė susitaikyti su mintimi, kad jis turi grįžti į savo gyvenimą, kuriame nebebus Benderio, nebus avantiūrų, nebus jokių dakarų. Gerai, kad tokios auksinio veršio būsenos, kaip ir sloga ar gripas, spaudžia ašaras ne ilgiau nei savaitę. Ir tikrai, neprabėgo ir savaitė (tiesą sakant, ji niekur nebėgo, ji tampėsi su manimi po motelius ir servisus, girdydama viskiu, versdama prisipažinti, kad esu nekantrus asilas, kad ji yra gražiausia kada nors mano turėta kelionės savaitė), ir aš vėl galėjau grįžti prie savo senųjų viengungiškų įpročių. Manęs laukė sankryža, kurioje turėjau pasukti į kairę visomis įmanomomis šio ambivalentiško žodžio prasmėmis, manęs laukė paskutinė kvadrato kraštinė. Meistrai užtikrino, kad operacija praėjo sėkmingai, teko persodinti vieną gyvybiškai svarbų organą, *sprzęngło*, lietuvišką atitikmenį susiradau tik grįžęs namo. Atsisveikindamas ir dėkodamas mojavau jiems nosinaite, kurioje buvo išsiuvinėti mano inicialai, visos nosinės balsės.

*

Rytais mes visada būname pavargę, o čia gana ilgas pasakojimas. Todėl jame nuolatos kažkas kartojasi, kartais citatos, kartais miesteliai ar miškų kontūrai, bet manęs neapleidžia

šiaip jau nemėgstanti klysti ar pripažinti klaidų nuojauta, kad tam yra paprastas paaiškinimas, tiesiog čia aš jau esu buvęs, ir ne kartą, kad jau suku kažkelintą kvadratą, o pasakojime lieka tik tai, ko negali užmiršti, kad ir kaip norėtum, ir tai, ko nebuvo, bet negalėjo nebūti. Kiek kvadratų esu apėjęs apie savo namus ieškodamas kelio į Itakę? Kiek būta vienadienių Uliso kelionių, kurioms papasakoti neužtektų ir viso gyvenimo arba kurių istorijos tilptų rubrikoje „Vienu sakiniu“? Nusimetęs metaforų apatinius, kiek kartų atgailavau, taikiausi, smaugiau, ėjau iš proto, ištvirkavau ir vėl gailėjausi? Nesu abejingas skaičiams, juose glūdi kažkoks neužginčijamas idiotizmas, pavyzdžiui, meilė trunka trejus metus, ar dukart du yra keturi. Avantiūristas Filijus Fogas kartu su Paspartu apkeliavo pasaulį per aštuoniasdešimt dienų, ką gi, prisiprašei, moku skaičiuoti ir aš, rezultatas triuškinamas, Jules'i Verne'ai, nulis–nulis, mano kukliais skaičiavimais, ir aš Lenkijos keliuose praleidau aštuoniasdešimt gražiausių savo gyvenimo dienų. Skiriasi tik pasakojimai, tie sakiniai, sumauti sakiniai su skirtingais valentingumais. Beje, kodėl rytais mes visad būname pavargę? Kas tie mes? Mano Paspartu, mano kačiukas Katarzyna nesupranta šio pasažo apodiktinės nuotaikos.

Apimtas retai aplankančio noro padaryti ką nors gero šiaip, be akivaizdžių priežasčių (neakivaizdi tikriausiai skambėtų maždaug taip: „Šiandien nesu aš jau toks egoistas!“), įsisodinu kaimo moteriškę, kaip ir tikėjaus, važiuoja iki artimiausio miestelio, drabužiai tvarkingi, pagal kvapą spėju, kad kelias dienas vonios nemačiusi, bet kaimui visada darau nuolaidas, ne iš šnekiųjų. Galvoju, pradžiugin-

siu arba bent prakalbinsiu, atskleisdamas paslaptį, girdi, veža ją litvinas iš Vilniaus, vargu ar matė mano numerius, moterys paprastai juos iškerpa iš bendro vaizdo kaip apgamus, sakau, grįžtu namo, taigi mums pakeliui, o ji, suraukusi antakius, tarsi mėgindama surasti kažkokį svarbų daiktą atminties lentynėlėse, nepasukdama galvos klausia, o kur jis yra, tas Vilnius, kažkur prie Varšuvos ar Liublino? *A gdzie to jest, panie?* Ir kažkodėl man neapsakomai palengvėja, man nebesvarbu, kur tas Vilnius, gal ir prie Liublino, Vilnius yra visur, aš esu čia, savas, su šia nekalbia pasaulio nemačiusia močiute. Nuotaikos nepavyksta sugadinti ir Adamui Zagajewskiui, nes čia tik sutapimas, ne plagiatas, pats verčiau tą jo chrestomatinį eilėraštį, kurio paskutinės eilutės nepavyko išversti niekaip kitaip, tik *Lvovas yra visur*. Po močiutės ateina eilė ir policininkui, kuris mane įtikina, kad vėl (*vėl* man, ne jam) buvau beviltiškai neatidus ženklams (*nie może być!?*), kur kas kalbesnis, bet, regis, ne sukalbamesnis (negi ir vėl *będzie sąd*?), aha, rašytojas, ir mano sesuo rašo eilėraščius, išspausdino kelis almanache „Žešuvo jaunųjų rašytojų kūryba", gal teko vartyti (šitoj vietoj mandagiai, kaip driežas prispausta uodega, numykiu, kad deja deja), dabar ji mokos Londono koledže, kurį kadaise baigė pats Rowanas Atkinsonas (mano ne visai nuoširdus cha cha cha), o jūs nesijuokit, jis labai rimtas ir protingas (žinau, žinau, kinkuoju galva, mes irgi turim tokių pono Byno klonų), kitąmet su draugais ketinam traukti motociklais į Lietuvą, ką rekomenduotumėt aplankyti (atgaudamas uodegą sakau – Nida, *niezbędnie* Nida, *to jest coś takiego*), būtinai, po pamainos

būtinai pasižiūrėsiu internete (o kaip su bauda, jau noriu grįžti prie nuobodesnių dalykų, bet tik šypsaus su klaustukais akyse), na, bausti turiu, nebausti negaliu, gal turi bent šimtą zlotų? (Geltona kortelė vietoj raudonos.) Vėl paikioja mechanika, matyt, krumpliaratis nusidaužė krumplius, netikėtai lieku be penktos pavaros, būtų ji dingusi kiek anksčiau, nebūčiau pasišnekėjęs su policininku, bet ir baudos nebūčiau mokėjęs, svarstau sau atsipalaidavęs. Pavaros netektis nėra verta Grotowskio dramos, todėl nedramatizuoju, scenarijaus nerašau, važiuoju su likusiomis toliau.

*

Važiuoju lėčiau, įsibėgėti ir norėdamas nebegalėčiau, visomis kryptimis automobilių karavanai, miesteliuose šimtai žmonių su gėlėmis, vazonėliais, žvakėmis, policininkai prie kiekvienos perėjos, turbūt tai vienintelė diena, kai vairuotojai prie perėjų praleidžia pėsčiuosius. Pasirodo, gal vis dėlto tik pasirodo, kad pagerėjo mano regėjimas, kad aiškiau matau žmonių veidus, jie ne tokie išplaukę, gražesni nei kitomis dienomis. Gal ir gerai, kad neturiu penktos pavaros, galvoju, lėtas gyvenimas turi savų argumentų, niekur nebeskubu, nebeskubu į niekur, kažkur giliai užkritęs jausmas, kad man nesinori užbaigti kelionės, kad jau nebenoriu išvažiuoti iš Lenkijos, išplaukia į paviršių ir plūduriuoja akių lygyje, laikydamasis už ašarų maišelių kaip gelbėjimosi rato. Galvoju, o lėtam gyvenime galvoti, pasirodo, įmanoma, kad esu neproporcingai

sentimentalus, bet šiandien galima. Šiandien Vėlinės, stoju Raigarde, rojaus mieste, net nesistebiu, kad taip pavadintos ne kapinės, o miestas, pilnas gyvųjų, išpraustų ir šventiškai pasipuošusių, kavinėje prie gretimo stalelio atsisėda dvi vienuolės, viena užsisako kavos, siurbteli gurkšnį, tada vos palenkusi galvą šypteli kaimynei, ir tai man pasirodo kaip didžiausias iššūkis, mestas pasaulio banalybei. Apsisprendžiu likti sentimentalus bent jau iki dienos pabaigos, pakylėtas žingsniuoju į bažnyčią, ketindamas nupirkti porą žvakučių, kad vėliau jas uždegčiau už žuvusius vairuotojus, bažnyčia tuščia, mano žingsniai aidi man vienam, apeinu visą iki pat altoriaus, deja, jokių verslo pėdsakų nesimato, visi išėję į kapines. Tiek to, kitą kartą, mirusieji gali palaukti, jie tą ir tedaro. Lėtai riedu namų kryptimi, bet dar ne namo. Važiuoju palei kapinių tvoras, kurios liejasi į vieną, vis panašesnę į tą, iš sapno, vis panašesnę į juodo kvadrato kraštinę. Velnias, koks aš vis dėlto nerangus, net rašydamas sugebu užminti ant ašarų maišelio. Kaip kokia boba.

Jau Lietuvoje, kažkur prie Alytaus, stabteliu pavėžėti porą vyrų. Vienas gerai įmitęs, kitas – gerai įmetęs, bet laikosi pavyzdingai, gal ir neįtartum, jeigu ne tas pigaus vyno kvapas, sumišęs su machorka. Įmetusiojo rankoje – perlūžęs gvazdikas, bet nuolauža lanksčia jungtimi vis dar sukibusi su svarbesniąja dalimi, nenori jos palikti, *niekas nestojo visą valandą*, sako, *jau grįžt susiruošėm, gerai kad tu. Noriu pasveikint žmoną*. Tikriausiai gimtadienis, bet iš kur jie važiuoja? Gimimo diena? Kiek metų? – klausiu pusbalsiu, neišgirsta, ir gerai, kad neišgirsta, toliau kaip

kiškis šokinėja po savo gyvenimo laukus, padrikai atpasakoja *curriculum vitae*, iš kurio pagaliau ima aiškėti, kad žmona jau kelintus metus gimtadienius švenčia kapinėse, ir pats galėjau susiprasti, juk Vėlinės, po paraliais. Jai ir skirtas gvazdikas. *Sūnus rūkė prie kapo, kai leido karstą.* Daug ko nesuprantu iš to monologo, greičiausiai ne man ir skirto, ne aš šitame teatre žiūrovas, pagaunu dar, kad pats ir raides ant antkapio iškalė, lyg ir dar kažkam kažką kalė, noriu paklausti, kokį tekstą (kur tekstas? – pabundu naktį su klaustuku smegenyse, išpiltas prakaito, vėl kažko neparašiau, dar keli procentai nerašančio rašytojo nusikaltimo druskos šitoje košėje), bet persigalvoju, koks dar tekstas, tikriausiai tik vardas ir pavardė, dar keli skaitytojui nereikšmingi skaičiai, tiek visada randu ketvirtajame viršelyje. Manęs jie irgi nepaklausia, iš kur važiuoju ir kur, išleidžiu juos vėjų košiamuose laukuose, jie tolsta šunkeliu, vienas pasvyrinėdamas, su lūžusiu gvazdiku rankoje, galvoju, gal ir gerai, kad nepaklausė, vairuotojas ir keleivis gyvena skirtinguose aukštuose, gal reikėtų sakyti – kvadratuose, kiekvienas mato kitus vaizdus, kitose dažnių amplitudėse, vienas mėgaujasi infraraudonaisiais, tarsi soliariume, kitas kankina save agresyviais ultravioletiniais, kartais būna, kad jie ir važiuoja skirtingomis kryptimis net kartu susiruošę, sakykim, atostogauti, tikrai taip būna, man buvo ne sykį, ir ką aš galėčiau papasakoti tiems antkapių rašytojams? Kad pradžioje buvo ne žodis, o žalia šviesa, kad tuščioje erdvėje sklandė nakvynių namų vardai, pardavėjų šypsenos, padavėjų antakiai ir blakstienos, mechanikų tepaluoti pirštai, policininkų

bajoriškos kokardos, eilėraščių eilutės ir neatpažinti kelio ženklai, nerasdami savo vietos, kad Lenkijos sankryžoje pasukus vairą tarsi kaleidoskopo žiedą šukės staiga sukrito į vientisą peizažą, kurio nespėjau nufotografuoti ir dabar mėginu jį sudėti iš naujo, iš atminties negatyvų, iš duženų? Ramiau, ramiau, geriausia dar priekyje, kartoju vairuotojo maldelę ir vis mažiau ja tikiu, lieka vos keli procentai. Ar tai nusikaltimas?

Karštis Vienoje

Kažkas turi veikti lemties vardu.
J. M. Coetzee

Jis nesirenka. Kartais jam atrodo, kad neturi iš ko rinktis. Tiesiog eina audringu pajūriu ir kraunasi į krepšį bangų išmestus akmenis, kriaukles, smėlio nugludintus šakalius, sakų krešulius. Jam jų nereikia, dabar nereikia, bet kada nors pravers. Kada nors sukurs nepakartojamą kūrinį, koliažą, gal net erdvinę skulptūrą, kurioje galės apsigyventi paukščiai, gal net jis pats. Ruošiasi gyvenimui. Kada nors jam patinka labiau negu šiandien, nes nereikia rinktis. Užtenka rinkti. Kada nors yra šiek tiek toliau negu rytoj, ir panašu, kad jam patinka toks primityvus gyvenimo būdas, taip gyveno pirmieji žemės žmonės. Šypteli prisiminęs protėvius: jie kūrė pirmuosius pasaulyje kompiuterius.

Šio buto jis taip pat nesirinko. Ir šio miesto. Jeigu būtų rinkęsis, tikriausiai būtų apsistojęs atogrąžų miško trobe-

lėje prie upės. Arba motelyje, iš kurio lango matytųsi Alpių ledynai. Į trečią aukštą, nors iš tiesų tai ketvirtas, užlipa nesunkiai, dar nedūsta, raktas tinka ir buto, ir laukujėms durims, toks mažų daiktų universalumas jį vis dar nustebina. Pirmame aukšte, kuris nėra pirmas, įsikūrusi meno galerija, kurioje nėra meno. Bent jau taip jis galvoja. Butas erdvus, sienos baltos kaip ligoninės palatoje, laminatas vaitoja netgi vaikštant basomis, virtuvės įranga skurdi, vos dvėsuojanti elektrinė plytelė tarsi maldauja pasigailėti, užtat vonios santechnika pranoksta lūkesčius. Pranoksta lūkesčius, kokia banalybė, galvoja, iš kokių glamūrų ši frazė, na taip, užtrunku ilgiau nei paprastai šioje vandeningoje oazėje, bet lūkesčių čia neturiu. Lūkesčiai, koks gražus, sudėtingas žodis. Butas jam patinka, nes jis jo nesirinko. Nėra interneto. Internetas – negražus, svetimas žodis. Štai kuo jis užsiima gyvenime. Žodžiais.

Išėjęs iš „Hiltono" mosteli šveicoriui, netrukus privažiuoja limuzinas, sėda ant užpakalinės sėdynės, šalia pasideda tvarkingai perlenktą švarką, juodą, nors pats vidurvasaris, automatiškai pasitaiso kaklaraištį, nieko nesako, viskas ir taip aišku, veža jį prie stiklinio dangoraižio, kur jo laukia svarbus susitikimas su verslo partneriais, koncernas plečiasi, konkurentai spaudžia, laukia rimti sprendimai, gal net pasikeitimai valdyboje, galvų kapoti nemėgsta, bet kartais tai neišvengiama, jis nė kiek neabejoja, kad nuo jo labai daug kas priklauso, gal net daugiau, negu drįsta įsivaizduoti. Limuzinas sustoja sankryžoje prie raudonos šviesos, netikėtai vairuotojas pradaro duris ir dingsta, jis ir nėra vairuotojas, jis tik Dievas, kažkodėl jo tokios meta-

morfozės nestebina, užsidega žalia, vieni vairuotojai pypsi, kiti rodo vidurinį pirštą, palengva jį semia gėdos jausmas, jis irgi norėtų dingti iš automobilio, Dievo ir pėdos, ir kūnas atšalęs, durys neatsidaro. Krūpteli ir prabunda, regis, buvo dar sykį užsnūdęs, jau buvo tikras, kad kelsis, darys mankštą, tik vėl nusinešė miegas, už lango, siaura gatve važiuodama atbulai, pypsi šiukšliavežė, dūžta iš konteinerio verčiami buteliai, šimtai tuščių butelių, keldami pragarišką triukšmą. Apsimiegojęs nušlepsi basomis į lūkesčius pranokstantį vonios kambarį, kuriame nėra jokios vonios. Žodžiai irgi sensta. Apie sapną pagalvos vėliau, kai galutinai sugrįš į savo kūną.

Ne, jis ne iš „Hiltono", ne iš limuzino, jis važiuoja maršrutiniu autobusu į Vilniaus oro uostą, krauna kišenių turinį ant konvejerio, pamiršta išsitraukti diržą geležiniais nareliais, turi vėl grįžti, nes pypsi ir dega raudona šviesa, nesulaukia žalios ir be diržo, jaunas pareigūnas lyg savo darbu besimėgaujantis įtartinos orientacijos siuvėjas išmatuoja kiekvieną kūno lopą, čiupinėja net plikas berankoves rankas, tikrina pulsą, arterijų ir venų turinį. Nieko neradęs, leidžia jam nuleisti rankas, bet savųjų vis tiek nenuleidžia, kažko dar tikisi, sako dailiai uniformos nesugadintai moteriai prie konvejerio, kažkaip dviprasmiškai, *patikrinkit šį vyrą*. Pareigūnė dviprasmiškai ir tikrina, pirmiausia ilgai žiūri jam į akis. Tada kiša į jo krepšį lakmuso popierėlį ar droną, netrukus tas lakmuso dronas vietinėmis oro linijomis grįžta į bazę. Nėštumo testas neigiamas. Ne, jis ne iš „Hiltono", jis tik etatinis narkotikų dileris, jį pažįsta ir Jeruzalės, ir Kanzaso, ir Meksikos, ir Kolumbijos

muitininkai, jį krato, išneria iš odos, ir jau pats stebisi, kad po ja neranda basilisko. Turi kvailiausią pasaulyje alibi, skiltyje *occupation* atbula ranka išvedžioja *writer*, tik kad dabar visi rašytojai, netgi namų šeimininkės, netgi Daktaras, Henrikas Daktaras. Išskyrus, aišku, aną, iš „Hiltono", ir Bondą, Džeimsą Bondą.

Lėktuve jie visi kartu, graužia tuos pačius nemokamus austriškus krekerius užgerdami pomidorų sultimis, pati demokratiškiausia susisiekimo priemonė, pora valandų komunizmo, ir jis jau Vienoje, iš oro uosto jį veža arogantiškas turkas, dėl jam vienam suprantamų priežasčių ignoruojantis *lingua franca*, atsisveikindamas, tarsi atsiprašinėdamas, jis kišteli taksistui ranką, bet šis akivaizdžiai tikisi daugiau, šiek tiek daugiau visuotinai pripažįstamo šilumos ekvivalento savo delne. Siaura ir keistai lenkta gatvelė, kurioje jį išmeta, jam irgi patinka. Jis neišrankus, kartais perka vyną ir kartoninėse pakuotėse, kartais moteris su sezoninėmis nuolaidomis. Graži gatvė, net vienas žibintas kabo, *Shönlaterngasse*, tas germaniškas įprotis berti žodžius be pauzių, tarsi pravėrus pasąmonės duris ant kušetės psichoanalitiko kabinete, *gražiojožibintogatvė*. Ne taip ir sunku, liežuvis maloniai apšyla, o jeigu iš lengvosios atletikos peršokus į sunkiąją, suranda ilgesnį, *Rindfleischetikettierungsüberwachungsaufgabenübertragungsgesetz*, ir bando perskaityti vienu atsikvėpimu, deja, nušokuoti į ketvirtą aukštą ant vienos kojos pasirodo lengviau. Ne viską supranta, gal ne taip ir svarbu kilnojant svarmenis, tikriausiai galėtų būti eilutė iš šiuolaikinio austrų poeto eilėraščio, laisvas vertimas

skambėtų maždaug taip: *galvijų ženklinimo kontrolės užduočių pateikimo įstatymas.*

Gyvenusiaurojelenktojegražiojožibintogatvėjepravėręslangą. Taikosi prie vietos specifikos. Kvėpuoja ilgų sakinių ritmu. Jeigu dabar gultųsi ant kušetės, geriau pas vyrą ar moterį? Pas kurį plačiau prasivertų pasąmonės durys? Nusprendžia, kad pas moterį. Po gražiuoju žibintu. Vakare žibintininkas nepasirodo, gatvę apšviečia pilnatis. Ne, čia ne Riodežaneiras, čia net ne Raudonųjųžibintųkvartalas.

Ar jau išgėrei puodelį kavos, gauna esemesą iš namų, taip, dar išvakarėse balsu pagalvojo, *o rytoj jau gersiu kavą Vienoje*, ir štai jau geria, ji ne tokia juoda, kaip įsivaizdavo vakar, miestai ir žmonės ryte visada ne tokie, kokius juos įsivaizduoji iš vakaro. Geria kavą su žmogumi, kurį irgi visai kitaip įsivaizdavo, dabar bando užtapyti senąjį paveikslą: trūksta pirmojo įspūdžio potėpių. Išeina jaunas pliktelėjęs rašytojas su nuobodžiaujančia infante fone, praeiviams nekyla abejonių, kad tai jo dukra. Kaip ir tikisi, po poros gurkšnių sulaukia klausimo, ką ketinate nuveikti šiame mieste, kuriame gyveno Freudas ir Straussas, kaip ir visada, turi paruošęs šabloną, nesunkiai pritaikomą skirtingiems miestams. *Čia* jis norėtų užbaigti knygą, čia, ketvirtame aukšte, apie gyvenimą pirmame aukšte, kuris nėra pirmas. Jau sugalvojo ir pavadinimą, *cokolinis aukštas.* Tokiame gyveno Meistras ir Margarita, pro langą jie matė tik praeivių kojas, buvo laimingi, na, beveik, *Mes šnekėjomės taip, tarytum tik vakar būtume išsiskyrę, tarytum būtume pažįstami daugybę metų.* Pavadinimas

darbinis, girgždantis, tikriausiai reikės ieškotis kito, leidėjas nesutiks, bet šis jam praveria duris. Taip šneka literatai dvasinių prastovų dienomis.

Jaučiasi kaip eilinio Holivudo filmo apie eilinį nevykėlį rašytoją personažas, kuriam dar nėra sukurtas scenarijus. O ką dar gali užbaigti rašytojas, jis gi ne pornofilmo žvaigždė, tos žino, ką ir kaip užbaigti, ir kitiems gali patarti. Užbaigti knygą, kuri net nepradėta. Apie tai jis neprasitaria. Užbaigti lengviau negu pradėti, nes nereikia rinktis. Ir vis tiek žino, darys viską, kad tik tos nepradėtos knygos neužbaigtų. Kodėl, dar pats atsakymo neturi, būtų linkęs ir nesužinoti, Adomo patirtis jo neguodžia. Geria kavą. Dar reikėtų suvalgyti Vienos šnicelį, kurgi dar, jeigu ne čia.

Pritrūkęs pieno leidžiasi iš trečio aukšto, kuris yra ketvirtas, pasuka į dešinę ir tik dabar, ties gatvės linkiu, kur ji netikėtai ima ir prieštaraudama miesto logikai lūžta, pakelia galvą, jo žvilgsnis užkliūva už mergaitiškų rožinių ir baltų kaspinėlių, replikuojančių valstybės su didžia praeitimi vėliavą, tokiais miestas vilioja pūslių prisitrynusius, imperiniais saldumynais persisotinusius turistus. Namo numeris kaip ir jo, skiriasi tik viena, kažkodėl bene visose abėcėlėse pirmąja raide, po karštyje tingiai karančiais kaspinais skaito ilgus žodžius, kuriuos čia kasryt skiemenuoja gidai, *das Basiliskenhaus*, čia basilisko namas, gyveno čia, kol nežuvo nuo kepėjo padėjėjo veidrodžio. Kad istorija tikra, liudija ir užrašas, visa tai įvyko mūsų Viešpaties 1212 metais, o metai niekada nemeluoja. Tamsūs, negailestingi laikai, tada dar niekas nebuvo girdėjęs apie Raudonąją knygą. Tik gidai nutyli, kad basiliskai irgi turi vaikų, kad basilis-

kas nuo basilisko netoli rieda. Tuo jis nė kiek neabejoja, čia nereikia ir Newtono, per akis ir veidrodžio trečiame aukšte, kuris yra, ir taip toliau. Toliau kerta kvartalą trumpesniu keliu per kiemus, eina šešėline puse per Pašto aikštę pro Pašto viešbutį, čia turėtų lyti ir pustyti laiškais, čia dar važinėja karietos.

Pavėsyje lūkuriuoja pašto balandžiai. Kavinėje prie viešbučio sėdi Luljeta. Vienos raidės klausimas, galėtų tyčia suklysti ir vadinti ją taip, kad vėl prisikeltų Shakespeare'as, apkabintų, pakštelėtų po kartą į abu skruostus, taip ir padaro. Tik vardą palieka tą patį, nes ji nemėgsta stereotipų. Tipų, kurie žaidžia stereotipais. Luljeta iš Tiranos. Ne iš Kapulečių. Jos vasariškai atvirame tarpkrūty pastebi porą raukšlelių. Tarsi žvilgtelėjęs į veidrodį. Jie abu neabejotinai iš kitos Shakespeare'o dramos. Jis iš bėdos galėtų būti Danijos princas, savo kaukolę tąsos po visas keliones. Taip ir sako Luljeta, sako, *you*, dak, *now you are back home*. Čia ji apie šitą auksais spindintį miestą, išnuomojusį imperatorių rūmus prasčiokams, o kunigaikštis tai jis, bet jam ta vienos raidės paklaida skamba simptomiškai, kaip pasakytų psichoanalitikas. Antis. Antinas. Žąsinas. Būti ar nebūti žąsinu. Ji galėtų būti Nabokovu. Arba vasarvidžio nakties sapnu.

Ir nė kiek nenustemba, kad ją čia sutinka, tikimybių teorija numato ir pasimatymą su ateiviais. Jis eina pirkti pieno, todėl viskas įmanoma. Užsako kavos abiem, jam tai jau antras puodelis Vienoje, kava ne vynas, nereikia padauginti, mesteli žvilgsnį į peleninę, ten penkios ar šešios Luljetos nuorūkos, *moteriškų* cigarečių balti elegantiški

filtrai, ilgai jo laukė. Tikimybių teorija ir tai numatė. Kavos puodelio ir vienos Luljetos cigaretės ilgio pašnekesys, tarsi ir nėra apie ką kalbėti, ji pažada atsiųsti pašto balandį, jis šokinėja iš vienos klasės į kitą, prisimena pirmąją kelionę į Vieną. Kodėl tau neparašius teksto, klausia ji, kodėl gi ne, atsako ir jis klausimu. Sumauta anglų kalbos gramatika, klaustukų etika, ar mes taip ir šnekėsimės kaip du anglai apie orą. Nebūk šūdžius, parašyk, ji verčia į albanų kalbą. Būsiu, bet parašysiu, atsako jis lietuviškai. Taip kalba literatai prie kavos. Ir tik atsisveikinęs, pakštelėjęs dar po kartą į abu skruostus, prisimena, kad ėjo pieno. Kad tekstą jau yra rašęs, prisimena dar vėliau, jau nusipirkęs pieno. Jeigu rašė, kažkur turi būti, ne Vienoje, aišku, kai randa, nusivilia, tik vienas sakinys, bet austrams turėtų patikti ilgi sakiniai, jie moka įkvėpti ir iškvėpti. Susiradęs žirkles iškerpa tą sakinį, priklijuoja ant Stepono bažnyčios durų.

1992-ieji, Naujųjų metų išvakarės, vykstame autobusu į Taizė susitikimą Vienoje, keliolika valandų šąlame prie Lenkijos sienos autobuse išjungtu varikliu, imperatorių mieste stovime eilėse prie piligrimams dalijamo maisto: bandelės ir pašildytos konservų dėžutės, šildančios tik rankas, patys šildomės metro stotyse, neturime penkių šilingų viešajam tualetui, ieškome krūmų, kurių čia nėra, Naujuosius metus sutinkame prie Šventojo Stepono pagrindinėje miesto aikštėje, kažkam metų, kažkam pasaulio pabaiga, mano galva vos nepagauna iš kažkelinto aukšto krintančio gėlių vazono, molio gabalai ir juodžemis pažyra aplinkui, naujojo pasaulio adeptai

sprogdina petardas, mėto jas mums po kojomis, daužo šampano butelius, mums baisu, brendame per stiklo šukių jūrą iki gotikos šedevro, paskutinė viltis, Dievas visada yra paskutinė viltis, įremiam nugaras į bažnyčios duris, visos damos su kailiniais, ant nuogų kaklų blykčioja perlai ir deimantai, norime irgi atšvęsti pasaulio pabaigą, leisti sau puodelį kavos, deja, vagnorkės čia nekotiruojamos, traukiu iš giliausios kišenės, kuri siekia mano intymiausią vietą, vienintelį tikrą pinigą, dvidešimt dolerių, kišu į keitimo aparatą, bet jam ši kupiūra per smulki, spjauna ją man atgal į veidą, baudžiuosi prašyti kailiniuotos moters išmaldos dviem puodeliams kavos, bet neišdrįstu, užtat išdrįstu kitą rytą bažnyčioje patarnauti klapčiuku per piligrimų pamaldas, skaityti nuo altoriaus Šventąjį Raštą savo neįgalia anglų kalba, taigi, beveik kunigas, nes kito ir nėra, Dievo neįgaliotas kunigas, po susitikimo su Dievu susitinkam su Dieteriu, Vienos poetu, važiuojam pas jį į svečius, pakeliui, sako, užsukim į supermarketą, *nežinau, kas tai yra, primena muziejų ar panoptikumą su retais eksponatais, negyvais embrionais formaline, daug šviesos, daug lentynų, į vidų nedrįstame, nes ant kaktos, ant pilkų pavargusių striukių, ant iškleiptų batų užrašyta, kad nieko nepirksime, pardavėjos jau nuo slenksčio varsto akimis, o Dieteris dingsta tarp lentynų, neišlaikau, leidžiuos jam iš paskos, aš su juo, šaukiu per visą parduotuvę, nei šaukiu nei ką, tai tik mano ant akių užsmukusi mamos megzta kepurė dega, tyliai sliūkinu tarp lentynų, kuriose yra visko, ko nesu gyvenime matęs, pirma kelionė*

į Vakarus, į gausybės slėnį, negaliu grįžti namo nepamatęs supermarketo, *ne Dunojaus, bet nieko nematau, visi stiklainiukai, indeliai, pakeliai, buteliukai liejasi į vieną spalvingą rojaus pažadą, bent žinosiu, kad išdrįsau, kad stengiausi, jis stengėsi, užrašys ir man ant kapo Kurtas Vonnegutas, bet kitą kartą man pavyks, kažkodėl esu tikras, kad kitas kartas bus, sėdime pas Dieterį, geriame kavą ir valgome sumuštinius su dešra, ilgai stebeilijuos į tą matematiškai tobulai atpjautą dešros riekelę ant šviežios traškančios bandelės, daktariška, bet keista, tokios nesu matęs, tarsi rausvas kūdikio veidas, nusėtas vėjaraupiais,* wurst picant, *su paprikos skaidulomis, skonis nepakartojamas, ostijos griežinėlis, kuriame telpa visa Austrija, ji tirpsta mano burnoje.*

Ir kur tik jis nebuvęs, ir kuo tik jis nebuvęs, ir Geda, ir Romeo, net Alfa Romeo, ir Alfonsu, ir Alefu, ir Lolita, ir anima, pirmoji kelionė kartais reiškia daugiau negu pirmoji kelionė. Pienas irgi galėtų reikšti daugiau negu pienas. Alfaromeoalefaspienaslolitaanima.

Dienos vidury, per pačią siestą, jis prigula, turėdamas mažą viltį vėl susapnuoti „Hiltoną“, kažko iš to sapno dar tikisi, uždaro visus langus į gražiojo žibinto gatvę, susikiša ausų kamštelius. Deja, „Hiltonas“ nesisapnuoja, toje sapno serijoje jis mato tik kelis moterų kūnus, visos aprašinėtos kaip vadovėliai, tatuiruotos nuo galvos iki kojų, sukritusios į krūvą taip, kad labiausiai išryškėja sėdmenys, tarsi gražiausi mėsos gabalai parduotuvės vitrinoje. Sapne jam jų nereikia, iš tų vadovėlių jis jau viską išmoko. Pabudęs

kiek abejoja. Labai abejoja. Arogantiškai elgiasi net sapne. Dabar jau gailisi. Jaučia kylantį alkį, eina gamintis pietų, verda ir kepa, virtuvėlėje, kuri maldauja jos pasigailėti, vienintelis virtuvinis peilis, pritaikytas dešiniarankiams, atsidūręs jo kairėje apsimeta beraščiu poetu, kažkokiu Bulgakovo Benamiu. Svogūnas išslysta, jis įsipjauna pirštą, kraujas ir ašaros, nors ir ne ta eilės tvarka, ką pasakytų Freudas. Į klausimą, ką gamina, atsakytų su prancūzišku Mirtišės Adamsienės akcentu, *spécialité de la maison*, tik nėra kam paklausti. O turėtų būti labai erotiškas patiekalas, tai ne tas sapno žaliavalgių siaubas.

Kasdien kas nors kinta, nors taip neatrodo. O taip, jai vis dar neatrodo, tai jaunai slovėnų poetei Anai, jai netgi *daiktai jau įvardyti.* Ar norėtų būti jaunas? Norėtų, kad *neatrodytų*, bet atrodo. Tikriausiai poeziją turi rašyti jauni, jie užbaigia knygas. Bent jau jiems taip atrodo. Jau nuo pat pradžios buvo aišku, kad Deividas Luris, jo bendraamžis, Byrono žinovas, taip ir neužbaigs kūrinio apie lordo aistras, kad tas kūrinys, ar kūrinio idėja, koks skirtumas, tėra tik dangtis verdančiam aistrų puodui. Pro dangčio, kuris skirtas visai kitam puodui, kraštus veržias garai, šioje Dievo užmirštoje virtuvėje nėra gartraukio. *Spécialité.* Tuščiaviduriai *pasta italiana.* Deividui Luriui rūpi tik vienas klausimas, *ką turėčiau padaryti, kad išsigelbėčiau?* O jam ar turėtų tai rūpėti? Ar jam rūpi tik garai? Kasdien kas nors kinta, jam vis labiau patinka knygos, kurių negali pacituoti.

Per daug tikisi iš knygų, sena priklausomybė, kartais imanti viršų (kalba kaip koks mačo, gal reikėtų sakyti apa-

čią?). Kita vertus, argi ne per daug vilčių deda į vyno butelį ar suktinę? Ar į rytinę mankštą? Bibliotekas jau apeina per saugų atstumą, bet pagirios vis dar ištinka. Nehermetiškas dangtis, reikia maišyti stangrėjančius makaronus, kad nesuliptų. Po pietų eina įkaitusiomis miesto gatvėmis, jeigu nebūtų Dievo, jį reikėtų išgalvoti, ar tikrai taip kažkas sakė, bet dabar jau nebesvarbu, jau pasakyta, jeigu neturi tikslo, jį reikia išgalvoti, todėl eina per *Viena imperialis* aplankyti Freudo.

Ne vienintelis šio miesto gyventojas, kurį jis pažįsta, bet jį vienintelį gali aplankyti be išankstinio skambučio. Pakeliui Freudo parke prisėda surūkyti cigaretės. Freudo parkas, nusiviltų, jeigu kažkas atrodytų kaip atrodo, jeigu ta akmeninė skulptūra būtų tik skulptūra. Apvalus stalas ir dešimt kėdžių, ne dvylika, ir vis tiek turistas Benderis prie šio stalo tikrai prisėstų, ant kiekvienos kėdės pasėdėtų. Akmeninės kėdės aukštais atlošais, skirtos naujosioms Europos narėms, viena rezervuota ir Lietuvai, šiek tiek karališkos, šiek tiek *sadomazo.* Įsivaizduoja dešimt moterų prie stalo, lietuvių kalba tam neprieštarauja. Parkas kaip parkas, vyksta migracija, bevizis prekių ir žmonių judėjimas, laisvai iš saulės į pavėsį arba priešinga kryptimi keliauja raudoni šezlongai, kraujo ir aistros spalvos kušetės. Nieko atsitiktinio, visur galima įžiūrėti ryšius, kartais net pavojingus. Neprisėda nei ant *sadomazo*, nei ant raudonos kušetės, *Bitte, nehmen Sie Platz*, sako jam nuošalus pavėsingas suoliukas, jis ir klauso. Iš tiesų tik perskaito lipduką ant suoliuko, nebemoka neskaityti. Ir tiki, kad čia jam skirtas kvietimas. S*avo temperamentu esu*

tikras užkariautojas – nuotykių ieškotojas, sako Freudas. Bando įžiūrėti ryšį su Benderiu, pavyksta.

Freudas gyvena ten pat, Berggasėje, jam patinka pastovumas, jiems abiem patinka, tada geriau matyti, kas iš tiesų gyvena, eina pro šalį, kas jau nebe, ant namo iš tolo matyti mergaitiški rausvai balti kaspinėliai turistams. Tiesia ranką prie skambučio, bet vis dėlto apsigalvoja ir į svečius neužeina. Nėra jis toks geras bičiulis ir mokinys buvo prastokas, netgi buvo pabėgęs pas Jungą, taip ir blaškės nuo vienos abstrakcijos prie kitos, o dabar bijo į akis pažiūrėti. Ne visada libido tėvas buvo teisus, ne visada, aiškiai klydo su klitorio ir vaginos teorija, bet su Edipu gal ir ne visai prasišovė, su mitais ir archetipais visad sunku prasišauti, jie dideli, į knygas netelpa. Karštis irgi didelis, jis irgi niekur netelpa, kūno neturi, o jo visur pilna, daugiausia pietinėje smegenų pusėje, tiek ir lieka iš tų teorijų, iš tų draugysčių, kažko norėjo, dabar ir pats nebežino ko. Žino, kad kažkas už jį žino. Jam patinka karštis, nereikia rinktis, seksas ar miestas. Seksas ir karštis nesuderinami.

Pakeliui į gražiojo žibinto gatvę neišvengia susidūrimo su Klimtu, po to su Mozartu, nors šis net ne vienietis, karštyje jie dauginasi, karštis juos multiplikuoja kaip Simpsonus, jie atsidarė savo parduotuves, Klimto kvepalai, Mozarto saldainiai, *mostly Mozart*, ir viskas kažkaip saldžiai kvepia, tas Vienos mažoras slepia tamsius dalykėlius, neiškentęs klausia pardavėjos, gal turite Mozarto plauką, iškritusį po *Requem* premjeros, ar Klimto nagą perlamutrinėje dėžutėje, inkrustuotoje bučiniu, iš jo vėlyvojo periodo. Pardavėja įsižeidžia, paklausa dik-

tuoja pasiūlą, jūs patys, turistai, prisiprašėt, jeigu ne jūs, Klimtas ir Mozartas dar ir šiandien būtų gyvi. Šiek tiek perdeda, aišku. Vienos baliai ir valsai, karietos ir aukso vitrinos, secesinė architektūra ir moterų eisena, *Viena imperialis*, kas čia ne taip, galvoja, kur paprasčiausi snukių daužytojai, vietiniai nepavykę tironai ir makiaveliai, kokiais požeminiais vamzdynais išteka jo tamsioji energija? Santechniko Freudo nuopelnas, ne kitaip. Miesto erosas kažkoks bekūnis, kaip karštis.

Prisimena Amsterdamą, taip, tas nuoširdžiai gašlus, neslepiantis savo kūno. Venecija kas kita, daili moteris, paryčiais užmigusi su karnavaliniais drabužiais. Bando įsivaizduoti Vilnių, sunkiai sekasi, gal vis dėlto įsitempusi paauglė su motinos aukštakulniais. Nors ne, galėtų būti ir trisdešimtmetė, elegancijos daugiau. Ne tiek, aišku, kiek Vienoje. Čia elegancija brandi, atsainiai priimanti prašalaičio žvilgsnį, netgi šaltoka, bet frigidiška nepavadinsi. Neabejotinai slepia tamsius dalykėlius, bent jau naktimis tikrai sapnuoja ne baltai rožinius kaspinėlius. Viena negali be Freudo, tai akivaizdu. Miestas jam patinka. Čia ne taip nuobodu, kaip įsivaizdavo.

Susiraito nuogas, karštis nebepakeliamas, ant plačios palangės trečiame aukšte, užsirūko. Kartu su Freudu, užkietėjusiu rūkoriumi, taip įsivaizduoja, nes ne tik gerti vyną, bet ir rūkyti dviese smagiau, net jeigu vieno iš jų laukia burnos vėžys. Freudas neslepia, rūkymas jam padeda mąstyti, geriau kokainas, bet šis jau praeitis. Pastaruoju metu cigarai, vyniojami ant nuogų kubiečių šlaunų, sako, jie yra geriausi. Bet rūkydamas jis nemėgsta darbinių

temų, todėl klausimą palieka atvirą, *kartais cigaras yra tik cigaras*, sako.

Apačioje, ties pirmu aukštu, paslapčių mažiau, daugiau galaktinio triukšmo, turistai nesilaiko namuose šimtmečiais ugdytų papročių, netgi romieji japonai ar nuolankieji kinai, daug įdegusių pusnuogių kūnų, kiek netikėtas rakursas, pasijunta tarsi *Deus otiosus*, sėdintis aukštai soste ir vertinantis savo kūrinio replikas iš Adomo kaulo. Patenkintas sako, *ir tai yra gerai*, etika čia ne visai vietoj, gal vis dėlto turėtų grįžti prie estetikos. *Ir tai yra gražu*. Taip geriau. Kavinėje prie gražiojo žibinto – pagyvenęs vyras, mato jį kasdien, jis čia pasirodo kavinei atsidarius ir sėdi prie kraštinio stalelio visą vakarą iki uždarymo, primena kantrų vorą, vieną vakarą matė į tinklus patekusią muselę, šviesiaplaukę turistę. Kaip gailėjosi, kad neturi Betmeno drabužių. O kur būtų ją nusinešęs, ar ne į tą atvirą langą, kuris yra trečiame aukšte, kuris nėra trečias? Senas voras, senesnis už Deividą Lurį ir už *Deus otiosus*. Staliukas šalia jo dažniausiai tuščias. Prie kito stalelio sėdi jauna moteris su kūdikiu, čia jau turbūt kita diena, rūko jis ir kitą dieną, šalia jos drovus jaunuolis su akiniais, praeiviai galvoja, kad jos vyras, jam iš viršaus kitaip matyti. Moteris išridena iš palaidinės didelę baltą krūtį ir prisitraukia kūdikį. Čia išties mažiau paslapčių, kartais pienas yra tik pienas.

Neiškentęs karščio užsidaro langus ir pasižiūri dar vieną sapną, čia juk Viena, čia pirmieji sapnai ir pasirodė, pradžioje nespalvoti ir begarsiai, čia net Kafkos rinktinius raštus gali nusipirkti už *sonderpreis*, o juose tikrai

rasi „Metamorfozę". Jam netgi pavyksta užmigti be kamštukų. Tame sapne ateina žaisti krepšinio su Grybauskaite, tačiau prezidentė dar neatsikėlusi, dar vartosi lovoje. Kaip ir viskas. Ne tas sapnas, kurio tikėjosi, jam vis dar norėtųsi į „Hiltoną", ten jis sau labiau patinka, bet suvokia savo ribas. Vis gailisi, kad taip ir nepasišnekėjo su limuzino vairuotoju. Kai pabunda, aplinkui mėnulį suka ratus varnėnai, beveik pilnatis. Puiki pradžia filmui „Mirtis Vienoje". Nes *tai yra gražu,* net jeigu mirtis būtų ne pagrindinis veikėjas. Oskaras už antraplanį vaidmenį irgi įmanomas, tuo nė kiek neabejoja. Jeigu pritrūks sapnų, sukurs, girdėjo, kad didesnio intelekto žmonės dažniau sapnuoja, intelektą jis pademonstruos, tuo irgi nė kiek neabejoja.

Ką turėčiau padaryti, kad išsigelbėčiau? Meistro neišgelbėja rankraštis, iš pamišėlių namų jį ištraukia mesiras Volandas. Vidiniame namo kieme vyksta remontas, rūsiuose siautėja nepatenkintas basiliskas, stumdo geležines dėžes ar karstus, girdi jį kaskart užsikimšęs ausis kamšteliais, tie kamšteliai kaip išmaniosios ausinės, tik sustiprina garsą, sklindantį iš požemių, jeigu ne basiliskas, tai kas, negi mesiras Volandas su svita, gal visa ta juokinga misterija vyksta jame pačiame, kažkur širdies skilvelyje, o gal toje kūno dalyje, kurios ieškojo Freudas, bet taip ir nerado. Vidiniame kieme netrūksta pastolių ir lentų, parsineša vieną į kambarį, kiša pro langą, nežmoniškai, gal turėtų sakyti basiliskiškai, karšta, prakaituoja, akis graužia druska, bet tikslą pasiekia, lenta patikimai įsiremia į priešais dunksančią bažnyčią. Visas šias dienas jį gąsdino ir traukė šventyklos artumas, atstumas ne didesnis negu tarp Ora-

sijo Oliveiros ir Magės, pusė darbo atlikta, dabar jau būtų galima pradėti žaidimą. Užsimerkia ir šliaužia šiurkščia lenta, jis yra tikras, kad kažkas jį pasitiks, kažkas išties jam savąją ranką, kad vieną akimirksnį jų pirštai susilies. Tarsi Adomas Michelangelo freskoje jis tiesia ranką tam, kuris jį įkvėps, sukurs, ištrauks iš beprotnamio ar vienatvės, tarp jų rankų vieno judesio atstumas, vieno judesio, ir kuris dabar tą judesį turi atlikti pirmas? Ar Michelangelas žinojo? Jis abejoja, jis nežino, kas toje bažnyčioje gyvena, Dievas jau seniai dirba vairuotoju, o gal viskas paprasčiau, gal ten kitoje pusėje turi būti *jo* Magė, *jo* Margarita, bet jai už nugaros kikena Volandas, šiame mieste viskas įmanoma. Jo pirštai pajunta karščio bangą, bet jis neatsimerkia. *Kažkas turi veikti lemties vardu.* Jis nesirenka, tiesiog neatsimerkia. Pirmą kartą sapne, kas sakė, kad tai buvo sapnas, neatsimerkia, taip jam atrodo geriau. Dabar žino, kad išsigelbėti gali, ar pasinaudos ta galimybe, dar ne, kol kas jis niekur neskuba.

Kitą dieną mato pro langą mažą mergaitę, gal dvejų metų, ilga balta suknele, tarsi kunigaikščiui pažadėtoji nuotaka, ji sustoja prie storos bažnyčios sienos, ištepliotos negrabiais grafičiais ir beldžiasi. Iš kur ji žino, kad ten kažkas gyvena, aišku, kad žino, už kiekvienos sienos kas nors gyvena, ji beldžia ilgai ir kantriai, ir jam pasirodo, kad kažkas atsiliepia.

Ar jis fatalistas? Jam nepatinka tas žodis, šiurkštus, bjauri priesaga, štai *femme fatale* – jau visai kitas reikalas, žadina vaizduotę, prancūzų kalba aistringa ir per pilnatį, prisimena Gomesą, kuris nerdavo į ekstazės vandenis

kiekvieną syk išgirdęs prancūziškus žodžius iš Mirtišės lūpų, tada ir jo meilės žodžiai nusidažydavo septyniomis visų kalbų spalvomis, *My Darling, Bubeleh, Mon Cherie, Cara Mia, Querida Mia, Cara Bella.* Tai žodžiai, kurių jis pasigenda savajame žodyne, tie puslapiai buvo išplėšyti prakurams, langams užkamšyti, be jų knyga niekada nebus užbaigta, sako jam voras iš cokolinio aukšto, bet jis negirdi, nes ausyse kamšteliai. Kai jam užduoda kvailus klausimus, į kuriuos nežino atsakymo, jis prisimena seną vaikišką žaidimą – vienu rankenėlės trūktelėjimu iššaudavo geležinį rutuliuką, šis ilgai riedėdavo, trankydamasis į kliūtis, pats save apgaudinėdamas, ir retsykiais, laimingais atvejais, įkrisdavo į premijinę kišenėlę. Dabar jam atrodo, kad jis ir yra tas geležinis rutuliukas. Dabar jis rieda per prašmatniausią Europos miestą. Nedrįsta prisipažinti, kad pasiklydo.

Hakuna matata

Virš galvos įsižiebia raudona lemputė, primygtinai reikalaujanti užsisegti saugos diržus. Jis trumpam kilsteli vyzdžius ir vėl įremia juos į mažo televizoriaus ekraną. Diržų nebuvo atsisegęs per visą kelionę. Ne iš baimės, jis išmoko nebijoti neišvengiamų dalykų. Nedaug yra labiau neišvengiamų dalykų negu krintantis lėktuvas. Ar bent jam taip atrodo. Tiesiog jis išvengia prievolės vykdyti stiuardesių nurodymus. Paskutiniai nepriklausomybės trupiniai. Panašiai užklydęs į bažnyčią per mišias niekada nesisėda, kad nereikėtų stotis ir sėsti, stotis ir klauptis pagal pirmą ir paskutinį sykį matomo žmogaus komandą, stovi ramstydamas kolonas. Taip, kompleksai, vaikystėje kažko pritrūko. Dabar jau nebeprisimena ko.

Įsižiebia raudona lemputė, lėktuvas ima leistis. Jau nebespės pasižiūrėti filmo iki pabaigos, filmo apie pasaulinį karą z, kuriame vaidina Bradas Pittas. Tokius filmus tik ir įmanoma žiūrėti kybant dešimties tūkstančių metrų

aukštyje, namuose tokių filmų jo skrandis *nevirškina*. Pasaulį užplūdo vampyrai, Bradas imasi gelbėtojo misijos, bet lėktuvas jau išleidžia ratus. Tikriausiai išgelbės, kai nusileis, jam jau nebereikės saugoti kaklo. Nebereikės nieko gelbėti.

Lėktuvas apsuka pusratį virš menkais šviesos lašeliais nušlakstyto miesto ir dusliai trinkteli į betoninį taką. Trečia valanda nakties, Dar es Salamas. Karštis šiek tiek atlėgęs, oro uostas prapučiamas, neturi uždarų patalpų, tik ant betoninių kolonų parimusį voratinkliais ornamentuotą stogą, po juo glaudžiasi *laukimo salė*, keliolika suolelių, ant kurių apsistatę spalvotais maišais snūduriuoja anglies juodumo keleiviai, pora parduotuvių ir valiutos keityklų, viskas uždaryta, prieblandoje blyksi tik budrių taksistų balti dantys. Nejučia gūžiasi, įtraukia kaklą. *Taksi, taksi*. Lengviausiai išverčiamas žodis iš visų pasaulio kalbų.

Taksistas, kurį jie pasirenka, šneka taisyklinga anglų kalba, *my friend, where are you from?* Šypsosi lyg Angelina Jolie, tokios pat storos lūpos, paslaugiai sumeta kuprines į bagažinę. Jie sėdasi ant užpakalinės sėdynės, beveik nesišneka, po tiekos bendro gyvenimo metų žodžiai gali palaukti. Vieta šalia vairuotojo lieka laisva neilgai, į ją šmurkšteli smulkaus sudėjimo berniukas, gal jau ir vyras, storalūpis šypsos ir sako, *this is my friend*. Jis prisimena savo jaunystės laikus, kai dušmanai rinkdavo pakeliui keleivius, o šie važiuodami spėdavo susimesti po rublį, ir paskutinis išlipdamas sumokėdavo už visus pradinę sutartą sumą, kaskart sukeldamas vairuotojo dantų griežimą.

Gal ir šįsyk pavyks sutaupyti, jie važiuoja tamsiais priemiesčiais, vairuotojas vis atsisuka, šypsos baltais dantimis, *my friend*, miesto centras toli, keliai tušti. Retsykiais priešais kaip vaiduoklis sušmėžuoja baltas furgonas, jam pasirodo, kad tas pats, bet balti automobiliai šiame krašte nėra retenybė, jie šnekasi apie safarius ir Kilimandžarą. Su svetimais žmonėmis jis tampa plepus. Tą žino ir žmona, niūkteli alkūne. Išties linksmas vairuotojas.

Automobilis nusuka nuo pagrindinio kelio, trinksi per duobes, primena tuščią skardinę, pririštą prie katino uodegos, lėtėja ir stoja neapšviestoje gatvėje, tarsi būtų pasibaigęs benzinas. Priešais stovi baltas furgonas, dabar jis aiškiai suvokia, kad tas pats. Furgonas vaiduoklis. Iš vaiduoklio vienas po kito pažyra aštuoni jauni vyrai. Apsupa skardinę. Linksmasis vairuotojas ir jo smulkiakaulis pakeleivis jau kartu su jais, dabar jis nėra tikras, ar sugebėtų tuos du atpažinti, dabar visi šypsos. *Money money*, sako stambiausias, su randu ant skruosto. Pirmiausia doleriai. Piniginės sulieknėja, lieka tik per klaidą užsilikusios „Norfos“ ir „Mylimiausios“ nuolaidų kortelės, dar kreditinės. Tada ateina eilė senos kartos išmaniesiems, smūgiams atspariam laikrodžiui, netrukus ir veidrodiniam fotoaparatui. *Somali mafia*, mandagiai prisistato randuotasis, neaišku, kodėl Somalio, bet Afrika beveik kaip Europos Sąjunga, sienos skylėtos, peilių iš kišenių jie netraukia, kol kas užtenka ir žodžio įtaigos. Sėkmės džentelmenai, jie nėra godūs, palieka kuprines su dantų šepetėliais ir apatinių pamaina. Dabar jis apimtas baimės, nes situacija nėra neišvengiama, tiesiog jie tos situacijos

neišvengė, ir dabar jau drąsiai galima bijoti. Ypač tamsoje. Jie šypsosi, balti dantys, kreditinės kortelės liko piniginėse, pats metas atsisveikinti. Bet tie, kurie nesišypso, dar nežino, kad jų laukia kelionė po miestą. Trumpiausia kelionė po Afriką. Dvi valandas juos vežioja skardine nuo vieno bankomato prie kito, kol kreditinės kortelės ištuštėja. *Money money*. Pagaliau jie lieka vieni. Švinta. Virš priemiesčių kyla blausi saulė.

Lėktuvas leidžiasi trečią nakties, taksistas šypsosi ir blyksi dantimis, kelionė duobėtais keliais trunka amžinybę, telpančią į dešimt rankinio laikrodžio minučių, balto furgono nematyti, viešbučio duris atidaro užsimiegojusi moteris. Jie beveik laimingi. Kiek nedaug trūksta, kad pasijustum laimingas, pagalvoja. Dvi kietos kinivarpų graužiamos lovos su skylėtais tinkliukais nuo moskitų.

Iš tiesų jie laimingi, kad nuotykis su somaliečiais atsitiko ne jiems, tą istoriją jis išgriebė interneto jūroje kaip butelį su žinute iš skęstančio laivo. Kartais žmonės laimingi kitų sąskaita. Kaip somaliečiai. Kartais du žmonės laimingi vienas kito sąskaita. Jis tai žino. Ne iš butelio. Žino ir daugiau, kad ta laimė įgauna ne kietojo kūno, netgi ne skysčio, geriausiu atveju – dujų pavidalą. Jau kelintą mėnesį namuose kasryt purkšteli Davidoffo „Champion“ ant kaklo, tas kvapas jam kažką primena, gal reklaminės pergalės džiaugsmą, gal gyvenimą, kurio soste sėdi ne suknista būtinybė, tas kelias pirmąsias minutes, kol kvepalų molekulės didžiuliais greičiais sklaidosi, stengdamosi užpildyti visą kambarį, jis būna beveik laimingas. Netrukus kvapo nebejaučia. Bet likusį laiką žino, kad stengėsi būti

laimingas. Žmona jautri kvapams, ji sako, kad *čempionas* išlieka ligi pat vakaro, bet jis tuo netiki. Taip ilgai niekas nebūna laimingas. Tikriausiai tiesiog neturi uoslės. Gyvenimui.

Jie daug kuo skiriasi, ne vien uosle, bet šiame mieste ieško panašių dalykų. Kelionės juos suartina kaip mokyklinis suolas, kiek pamena, geriausiais jo draugais tapdavo bendrasuoliai. Suolai juos ir išskirdavo. Pigus viešbutis, kurio šeimininkai yra vidutinio amžiaus indų pora, kelia pasitikėjimą, kambaryje kondicionierius veikia neužsikirsdamas. Eina į miestą – pirmoji diena Afrikoje, ir tai ne Hemingway'aus knygos pirmas puslapis.

> *Autorius stengėsi parašyti absoliučiai teisingą knygą ir pažiūrėti, ar gali teisingas krašto ir vieno mėnesio įvykių pavaizdavimas varžytis su kūrybine fantazija.**

Taip prasideda *Žalios Afrikos kalvos*. Išeinant iš viešbučio gilių Gangos vandenis menančių akių indas įtartinai, o gal su gailesčiu nužvelgia jų kuprinėles, kuriose giliai nusėdę vandens buteliukai, „Rough Guides" vadovas, be abejo, fotoaparatas, jo pagrindinis ir vienintelis ginklas. Būkit atsargūs, sako, *take care*. Jie sustoja vidury blausios fojė, kurios vienoje pusėje šviečia gėrimų aparatas, svarsto. Baimė. Nedidelė, kaip ir vidurdienio šešėlis, bet ji neabejotinai eis kartu su jais. Grįžta į kambarį, palieka ku-

---

* Esė panaudotos citatos iš E. Hemingway kūrinių *Žalios Afrikos kalvos*, Vilnius: Vaga, 1979, ir *Kilimandžaro sniegynai*, Vilnius: Vaga, 1966.

prinėles, įsivynioja į juodą šiukšlių maišą gidą su miesto planu ir neryžtingai, tarsi neturėdami pasirinkimo, kurio išties ir neturi, žengia į gatvę. Juos pasitinka karščio gūsis.

Jie slenka šešėline gatvių puse, uosdami nepažįstamo maisto kvapus, kurie sklinda iš puodų ir keptuvių, kaitinamų čia pat, gatvėse, du balti vaiduokliai, suka iš vienos gatvės į kitą, jos skiriasi tik pavadinimais, dar negrabiomis iškabomis, iš dumblių kvapo jaučia, kad artėja prie vandenyno. Tuščiaviduris miestas. Kaip tuščiavidurės gėlės, kurios įtraukia nieko neįtariančius vabzdžius į savo vienadienį kuokelių ir piestelių žaidimą. Sodininkų jos paprastai nesudomina. Kažkur visai čia pat prasidėjo civilizacija, žemėlapyje turi pieštuku apsibraukę seniausią žmonijos gyvenvietę, kurios net neketina apžiūrėti. Kartais užtenka žinoti. Tačiau tikrieji miestai gimsta, auga ir miršta kituose žemynuose, kad tą suprastum, nebūtina būti architektu. Tuščiaviduris miestas, tik peraugęs ir sustagarėjęs kaimas.

Tą vakarą, kai nušovėme pirmąjį liūtą, mes grįžome sutemus.

Norėtų taip pasakoti jau namuose, temstant sodyboje prie balto vyno butelio. Ar tikrai norėtų? Jis ne Hemingway'us. Pakeliui į prieplauką juos užpuola menininkai, tarsi sielą gelbstintys Jehovos liudytojai nuolankiai eina iš paskos, nepakaltinamais būdais tyrinėja kantrybės ribas, siūlo apyrankes, batikos darbus, drožinius. Menas išgelbės pasaulį, koks kvailys tai pasakė, vienadienis kuoke-

lių ir piestelių žaidimas, į kurį įtraukiami ir jie, nieko neįtariantys vabzdžiai. Nežino kaip gintis nuo lipšnių kaip saulašarės syvai meno kūrėjų, savąjį springfildą jis paliko indų viešbutyje. Jaučiasi kaip dvi impalos, niekaip neatitrūkstančios nuo persekiotojų.

Dėl visa pikta šaukit į jį dar kartą.

Jie bėga iš miesto. Perkasi bilietus kitai dienai į tolimiausią miestą, jeigu tą veiksmą nors vienas sveiko proto žmogus galėtų pavadinti pirkimu. Nušiurusioje prieplaukos skylėje palieka pinigus, pinigai šiandien, bilietai rytoj, šypsos juodaodis Ilfo ir Petrovo personažas, jie neturi iš ko rinktis, išėję į gatvę stovi ir žiūri vienas į kitą, tarsi pabudę iš hipnozės seanso. Atrodo, kad vienas kito nepažįsta. Staiga juos atsiveja tas pats oro pardavėjas ir dar paprašo nemažos sumos už taksi. Pinigai šiandien, taksi rytoj. Jie sumoka.

Sakykit, ką jūs iš tikrųjų manote apie Rilkę?

Taksistas pasirodo lygiai penktą valandą ryto, veža juos pro miegančius ant šaligatvių benamius, miestas primena pabėgėlių stovyklą. Jie vėl beveik laimingi. Artėjant prie autobusų stoties prasideda kamščiai, taksi stoja praleisti į stotį būriais traukiančių šeimų, velkančių ant kuprų ir vežimėlių milžiniškus ryšulius ir maišus. Pagalvoja, jeigu čia būtų Egiptas, jis net nesuabejotų, kad prasidėjo antrasis egzodas. Arba tiesiog atėjo pasaulio pabaiga, tik jis

dar to nežino. „Šitaip ir baigias pasaulis / Ne sprogimu – inkštimu“, – trumpam pasiskolina eilutę iš Elioto „Tuščiaviduriai žmonės“, žinodamas, kad tokios pačios jau nebesugrąžins. Eilėraščiai irgi dėvisi. Tuščiaviduriai ne jie, tuščiaviduris jis, tai jis inkščia. Norėtų kada nors parašyti knygą apie baimę. Absoliučiai teisingą knygą. Taksistas atneša bilietus, palydi į autobusą. Jie iš tiesų laimingi. Autobusų čia dešimtys, gal šimtai, vienas šalia kito, jie vienu metu užveda variklius ir vienas po kito pajuda pro stoties vartus. Rytuose šviesėja dangus. Mozei toks išėjimas tikriausiai patiktų.

Autobuse nelikę nė vienos tuščios vietos, patikrinęs keleivių bilietus, šalia vairuotojo ant šiaudinio demblio pusiau gulom įsitaiso vairuotojo pagalbininkas, atsipalaiduoja kaip katinas atokaitoje, ilgesingai žvelgia pro užtamsintus autobuso stiklus, tokį statistinį afrikietį jis ir įsivaizdavo, prakeiktas rasistas. Kitas pagalbininkas pabando išlupti iš dviejų mzungu papildomą mokestį už kuprines, šie piktinasi, griežtai atsisako mokėti, nebūdami tikri dėl savo teisumo, bet jam tinka ir toks atsakymas, ne tai ne, atsisėda ant laiptelių, triauškia mandarinus, sėklikes spjaudo tiesiai po kojomis. Autobusas išlinguoja duobėtais priemiesčiais į greitkelį. *Tanzam highway*, vingiuojantis per aukštikalnes, iš tiesų vinguriuoja tik žemėlapyje, šiaip tiesus kaip kontraboso styga, vietomis sumazgyta mažų miestelių. Jie važiuoja į Mbėją, nedidelį miestą netoli Zambijos sienos, su keleiviais į kalbas nesileidžia, gal greičiau į kalbas nesileidžia vietiniai, jie autobuse orūs kaip anglų aristokratai, ir gerai, nes tie du mzungu nesugebėtų

atsakyti į neišvengiamą klausimą, ko jie ten važiuoja. O tokie visad įtartini. Vieninteliai baltaodžiai autobuse. Važiuoja į miestą, kuriame kas septintas gyventojas nešioja imunodeficito virusą. To viruso nepamatys, jis beveik tikras. Kaip nemato artimiausių žmonių širdies permušimų, užsikimšusių kraujagyslių ar vėžio. Be ypatingų pastangų prisimena sūnėno dovaną žmonai, nuotrauką, kaip neprisiminsi, ta nuotrauka jau septynerius metus stovi rėmelyje ant atsarginio rašomojo stalo, prie kurio jis dabar bando parašyti absoliučiai teisingą knygą. Nuotrauka, kurioje pagautas grafitis ant betoninės sienos, spausdintinėmis raidėmis, SVARBIAUSIŲ DALYKŲ AKIMIS NEMATYTI.

Pro langus jie mato žaliąsias Afrikos kalvas, kurios nėra žalios, išdegintos saulės jos primena patina apėjusias varines dekoracijas gigantomaniškam Ibelhauptaitės ar Nekrošiaus spektakliui, vienišus baobabus, tarp spygliuotų medžių tolumoje blyksteli auksiniai žirafų kaklai. Arčiau kaimų pakeles nutūpusios ankstyvuosius Gariūnų laikus primenančios trobelės, surūdijusiais skardiniais stogais, apkarstytos reklaminiais skydais, atrodo laikinos, pastatytos tik šiam spektakliui, kuriame jie atlieka žiūrovų vaidmenį. Jie pravažiuoja, bet niekas neskuba tų trobelių nurinkti, jos lieka tai kartai, kuri dabar žaidžia dulkėtose gatvelėse nuliukus ir kryželius. Jis nė kiek neabejoja, kad tas pačias trobeles matė ir Hemingway'us. Suaugusieji veriamu žvilgsniu palydi kiekvieną pravažiuojantį autobusą, tarsi šis būtų pirmasis jų gyvenime. Arba tas, kuris turėtų juos išvežti iš šito gyvenimo, bet to dėl nepalankiai susiklosčiusių Zodiako ženklų nepada-

ro. Visa tai jie mato neryškiai, vaizdai keičiasi pernelyg greitai, juodi veidai, spalvoti moterų drabužiai, balintos molio sienos liejasi į vieną dvimatę mėgėjišką akvarelę. Jis varto rankose savąjį vienvamzdį, kompaktišką fotoaparatą, čia jis bejėgis.

Iš mašinos niekas liūtų nešaudo.

Autobusas skrieja tokiu greičiu, koks net jam, nepataisomam greičio mėgėjui, atrodo pamišėliškas. Lenkia retai šiuose kraštuose pasitaikančius, į raudonąją Tanzanijos transporto knygą įrašytus lengvuosius automobilius, lekia pro juos tarsi pro stovinčius, retsykiais staigiu vairo judesiu metasi į priešinę juostą, mėgindamas išvengti duobių, kurių vis daugėja. Iš priekio priartėja sunkvežimis, gabenantis didžiulį juodą konteinerį, apvažiuodamas duobę, krypteli į priešinę juostą, tą patį tarsi žvelgdamas į veidrodį pakartoja ir autobuso vairuotojas.

Jis nemato susidūrimo, nes sėdi kitoje pusėje negu vairuotojas, pajunta tik artėjančią bangą, kuri meta jį priešinga kryptimi, smūgio epicentro link, dar spėja išvysti, kaip įlinksta stogas ir lėtai artėja visu akiračiu. Baimė ateiti nespėja, tyla ir tamsa ateina pirmiau, turbūt netenka sąmonės. Klausa sugrįžta, akių vokus slegia akmenys, bet tikriausiai tai tik tvarstis. Svarbiausių dalykų akimis nematyti. Dar ilgai nesuvokia kur esąs, gaudo garsus, tai trunka amžinybę, kuri tikriausiai telpa į dešimt mechaninio laikrodžio minučių. Prislopinti balsai. Greičiausiai ligoninė, stiprus vaistų kvapas, vadinasi, uoslės neprarado,

vis dėlto ją turi.

Penkias savaites aš negalėjau užmigti ir kartą, likęs vienas su savo skausmu, staiga pagalvojau, ką pergyvena į petį sužeistas, bėgantis nuo medžiotojo elnias.

Jis girdi du balsus, vyro ir moters, jie kalbasi angliškai, nors dabar jis tikriausiai suprastų ir suahelių kalbą. Gal tai ligoninės personalas, gal balsai sklinda iš radijo taško. Vyras tarp sakinių palieka ilgas pauzes, nors sakiniai ir taip trumpi, veik hemingvėjiški. Autobusas ir sunkvežimis bandė išvengti duobių. Pauzė. Sunkvežimis tapo nevaldomas. Pauzė. Konteineris užvirto ant autobuso ir jį sutraiškė. Pauzė. Tai viena iš pavojingiausių atkarpų šiame kelyje. Pauzė. Taip sako vietos valdžia. Pauzė. Žuvo keturiasdešimt du žmonės. Pauzė. Mažiausiai dvidešimt du sužeisti. Pauzė. Iš nuolaužų pavyko išgelbėti pusantrų metų vaiką. Pauzė. Visa šalis sukrėsta, sako prezidentas. Pauzė.

Jis nori paklausti, kur jo žmona, bet nepavyksta. Jis neturi balso. Jis šaukia, bet iš jo sukepusių lūpų neišsprūsta nė garsas. Taip jam jau yra buvę, kai sapnuodavo siaubo sapnus, gal todėl jis ir nemėgsta siaubo filmų. *Nevirškina.*

Autobusas vėluoja, Mbėją pasiekia tik temstant, į miestą neužsuka, stoja *Tanzam highway* degalinėje. Išlipę susižvalgo su žmona be žodžių. Jų laukia mažų baimių rinkinys. Taksi, nepažįstamas miestas, viešbutis. *Touts.* Prieš kelionę buvo sutarę, kad keliaus tik šviesoje. Ko verti dviejų mzungu susitarimai po žvaigždėtu Afrikos dangumi. Važiuoja triračiu iki autobusų stoties miesto centre,

ieško taksi *su baltu numeriu*, susiranda padorų viešbutį, nors kambaryje dviem kuprinėms vietos neužtenka. Visai čia pat, kitoje neapšviestos gatvelės pusėje mato dar veikiančią kavinę, viduje baras su grotomis, pro karcerio langelį užsisako vietinio romo ir sėdasi lauko terasoje. Tamsoje mato vienas kito smilkstančių cigarečių jonvabalius. Afrika. Jie beveik laimingi.

Toji avarija išties įvyksta, tik šiek tiek vėliau, po metų, ankstyvą pavasarį, kovo vienuoliktąją, tądien jis pirmą kartą po žiemos atvažiuoja į sodybą. Sniegas jau nutirpęs, jis rengiasi sezonui, kuopia lauko tupyklos duobę. Tuo metu konteineris kitoje pusiaujo pusėje ir toje pačioje laiko juostoje traiško autobuso stogą. *Shit happens.*

Ryte pro kambario langą dumsoje mato žaliuojančią Afrikos kalvą. Ji išties žalia. Nuotraukoje ji niekuo nesiskiria nuo kalvų kur nors Europos priekalnėse, tik blankesnė, turbūt dėl rytinės dumsos.

Viskas kaip Galisijoj. Jokio skirtumo. Tik namai kitokie.

Slankioja po miestą, kuriame surasti miesto ir nebesitiki, dėmesį patraukia tik turgus, į kurį patekti galima lipant apgriuvusiais laiptais, maža Akropolio replika. Niekaip neatsikrato įpročio lyginti nepalyginamus dalykus, kad ir žmonos su vietinėmis moterimis. Jie čia bene vieninteliai baltaodžiai, per dieną nesutinka nė vieno. Net ir nebekelia klausimo, ką jie čia veikia. Baltasis Mbėjoje reiškia viena iš dviejų – arba jis atvykęs verslo reikalais, arba jis pasiklydo, traukia per dantį interneto folkloristai. Jis

nepraranda vilties, kad šioje skylėje jam dar pavyks sėkmingai spustelėti gaiduką. Repetuoja, šauna į žirafą, parko pakraštyje fotografuoja žmoną šalia ekonominio dydžio muliažo, ne ką didesnio už stirną. Kičo kategorija šiam kraštui netinka, ji pernelyg plati, panašiai kaip sąmonės ar kultūros kategorijos. Gal jos net sutampa. Bet antropologiniai klausimai labiau rūpi žmonai, jį domina medžioklė ir romas. Jie iš tiesų skiriasi.

Savo užrašų knygelėje jis turi vienintelį Mbėjos adresą, ištrauktą iš interneto. Ten tikisi surasti Džedą, kurio rekomendacijos nepriekaištingos, su tokiomis jam būtų atviros visos uždariausios Londono klubų durys. Apsuka dar vieną ratą, kol suranda reikiamą gatvę, leidžiasi nuokalne, ieško *Art crafts and Tours*. Jam patinka, kai pavadinimai atitinka turinį, čia taip atsitinka nedažnai. Kai po pietų kavinėje užsisako *chai*, nedrąsi ir dviejų mzungu akivaizdoje visiškai sutrikusi mergina atneša du puodelius tirpios kavos, jie pakartoja prašymą gražia suahelių kalba, tuomet mergina lėtai eina į gretimą kavinę „Coffee garden", ir iš ten dar lėčiau atneša vieną pakelį arbatos. Jie nežino, kaip suahelių kalba pasakyti *du*.

Tuščioje gatvėje net kelios iškabos su panašiais meniškais pavadinimais, nėra abejonės, kad jie kerta Monmartro kvartalą. Nespėja pastebėti, kai prie jų prisigretina dailus vaikinas, norėtų sakyti – gražiai įdegęs, bet susilaiko, vilkintis baltais prasegtais marškinėliais, ant kaklo velnio tuzinas karolių, spalvotos apyrankės. Jeigu ši gatvė būtų podiumo takas, jis neabejotinai sulauktų didžiausio mada persisotinusių dizainerių dėmesio, ir tikrai ne dėl *hout*

couture. Vietinis, jis viską žino, anglų kalba kaip gimtoji, netrunka prisistatyti. Donovanas, vieno iš šio krašto genčių karaliukų sūnus, pats šiek tiek prajunka tai pasakęs, ir toji ironija, aišku, ir laikysena, neabejotinai patvirtina jo karališką prigimtį. Nušvinta išgirdęs, kad mzungu ieško *Art crafts*, štai toji galerija, koks sutapimas, juk tai ir mano antrieji namai, *welcome, my friends*. Jie patenka į jaukią galerijos prieblandą, kaukės, raižiniai, audiniai, drovia šypsena ir susivėlusiais dredais juos pasitinka Niko, neabejotinai menininkas. Menininkas visur atrodo kaip menininkas, net ir Afrikoje. Klausiamas, kur yra Džeda, jis laikosi įsikibęs savo drovios šypsenos, ar iš balos tas drovumas, šiandien jis už Džedą, sako, jis yra jo brolis. Brolis – daugiau negu menininkas, du broliai menininkai – tai jau genų jėga. Pažindinimosi džiaugsmui atlėgus tariasi dėl kitos dienos išvykos, pats karaliaus sūnus pažada juos lydėti, ir tai negali nedžiuginti, jie keliaus prie kraterio, į kurį kadaise prieštaraudamas fizikos dėsniams nusileido neapsakomo grožio ežeras.

Po pietų Donovanas su Niko užsuka į viešbučio fojė paimti pinigų, jų prireiks mašinos nuomai, ranka surašo kelionės sutartį, ją parašais patvirtina abi pusės. Donovanas persimeta keliais žaismingais žodžiais su viešbučio administratore, ji turi žinoti, kad ryt jos gyventojai ruošiasi į ekskursiją, tai saugumo klausimas, ir Donovanas jį garantuoja.

Jie džiaugiasi patekę į kūrybingas, atsakomybės nevengiančias rankas. Baimės sklaidosi, vakare vėl ryžtasi pereiti tamsią gatvę iki karcerio, užsisako romo ir vakaroja iki pat kavinės uždarymo. Jiems sekasi, ir sėkmę ver-

ta aplaistyti. Jo laukia spalvinga medžioklė, pasitikrina, ar neišsikrovęs akumuliatorius.

Po kanoninių pusryčių, kiaušinienės ir skystos kavos su pienu, jie vėl leidžiasi Monmartro gatve žemyn galerijos link, tarpdury droviai šypsosi Niko, gal ir kažkaip kaltai, nors tą akimirką tebegalioja nekaltumo prezumpcija. Automobilio dar nematyti, karaliaus sūnaus taip pat, bet afrikiečių vėlavimui jis linkęs taikyti nuolaidą, bent jau trisdešimt mechaninio laikrodžio minučių. Apžiūrinėja kaukes, jis šiek tiek pamišęs dėl kaukių, bent jau taip sako žmona, bet dabar ne metas pirkiniams. Niko suka ratus aplinkui įsivaizduojamą ašį priešais galeriją, nepaleisdamas iš rankų telefono. Nuolaidos laikas eina į pabaigą, provizoriškai klausia Niko, kas čia darosi, nors iš tiesų tikisi tik melodingo *hakuna matata*. Niko kažką burba po nosimi, nosis didelė, plati, po tokia galima ir dainuoti. *He is a bad man*, staiga išgirsta, o gal jam tik pasigirsta. Ūmai pajunta būtinybę sužinoti, kas tas blogas žmogus, nes iš Niko dylančios šypsenos mato, kad su tuo *badmanu* prasideda naujas istorijos puslapis.

Donovanas miegojo galerijoje kartu su juo. Atsikėlęs anksti ryte burbtelėjo, kad einąs apsiprausti į upelį, ir nebegrįžo. Išėjo su visais pinigais. Tokį tekstą pavyksta išpešti iš Niko per gerą pusvalandį. Kaip menininkas menininką jis supranta, ir jam pačiam per pusvalandį nepavyksta parašyti daugiau trijų sakinių. Kaip žmogus, padžiovęs ant baobabo šakos šimtą dolerių, jis kimba Niko į hipsteriškų marškinių skvernus, tąso po visą Monmartro kvartalą, tiesa, tik mintyse. Per kitą pusvalandį gimsta dar vienas sudėtinis saki-

nys, kurį išsiverčia maždaug taip: Donovanas yra iš Malavio, o tokiais nė už jokius pinigus negalima pasitikėti.

Na, aš tuojau tą bjaurybę sudorosiu!

Kvėpuok, giliai kvėpuok, nesuplėšyk marškinių, čia ne raganosis ir tu ne Hemingway'us. Kvėpuoja, kol pasirodo Džeda-Džedajus.

Džedajus atneša taiką ant šviesos kalavijo, saulė išties jau per kalavijo ilgį pakilusi virš menininkų kvartalo, ir po trumpų dvejonių, įvertinęs savo vardo kainą, riteriškai pasiūlo kompensaciją, vietoje kraterio – Dievo tiltą. Žmonai tinka, nors su Dievu jos santykiai ir ne šeimyniniai, jo įsiūtis mutuoja, kaip chameleonas keičia spalvas, iš pradžių nori visus pasiųsti į šiaurę negrįžtamai, vėliau nusistovi mėlyna, abejingumo ir melancholijos spalva. Daraja la Mungu, Dievo tiltas, vadinasi Dievas ir čia yra buvęs. Grįžta ironija, geras ženklas, jis sveiksta.

O jūsų vyras iš tikrųjų rašytojas?

Jie kratosi dala dala autobusiuku iki stoties, toliau važiuoja sausakimšu autobusu, pamiršę kvėpuoti, išlipa kaimelyje, kuriame niekas iki šiol nėra matęs mzungu, jie eina gatve tarsi podiumu, sėda į paskutines dienas skaičiuojantį automobilį ir pirma pavara, kitos jau seniai atrofavosi, rieda Dievo tilto link. Jis ne pirmą kartą nusivilia Dievo kūriniais, nors čia vargu ar jis prikišęs nagus, jie pereina upę akmeniniu skliautu. Ar dėl to Dievui vertėjo čia trenktis?

Niekaip neranda tinkamo rakurso, užstoja krūmai ir šešėliai, spragteli iš nusivylimo nežiūrėdamas į fotoaparato ekraną. Grįžęs nuotraukoje randa vaivorykštę. Gal jis ir ne visada teisus. Žmonai atrodo, kad pernelyg dažnai.

Grįždami susistabdo sunkvežimį, kratosi susėdę ant maišų kartu su vietiniais valstiečiais, jie tik persimeta žvilgsniais, nesišneka, ir nereikia, aiškiau nebūna. Staiga jam pasirodo, kad jis jau Afrikoje. Jis beveik laimingas. Apie savo Memsahib to negali pasakyti.

Kaimelyje su podiumu Džedajus veda juos į belangę, atgavę regėjimą jie įžiūri moterį su šimtu kaselių, besisukančią apie puodus, ji siūlo pietus, jie teisindamiesi sočiais pusryčiais atsisako. Abu klausosi viduriuose vykstančių procesų, neabejotinai bręsta maištas. Afrika maištinga. Memsahib užeina į medinę būdelę vidiniame kieme, staiga palaikės lentos neišlaiko, ir ji įlūžta. Iš garsiakalbių veržiasi tranki balkaniška muzika. Kusturica pašoka iš režisieriaus kėdutės ir šaukia, *stop*, *shit*, pagal scenarijų turi būti vyras, antras dublis. Antras dublis pavyksta, nors vyras taip ir nepasirodo scenoje, Memsahib bėga per lūžtančias grindų lytis ir sėkmingai pasiekia krantą. Dabar ir ji beveik laiminga. Tą jis mato belangėje ir be blykstės.

Jie grįžta *namo*. Stotelėje įkaušęs ar tik netikėtai pasiekęs nušvitimą kaimietis, veik jo ūgio, ilgomis rankomis apkabina jį per pečius ir garsiai užtraukia *haleluja*. Vis dėlto bent jau Dievo įgaliotinis čia lankėsi. Visi autobuso belaukiantys šypsosi rodydami baltus dantis. Įkalintas sunkių juodų rankų jis irgi bando šypsotis. Grįžus teks permąstyti laisvės kategoriją. Nors nė velnio jis nemąstys, tai tik seniai

abstrakcijų nebevartojančio abstinento pagirios, jis dar ilgai prisimins šypseną glėbyje ir lygins ją su kitomis šypsenomis kituose glėbiuose. Jis bando šypsotis ir jam beveik pavyksta. Pradžioje buvo šypsnys. Palaikis autobusiukas surenka niekur neskubančius stotelės keleivius, jie visi trys, kartu su Džeda, stengiasi užsiimti geresnes vietas, pirmieji įsirango į galinę sėdynę virš juodais dūmais čiaudančio variklio. Jiems iš paskos lipa spalvingos moteriškės su maišais, raumeningi maratono bėgikai baltais marškinėliais, bedančiai senukai, klegantys vaikai, jie spraudžiasi į visus įmanomus plyšius pasišūkčiodami, vienas kitą pakamšydami, kol stotelė ištuštėja. Autobusas veik plyštančiomis siūlėmis, šokčiodamas per dulkino vieškelio duobes, krato kūnus tarsi aistringas lošėjas kauliukus saujoje. Vienos jo kojos kelis sminga kažkam tarp šonkaulių, kitos kojos pirštai tirpsta po sunkiu maišu, alkūnė minko kažkieno krūtinę, gal ir žmonos, gal kaimo gražuolės, bet Erosui šiame autobuse vietos neatsirado, juo labiau erekcijai. Net nebėra tikras, ar tos alkūnės, keliai, akys priklauso jam, jos savarankiškai klaidžioja autobuso kosmose, jungiasi į neįmanomas konfigūracijas su kitais kūnais, krūtimis, galvomis, užpakaliais, patvirtindamos Empedoklio evoliucijos teoriją, nes kitokio paaiškinimo jis nebegali rasti, vargu ar pradžioje buvo šypsnys, jo smegenys persikraustė į variklio degimo kamerą.

Jie sumanę suteikti nuotykio aštrumo savo pavydėtinam, amžinai besitęsiančiam romanui ir išvykę „safari" į šalį, vadintą Juodąja Afrika.

Išlipęs galinėje stotelėje jis vis dar nėra tikras, kad at-

gavo savąsias kūno dalis. Nepatikliai periferiniu žvilgsniu tyrinėja ir moterį, kurią tiek metų laikė savo žmona. Pagalvoja, kad niekada jos taip ir nepažino, kad ir dabar jos nepažįsta, ir kaltas ne tik Empedoklis. Prieš akis šmėsteli pirmasis medaus mėnesio rytas, nebuvo nei medaus, nei mėnesio, jis tiesiog dėlioja deficitinių apelsinų žieveles ant jos nuogo kūno, tarsi dangstydamas nuo svetimo žvilgsnio, nors dabar tikras, kad nuo savo paties, kad pats to nesuprasdamas atlieka laidotuvių ritualą, nes tiek meilės jis nepajėgia pakelti. Toji nepakeliama meilės sunkybė trunka trejus metus, vėliau jis gyvena jau su kita, dar trejus metus, po trejų metų susiranda dar kitą, suskaičiuoja: šioji Mbėjos autobusų stotyje, apsupta įkyrių juodaodžių prekijų, bus bene jau dešimta, su kuria jis ieško *nuotykio aštrumo*. Ta pati, kurią paslėpė po apelsinų žievelėmis, prisikėlusi ar vis dėlto kita? *Amžinai besitęsiantis romanas*. Kokia romantiška kvailystė, kas patikės rašytoju, kuris apžiojo savo mėgstamiausią medžioklinį šautuvą, kiekvienas romanas turi užuomazgą ir atomazgą. Daug mazgų, kurių jie niekada neatriš. Jūrinių ar Gordijo, kuriais sumazgytos dvi vienatvės. Jie grįžta į viešbutį. Su kažkuriomis Džedos kūno dalimis atsisveikina dar autobuse, kaip jam rodos – galutinai, tačiau jau grįžęs į Vilnių dar gauna iš jo žinutę *how are you guys?* Neatsako, nes nežino, kaip *jie* jaučiasi.

Visą naktį jie prasilenkdami kursuoja trumpiausiu maršrutu tarp lovos ir tualeto. Maištingoji Afrika. Jie stengiasi nežiūrėti vienas kitam į akis, nes jose be suartinančios juos baimės dėl rytdienos ir atstumiančios vieną nuo kito gėdos daugiau nieko ir neįžiūri. Apie tai nekalbama, juo la-

biau nerašoma, bet jis vis tiek po dienos palieka trumpą įrašą užrašų knygelėje. *Smekta baigėsi, abu viduriuojame.* Tai ne dienoraštis, kurį vėliau, nelaukdamas pomirtinės šlovės, koketuodamas gal net mėgintų išleisti, toje knygelėje viešbučių pavadinimai, kainos, visas kelionės balastas, kuris išmetamas už borto grįžus. „Už 5 USD nuveža į „Sombrero" viešbutį." „Sumoku porą tūkstančių už vakar kavinėje paliktą krepšį." Nieko asmeniško, sako jausmų žudikas lediniu veidu. Jis taip ir nepradeda rašyti dienoraščio, nes jam atrodo, kad tai sunkiausias žanras. Neturi net pabaigos, o pabaigos yra jo mėgstamiausia teksto dalis. Kartais galvoja, kad bijo savęs, kad jam būtų baisu skaityti savo paties dienoraščius. Jis nenori gyventi taip, kaip aprašytų savo gyvenimą. Ir vis dėlto, jeigu kada nors imtųsi to skaitytojui nieko gero nežadančio teksto, pradėtų citata, bet ne Kafkos: *Žiūrovai nustėrsta, kai pro šalį važiuoja traukinys*, taip iš tolo jis pradeda savąjį dienoraštį, o Maxo Frischo: *Rašytojas vengia jausmų, netinkamų publikuoti. Paskui laukia, kol prabils jo ironija; savo pojūčius vertina pagal tai, ar jie tinkami aprašyti, nemėgsta išgyventi to, ko jokiu būdu negali išreikšti žodžiais. Ši profesinė liga kai kuriuos rašytojus paverčia girtuokliais.*

Profesinė liga. Jis neturi profesijos, medžiotojas – ne profesija, bet serga profesinėmis ligomis. Dabar viduriuoja. Po bemiegės nakties sulaukia aušros.

Stovėdamas šalia kelioninės išvietės, aš žvelgiau, kaip ir kiekvieną rytą, į blankų žvaigždyną, kurį romantikai astronomai pavadino Pietų Kryžiumi.

Kai išeina ieškoti vaistinės, romantiškojo Pietų Kry-

žiaus jau nebesimato, jauna vaistininkė, vilkinti baltu šiugždančiu chalatu, sutrinka išgirdusi anglų kalbą, kuri pereina į dar sunkiau išverčiamą gestų kalbą, ima tankiau mirksėti didelėmis kaip Afrikos žemynas akimis, kurių nepaslepia net akinių debesys, siūlo čiulpinukus nuo kosulio, bent jau taip jiems pasirodo. Juos išgelbsti viešbučio registratorė, įsikūnijęs drovumas ir paslaugumas, taip tikriausiai vaizduojami angelai juodaodžių krikščionių ikonografijoje, ji trumpam palieka registratūrą be priežiūros, lydi juos iki vaistinės, verčia iš gestų kalbos į gimtąją, netrukus jie ryja baltas ir rausvas tabletes tarsi švenčiausią Komuniją, užsigerdami vandeniu iš buteliuko, pirkto parduotuvėje kitapus gatvės. Visą dieną gyvena lyg jūreiviai, išleisti į krantą trumpalaikėms atostogoms, nedrįstantys nutolti nuo laivo, tuščioje medžiais apaugusioje lauko kavinėje geria tirpią kavą, nes kitokios šioje kavą auginančioje šalyje dėl europietišku, kuris nebūtinai yra sveikas, protu nepaaiškinamų priežasčių niekas nepasiūlo. Vieną akimirką nuo gatvės pasigirsta tranki afrikietiška muzika, pro medžių tvorą jie mato kelis tamsiai žalius sunkvežimius, gal rinkimų akcija arba perversmą švenčiančių jaunuolių su automatais rankose šėliojimas po miestą, jis nenustebtų, nes šiandien vietos laikraščių neskaitė. Šakos trukdo geriau įsižiūrėti, nors galiausiai šis tas pavyksta – viename iš atvirų sunkvežimių šmėsteli jaunavedžių pora, tuo jis neabejoja, jaunieji visame pasaulyje yra laimingesni už kitus, kad ir vienai dienai. Apsnūdusį miestą purtantis triukšmas tarsi griaustinis nutolsta, netrukus būgnų ritmas vėl grįžta, matyt, karavanas suka antrą ratą. Jie toliau

geria kavą, užsisako ryžių, jis norėtų pridurti, baltų kaip jaunosios suknelė, padavėja niekaip nesupranta, tokio patiekalo jos meniu nėra. Periodiškai dar apsilanko tupykloje, tiesa, vis rečiau, nėra abejonių, juodojo angelo nuopelnas. Jau ir pasišaipo vienas iš kito, atseit, *dabar jau tavo eilė*, į vakarą jaučiasi beveik laimingi. Po blankiu Pietų Kryžiaus žvaigždynu, net kai jo ir nesimato, laimės mirksniai trumpi ir ryškūs.

Juodasis angelas juos gelbsti dar sykį, po darbo dienos viešbutyje padeda nusipirkti autobuso bilietus kitai dienai, jie seka angelui iš paskos, juodas plėšrių stoties pardavėjų ir įvairaus plauko sukčių tvenkinys skiriasi prieš juos tarsi Raudonoji jūra prieš kelis tūkstančius metų, šįkart jis neabejoja, kad važiuos pačios patikimiausios kompanijos autobusu. Grįžtant pakeliui į viešbutį moteris dar pasikviečia mzungu į savo butą, kavos nesiūlo, tiesiog išpildo slaptą mzungu norą, tarsi auksinė žuvelė tenkina jų snobišką smalsumą, praveria savo intymios vienatvės duris. Atvykusi iš kaimo, kurio nerasi jokiame „Google" žemėlapyje, kad ir kaip jį didintum, ji turi darbą ir nuomojasi butą šiame mieste. Ji išties laiminga, tą mato netgi prie namo laiptų sėdintys keli jauni vyrai, tikriausiai kaimynai, tikriausiai bedarbiai, per dienas nesusigalvojantys jokio užsiėmimo ar bent jau žaidimo, apšviesti vakarinės saulės, jie primena cerberius, kurie nepatikliai nužvelgia du atklydusius svetimkūnius. Čia niekas nešneka apie laiką, jo čia ir nėra, jis ištirpęs dienos ir nakties potvyniuose ir atoslūgiuose. Artinasi nakties banga.

Jis nedrįsta išsitraukti fotoaparato įžengęs į vidų, nors

tokią užmačią atsineša su savimi. Neturėtų būti žiaurus kaip paparacis. Kaip medžiotojas. Mažame kambaryje be langų per vidurį spingso viena lemputė be gaubto, dar pagalvoja, kad be blykstės vis tiek nieko nepeštų, kampe ant žemės patiestas čiužinys, užverstas patalyne, kitame kampe molinis ugniakuras su užgesusiomis žarijomis, kelios malkos šalia, trečiame maišeliai su daržovėmis, stiklainiai, puodai, kažkokie rakandai, prieblandoje net neįžiūri, ketvirtame kampe – jie, svečiai ir šeimininkė. Nieko daugiau, tik keturi kampai. Dar šventosios su aureole, tikriausiai Marijos, pavargęs atvaizdas ant sienos ir medinis rankų darbo rožinis ant vinies. Neprisėda, nes šiame kambaryje kaip apleistoje koplyčioje gali tik priklaupti. Prieš Mariją. Ar molinį ugniakurą. Nepriklaupia. Palieka porą suglamžytų dolerių atsidėkodami už sugaištą dieną, ji dėkoja lankstydamasi: laimi dėkingumo varžybas. Nesišnekėdami leidžiasi laiptais į miestą pro prijaukintus cerberius Prado muziejaus anfiladomis, temsta, muziejus užsidaro, už nugaros spynoje trakšteli raktas.

Stebiuos jūsų gebėjimu įsimylėti kraštą.

Šioje šalyje galima pasikliauti tik moterimis, gerokai vėliau pertraukia tylą Memsahib, jis nesiginčija. Jis daug metų ieškojo moters, kuria būtų galima pasikliauti. Beveik tikras, kad rado.

Nuo kalvų nusileidžianti naktis lėtina miesto kraujotaką, neapšviestomis gatvėmis pasikliauna vos vienas kitas juodaodis praeivis, prie banko tarsi mokydamasis vaikš-

čioti dėlioja žingsnius ginkluotas apsaugininkas. Jie grįžta ir gulasi anksti, tokiu metu už kelių tūkstančių kilometrų į šiaurę miesto gyvenimas tik prasideda. Miesto naktinė karuselė, kurioje jis nebesisuka, nes jį vis dažniau užsupa svetimi veidai. Prieš užmiegant dar topteli, kad čia iš tiesų ta pati laiko zona, kaip jis anksčiau to nesuvokė, sena žemėlapių žiurkė. Aštuonios valandos Mbėjoje yra tos pačios aštuonios valandos kitoje pusiaujo pusėje, Vilniuje. Ir vis tiek netiki, kad tai ta pati naktis, nes niekada neturės galimybės jų palyginti.

Prašau, nebešnekėkim. Aš taip noriu miego.

Jis nutyla, netrukus jau girdi, visai šalia, ritmingą Memsahib kvėpavimą. Ar ji bent sapnuose yra neištikima? Jis nėra toks tikras, kaip Mekomberis.

Dar tos pačios nakties tamsoje keliasi, nepusryčiavę važiuoja taksi į stotį, prieblandoje lipa į autobusą, patogiai įsitaisę traukia iš krepšio krekerius ir bananus, užkandžiauja. Kelionė įsibėgėja, ankstyvi rytiniai autobusai tampa įprastesni už drungną rytinį dušą. Už sumuštinį su lydytu sūriu ar daktariška dešra. Autobusas užsuka į vis mažesnius miestus, lėtai vinguriuoja siauromis dulkėtomis gatvelėmis, kol trūkčiodamas pro metalinius aprūdijusius vartus įrieda į autobusų stotį. Stotys visos vienodos, todėl vienu metu jam pasirodo, kad jų kelionė neturi jokio tikslo, autobusas tik suka ratus ir vis grįžta į tą pačią vietą, kad juos pagavo laiko sūkurys, kuris lėtai, bet užtikrintai traukia į juodąją skylę, grimzdamas jaučia, kaip

tirpstančios rankos atsiskiria nuo pečių, nusėdėtos kojos nuo dubens, tolsta galva, šioji ir šiaip nuolat skelbė nepriklausomybę, lyg Paulavos ar Perlojos respublika, mato, kaip kūno dalys grįžta ten, kur viskas prasidėjo – į senąjį Dzeržinskio turgų. Matyt, buvo prisnūdęs, sustojus autobusui vis dar bando suvokti, koks ryšys tarp Empedoklio ir Dzeržinskio. Jeigu nėra, jį reikia sugalvoti. Ryšys visada yra, replikuoja žinomo detektyvo vidiniu balsu. Gal iš tiesų jis važiuoja vien tam, kad pabėgtų nuo laiko sūkurių, mazgų, išvaržų, kad jam mažiau reikėtų galvoti, kad už jį galvotų autobusai, pigūs viešbučiai, gatvių prekijai, senųjų miestų griuvėsiai, ugnikalniai, akacijos ir baobabai. Jam patinka medžioklė su varovais. Stotyje juos pasitinka triukšmingi prekijai, jie kiša pro dar riedančio autobuso langus dubenis su žemės riešutais, siūlo bananus ir krekerius, paaugliai sunkiai kilnoja virš galvų dėžes su gaiviaisiais gėrimais, vyrai įkalbinėja pirkti akinius ir laikrodžius, moterys – papuošalus, siūlus, adatas, pyragėlius su mėsa.

Paskutinį vakarą pas mus pietavo Džoisas su žmona, valgėm fazaną ir stirną, ir mes su Džoisu gėrėm, nes rytojaus dieną turėjau išvažiuoti į Afriką.

Jis ryžtasi nusipirkti porą pyragėlių, nors dar ryte prarijo dvi – vieną baltą ir vieną rausvą – tabletes. Pasiilgo mėsos. Stotį gožia bulvių kibirai, svogūnų ir jam nepažįstamų daržovių maišai, batų kalnai, kioskuose po surūdijusiais skardiniais stogais lūkuriuoja autobusų bilietų pardavėjai, prie tualeto trypčioja vėluojančių į autobusą keleivių eilė,

nublukę, aptrupėję šimtamečiai stendai reklamuoja pepsikolą ir vodafoną, jis nesipriešina, atsiduoda šiam chaosui, kuriame yra visos pradžios ir nė vienos pabaigos, ir todėl čia istorija dar neturi ką veikti. Pasaulis iki Empedoklio, ar ne dėl jo ir buvo trenktasi tūkstančius kilometrų, pirmapradis turgus, iš kurio kada nors atsiskirs stotys, gal net oro uostai, smilkalais kvepiančios bažnyčios, parfumuoti prekybos centrai, prieskoniais iš tolo viliojantys restoranai. Kada nors iš šio turgaus išaugs Laikas. Gal net Taimso aikštė. Gal net didžiausias visų laikų obuolys. Visi būtini elementai jau čia. Bet jis nesidžiaugia ateities galimybėmis. Jo visos kelionės – į praeitį.

Keliauja į Angkor Vatą, į Maču Pikču, į Lentvario dvarą, į Iringą. Griuvėsiai jam tinka, juose visas platoniškas idėjas įveikė aristoteliška logika. Tai visa, kas lieka iš sapno pabudus, siužeto nuotrupos, mirusiųjų veidai, dar beviltiškas noras prisiminti neprisimenama: kaip tas sapnas atrodė sapne, sukėlęs baimę, seniai patirtą jausmą, erekciją. Ir tada į pagalbą ateina vaizduotė, kuri nemėgsta tuštumos ir dykviečių. Griuvėsiai jai tinka. Jie kaskart primena, kaip retai jis naudojasi vaizduotės dovana, jeigu tai išties dovana, o ne lazdelė aklajam. Taip, Iringoje nėra griuvėsių, bet joje nėra ir ateities. Ištrūkę iš mažų miestelių sūkurio jie po vidurdienio vis dėlto priartėja prie Iringos, pirmiausia ant kalvos išvysta raudonų plytų katedrą. Visos religijos išaugusios ant Dievo griuvėsių. Stotyje užsimeta ant pečių pasunkėjusias nuo dulkių kuprines ir sulinkę kaip visi pasaulio *backpackeriai* žingsniuoja miesto gatvėmis į viešbutį, stengdamiesi laikytis šešėlinės pusės, vengdami

statmenų aitrios saulės spindulių. Dar vienas miestas tarsi paauglys, ką tik išaugęs iš kaimo drabužių, – kyšo plikos mūrinių namų kojos, šaligatvių įlaužos, tarsi miestas per klaidą iškilo dramblių migracijos kelyje, virš nebaigtų statyti namų bejėgiškai styro geležiniai strypai, tokios pačios pepsikolos reklamos ir turgus, kuris niekur ir niekada nesikeičia, vieta, nuo kurios skaičiuojami atstumai iki paties Pietų Kryžiaus žvaigždyno, miesto širdis, kuri pergyvens ir paauglio hormonų audras, ir jo mirtį. Fotoaparato net neišsitraukia – viskas kartojasi, išskyrus žmones.

Pamatysit, mes dar prišaudysim ir juodųjų antilopių.

Jų orientyras – laikrodžio bokštas kolonijiniame kvartale, miesto įžymybė, lankytina vieta, taip sako išmanusis „Rough Guide“, viešbutis turėtų būti visai šalia. Štai ir bokštas salelėje tarp dviejų judrių gatvių, ekonominio dydžio raudonų plytų obeliskas, viršuje yra ir laikrodis romėniškais skaičiais, rodantis tikslų laiką. Du kartus per parą. Ne, čia ne Šveicarija ir ne Rio de Žaneiras. Memsahib, tempiama už rankos per gatvę be jokių perėjos ženklų, perspėja: juokai laiko tema šioje šalyje jau tampa pernelyg banalūs, gal net politiškai nekorektiški. Prie bokšto jie kerta gatvę, dar šiek tiek nuošalia dulkėta gatvele ir štai – viešbutis, kuriame netgi yra laisvų kambarių. Viešbutis nakčiai rakinamas, rakinamos sidabrinės antro aukšto terasos grotos, rakinamas ir kambarys, ant jų durų – įspūdingo dydžio auksinė velkė. Pramuši ledą – rasi sidabrą, pramuši sidabrą – rasi auksą. Aukseli mano, sako nusimesda-

mas kuprinę vidury erdvaus kambario. Apie brangius jam daiktus jau nebemoka kalbėti be ironijos. Memsahib girdi tik ironiją, gūžteli palengvėjusiais be kuprinės pečiais, ta auksinė velkė tėra tik pigi prabangos imitacija, geltonos spalvos dažai, pro kuriuos po lietaus sezono pasirodo rūdys. Ir vis dėlto, ir vis dėlto. Jis išeina į vidinio kiemo terasą parūkyti, žvelgia į geležines grotas ir galvoja, kad jie dar niekada taip saugiai negyveno. Ir staiga pasijunta kaip niekad nesaugus. Tarsi apsinuoginęs minioje. Taip yra buvę, tiesa, sapne. Dabar jau bus ir Afrikoje.

Iringa yra jų bazinė stovykla. Iš čia jie ketina leistis į savo pirmąjį gyvenime safarį, į Ruahos nacionalinį parką, plytintį už kelių dešimčių kilometrų, jie nerimauja, dar turi surasti patikimą transportą, nusipirkti maisto ir gėrimų kelioms dienoms.

Alus irgi maistas.

Iringoje jie sutinka dviejų kategorijų žmonių: tokių, kurie niekur nevažiuoja, ir tokių, kurie ruošiasi į safarį. Jie skiriasi ne tik odos spalva, dar kažkokiu akyse retsykiais pasirodančiu lengvu dūmeliu ar šalta ugnele, kuri keliaujantiems leidžia žiūrėti į sėsliuosius šiek tiek iš aukšto, o liekantiems į keliaujančius pinigų maišus – su vos įžiūrima panieka. Brolybė ir lygybė – tik naivių prancūzų revoliucinė iliuzija, nereikia pūsti arabų, jam patinka Afrika, dar neužsikrėtusi korektiškumo ligomis. Jie kelis kartus praeina ta pačia gatve pirmyn atgal, kol pasinaudoję numerologija ir logika, pagaliau suranda ieškomą agentūrą, pasislėpu-

sią kavinės nišoje. *Warthog adventures*, išsivertus skamba ne itin romantiškai, *karpuočio nuotykiai*, todėl ir neverčia, kaip neverčia ir paties žodžio *safaris*, suahelių kalba reiškiančio paprasčiausią kelionę, gal ir ne toks beviltiškas tas lėtai ir juokingai bidzenantis Afrikos paršas ar šernas trumpomis kojomis ir dar trumpesnėmis iltimis, nors jo nuotykiai vargu ar sudomintų savanų aukštuomenės glamūrinius žurnalus. Agentūroje sėdi moteris, kaip vėliau aiškėja, migravusi iš Didžiosios Britanijos, jie susižvalgo – ieškok moters. Surado, ir dabar jie beveik laimingi. Beveik džiugiai atsisveikina su pluoštu šiugždančių šimtinių, šiek tiek sulankstytų, kurias jis apdairiai prieš kelias minutes kavinės tualete išsitraukė iš slaptų kišenėlių, prisiūtų vidiniuose nepažymėtuose kelnių plotuose. Iš džiaugsmo paduoda dvigubai didesnę sumą, ir jį apima dar didesnis džiaugsmas, kai pusė jos sugrįžta, kai jis netikėtai praturtėja. Atsargumas ir neapdairumas jo gyvenime pernelyg dažnai eina koja kojon, Memsahib ir vėl nieko nesako, šypteli, o jis vis tiek girdi, aukseli mano, medžiotojau mano.

Grįžtančius į viešbutį juos pasigauna – kito tinkamo žodžio jis nesuranda – papuošalų pardavėjas, linksmas, žmonai pasirodo, net aistringas, tvirto sudėjimo juodaodis su dar juodesniais akiniais, nors jau vakarėja, voražmogis iš tiesų yra numezgęs nematomą tinklą tarp kolonijinio kvartalo ir viešbučio, todėl į jį patenka visi plonaodžiai.

Apyrankės, pakabukai, karoliai – jis negali praeiti pro šalį, kitame gyvenime jis tikriausiai atgims rastamanu, sėdės vandenyno pakrantėje arba Nidoje, apsikarstęs papuošalais, užsimaukšlinęs ant dredų dryžuotą Lietuvos

vėliavos spalvų kepurę ir rūkys žolę. Šiame gyvenime jam užtenka ir spalvotų karolių.

Žinoma, čia neužsidirbsi pragyvenimui.

Jis ilgai čiupinėja pakabuką su karvės dantimi, taip ilgai, kad pardavėjas spėja apvynioti jį lipniu siūlu, jis dar muistosi, bando ištrūkti iš kokono, per vėlu sakyti, kad nepatinka, ir pats dar nežino, kodėl tas karvės dantis jį traukia, gal todėl, kad jau daugelį metų vaikšto be vieno danties. Psichoanalitiko su tokia teorija nenupirksi, pakabukas pigesnis, žmona paeina kelis žingsnius ir žiūri į juos iš šalies, nors jam atrodo – iš aukšto. Neturėtų pirkti, tą jau supranta, bet stengiasi būti korektiškas, atsikalbinėja, atseit, tas pakabukas per trumpas, girdi, aštri grandinė pjauna jo Adomo obuolį pusiau, ir apskritai – karvės dantis nėra jo genties amuletas. Prekijas visus pasiteisinimus priima už gryną pinigą, be jokių frazeologizmų ar aliuzijų, siūlo atlikti ilginimo operaciją iki vakaro, nors jie jau paskubom tolsta, netrukus įveikia visus viešbučio užraktus ir atsiduria savo kambaryje, kur aukščiausią saugumo lygmenį užtikrina ir apynaujis tinklelis nuo uodų. Jo tikriausiai šiąnakt prireiks, nes iš vonios girdėti uodų zyzimas. Uodai jau nusiprausė, dabar tavo eilė, šaiposi iš Memsahib baimių. Nors kažin ar iš jos. Vaistus nuo maliarijos jie tik šiandien pradeda gerti.

Pas jus lankytojai, beldžiasi į duris viešbučio registratorė. Jūs suklydote, ne į tas duris pataikėte, aš dar ne ligonis, manęs niekas neaplanko net per gimimo dieną, mano

žmona dabar vonioje kartu su uodais, jis nieko nelaukia, jis netiki, kad kas nors galėtų atnešti jam gerą žinią, ir vis tiek atidaro duris. Už jų, nudelbęs tarsi kaltą žvilgsnį, sunkiai atpažįstamas prieblandoje mindžiukuoja pakabukų pardavėjas, šįkart be akinių, viena akis apėjusi mėlynais ratilais. Štai kodėl jis nešioja tamsius akinius, pirmiausia pagalvoja. Ir, matyt, ta mėlynė šviežia, gal net šios dienos, dar nesimato rudeninių geltonų ir rudų potėpių. Tarsi rožinį leidžia tarp pirštų pakabuką su karvės dantimi, pailginau, sako, amen. Šiandien dar nieko nevalgiau, jūs esate mano pirmieji ir paskutiniai pirkėjai šiandien, iš papuošalų neužsidirbsi pragyvenimui, pirkite, maldauju. Sugraudinti pavyksta, su svetimais jis nemoka būti kietaširdis, traukiasi piniginę, jeigu tai vieno aktoriaus teatras, tuomet jis nusipirks vienintelį bilietą. Norėtų paklausti, iš kur ta mėlynė, bet tai jau būtų kitas, šiuolaikinis spektaklis, kuriame į veiksmą įtraukiami ir žiūrovai. Lieka ištikimas klasikai. Primeta dolerį viršaus. Jis nemėgsta teatro, kuris apsimeta esąs taip arti žiūrovo, kad gali užuosti aktoriaus vakarykščių pagirių kvapą. Po velnių, jis iš tiesų susigraudino, pajuto užuojautą, sunkiai paaiškinamą kaltę. Čia neužsidirbsi pragyvenimui. Karvės dantį pasikabina ant kaklo, iš tiesų grandinėlė pailginta, valas surištas negrabiu mazgu.

Jis išlipa iš automobilio nusilengvinti, eina už artimiausio krūmo, kai staiga iš aukštų žolių išnyra liūtas. Pasileidžia automobilio link, ten turėtų būti šautuvas, tačiau nespėja, liūtas keliais šuoliais pasiveja jį, jis griūna ir pajunta, kaip iltis sminga į kaklą. Pabunda, tai tik sapnas, tik nepatogiai miegojo, karvės dantis įsirėmęs į miego arte-

riją. Tik repeticija, iki safario jie dar turi vieną dieną, važiuoja dala dala į užmiestį, apeina erdvų raudonų klinčių ar molio kanjoną, nė kiek neabejoja, kad čia ir plytėjo Dievo kasyklos, kad iš šio molio kažkur šiuose kraštuose ir buvo nulipdytas pirmasis žmogus. Plaunamas lietaus, molis sugeba įgauti tiesiog neįmanomus pavidalus, dabar jie saulės išdegti, išdžiūvę, belieka tik įpūsti dvasią.

Jie dvėsuoja atokaitoje, prakaituoja, leidžiasi į krūmynais nubarstytą lygumą, prieina nedidelę oazę šalia upelio, apaugusią pavėsingais medžiais, kur slepiasi kuklus viešbutis. Terasoje sėdi elegantiška moteris, nesunkiai įkopusi į devintą dešimtį, vis dar skvarbių akių, tik iš pirmo žvilgsnio atrodo vieniša, priešais save ant stalo pravėrusi nešiojamojo kompiuterio Pandorą. Tokios vietos per prievartą suartina svetimiausius žmones, jie nedrąsiai pažindinasi, tarsi berniukai ir mergaitės vaikų darželyje, kaip ir visi keliautojai, jie staiga prisimena, iš kur yra vėjo atblokšti, tarsi pabunda po amnezijos, bet tos vietos tokios tolimos, jos čia reiškia ne daugiau, negu jų vardai, čia niekam nerūpi praeitis. Addison, prisistato, kiek netikėtas moteriškas vardas, Adomo sūnus pažodžiui, kodėl ne dukra, tie amerikonai išties pamišę dėl vardų, bet jai jos vardas seniai nieko nebesako, ji atvažiavo iš valstijos, iš kurios – jie nenugirsta, mokosi čia suahelių kalbos, turi ir vietinį mokytoją. Tie amerikonai išties pamišę, kalbasi jie grįždami į miestą sausakimšu dala dala, ypač įkopę į amžiaus aukštumas, jie nežino, kokia kalba galės kalbėtis danguje, dėl poliglotės neabejoja, ji ten bus, ji susikalbės rojuje netgi su karolių pardavėju, kada nors, kad ir po šimto metų, gal

paklaus, iš kur jis gavo tą mėlynę. Ir galbūt išgirs Shakespeare'o vertą istoriją. Bent jau Hemingway'aus.

Ateina dar vienas vakaras Afrikoje, vakaras, kai jie vėl nedrįsta išeiti į miestą, gatvės ištuštėja ir tampa spąstais, kuriuose vieniši praeiviai viliojami kavinių šviesomis ir žvaigždynų trupiniais, tamsoje baimės akys didelės, jie prisigalvoja daugybę priežasčių, dėl kurių jiems nereikia išeiti iš viešbučio kambario. Jie nebeišeina naktimis į miestą ir namuose, tikriausiai suaugo, gal ir suseno, du krabai atsiskyrėliai, kuriems nebereikia ieškoti didesnio ar gražesnio kiauto, jie telpa savo vienatvėse, viename dviviečiame kiaute. Bet vakaras visada gąsdina, nebūtina eiti į tuščias Iringos gatves, dienos pabaiga kelia nepaaiškinamą, sunkiai pakeliamą nerimą. Jie įsijungia televizorių, įsipila *konyagi*, taip dviprasmiškai vadinasi tanzaniškas romas, išvarytas iš melasos, kraunasi daiktus safariui. Dar nė sykio nesusipykę, jam ir pačiam keista, gal vis dėlto iš baimės. Šitoje kelionėje baimės imbieras užmuša jo pykčio bakterijas.

Gėrimas – tik būdas užbaigti dieną. Jis teikia didelio malonumo. Argi jums kartais nesinori pakeisti savo minčių?

Kartais jam atrodo, kad norėtų pakeisti ir daugiau, gal ne gyvenimą, pernelyg būtų banalu, apie tai svajoja net karolių pardavėjas, gal bent jau mirtį. Tai jau būtų šis tas, ar ne, Didysis Hemai?

Kada nors Nobelio premiją gaus žmogus, išradęs li-

niuotę, su kuria bus įmanu išmatuoti atstumą tarp autoriaus ir jo kūrinio. Tada jis apskaičiuos atstumą tarp Hemingway'aus ir „Žaliųjų Afrikos kalvų". Arba tarp Hemingway'aus ir „Kilimandžaro sniegynų". Ir gal tada pavyks atsakyti į klausimą, ar įmanoma parašyti absoliučiai teisingą knygą. Arba į klausimą, kodėl jo nestebina, kad Didysis Hemas buvo alkoholikas ir narkomanas, kad sirgo peirafobija, viešų pasirodymų baime, kad niekada netikėjo komplimentais net iš pačių geriausių draugų ar didžiausių gerbėjų. Kad jis išgyveno penkis karus, keturias automobilių avarijas ir dvi lėktuvo katastrofas. Kad jam visada atrodė, kad jį seka CŽV. Kad jis mylėjo kates, kad viena iš jų sirgo polidaktilija, turėjo per daug pirštų, ir kad dėl to jo meilė netapo mažesnė. Kad Afrikoje jis buvo tik medžiotojas, o vėliau rašė knygą, kurios nė vienas personažas ar įvykis nėra prasimanyti, kad bandė parašyti absoliučiai teisingą knygą. Kad jam vis dėlto nepavyko.

Dabar jis keliauja atšalusiais Hemo pėdsakais per Rytų Afriką, keliauja jo suskaitytų, pageltusių kaip savana knygų puslapiais. Jis turi mėnesį, po metų jis skirs dar vieną mėnesį jau savo absoliučiai teisingam tekstui. Žalias automobilis pakeliamu stogu atvažiuoja prie viešbučio šiek tiek pavėlavęs, bet ne tiek, kad nerimas peraugtų į paniką, jie susikrauna dėžes su maistu ir alumi, jų vairuotojo ir reindžerio vardas Alfonzo. Germanų kalba – pasiruošęs kovai. Jiems tinka. Galingas automobilis pasišokinėdamas lekia pro kaimus, bet jie spėja pamatyti, kaip vietiniai gyventojai trumpam meta savo darbus, lydi juos

akimis, vaikai mojuoja ir šaukia. Šiandien jie yra svarbesni už valstiečių kasdienius darbus ir vaikų žaidimus. Nesusireikšmink, sako Memsahib, esi tik krislas, ne ašara Dievo aky. Kelyje beveik vieni, sutinka tik porą panašių žalių džipų, matyt, grįžtančių iš parko, prasilenkdami vairuotojai stabteli, persimeta keliais žodžiais, jie vienas kitą pažįsta, turi ką vienas kitam pasakyti.

Kelias apsiklojo storu dulkių sluoksniu, o mes suspėjome pamatyti daugybę naujų vietų.

Nuo vienos kalvos atsiveria milžiniška dumsoje skendinti plynė, tai ir yra Ruaha, sako Alfonzo. Dabar jie jau leidžiasi žemyn, sustoja parko prieigose, prie užrakintų vartų. Kasos langelyje, už jo, sėdi jaunas pareigūnas, kuriam rimtumo suteikia tik iškalbinga uniforma, sumoka parko mokesčius, vartai girgždėdami atsiveria. Jie gavo trumpalaikę trijų dienų vizą, šioje šalyje galioja griežtos taisyklės, visas jas jie perskaito stende prie vartų. Jau žino, čia jie bus saugesni, čia gyvenantys žmonės įrašyti į Raudonąją knygą, jie nekelia grėsmės tos pačios rūšies populiacijai. Neprivažiavę gyvenvietės stabteli prie tilto per upę, Didžiąją Ruahą, pasiruošęs kovai vairuotojas jiems leidžia išlipti. Akmenuotos nusekusios upės saloje mato rupšnojančią hipopotamų porelę, apačioje, po tilto atramomis, pačioje srauniausioje upės atšakoje, užtvėręs srovę tūno krokodilas, kitas šildosi saulėje ant kranto, tolumoje po plačiašakėmis akacijomis ganosi dramblių banda. Jau užuodžia, medžioklė bus sėkminga, vėjo kryp-

tis tam palanki.

Ar ne nuostabus daiktas būti nugalėtoju?

Jis netaupo akumuliatoriaus, atsivežė jų porą, spaudo gaiduką pernelyg nesitaikydamas, nes nė kiek neabejoja, kad tai tik apšilimas, jis tik pasitikrina įrangą, savo toliašaudį objektyvą, kuris ir buvo pirktas šiai kelionei. Susižvalgo su žmona – gal jau galima džiaugtis? Ji neprieštarauja. Gerklėje pakyla gumulas, pagalvoja, ar žmona jaučia tą patį, kaip ir jis. Ar gali du žmonės jausti tą patį, prisimena, kad tokį klausimą jis jau kėlė kadaise, prieš daugelį metų, turėdamas omeny kartu patirtą orgazmą, bet taip niekada garsiai jo ir neišsakė. Gal žinodamas, kad atsakymas vis tiek yra neįmanomas. Absoliučiai teisingas atsakymas. Nakvynės vietą jie pasiekia tik prieš atslenkant sutemoms.

Iki tol jie suka ratus, siaurais keliais lėtai skverbdamiesi į parko gilumą, žvilgsniu skenuodami krūmynus ir laukymes. Ir jiems velniškai sekasi, jis spragsi fotoaparatu beveik be pertraukų, vairuotojas vis stabteli, kad jis galėtų tiksliau nusitaikyti.

Visus mus apėmė nervingas susijaudinimas, tarsi koks juokas įsigėrus, toks staigus kvailo linksmumo antplūdis, kai medžioklėje pamatai gausybę visokiausio grobio.

Į dienos pabaigą prie upės aptinka dramblių bandą, dideli ir maži, sukišę straublius į vandenį, girdėti tik siurbimas, vakaro saulės nubronzuoti milžinų kūnai, ner-

vingas susijaudinimas, jie taip arti, kad jam pavyksta net patelės su drambliuku portretas, patelė sunerimsta, kelia ausis ir straublį, grėsmingai sutrimituoja, ir vairuotojas nedelsdamas įjungia atbulinį bėgį, šiek tiek atsitraukia.

Visa laimė, kad jūs nors dramblių nešaudot.
– Mielai nudėčiau kokį didesnį.

Kai po metų atsiverčia savo užrašų knygutę, randa tik vieną tai dienai skirtą puslapį. Jokio nervingo susijaudinimo.

Mangustai 15
impalos 100
hipopotamai 6
krokodilai 5
kudu 3–4
drambliai 70
žirafos 3
zebrai 6
stručiai 7
šakalas 1
vandens ožiai 3
upinis erelis 1
karpuočiai 4
uodai 0.

Dar po ilgu brūkšniu surašytos dienos išlaidos. Jiems išties neprastai sekėsi. Neprastai sekasi. Vos pravėrus langus į mašinos vidų vis įskrenda viena kita musė, zvimbia

garsiai, neįmanoma nepastebėti. Alfonzo viena ranka, nepaleisdamas vairo, jas paskubom veja lauk, nė viena jų neišbūna privačioje teritorijoje ilgiau minutės.

Tačiau musė cėcė maišėsi visur; jų spiečiai sukosi aplink, skaudžiai kandžiojo į kaklą, rankas, sprandą, net pro marškinius.

Jiems išties sekasi, Alfonzo yra patyręs medžiotojas, nė viena musė jiems neįkanda. Saulei leidžiantis jie artėja prie stovyklavietės, ilgame išretėjusiame vienišo baobabo šešėlyje nuščiuvęs impalų pulkas, ant stogo kraigo nugarą atsukusi tupi beždžionė, atrodo, kad stebi saulėlydį, kelias leidžiasi žemyn prie upės. Jie apsistoja *bandoje*, medinėje žalioje trobelėje. Visa stovykla nusėta dramblių mėšlo krūvomis, *tembo*, jie čia atklysta kiekvieną naktį, sako jų laikinasis gubernatorius, aukštas, gunktelėjęs uniformuotas reindžeris su dvivamzdžiu šautuvu ant peties, ieškodami žolės čia atklysta ir hipopotamai, patys agresyviausi žvėrys, sutemus griežtai draudžiu vieniems eiti į tualetą, prispyrus reikalui šūktelėkit mane, palydėsiu. Jiems neprastai sekasi, jų *banda* vienintelė stovykloje su dušu ir tualetu. Už krūmų turėtų būti Didžioji Ruaha, girdėti hipopotamų balsai, pasigriebęs fotoaparatą jis braunasi per sąvašynus prie upės, šokinėja per griovius, dar ne visai sutemę, tačiau prieblandoje nieko nesutinka, kiek nusivylęs grįžta į bandą. Abiem šio homonimo prasmėmis. Čia jo laukia patelės priekaištai, ji spėjo išsigąsti, jam netgi patinka, vis dėlto ji nėra jam abejinga, dar nenorėtų likti

viena. Jam irgi šiek tiek baisoka, bet žmonos akivaizdoje daužosi į krūtinę babuino kumščiais, giriasi savo vikrumu. Iš tiesų abejoja, ar prispyrus reikalui jam pavyktų aplenkti nerangų hipopotamą, pernelyg dažnai jis prasilenkia su realybe.

Naktį jis vis dėlto neišlaiko, pabudęs nuo keistų garsų, išeina į lauką *be reikalo*, pasiėmęs prožektorių, tikėdamasis išvysti bent dramblį ant namų slenksčio. Tik didelės mėšlo krūvos, jam pasirodo, kad dar garuojančios.

Jos atrodė kokių dviejų–trijų pėdų aukščio, paliečiau vieną – ji buvo dar visai šilta.

Grįžęs į lovą po tinkleliu dar ilgai neužmiega, įsitempęs klausosi Afrikos garsų. Taip jis nėra klausęsis jokios muzikos, jam vėl norisi gyventi, atitolinti tą prakeiktą dvivamzdį.

Kitą dieną jie medžioja liūtus. Alfonzo užveda variklį saulei tekant, jis žino, kad ankstyvas rytas yra tinkamiausias metas plėšrūnams, kai jie yra alkani ir ryžtingi. Greiti ir įsiutę, keliaujantys gaujomis. Po lengvų pusryčių mzungu ropščiasi į automobilį dar apsimiegoję, tačiau jų stingulį greitai išblaško rytinių savanų vaizdai. Kiekvienas net pradedantis fotografas yra patyręs, kad ryto saulės spinduliai lūžta fizikai prieštaraujančiu kampu, jie prasiskverbia į daiktų vidų, suteikdami jiems spindesį, kurį nesėkmingai mėgindavo išgauti viduramžių menininkas, tapydamas šventojo paveikslą, ir iš nevilties pripiešdavo tai, ko nematė, metaforą, aureolę. Jis fotografuoja švytinčius

akmenis mažųjų kalvų viršūnėse, šakotus belapius baobabus dramblių apgraužtais kamienais, savanų auksinę žolę, būtent tokią spalvą minėtas menininkas rinkdavosi fonui, lygumas didžiųjų kalvų papėdėje, vagojamas lėtos upės, pakrančių kontūrus, pjaustomus aštrių formų akacijų. Jis trumpam pamiršta žvėris, kurie pasirodo tarp akmenų, vaikšto upės pakrante, šmėkšteli tankmėje.

Kodėl čia nėra gero tapytojo?

Jie važiuoja raudonu tarsi iškilmėms nutiestu taku, priekyje išniręs iš brūzgynų tursena jų totemas karpuotis, rodo kelią karališkajai šeimai. Šūvis iš nugaros. Už posūkio, aukštoje žolėje jie mato žirafą su jaunikliu, jauniklis slepiasi už motinos, motina nesitraukia, ji tarsi desperatiškai laukia šūvio, ir jam pavyksta, tas jos paskutinis žvilgsnis. Dar kudu patinas, antilopė milžiniškais spiraliniais ragais, jis sustingsta, užstodamas pateles ir jauniklius, užverčia ragus, atverdamas šūviui tvirtą gauruotą krūtinę.

Jums iš tikrųjų patinka tai, ką dabar darote, – šita kvaila kudu medžioklė?
– Nė kiek ne mažiau, negu Prado lankymas.

Liūtų jie neranda, suka ratus, stabteli po akacijomis prie išsekusios upės vagos, kurioje dramblių banda straubliais drėgname smėlyje urbina šulinius ir ieško vandens. Pamatę atvykėlius, buriasi į ratą, stumdami tais pačiais smėlėtais straubliais jauniklius į vidurį, grėsmingai kilno-

dami didžiausias pasaulyje ausis, atstatę iltis. Staiga iš jo atminties archyvo iššoka vaikystės filmo fragmentas, trys šimtai spartiečių, apsupti persų kariuomenės, susimetę į ratą, atstatę ietis ir skydus, miršta vienas po kito, tie patys drambliai be ateities. Tada jis verkė. Dabar jis yra užkariautojo Kserkso pusėje. Trumpa paliaubų viltis. Jis šauna.

Jau vidurdienis, saulė tampa fotografų ir plėšrūnų priešu, jie išsuka iš kelio, nors tai griežtai draudžia konstitucija ir visi poįstatyminiai aktai, važiuoja per pievą, nes Alfonzo pagaliau kažką pamato, nenustebtų, jeigu ir užuodžia. Jis puikus medžiotojas. Po iškerojusiu krūmu jie įžiūri būrį liūtų. Suskaičiuoja, jų šeši, kiekvienam po du. Tik patelės su jaunikliais, kurie jau paaugę, panašaus dydžio, iš tokio atstumo jis neskiria, tik spėja, jam taip labiau patiktų. Jie guli pavėsyje beveik susiglaudę, vienas ant nugaros, išvertęs pilvą, kitas nerūpestingai užmetęs leteną kaimynui ant peties, tarsi apsikabinęs. Ant jų kūnų žaidžia krūmo šešėliai, liūtų kontūrai liejasi su pageltusios žolės smilgomis.

Aš šausiu, tiktai visiškai įsitikinęs, kad pataikysiu.

Nepataiko, nuotraukos išeina neryškios, tarsi mokinio paskubom lietos akvarelės. Bet jis jaučia, kad tai ne paskutiniai liūtai jo gyvenime, ir, atrodo, jo nuojauta pasitvirtins, nors dabar jis to dar negali žinoti.

Temstant važiuoja į stovyklą, gąsdindami paukščius ir baikščias impalas, pakeliui gretimos stovyklos užeigoje valgo jautieną su ryžiais ir virtomis bulvėmis, iš tiesų ne-

sukramtomas kremzles, grįžę į bandą užgeria alumi. Jam atrodo, kad jie čia gyvena jau ne vieną savaitę, kad šitokie nuovargio paženklinti vakarai tampa kasdienybe. Kasdienybe, kurios jis žvėriškai pasiges grįžęs anapus pusiaujo nuovargio paženklintais vakarais. Urgzdamas iš nevilties. Bukai spoksodamas į televizorių. Žiūrėdamas laidas apie laukinę Afrikos gamtą HD formatu. Vietoj šautuvo spausdamas rankoje televizoriaus pultelį. Kaip tau tokie vakarai, Didysis Hemai?

Pabunda nuo keistų garsų, laikrodis rodo trečią nakties. Triukšmas sklinda iš gretimos bandos, kuri visą vakarą atrodė negyvenama. Galutinai išsižadinęs pagalvoja, kad triukšmu pavadinęs tuos garsus jis buvo neteisus. Jis girdi balsus, gal dešimties moterų, jeigu sakytų, kad jos dainuoja, jis dar sykį būtų neteisus, iš vienos moters srūva šamaniškų užkalbėjimų ar vudu užkeikimų srautas, žemas gomurinis balsas, ji beveik gaudžia tarsi australų čiabuvių didžeridu, jai protarpiais atitaria kitos moterys aukštesniais balsais, tai vyksta be pauzių gal valandą, jį apima nežinomybės baimė, jis įsivaizduoja gretimoje bandoje gulintį žmogų, susmaigstytą adatėlėmis, gal ten tik lėlė, gal tik jo vaizduotės išnara, jam pasirodo, kad girdi aimanas, pažadina žmoną. Dabar jie klausosi dviese, šįkart jis nedrįsta išeiti į lauką. Turi prisipažinti, vis dėlto žmonių jis bijo labiau negu žvėrių. Prisipažįsta sau, ne žmonai, nors ji tikriausiai ir taip viską žino, ir tas žinojimas kartais siutina. Jis nebesugeba būti paslaptingas, yra pernelyg nuspėjamas, kaip autobusų maršrutų grafikas. Kai rašo, apie padarinius nebegalvoja, įšoka į pirmą atvažiavusį autobusą ir

važiuoja iki galinės stotelės. Užmiega, kai apeigos baigiasi. Beveik tuo pat metu, kai baigiasi ir naktis. Jis pasiilgs Afrikos naktų.

Alfonzo nenurimsta. Su pirmaisiais saulės spinduliais suka automobilį didžiosios kalvos, nusėtos milžiniškų riedulių, link, lėtai važiuoja jos pakraščiu per brūzgynus dairydamasis į visas puses, sukinėjasi, vėl grįžta, jie gali tik spėlioti, nes Alfonzo nesiseka ir jis nieko nesako. Trumpam juos sustabdo dramblių banda, netikėtai išnirusi tiesiai ant kelio, jie atsiduria pačiame vidury, drambliai juos apsupa, bet nekreipia dėmesio į svetimkūnius. Svetimkūniai sustingsta ir nežinia kiek laiko neištaria nė žodžio, ankstyvo ryto tyloje girdėti tik straubliais laužomų šakų traškesys, dar neišvengiamas diafragmos čekšėjimas, kuris irgi galiausiai nutrūksta. Mzungu bejėgiškai nuleidžia savo ginklą ir pasiduoda.

Rašytojas vengia jausmų, netinkamų publikuoti.

Chaotiškas blaškymasis kalvos papėdėje tęsiasi iki vidurdienio, ir galiausiai Alfonzo pasiduoda, pirmą kartą per visą kelionę. Sau buvo pažadėjęs, kad atves juos prie leopardo, turėjo būti puiki medžioklė, medyje patogiai įsitaisęs dėmėtas savimi pasitikintis patinas, geltonomis akimis gręžiantis visus judančius objektus, turėjo būti puiki medžioklė, pakartoja Alfonzo.

Leopardą jis nudėjo nepaprastai gražiu šūviu.

Jam visada kažko trūks, visada kažko trūksta, gal dėl

to ir nemoka būti laimingas ilgiau negu lašalas, gal tiesiog neturi laimės geno. Leopardas niekuo dėtas, jam reikia absoliučiai teisingo teksto. Net nepastebi, kaip automobilis privažiuoja parko vartus, jie grįžta tuo pačiu dulkėtu keliu į Iringą, nesikalbėdami, bet kartu tarsi labiau suartėję. Susiranda pigų viešbutį netoli stoties, kambarys triukšmingas, skylėti tinkleliai nuo uodų, patalynė dvokia, bet kitoje svarstyklių pusėje yra karštas vanduo, pirmą kartą per kelias dienas. Keista daiktų pusiausvyra, bet šį vakarą ji tenkina.

Dar su šviesa eina į turgų, perkasi vakarienei pomidorų, kuriuos jiems pasveria jaunas berniūkštis. Jie prašo kilogramo, vaikigalis krauna į maišelį visus du, ieško gražiausių, už tą pačią kainą, jam tiesiog smagu, jis visą laiką juokiasi, turbūt pirmą kartą gyvenime iš jo perka mzungu, jis pasakos draugams, neužmiršdamas ir savo dosnumo. Jie irgi juokiasi, nes berniūkščio juokas užkrečiamas, vienintelis virusas, nuo kurio nereikia skiepų ar antibiotikų. Temstant užsidaro kambaryje. Ir tik po metų dilgteli klausimas, kažin ar juokėsi Afrikoje Didysis Hemas? Perverčia jo absoliučiai teisingą knygą, bet juoko tenai neranda. Vadinas, Afrikoje jo ir nebuvo.

Jų laukia Dodoma, jeigu miestai gali laukti, bet jam norisi tuo tikėti, antraip jis nežinotų, kaip pradėti sakinį, kuriuo pateisintų savo keliones autobusais. Vairuotojas šypsosi, lėtai nuspaudžia akceleratorių iki dugno ir jo nebeatleidžia visą kelią, autobusas šokinėja per duobes, linksmasis vairuotojas nepristabdo miesteliuose, prie „gulinčių policininkų“ perėjose, keleiviai trankosi tarsi biliar-

do kamuoliai, vaikai klykia, kaskart jo aukštai pasodinta galva dunksteli į lubas, kur ventiliatoriai vėpso tuščiomis akiduobėmis, todėl keleiviai prasidarę langus, pro kuriuos stulpais plūsta dulkės, moterys gaudo orą dengdamos nosis ir burnas storomis skaromis, vyrai, kurių ir šiaip nedaug, stoiškai ryja dulkes, jis laikosi už ranktūrių, būtų dievobaimingas, tikriausiai melstųsi, dabar tik susikeikia šioje šalyje nežinoma kalba kaskart atsitrenkęs į lubas, turbūt taip atrodys kelionės pragare, jis jau neabejoja, taip atrodys keliautojams skirtas pragaro viešasis transportas. Iš tiesų jiems nereikia Dodomos, jie važiuoja ten tik todėl, kad norėjo pabėgti nuo naktinių autobusų, Dodoma tik tarpinė stotelė, miestas pusiaukelėje, pačiame vidury Tanzanijos, naujoji sostinė. Dodoma jų laukia. Autobusas pakyla aukštai į kalnus, apačioje veriasi lygumos, baobabus ir akacijas keičia sausos pusdykumės, jis mato miniatiūrines molines trobeles, ant stogų džiovinami kukurūzai, dulkėse žaidžia vaikai, bliauna asilai, smėlėtais keliais piemenys gena gyvulių bandas, vyrai ant pečių tempia malkų ryšulius, moterys ant galvų neša sunkius krepšius su vaisiais, dulkėtame lango ekrane jie žiūri dokumentinį filmą „Paslaptingoji Afrika“, susuktą Pulitzerio premijos laureato, kuris išgarsėjo talentu parodyti gyvenimą tikresnį, negu jis yra iš tiesų. Jie sėdi su žmona apsikabinę, kaip prieš daugelį metų, kino salėje, kur juostą leidžia pamišęs mechanikas, jie graužia krekerius, užsigerdami pepsikola, retsykiais pasibučiuoja, kaip seniai jie nėra buvę kine, ar ten iš tiesų dar bučiuojamasi.

Dodoma yra tik filmo titrai ir jame nepanaudoti kad-

rai. Tarsi cėcė musės pulkais apspintantys *touts* autobusų stotyje, nepakeliama paslaugumo lengvybė, kaip mantra kartojamas *no*, kurio šioje šalyje niekas nesupranta, ant nevilties ribos balansuojantys pasistumdymai, kuprinės traukiamos kaip laimingi loterijos bilietai, visos jos vienodos, visos tos pačiõs raudonų afrikietiškų dulkių spalvõs, verčiamos iš autobuso papilvės ir metamos ant žemės jos sproginėja tarsi pumpotaukšliai, išspjaudamos dulkių stulpus, ir tik tada apsinuogina tikrosios spalvos, jis plėšia savąją kuprinę iš kibių juodų rankų, jam kyla noras krestelėti ir tų rankų šeimininką, gal pamatytų ir jo tikrąją spalvą. Mieste daugiau automobilių, baltų apykaklių ir juodų biuro sijonų, kaip ir dera sostinei, ir vis tiek miestas susigūžęs tarsi aktorius, atliekantis ne savo vaidmenį, išdidumo jam nesuteikia net mečetė centre, pasidėjusi ant stogo milžinišką palydovinę lėkštę, laukianti dangiškojo maisto. Prie prezidento Nyerere memorialinio paminklo jis pagaliau išsitraukia fotoaparatą, čia visi fotografuojasi su valstybės galva, du antracito juodumo jaunuoliai, tikriausiai studentai, nedrąsiai įsiprašo į kadrą kartu su baltaveide Memsahib bronzinio paminklo fone, fotoaparatas eina iš proto nerasdamas optimalaus sprendimo tokiam kontrasto iššūkiui, balta spalva tampa dar blyškesnė, juoda spalva tirštėja kaip Afrikos sutemos, sugerdama veidų bruožus, net drovias šypsenas. Jaunuoliai žino, kad nuotraukų jie niekada neišvys, kad nepasiliks atminimui tos moters atvaizdo, jie tik linksminasi, neatitraukdami žvilgsnių nuo baltos Memsahib krūtinės iškirptės, juokiasi rodydami baltus kaip sniegas

dantis.

Paklauskit, kurio galo jis juokiasi?

Per jauni atsiminimams, jie linkę rizikuoti, jie nebijo prarasti sielų, sako jis žmonai, kada nors jie išvažiuos medžioti į tolimas Rytų Europos girias ir miestus, dabar jie tik linksminasi. Memsahib kažkodėl irgi pralinksmėja, dažniausiai nuotraukose ji viena, gal todėl. Ji žaidžia klases, šokinėja nuo vieno raudono marmuro kvadrato ant kito aplinkui bronzinę skulptūrą, dauguma jų išklibę, atšokę nuo betono, ji šokinėja ieškodama sveikų. Gal jam tik taip atrodo, ji visada apeina skulptūras ir šventyklas ratu, tarsi kažko ieškodama, jam tai atrodo beprasmiška. Na taip, prasmės klausimas, taip, jie daug kuo skiriasi. Apeina ratu vakarinės saulės nurausvintą miestą, be jokios prasmės, prie parduotuvės fotografuoja spalvotus moterų sijonus, ištemptus ant vielos vietoje manekenių, jų klubai neįmanomo dydžio, pro šalį šokuojančios mažos mergaitės svajonė, kada nors ir ji bus neapeinama, ji įsivaizduoja, kaip vyras šoks aplinkui ją, eis ratu, ir tai bus gražiausias ratas jo gyvenime. Memsahib šalia tų sijonų atrodo kaip maža mergaitė.

Pasakykit man dar kokį komplimentą, misteri Džeksonai.

Išgeria alaus, jis gertų ir daugiau, jo vidinis troškulys nepasotinamas, tačiau jau temsta, jie vieninteliai mzungu plačių klubų mieste, jų medžioklės laikas tirpsta, jie grįžta

į viešbutį, šalia kurio stovi sargas su dvivamzdžiu šautuvu ant peties, skenuojantis kiekvieną atvykėlį, slysta pro duris tarsi dvi kupiūros į bankomato vidurius. Deponuotos vienai nakčiai.

Jam panyžta kairė ranka, atsiraitoja rankovę ir mato, kaip dilbio vidury veriasi kiaurymė, iš kurios plūsteli mažos skruzdėlės, tarsi iš vandens semiamo skruzdėlyno, galiausiai kiaurymėje pasirodo juodulys, primenantis stambią dėlę ar medūzą, juodulys pliumpteli ant žemės, ir nušliaužia, palikdamas raumenyse blyškią, bekrauję įdubą. Iš baimės pabunda, ne iš karto suvokia, kur esąs, bet pajunta palengvėjimą, tai tik slogus sapnas, dar vienas laimingai pasibaigęs sapnas, jam išties sekasi. Gal tai pranašingas sapnas, kuriam nereikia ir psichoanalitiko, jie ketino važiuoti prie Viktorijos ežero, bet taip ir nenuvažiavo, gal ir gerai, vėliau perskaitė, kad jis garsėja parazitais, kurie migruoja pro odą ir keliauja kraujo upėmis iki šlapimo pūslės, kur duoda pradžią naujai civilizacijai, istorijos nepripažintam civilizacijų karui.

Pasaulis yra klaikioj padėty.

Tačiau, o gal būtent todėl jie važiuoja tik iki Arušos, safarių sostinės, jų baimių asortimentas ir taip didesnis, negu gali pasiūlyti vaizduotės *maxima*, autobuse jis vis nevalingai žvilgteli į savo dilbį po atraitotais marškiniais, jam vis pasivaidena, kad girdi ne tik garsią afrikietišką muziką, iš juodų garso kolonėlių vairuotojo liejamą ant keleivių galvų, bet ir kovos būgnus giliai viduriuose, sumauti

sapnai, sumauta sapnų civilizacija, sapnų grybiena, išsikerojusi tarp pilkųjų ląstelių, jis jau seniai neskiria senų sapnų ir prisiminimų. Autobusas sklandžiai rieda tarp kalvų, žaliųjų Afrikos kalvų, kurios nėra žalios, jos tarsi pilkapiai, viršūnėse sukrauti milžiniški rieduliai, kurie bet kurią akimirką pasiryžę atitrūkti, virsti ir riedėti žemyn, tačiau jas prilaiko nematoma ranka, kito paaiškinimo jis neturi. Kartais atrodo, kad jie pakyla į kalnus ir sklendžia virš begalinių lygumų, šitai jis gali paaiškinti be mistinių priemaišų, jie važiuoja stačiu kalno skardžiu ir pro autobuso langus kelio nematyti, kelias po ratais, po kojomis, taigi tik dar viena optinė iliuzija.

Mes atsidūrėme pačioj gražiausioj Afrikos vietovėj, kokią man kada buvo tekę matyti.

Siurbdamas akimis vaizdus jis jaučia, kaip jo atminties rezervuaras persipildo, tarsi katei lauke palikta lėkštė pieno per liūtį, jaučia, kaip vaizdai liejasi per kraštus ir susigeria į sausą akmenuotą žemę, kartais jį gelbsti fotoaparatas, kuris šiandien karo ant peties bejėgis. *Aptikta nauja vietove susidomiu labiau, kai galiu ją įtraukti į kadrą*, aha, dar vienas medžiotojas, šįkart Houellebecqas, rašytojas Europoje sunkiausiai transkribuojama pavarde, bet čia kita pusiaujo pusė, autobusas kratosi per duobes, jis negali Afrikos kalvų įtraukti į kadrą, negali įtraukti į kadrą ir savo gyvenimo, todėl ir domisi juo vis mažiau. Tik būgnais giliai viduriuose.

Autobusas stabteli Babatyje, vairuotojas, kaip ir visų

pasaulio autobusų vairuotojai, atsainiai kažką burbteli į mikrofoną, iš baimės atsilikti jie perklausia asmeniškai, jis asmeniškai pakartoja stovėsiąs penkiolika minučių, tiek laiko užtenka pamankštinti kojas, nusipirkti samosų arba nukeliauti iki tualeto stoties pakraštyje. Jis pradeda nuo pastarojo varianto, klausosi būgnų balso, samosoms dar turėtų likti laiko. Ridena monetą per stalą prie dvokiančios išvietės sėdinčiam kasininkui, piniginę vėl slepia šoninėje kelnių kišenėje, atsargiai, dairydamasis po kojom žengia į vidų, abi – jų tik dvi – kabinos užimtos, jis laukia. Šalia laukia ir jaunas juodaodis, nekantraudamas tikrina kabinas, akivaizdžiai skubus reikalas, bjauriausia akimirka, kai esi taip arti tikslo, jis be žodžių užjaučia jaunuolį. Viešoji išvietės erdvė kosminio erdvėlaivio dydžio, jie stovi beveik susiglaudę, jam pasirodo, kad jis išgirsta balsą, nežinia kokia kalba, dėmesio, *attenzione*, *achtung*, *uwaga*, nepasukdamas galvos periferiniu žvilgsniu dėbteli į siaurą tarp jų likusį plyšelį ir mato, kaip vikrus trypčiojantis jaunuolis, kaire ranka kelintą kartą klebindamas tas pačias duris, dešinę užlaužęs sau už nugaros klastingai tiesia ją prie jo šoninės kelnių kišenės. Jis užmiršta visą romėnų teisės abėcėlę, nekaltumo prezumpcijas, valdžių atskyrimo principus, iki kišenės dar išties toli, joks advokatas jo neišteisintų, jis pratrūksta, jis užmiršta baimę, o gal būtent iš baimės ar pagaliau tiesiog dėl to, kad pasijunta stipresnis, jis pats vykdo nuosprendį, griebia lengvesnės svorio kategorijos gladiatorių už gerklės ir smeigia trišakį jam į paširdžius. Iš tiesų tik lengvai stumteli. Vis dėlto neapsiriko, jaunuolis nėra nuo vienos kojos ant kitos trypčiojantis,

viduriuojantis angelas, neatsisukdamas smunka pro duris kaip bažnyčios pelė. Abejotina pergalė, kurios prizas – jo nuosava piniginė. Išsaugotas *status quo*. Laiko ir pinigų samosoms nusipirkti išties užtenka, dar lieka ir vienai cigaretei, jie sėdasi į autobusą ir jam pajudėjus lėtai, karpydami laiką, kramto pyragėlius su mėsa.

Užgerdami raudonu vynu, pirktu Babatyje.

Vynas būtų pats tas, nuplautų drebulį ir įsiūčio nuosėdas, ne, Babatyje jie vyno nepirko, jie pyragėlius užsigeria saulėje perkaitusia putojančia pepsikola. Iš Babačio Didysis Hemas važiavo medžioti kudu.

Aš pasižadėjau pusę metų nerūkyti, jeigu tu nušausi kudu.

Jie važiuoja per Masajų stepę, kuri tęsiasi kaip vienas nesibaigiantis kadras. Jis leidžia sau korektūros klaidą: nesibaigiantis karas. Nesiskiriantys su ietimis karingieji masajai, susisupę į raudonus arba mėlynus audeklus, gena gyvulius dulkėta stepe, ieškodami girdyklų, o jie važiuoja šimtus kilometrų, karpydami laiką pyragėliais, jau nežinia kiek dienų keliauja, neskaičiuoja, jau mato Arušos priemiesčius, dar vienas lengvai nuspėjamas miestas, ir jie yra pasiruošę.

Ištrūkę iš stoties gniaužtų pasuka judria gatve pigių viešbučių kvartalo link, stengiasi atrodyti pasitikintys, nekristi į akis, bet kuprinės išduoda, kaip rudas lapės kailis iškritus pirmajam sniegui. Ir be optinio taikiklio juos pa-

stebi vietinis medžiotojas, ima sukti ratus, kalbina, šypsosi, siūlo parodyti kelią į viešbutį. Mes žinome kelią, mes viską žinome šitame sumautame pasaulyje, atsiknisk, šakale, aišku, ne tokiais žodžiais, daugiau judesiais, kad ir nebyliui būtų aišku. Kaip ir dauguma vietinių, jis irgi nesupranta žodžio *no*, sunkiausio anglų kalbos žodžio, todėl ir toliau juos lydi, be paliovos šnekina, dantis užkalbinėja, ir jam beveik pavyksta, rodo kažkokią tarpuvartę, ten jūsų viešbutis, „Giraffe", patyrusio varovo judesiais gena juos į spąstus, o „Žirafa" jau likusi už nugaros, jis pamato viešbučio iškabą atsigręžęs į žmoną, kuri atsilieka per žingsnį, sunkiai pavilkdama kuprinę, jis galutinai pasiunta, būtų liūtas, sudraskytų tą šakalą, dabar tik ima šaukti necenzūruodamas ir nekupiūruodamas teksto. Netrukus prie jų prisijungia ir kokia dešimtis vietinių gatvės gyventojų, sukilusių iš pakampių, tie irgi savos kalbos žodžiais vanoja šakalą, gena jį šalin, gina tuos plonaodžius muzungu. Kitomis dienomis jie jaučiasi saugūs šalia viešbučio, jis netgi išsitraukia savo toliašaudį, sveikinasi su užtarėjais, tie nebepyksta patekę į kadrą, jau beveik savi, dalyvauja saugios kaimynystės programoje. Sibiro kaimą primenanti gatvė negrįsta, po lietaus duobėse telkšo vanduo, naktį praverstų žibintuvėlis, bet jie tamsos nesulaukia, kasdien grįžta saulei leidžiantis. Vakare sukrinta į išduobtas lovas. Jų bestuburiai kūnai telkšo duobėse. Nieko nesuprasdami spokso į televizorių.

Su viskuo sutinku. Absoliučiai su viskuo.

Jie niekur neskuba, jiems patinka tos neprivalomos va-

landos, tarsi pamokos, į kurias nebūtina eiti, už jas nereikės atsiskaityti, bet jos yra miesto tvarkaraštyje, kiekviena kažkaip savarankiškai, chemija, fizika, matematika, fizinis lavinimas, niekaip nesulimpančios į dienos istoriją. Jis žino, kad ir taip gyvenime praleido labai daug pamokų, tą įkyriai primena ir epileptiškas sapnas, kurį retsykiais susapnuoja: laukia egzaminai, kuriems jis nėra pasiruošęs. Vos pabudęs supranta, kad tie egzaminai seniai išlaikyti, kad tik sapnas yra tikrasis egzaminas, kurio niekada neišlaikys. Praleistos pamokos: prisimena vėlyvuosius mokyklos laikus, gal devintą klasę, su suolo draugu eilinį nuobodų antradienį jie paskelbia kultūros diena ir palikę namuose portfelius važiuoja ne į mokyklą, bet į miestą, vietoj pamokų apeina bažnyčias, knygynus ir antikvariatus, surūko už kampo po cigaretę. Jo draugas skelbiasi esąs rašytojas, nors savo kūrybos nėra niekam parodęs, gal jos ir nėra, jo namuose puiki biblioteka, kurią papildo iš apyvartos nykstančios, retos knygos, pirktos antikvariatuose, arba aitriais spaustuvės dažais kvepiančios knygos, kurias jis tiesiog pasiskolina knygyne, bent jau taip jis sako. Kultūros diena yra skirta ir bibliotekai atnaujinti. Draugo jis nesmerkia, knygos jam būtinos kaip varlių nerštui vanduo, pats tas knygas vėliau iš jo skolinasi, vis tikisi perskaityti draugo romaną. Ir jau nė kiek neabejoja, kad rašytojo amatas reikalauja rizikos, o gal net yra vienas iš žmonijos nusikaltimų.

Sakau jums, kad literatūrinis gyvenimas geras daiktas. Neįmanoma jo atsisakyti.

Dabar jis nė kiek neabejoja, kad tarp suolo draugo

knygų būta ir Hemingway'aus. Negalėjo nebūti, tas amerikietis iš kito, gražesnio pasaulio, tikras *macho*, kalbantis taupiais kapotais sakiniais apie karą ir medžioklę, jam darė įspūdį per visus tuos nesėkmingus brendimo metus. Tikrai būta tų pačių knygų, kurias jis dabar varto stebėdamasis, kaip sensta kalba, sakiniai raukšlėjasi tarsi bulvės po žiemos, žodžiai kliba, tikriausiai yra ir naujų vertimų, atlikta plastinių operacijų, nusiurbtas celiulitas, bet jis lieka senamadiškai ištikimas pirmajai meilei.

Šiek tiek chemijos, šiek tiek biologijos, per vieną akademinę valandą jie įveikia prekybinius kvartalus, murkdydamiesi minioje, klupinėdami, prekystalius apeidami važiuojamąja kelio dalimi, saugodamiesi motociklų, uosdami prieskonių ir supuvusių vaisių kvapus, permušamus iš kavinių ir užeigų plūstelinčio sudegusio aliejaus kvapo, kuris erzina, beveik pykina, bet vis tiek pažadina seilėtekį. Kitą valandą jie mokosi geografijos, klaidžioja tuščiomis gatvėmis, kol aptinka tikrąjį miesto centrą su bankais, su indų juvelyrinėmis parduotuvėmis, su nuobodžiaujančiais baltaodžiais gringams skirtose kavinėse, su laikrodžiu bokšte, kurio rodyklės prirūdijusios prie ciferblato. Per ilgąją pertrauką jie pietauja indų užeigoje, valgo sriubą ne sriubą su riešutais ir kokoso pienu, jai aštroką, jam kaip tik, du kulinarijos analfabetai. Kita pamoka – menininkų ir amatininkų turguje, šįkart šiek tiek užsienio kalbos ir matematikos pramaišiui su dailės pradmenimis, jis užsidegęs derasi, perka kaukę, pardavėjas dievagojasi, kad ji iš Makondo, bet čia tikrai ne tas Makondas, kuriame gyveno Márquezas, tuo jis tikras, geografija buvo jo arkliukas jau

mokykloje, neatsispiria ir apyrankei, iš tikro dramblio uodegos ašuto, *real elephant*, sako guvus berniūkštis, ar tik ne pats ir išlupęs tą ašutą, iš melancholiškos gedinčių akių moteriškės perka karvės ragą, sunešiotą masajų tabokinę plyštančiu dirželiu, *my papa*, *my papa*, tiek jis supranta, jis linkęs patikėti seno rūkoriaus dukra, nes jeigu netikėtų pardavėjais, turėtų eiti kaip Kristus vartydamas prekystalius. Žmona stengiasi atsilikti per porą žingsnių, kartais aplenkia, ji nebetiki žodžiais, netiki, kad žodžiais galima prikelti iš mirusiųjų ar bent jau išgydyti apsėdimą, todėl tylėdama laikosi per atstumą, tarsi bijodama užsikrėsti. *O jūsų vyras iš tikrųjų rašytojas?*

Jis negirdi skambučio, laimės valanda, trumpa kaip ir pamoka, baigiasi, jis grįžta iš turgaus į šeimą, pačią mažiausią bendruomeninę ląstelę, bent jau jam atrodo, kad grįžta, žmona jo dar kurį laiką neįsileidžia. Pagaliau įsileidžia ar tik atsileidžia, tada jis nusprendžia pabėgti iš pamokų, nori parūkyti *už kampo*, susiranda kavinę su staliukais nuošalioje gatvėje, iš kurios matosi laikrodis su prirūdijusiomis rodyklėmis, vėlyvą popietės valandą rodo įkypi raustantys saulės spinduliai, užsisako peleninę ir du puodelius kavos. Žaismingai nusiteikęs baro berniukas įkalbinėja užsisakyti dvigubą kavą, šoka šalia stalelio tik jiems skirtą šokį, progiesmiu maldaudamas *please please*, jis žino, kad tokio dydžio puodelio užteks visai akademinei valandai. Pavargusiais žvilgsniais jie skenuoja praeivius, motiną su verkiančiu vaiku, vaikas spyriojasi, motina įsirężusi tempia jį per gatvę, nes artėja prabangus automobilis, šis sustoja prie kavinės, iš jo išlipa

įspūdingo ūgio atletiškas juodaodis, juodu kostiumu ir baltais prasagstytais marškiniais, po kuriais linguoja auksinė grandinė, jie ilgai stebi neįgalųjį be kojų, kuris iš pradžių šliaužia šaligatviu pro jų ištiestas keturias kojas, atsistumdamas rankomis, tada ryžtasi įveikti ir gatvę, apskuręs, primena didelę sraigę sulūžusiu kiautu, tik nepalieka šliūžės. Išmaldos neprašo.

Dabar jis norėtų pakeisti savo mintis, norėtų išgerti, grįždami jie nusiperka romo, pakeliui pereina du tiltus, „Rough guides" naktiniame žemėlapyje pažymėtus juodomis kaukolėmis, tarp tų tiltų medžių ūksmėje įžiūri policijos nuovadą, tikriausiai pastatytą vėliau, negu buvo išleistas gidas. Ant antrojo tilto prasilenkia su Baracku Obama, ta jo nepakartojama šypsena, jis energingai mosuoja ilgomis rankomis, be jokios apsaugos. Gal prieblandoje apsipažįsta, gal tik panašus, kaip ir Morganas Freemanas, jo mėgstamas aktorius, kurio žila garbanota galva šmėsteli tarp paskutinių pirkėjų turgaus rajone.

Rytas apniukęs, gatvėje prie „Žirafos" telkšo balos, matyt, naktį lietaus debesys vėl temdė Pietų Kryžių. Anapus gatvės apkūni moteris bando įpūsti ugnį aprūdijusioje kepsninėje, barškina dideliais aliumininiais puodais, tarsi skelbdama naujos dienos pradžią, ruošiasi atidaryti kavinę. Jis įkvepia dūmo kvapo, trumpam užsimerkia ir grįžta į vaikystę, kur jo laukia kiemo draugai ir ateitis, neturinti aiškių kontūrų, tačiau Afriką joje jis įžiūri, girdi būgnus ir užuodžia kepamos mėsos kvapą. Jie eina į miestą ieškoti agentūros, kuri juos nugabentų į Ngorongoro kraterio medžioklės plotus. Ne viskas taip paprasta, kaip

tikėjosi, jie sukinėjasi siauromis gatvelėmis, neryžtingai stabčiodami, skaitydami iškabas, ir tai juos išduoda, juos užuodžia miesto šakalai. Net ne juos, greičiau jų pinigus, kurie skleidžia feromonus, jautriausi jiems yra jauni vyrai, slankiojantys po miestą, ant kvailų turistų tarsi boksininkai ant kriaušės lavinantys medžioklės įgūdžius, pasakyk jiems, kad pinigai nekvepia, jie tik nusijuoks rodydami baltus dantis. Jie rodo dantis, išnyra iš niekur, *deus ex machina*, kaip ir dera tikriems medžiokliams, *my friend my friend*, jie siūlo draugystę ir safarį, siūlo agentūras, kurios egzistuoja tik iškabose, įkyriai mandagūs ar mandagiai įkyrūs, jie seka iš paskos, trumpam pranyksta, o kitoje sankryžoje ar kitoje miesto pusėje jau vėl sveikinasi, kaip su senais bičiuliais, po pusdienio visi jauni patinai juos jau pažįsta, nieko iš pašvinkusių per dieną turistų nebesitiki.

Po kelių abejotinų agentūrų, kurių duris ryžtasi praverti, kuriose reikalus tvarko vyrai, siūlantys neįtikėtinas nuolaidas ir dėl to keliantys vis didesnes abejones, jie užsuka į „Sunny Safari". Jaukioje prieblandoje keli stalai, prie kompiuterių sėdintys darbuotojai beveik nepakelia akių, juos pasitinka juodaodė mergina juodu hidžabu, santūriai nusišypso ir sodina vis dar besidairančius po salę mzungu prie didžiausio stalo. Ji nespėja praverti savo įspūdingų putlių lūpų, o jis jau žino, kad pagaliau surado tai, ko ieškojo. *Cherchez la femme*. Dar geriau – musulmonė, jis nežino kodėl, bet pasitikėjimas niekada nėra grindžiamas žinojimu. Tą jis žino.

Iki saulėlydžio jie turi laiko, užsuka į interneto ka-

vinę, kurioje negauna kavos, randa tik kelis lėtaeigius kompiuterius, dūsaujančius, su nostalgija prisimenančius praeito amžiaus pabaigą, ir sau po nosimi švilpaujantį berniuką. Pagaliau pasitikrina pašto dėžutę, joje dešimtys pasiūlymų palengvinti gyvenimą beveik už dyka, dar kelios žinutės, sulaukusios senaties termino. *Ar tikrai norite ištrinti šiuos laiškus?* Taip, jis tikrai to nori. Tuštesnio ir lengvesnio gyvenimo. Per likusias minutes pasivaikšto po interneto kapines, kuriose palaidotos visos jau spėjusios susenti pasaulio naujienos. Pirmiausia Ukraina, Rytų fronte šis tas naujo. Ukrainos armija išstūmė separatistus iš Slovjansko ir Kramatorsko. Virš karo zonos numuštas „Malaysia Airlines" lėktuvas su 298 keleiviais, žuvo visi. Kaltinami separatistai kaltę neigia. Sugriežtintos sankcijos Rusijai. Mirė Putino kritikė Valerija Novodvorskaja. Mirė Eduardas Ševardnadzė. Mirė bliuzo legenda. Mirė Nobelio premijos laureatė. Mirė Ukrainos ortodoksų bažnyčios vadovas. Dužo lėktuvai, kilo cunamis, nuvažiavo nuo bėgių traukinys. Kroatijos parlamentas priėmė įstatymą, leidžiantį homoseksualioms poroms registruoti partnerystę. Anglikonų bažnyčios visuotinis sinodas nubalsavo už tai, kad būtų leista moteris šventinti į vyskupes. Vokietija laimėjo pasaulio futbolo čempionatą. *Pole pole*, sulėtinkite greitį, jis abejoja, ar tiek įvykių telpa laiko kapsulėje, skirtoje keleiviui, kuris keliauja nuo vieno stovinčio laikrodžio iki kito. Čia laikas yra trumpų distancijų bėgikas, kiekvieną dieną viskas prasideda iš naujo, iš naujo įpučiama ugnis, barškinama puodais, viskas kartojasi, jie grįžta į viešbutį ta pačia judria gatve, kuria keliavo

pirmąją dieną iš stoties, ir vėl šalia jų išdygsta tas pats šakalas, tiesiog nušvinta, *I know you*, sako, ir sliūkina iš paskos, jis nebuvo atsidaręs interneto Pandoros skrynios, jo nelaukia ateitis. *I know you too*, tramdydamas įsiūtį pasitelkia retorikos meną Ciceronas, bet jo dialogo partneris negirdi sarkazmo, kuris sprogdina frazę, sarkazmo skeveldros juodoje glotnioje odoje nepalieka žymių. Žmona atsisako meninių pretenzijų ir piktai tarsi šunį veja šalin, šįkart prielipa netikėtai pakeičia spalvą, piktai burbuliuoja, kibirkščiuoja akių baltymais, jai pasigirsta, kad siunčia prakeiksmus ir grasinimus, jos vyras jau toli ateityje ir nieko nebegirdi, nebenori girdėti. Jai pavyksta, prielipa pagaliau atsiklijuoja.

Tu kartais per rūsčiai su juo elgiesi.

Šioje šalyje jie dažnai elgiasi per rūsčiai, jeigu rūstumu jie išdrįstų pavadinti vieną iš baimės veidų. Netikėtai jam pagailsta to nevykėlio, jis taip ir nesužinos juodojo Susanino kėslų, gal jis pats pasiklydo ir pagaliau būtų ištaisęs klaidą, palydėjęs juos iki pat durų, bučiavęs Memsahib ranką, palinkėjęs ramios nakties, gal. Šioje šalyje jis taip ir nesugebės atskirti gėrio ir blogio, nuolat painios baltą ir juodą spalvas, klys net ir sapnuose ir iki paskutinės akimirkos nežinos, kad klysta.

Ta kiaulė, kiaulė! – nesuvaldydama ašarų pratrūksta žmona ir apsisukusi apie nematomą ašį dingsta tamsoje. Jis stengiasi neprarasti šalto proto, jam vis dar atrodo, kad situaciją galima išspręsti kaip algebros lygtį, tereikia

surasti tą prakeiktą nežinomąjį. Mintyse perkrato visus įmanomus sprendinius, kiekvienas siūlo tą patį atsakymą, jis niekur nesuklydo, tai ir reikėjo įrodyti, vadinasi, jis teisus, turėtų būti teisus. Jis neprisimena, kaip viskas prasidėjo, nežino, kur istorijos pradžia, kada jis susimovė, nes dabar jis neranda klaidos. Prakeiktas nežinomasis, prakeiktas iksas, jis nekenčia ašarų. Kai pabunda, pirmiausiai pajunta palengvėjimą, bando atsiversti ant nugaros, tačiau jam trūksta vienos plaštakos, dilgteli baimė, kad tai tik pabaigos pradžia, tarsi ankstyvas ruduo, kad jis praranda kūno dalis ir prisikėlimo iš mirusiųjų dieną bus jau bekūnis, kiaurai košiamas vėjo, netinkamas nei pragarui, nei skaistyklai. Plaštaka nutirpusi, todėl kita ranka suima bejausmę galūnę ir atsargiai ištraukia iš papilvės, paguldo šalia savęs, netrukus pajunta dilgsėjimą, plaštaka tarsi nenorom sugrįžta iš nebūties. Žmona ramiai šnopuoja gretimoje lovoje po skylėtu tinkleliu. O gal ji guli kitame kambaryje už sienos, kitoje pusiaujo pusėje, vis dar džiovindama ašaras į pagalvę, ne po Pietų Kryžiumi, o po Grįžulo Ratais, tai visai nesvarbu, sapnas ne dienoraštis, jame nėra datos, jį galima įtraukti į bet kurią absoliučiai teisingos knygos vietą. Toliau skaičiuoja sapno nuostolius: jis prarado dar vieną savo gyvenimo dalį, dalį savo žmonos, bet pabudęs nėra tikras, kad ji kaip plaštaka vėl sudilgsės ir sugrįš iš nebūties. Jis bijo pasikartojančių sapnų.

Vos prašvitus prie „Žirafos“ durų sustoja žalias džipas, vairuotojo vardas jiems tinka, Peteris, neabejotini krikščionybės pėdsakai tarp žaliuojančių Afrikos kalvų. Saulei

tekant jie išvažiuoja iš spėriai bundančio miesto vakarų kryptimi, jis vis dairosi į rytų pusę, ieškodamas properšų tarp žemėjančių namų, ten, kažkur tolumoje, turėtų dunksoti Kilimandžaras, oras vaiskus ir šaltas, su Peterio-Petro žiūronais jis gal net įžiūrėtų snieguotą viršūnę, tie žiūronai praverčia vėliau, krateryje, ten jam pavyksta bent pamatyti tą vienišą raganosį nugeltusios plynės gale, pirmąjį raganosį gyvenime, nes jo toliašaudis objektyvas tąkart pasirodo bejėgis. Vieną akimirką švysteli kalno viršūnė, jis tiesiog sudreba, pats nesitiki tokio nuolankumo ar pamaldumo, jis juk patyręs šaltakraujis medžiotojas, beveik tikras, kad jam pavyko, bet Peteris jį skaudžiai nuvilia, ten tik Meru kalnas, sako, metęs žvairą žvilgsnį į šoninį veidrodėlį. Jie palieka Masajų stepę, nusuka į siauresnį šonkelį, mažėja namų, augmenija tampa vešlesnė, kairėje pusėje blyksteli Maniaros ežeras.

Norėdami nusigauti ligi Rift Velio, rausvu smėlėtu keliu pervažiavome aukštą plokščiakalnį, paskui per krūmais apaugusius kalnus ir per miškuotą atkalnę ligi tarpeklio krašto; mums po kojų traukėsi lyguma, tankus miškas ir ilgas, pakraščiuose nusekęs Maniaros ežeras.

Jis neatpažįsta peizažo, tikriausiai rausvą smėlį pakeitęs pilkas, vietomis duobėtas asfaltas, ežere nesimato flamingų, pagaliau nėra tikras, kad jie važiuoja tuo pačiu keliu, jam atrodo beprasmiška veltis į peizažo smulkmenas, bet to reikalauja absoliučiai teisinga knyga, ar ne taip,

Hemai? Taip, čia praverstų geras tapytojas, žodžiai yra tik žodžiai.

Iš miškingos lygumos jie vėl pakyla į aukštas kalvas, iki horizonto nutįstantys slėniai pliki, tik vietomis styro pavienės akacijos, peizažas šįkart primena mėnulio paviršių, taip sako savajai Memsahib, nors pats stebisi, kaip lengvai pasiduoda stereotipams, jis nebuvęs mėnulyje, bejėgystė yra visų banalybių motina. Per daug tuščios erdvės, jis nepajėgia jos aprėpti akimis, todėl skaido į sakinius ir žodžius, mintyse perkrato visus įmanomus sprendinius, pasilieka patį lengviausią. Primena mėnulio paviršių. Jų žalias džipas leidžiasi nuo kalvos, kur dykvietėje suboluoja žemi kaimo trobesiai, juosiami mietų tvoros, čia jų laukia pirmasis postovis, masajų kaimas, iš kurio jis tikisi labai daug.

Tai buvo patys aukščiausi, dailiausi, maloniausi ir net linksmiausi žmonės, kokius man kada nors buvo tekę sutikti Afrikoje.

Daugiau negu iš mėnulio dykviečių, jis su antropologo ar speleologo aistra tikisi įsiskverbti giliau, patekti į slaptą vidų, įlįsti į pačius masajo vidurius. Tą veik erotinius virpesius keliantį intymumą užtikrina kupiūra su aštuonioliktojo JAV prezidento atvaizdu, jie iškilmingai įteikia ją genties vadui, kuris, kaip netrukus išaiškėja, yra ir uždarosios akcinės bendrovės buhalteris. Į kainą įtraukti ir kiti medžioklės ypatumai, jis jau nesislapstydamas taikosi į vyrus ir vaikus, į moterų auskarus, ausų spenelius,

didžiules kiaurymes speneliuose, kurias pamato tik po metų, išdidinęs nuotraukas, tyrinėdamas jas tarsi kartografas senovinius žemėlapius.

Aš padariau pustuzinį nuotraukų ir paleidau filmavimo kamerą.

Masajai pasitinka juos prie kaimo tvoros, vienoje pusėje rikuojasi moterys, kitoje stypčioja vyrai, smelkiami ledinio vėjo, ir tik languotos raudonos ir ryškiai mėlynos skaros palaiko jo viltį, kad jis nesapnuoja, kad jis tebėra Afrikoje, ne tirpstančioje Antarktidoje, atsidūręs šalia pulkan susimetusių karališkųjų pingvinų. Ankstyvas rytas, o moterys jau dainuoja pamėlusiomis lūpomis, vyrai šokčioja eidami ratu, drebėdami iš šalčio, apsimuturiavę skaromis, ledinėmis rankomis spausdami lazdas, kurios tik iš tolo, labai jau iš tolo, primena ietis, juos išvertė iš guolio du mzungu, kurie patys nepataiko danties ant danties. Moterys šokčioja neatitrūkdamos nuo žemės, krato puošnius antkaklius, šie pakyla aukščiau nei pečiai, tai toks triukas, visai nesudėtingas žiūrint pro objektyvą, o tada jos įtraukia į šokį ir Memsahib, maukšlina jai ant kaklo žvilgantį antkaklį, ji šokčioja, pasidairydama į kaimynes, tik jai tas triukas niekaip nepavyksta, jos krūtys šoka aukščiau. Visi juokiasi, jis irgi juokiasi, tačiau neilgai, vyrų galiorka tempia jį į savo ratą, įduoda lazdą ir jis leidžiasi šokinėti kartu su kariais, varžosi, kuris iššoks aukščiau, su kiekvienu šuoliu jis vis labiau atitrūksta nuo žemės, vis toliau mato, jau beveik tikras – dar pora šuolių, ir jis išvys Kilimandžaro

sniegynus.

Kol kas iš aukštai jis mato tik kvailai strikinėjančius piemenis, šokčiojančias krūtis ir lazdas, iš karvių mėšlo, šlapimo ir pelenų drėbtus apvalius trobesius, krūvon susimetusią avių bandą, kurią tankus iečių aptvaras saugo nuo leopardų, palaikį vėjų perpučiamą mokyklos pastatą be langų ir durų, iki dešimties choru skaičiuojančius basus vaikus, kurie susėdę aplinkui aukų dėžutę pačiame klasės viduryje dar nesupranta, kodėl jie turi mokytis, kai tėvai tik šoka ir dainuoja, mato klasės lentą, ant kurios kreida surašyti pirmieji gyvenimo skiemenys *cha che chi cho chu ba be bi bo bu*, iš kurių smalsiausias bando sudėlioti absoliučiai teisingą knygą, įkalnėje pakrypusią medinę tupyklą šiaudiniu stogu, išeinančią iš jos žmoną, ją vienintelę atpažįsta tame spalvų chaose, mato save, dalyvaujantį gėdinguose kultūrų mainuose, perkantį šypsenas ir suvenyrus, mato kaimo ir viso pasaulio ateitį, kuri jau atėjo, tik iš apačios jos dar nesimato. Kapinių neįžiūri ir iš viršaus. Kai nusileidžia ant žemės, jam jau leidžiama peržengti kaimo ribą, jis keturiomis ropoja į trobą pro žemą angą, slaptas vidus, speleologo, slepiančio savo neišvengiamai erotomanišką prigimtį, svajonė. Troba primena įsčias, tai ne mėnulis, įsčiose jis yra buvęs, ten šilta, tamsu, jis vos neprisėda kūdikio, kurį sūpuoja nebyli motina, o gal motinos ir nėra, gal ten tik kaip liana sūpuojasi bambagyslė, tamsoje jis mato prastai, iš vištakumo ar baimės linkęs prikurti trūkstamas dalis. O kai antrą kartą gimsta, be didelio džiaugsmo, saugodamas pakaušį, galva į priekį, kaip ir pirmą kartą, tai sakydamas, turi omeny ir džiaugs-

mo kiekį, ir galvos vietą, jis nepasijunta prašviesėjęs, jį apakina šalta vėjuota majos šviesa. Čia pat kiemo viduryje jų vedlys, įsčių Orfėjas ir Cerberis viename asmenyje, siūlo pirkti pakabuką su karvės dantimi, lygiai tokį, koks jau tabaluoja ant jo kaklo, ir paslaptingai šnibžda, kad tai tikras liūto dantis, *real teath of lion, my friend.* Ar čia pieninis, klausiu, kodėl toks baltas, ar jis pats iškrito, ar tėvai traukė su siūlu, bet Cerberis apsimeta ironijos nesuprantantis, suka verslą į kitą pusę, bando išsikeisti užsigulėjusį eurą, tikriausiai iš aukų dėžutės, jam pavyksta, ir net labai palankiu kursu, tai išduoda skaičiai po kablelio, blykstelėję jo gudriose akyse. Patys aukščiausi, dailiausi, maloniausi.

Pinigai kvepia, tą jis jau žino, netrukus iš keturių pusių jau artėja kariai su lazdomis, traukiantys sutrintas viso pasaulio kupiūras, daugiausiai nieko vertus eurus, jis ginasi ir vis labiau siunta, *I am not an exchange office.* Žmona nuobodžiauja, jai nieko kito nelieka, tik domėtis pomirtiniu gyvenimu, klausia Orfėjo, kur jie laidoja mirusiuosius, nematau kaimo kapinių, sako, ar iš tiesų paliekate juos laukuose grifams ir hienoms, bet vedlys tik išdidžiai atkerta, palikite mirusiems laidoti savo mirusiuosius. Iš tiesų jos klausimų jis net negirdi, akimis seka vyro piniginės trajektoriją, kol ši pranyksta šoninėje kelnių kišenėje. Linksmiausi žmonės. Grįždamas prie automobilio jis juokiasi, jis daug tikėjosi, linksmiausias žmogus, ką gi, ir jo paties gyvenimas yra tik sumautas spektaklis, prastai surežisuotas realybės šou, nors kuo čia dėtas režisierius, kad jam nepavyksta suvaidinti savęs pa-

ties. Meilės už tris skatikus, arba už kupiūrą su Amerikos prezidentu.

Aš norėčiau ką nors parašyti apie šį kraštą ir jo žvėris skaitytojui, kuris nieko apie tai nežino.

Ir jis norėtų parašyti apie tai, ko skaitytojas nežino. Tik jis nežino, ko skaitytojas nežino. Kai jie pakyla ant kalderos krašto, Petras sustoja prie parko vartų ir eina ieškoti raktų. Kartu su kitais išrinktaisiais jie trypčioja tarp žalių automobilių, košiami anapusinio vėjo. Juos stebi babuinų būrys, vienas patinas kyla ir lėtai artinasi prie jo, teškia delnu jam per šlaunį, akimirką pasvarstęs, atsivedėja dar sykį. Jis nežino už ką, babuinas tikriausiai žino, jis juokiasi, stebeilijasi babuinui į akis, tikėdamasis atsakymo. Žmona tyliai šnabžda, nustok juokęsis, nerodyk dantų, patinui tai tikrai nepatiks. Jo dantys nėra balti, kelių netgi trūksta, bet dėl savo patelės jis nedvejodamas stotų į dvikovą, jis urzgia ir klaupiasi ant keturių. Babuinas bėga paspaudęs uodegą. Jis pergalingai kyla ir riaumodamas daužo kumščiais į krūtinę. Gal ir ne visai tiksliai piešia mizansceną, bet stengiasi tai padaryti absoliučiai teisingai, galvodamas apie jį užplūdusį pasididžiavimo jausmą, tai jis išrinktasis, būtent jį babuinas pasirinko konkurentu. Ir pagaliau jam pavyko išsaugoti patelę. Kaip seniai iš tiesų jis yra kovęsis už savo moterį, jam tie snukių daužymai atrodo tik atavizmas, bet jis tikriausiai klysta. Tikrai klysta. Netgi stovėdamas prie rojaus vartų.

Vartai prasiveria, jie leidžiasi siauru serpantinu į kra-

terio dugną, važiuoja lyguma, kuri tęsiasi keliolika kilometrų, šimtai antilopių gnu ganosi pramaišiui su zebrais ir stručiais, balose murkdosi hipopotamai, lesinėjami mažų spalvotų paukščiukų, druskingame ežere plūduriuoja tūkstančiai Maniaros vandenis palikusių rausvų flamingų, apgaulinga rojaus ramybė, jie stoja prie keturių šalikelėje tingiai išsidrėbusių patinų liūtų, jis nepaleidžia savo toliašaudžio iš rankų, pavyksta netgi *simbos* portretas – su įspūdingais karčiais ir dar įspūdingesniais jo vyriškumo įrodymais.

Geriausią liūtą, vyruti, nušovė Memsahib.

Jis nesiginčija, Memsahib yra taiklesnė už jį, ji mato ir tai, ko jis nenori matyti, bet ji nemėgsta žiūrėti pro taikiklį, tai jo užduotis pargabenti skaitmenines iškamšas ir jas kabinti ant sienų. Jie užkandžiauja šalia liūtų *Medžiotojų* restorane, taip jis per pietų pertrauką pavadina savo žaliąjį džipą, prisiminęs jaunystės restoraną *Jeruzalimkoje*, išpuoštą ragais ir iškamšomis. Nevykęs palyginimas, bet jau per vėlu, jau palygino, braukyti jis nemėgsta. Vis tiek liūtams ir tiems, kurie nieko apie tai nežino, *vienodai rodo*. Tolumoje jis mato kylančius dulkių sūkurius, jie grėsmingai artėja, skrodžiami džipų žibintų šviesų, išsikišęs iš savojo automobilio jis nutaiko toliašaudį ir ima spragsėti. Pirmajame džipe stovi rūstūs uniformuoti pareigūnai su ginklais, vienas nukreipia į jį automatą, gal jam tik atrodo per dulkių debesį, gal tik mosuoja ilgomis rankomis ir kažką šaukia, jėgos nelygios, dėl visa ko pasiduoda, sle-

pia toliašaudį ir pats slepiasi automobilyje. Kažkas išsiruošė į vyrišką safarį, sako Petrui. A, tai tik kinų premjeras, beveik imperatorius, žiovauja Petras, raktininkas žino, iš kur anapusiniai vėjai pučia, jis mokosi kinų kalbos, dėklėje guli žodynėlis su raktiniais žodžiais. Premjeras šiandien važinėja po kraterį „Sunny Safari" automobiliais, tokiais pačiais, kaip ir jie, štai iš kur Petras žino apie slaptąjį premjero gyvenimą. Liūtams ir tiems, kurie nieko apie tai nežino, vienodai rodo. Ypač hienoms.

Petras stabteli ir rodo į aukštas žoles, ten kažkas kruta. Pagaliau jis išvysta dėmėtąsias hienas, visą šeimyną, jo trofėjų sąraše šitos gamtos klaidos trūko, nutaiko toliašaudį, tačiau pro tankias žoles pataikyti nepavyksta, jos tolsta, nuotraukose lieka tik išplaukusios užpakalių dėmės.

... iš tiesų nesuvaldomas linksmumas užeidavo, kai tikra, klasiška hiena, bėgant pašauta į užpakalį, imdavo pašėlusiai suktis ratu, kandžioti ir draskyti savo kūną, kol išsiverčia žarnos, kurias ji stabtelėjusi godžiai rydavo.

Jų linksmumas suvaldomas, jie grįžta į miestą tylėdami, ir toje tyloje yra kažko daugiau negu nuovargio. Jis mėgina surasti dešimt skirtumų tarp savęs ir hienos, ryjančios savo žarnas. Jie beveik laimingi. Medžioklė buvo beveik sėkminga. Beveik gyvenimas. *Beveik*, iš mėšlo, šlapimo ir pelenų sulipdytas žodis. Jis jame gyvena.

Viešbutyje jie užsisako *twin* lovą, ne *double*, dvi antklodės kainuoja daugiau, bet jų sapnai tokie skirtingi, kad viena antklodė po nakties plyšta pusiau. Šiąnakt jis sap-

nuoja dviejų dalių karo dramą darbiniu pavadinimu „Atsisveikinimas su ginklais“, pirmoje šaudo iš automato, slėpdamasis su keliais vyrais vagone, tarsi ir pavyksta atsišaudyti, bet kariauja kažkaip nerimtai, tarsi žaistų kompiuterinį žaidimą, tarsi vaidintų filme save patį, pabunda, vėl užsnūsta, sapnuoja tęsinį, kurį perkelti į žydruosius ekranus pajėgtų nebent nebylusis Bartas, niekas nebešaudo, niekas nekalba, nieko nevyksta, bet jį smelkia baimė ir nerimas, nes dabar jis supranta, kad prisižaidė, kad kvepia tikru krauju ir tikromis žaizdomis, ir tarsi to būtų per mažai, dar viena velniava, dingsta vienas iš patikimiausių partnerių, gal brolis, gal geriausias draugas, pabudęs jau nebeprisimena. Vyriškas sapnas, moterims vietos jame nėra. Jam vis labiau patinka viengulės lovos vienatvė. Lovos, išgulėtos tūkstančių vienos nakties vienišių. Vienatvė niekada nebūna absoliučiai teisinga, ar ne, Didysis Hemai? Pagauna save už rudimentinės uodegos: jam geriau sekasi bendrauti su mirusiais.

Patikrinusi bilietus vienatvės iššūkiams ir visai žmonijai abejinga kontrolierė sėda ant laiptų, nusilupa mandariną, dedasi į burną skiltelę po skiltelės, kauliukus spjaudo sau po kojom, pabaigusi nusišluosto rankas į margaspalvio sijono klostes ir toliau sėdi pasidėjusi juodą kaselėmis supintą galvą ant tvirtų, beveik baltų delnų. Kauliukai jo nestebina, juos kažkurioje teksto vietoje jau matęs, jį stebina autobuso punktualumas. Afrika praranda žavesį, burbteli žmonai. Tokie jų rytiniai pokalbiai. Jie grįžta į Dar es Salamą, tai jų paskutinė kelionė autobusu, su kuria jis sieja vis dar neprarastą viltį pamatyti Kilimandžarą. Jis žino,

kad pats pavojingiausias kelias Tanzanijoje priartėja prie vienišo ugnikalnio taip arti, kad tik aklam ar miegančiam nepavyktų jo pamatyti, bent jau jam taip atrodo vartant žemėlapį. Pavojingiausias, aišku, ne todėl, kad driekiasi arti ugnikalnio, bet vairuotojas neperžengia leistinos beprotybės ribų, ir tai jį irgi šiek tiek stebina. Įdėmiai žvalgosi pro langą, kiekviena aukštesnė kalva sukelia nepagrįstą virpulį. Jo dėmesio nesugeba atitraukti net terminatorius Schwarzeneggeris, kuris mažame ekrane autobuso palubėje dvi valandas stengiasi įveikti pasaulio blogį, bet šis yra kur kas atsparesnis, negu įsivaizduoja visos pasaulio bažnyčios. Pagaliau jis mato tą vietą, kur turėtų dunksoti Kilimandžaras, dabar jis neabejoja, tai paskutinis šansas, tačiau prakeiktas kalnas skendi juodame debesyje. Virš jų giedru dangumi keliauja spindulingas Helijo vežimas, o to prakeikto kalno šlaitais plūsta lietaus upės, vietoj nuovylio jį apima pyktis. Ilgai netrunka, pagaliau bent terminatoriui pavyksta atitolinti pasaulio pabaigą. Jo žvilgsnį patraukia gretimoje eilėje sėdinti nėščia moteris, kuriai visai nerūpi Kilimandžaras, ji miega pražiojusi burną. Šalia jos sėdynėje sukritę du vaikai, mažasis visą kelią pražaidžia vienas, kartais tik apibaramas iš miegų pakirdusios motinos, vaikams ji neprataria nė vieno šiltesnio žodžio. Jeigu žodžiai gali būti šiltesni ar šaltesni. Jeigu žodžiais gali būti matuojama meilės temperatūra. Vėl krekeriai ir pepsikola, šįkart įskaičiuoti į bilieto kainą, dėl to įgavę pridėtinę skonio vertę.

Tikriausiai žiūrovų pageidavimu televizorius keičia repertuarą, kuriam ir jis nelieka abejingas, dabar šoka ir dainuoja vietinės pupytės, reikėtų sakyti pupos, šalia jų

kaip buratinai linguoja mediniai vyrai, tik dainuoja moterys ne papais, kurie, jis įtaria, ir greičiausiai pagrįstai, šitų kraštų eroso kultūroje vaidina antraeilį vaidmenį, jos traukia dainas galingais kaip supernovos užpakaliais. Operatorius vis dažniau pereina nuo stambaus plano prie stambių sėdmenų, kurie ir patys stengiasi patekti į kadrą. Užpakaliai siekia nepriklausomybės, jie šoka atskirai nuo kūnų, prieštaraudami anatomijos abėcėlei, jie kyla vertikale aukštyn ir krinta žemyn kaip cunamio bangos, banga po bangos, užlieja visą Juodąjį žemyną ir žydruosius ekranus begalinio linksmumo pažadais.

Linksmas tų literatų gyvenimas.

Ir vis dėlto vidinio balso jis verčiamas pripažinti, kad ne jo skonio tie užpakaliai ir tos dainos, nors užmiršti jų ir norėdamas neįstengia. Ypač dainos, kurios žodžius supranta, na, beveik supranta, *džambo džambo, hakuna matata, Kilimandžaro Kilimandžaro*, su ja jis keliasi visus likusius rytus Afrikoje. Ir neištveria nepabandęs pašokdinti savo sėdynę, bet ji užsispyrusiai kabinasi į kaulus, maldauja grąžinti ją į šiltą kėdę. Gal Memsahib pavyktų geriau, bet jis nesiryžta prašyti, dėl ne visai aiškių priežasčių kartais jį ištinka drovumo priepuoliai. Gal dėl to, kad yra gimęs šalyje, kurioje nebuvo sekso, bet tai būtų pernelyg banali priežastis. Į kamščių paralyžiuotą miestą įvažiuoja temstant, stotyje susiranda taksi su baltais numeriais, balta spalva reiškia ne tik nekaltumą, ji yra ir vairuotojo licencijos garantas, taip tikina nepamainomas ir

neklystantis „Rough Guide“, kledaras darda šunkeliais pro šiukšlynus, griuvėsius, kelis kartus trenkiasi dugnu į duobes sukrėsdamas juos iki sielos gelmių, tarsi jiems trūktų sielos sukrėtimų, jie grįžta pas indus, jam trūksta tik viskio, bet parduotuvė šalia viešbučio jau uždaryta, lieka tik šaltas dušas, viengulė lova ir kondicionieriaus migdantis urzgimas. Greičiausiai sapnuos *simbas.* Arba supermergaičių supernovas.

Tai kažką reiškia, pagalvoja nubudęs vieną iš paskutinių rytų kitapus pusiaujo, jie keliauja jau mėnesį, apsuko ratą, *beveik* ratą, netobulą kaip ir visi Dantes pragaro ratai, bet vis dėlto jie grįžo į pradžią, tikriausiai pasikeitę, gal ne tik mėnesiu pasenę, tai kažką reiškia, jie visą mėnesį diena iš dienos buvo kartu, tarsi Siamo dvyniai, jis lydėjo ją net į tupyklą, kad pasaugotų duris, likusias be kabliukų ar niekada jų nemačiusias, mėnesį jie nesiskyrė nė minutei, ir dabar jis nesijaučia pavargęs, jis, atsiskyrėlis, iš savižudžių protėvių paveldėjęs abejingumo žmogiškajai padermei geną, kasdien namuose ieškantis negyvenamų salų ir olų.

Ji nekalta, kad jis pas ją atėjo jau žuvęs.

Tai kažką reiškia, jie sumanę suteikti nuotykio aštrumo savo pavydėtinam, amžinai besitęsiančiam romanui, dabar jis ima bijoti savo baimių, ima abejoti savo abejonėmis, tikriausiai jis gali, tikriausiai jie gali, sulaukti šešiasdešimt ketverių, tęsti romaną amžinai, kad ir kokia trumpa ar siaura būtų ta amžinybė. Net po plyštančia antklode.

Ir vis dar nėra tikras, ar viskas vyksta taip, kaip jam atrodo, ar įžiūri skirtumą tarp ateities ir pabaigos.

Jie dar keliasi keltu į Zanzibarą, tačiau ten Hemingway'us su Memsahib nemedžiojo, ir jis pats jaučia kylantį nuovargį tęsti pasakojimą, pasakojimas trunka jau ilgiau negu kelionė, ir tai jam atrodo nepateisinamai kvaila. Žinoma, jis pripažįsta, kad nuovargis būtinas absoliučiai teisingai knygai, be jo visos kelionės tampa saldžiais eklerais prie rytinio laikraščio, todėl jis griebiasi smurto, chirurgo žirklėmis kerpa pasakojimą išilgai jūros kranto, išpjauna salą kaip apendiksą. Randas reikalingas ne tik nuovargiui iliustruoti, nuo jo dar bus tęsiama kelionė į oro uostą.

Vis dėlto apendikso jis neišmeta, pasideda į stalčių šalia kitų juodraščių, joje likę nemažai istorijų, kurias jis kada nors sudės į absoliučiai teisingą knygą apie salas. Lieka vergai ir prieskoniai, povandeninės medžioklės, lieka Freddie's Mercury's, lieka neprilygstamas Akmeninio miesto gidas, pasakojantis absoliučiai neteisingas istorijas, lieka liūto dantis, taip, ten jis pagaliau nusiperka kontrabandinį liūto dantį, lieka erotiniai juodaodžių šokiai vandenyno pakrantėje, beprotiškas siautulys belaukiant ramadano tarsi pasaulio pabaigos. Galbūt tai bus knyga apie pasaulio pabaigą.

Pasakykit, kad jis mane gali rasti mano knygoje.

Jie lipa iš laivo, kuriame ką tik Atkinsonas apsimetinėjo Bondu, Džeimsu Bondu, kuriame užsuptas bangavimo jis vos neišvemia jūros gėrybių, žengia į prieplau-

ką, ir už jų nugarų užsitraukia randas. Apspinta uosto darbuotojai ir jais apsimetantys, siūlo neįkainojamas paslaugas, vienas pagaliau įsiūlo, jie nebeturi jėgų priešintis stichijų šėlsmui. Jo vardas galėtų būti Kompis, tebūnie Kompis, jis veda juos į kavinę kitoje judrios gatvės pusėje, palieka juos žadėdamas sugrįžti po dviejų valandų, nuvešiu jus į oro uostą, *my friends*. Jie dar dvejoja, ar tikrai numeris bus baltas, bus bus, Kompis ant staltiesėlės keverzoja automobilio numerį ir savo vardą, *hakuna matata, my friends*. Po ilgų dviejų valandų jis iš tiesų pasirodo, šypsodamasis baltais dantimis moja pro langą, jie velka per kelionę apsunkusias celiulitines kuprines prie automobilio, jiems taip nebedaug liko jas tampyti, dabar tai jį džiugina. Mėšlas, jis net tamsoje mato, kad automobilio, turėjusio išeiti į užtarnautą poilsį jau aname šimtmetyje, numeriai kiti, jie ne tik kiti, jie geltoni, geltoni kaip kiaušinio trynys, ištėkštas ant bamperio, juos ruošiasi vežti ne Kompis, o neaukštas tvirto sudėjimo vyras, prie trumparankovių marškinių prisikabinęs įsagą *cultural turism* su išplaukusia, neįskaitoma pavarde. Jie sustingsta prie pradarytos bagažinės. *Sorry*, čia ne tas automobilis, mes nevažiuosime, jis girdi savo viltį kažkur palikusį balsą tarsi iš po žemių, o kitas balsas, vidinis, šnibžda, kad jis neturi pasirinkimo, lėktuvai drebančių iš baimės nelaukia. *Hakuna matata*, sako trumparankovis, viena ranka sumeta jų kuprines ir stipriai trinktelėjęs iš antro karto uždaro bagažinę. Automobilis pajuda, palikęs už nugaros mojuojantį Kompį, kosčiodamas ties sankryžomis, skverbiasi per miesto tirščius. Jam atrodo,

kad taip negali būti, taip nebūna, kad jis tik sapnuoja, įsitempęs kaip džembės būgno oda stebi kelio ženklus, laukia rodyklių į oro uostą, o jų vis nematyti, tik priešais juos nesitraukdamas ir nenutoldamas rieda baltas furgonas, pilnas Somalio piratų, jis tuo beveik tikras, nors galinis furgono langas užtrauktas storu dulkių sluoksniu, jis mato ne ateitį, bet pabaigą, dabar jis tuo tikras. Beveik tikras. Pirmoji nuoroda į oro uostą, jis pradeda kvėpuoti, gal šitas trumparankovis iš tiesų turi artimesnių ryšių ne su mafija, o su kultūra, jis mato posūkį į oro uostą, vairuotojas ten ir suka, baltas furgonas dingsta iš akiračio, jie stoja tarptautinio uosto prieigose, prie išvykimo salės. *Hakuna matata, bon voyage*, akinamai baltais dantimis šypsosi geltonų numerių šeimininkas, traukia kuprines iš bagažinės viena ranka.

Dabar jam norėtųsi pravirkti ne dėl to, kad taip ateina palengvėjimas, o jis ne ateina, jis užklumpa kaip karštinės priepuolis, purtydamas kūną, jam norėtųsi apsiašaroti iš bejėgystės. Iš bejėgystės atskirti gėrį ir blogį. Iš neapykantos baimei, perauganččiai į aklumą. Jis nesijaučia laimingas, nors visos aplinkybės ir žvaigždės šiandien tam yra palankios. Pietų Kryžius ir Grįžulo Ratai. Po galais, jis nežino, kaip atrodo Pietų Kryžiaus žvaigždynas, jis jo paprasčiausiai nematė. Jis žino kaip atrodo aklumas. Kaip atrodo aklas medžiotojas, mėnesį keliaujantis po Afriką.

Aš dabar pilnas poezijos. Puvėsių ir poezijos. Supuvusios poezijos.

Virš galvos įsižiebia lemputė, primygtinai reikalaujanti užsisegti saugos diržus. Įsibėgėjęs lėktuvas šauna į nakties dangų, ir jo ausis užgula tyla.

Dabar ir mirtis jam bus niekai.

Lėktuvas ir tamsoje žino kelią, jis negali nuklysti nuo maršruto, negali pasiklysti. Jis tuo tikras. Beveik tikras.

Kompis atsigręžė, nusišypsojo ir parodė ranka, ir ten, priekyje, jis išvydo plačią kaip pasaulis, didžiulę, aukštą ir neapsakomai baltą saulėje keturkampę Kilimandžaro viršūnę. Ir tada jis suprato, kad keliauja ten.

Turinys

Pats geriausias tekstas 7

Apie keliaujančius rašytojus 17

Wurst pikant 29

Curva peligrosa 60

Lenkiškas nusikaltimas 84

Karštis Vienoje 129

Hakuna matata 147

Ališanka, Eugenijus
Al-124 Empedoklio batas : tolimųjų reisų esė / Eugenijus Ališanka. – Vilnius : Tyto alba, 2016. – 221, [3] p.
ISBN 978-609-466-162-4

Naujausioje savo esė knygoje „Empedoklio batas“ E. Ališanka gilinasi į šiandienio žmogaus situaciją, subtiliai balansuodamas tarp kultūros ir kasdienybės. Tekstai konstruojami ne linijiniu būdu, bet remiantis asociacijomis, įžvalgomis, vaizduote, audžiamas tankus tinklas, kuriame nesunkiai įžvelgiamos pagrindinės gijos, suteikiančios tekstams savotišką siužetiškumą ir netgi tam tikrą vientisumą visai knygai. Iš dalies autorius tęsia ankstesnės knygos „Gatvė tarp dviejų bažnyčių“ kūrybinius atradimus, tačiau šįkart knygos ašimi tampa keliaujantis žmogus. Vis dėlto tai toli gražu ne kelionių knyga. Knygos personažas – savotiškas dvidešimt pirmo amžiaus Odisėjas, kuriam rūpi ne kelionės tikslas, bet jos iššūkiai, prasmės, tai, kas lieka kelionės paraštėse. Asmeninės patirtys susipina su kultūrinėmis, literatūrinėmis įžvalgomis, su vaizduotės pliūpsniais, tekstai tampa daugiasluoksniai, neretai ironiški, artimesni literatūrai nei tradiciškai suvokiamai eseistikai.

UDK 821.172-4

EUGENIJUS ALIŠANKA
Empedoklio batas

Tolimųjų reisų esė

Viršelio dailininkė *Asta Puikienė*

Tiražas 1 500 egz.
SL 1686. 2016 06 07. 8,27 apsk. l. l.
Išleido „Tyto alba“, Kęstučio g. 4, LT-08117 Vilnius,
tel. 249 75 98, info@tytoalba.lt
Spausdino UAB BALTO print, Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Ričardo Šileikos nuotr.

EUGENIJUS ALIŠAN
žinomas poetas ir vertėjas, be daugelio puikiai įvertintų poezijos knygų bei vertimų, išleidęs ir tris esė knygas: „Vaizdijantis žmogus" (1998 m.), „Dioniso sugrįžimas" (2001 m.), įvertintą Kultūros ministerijos premija, ir „Gatvė tarp dviejų bažnyčių" (2012 m.), nominuotą 2012-ųjų Metų knygos rinkimuose suaugusiųjų prozos kategorijoje ir įtrauktą į kūrybiškiausių knygų dvyliktuką.

Naujausioje savo esė knygoje „Empedoklio batas" E. Ališanka gilinasi į šiandienio žmogaus situaciją, subtiliai balansuodamas tarp kultūros ir kasdienybės. Tekstai konstruojami ne linijiniu būdu, bet remiantis asociacijomis, įžvalgomis, vaizduote, audžiamas tankus tinklas, kuriame nesunkiai įžvelgiamos pagrindinės gijos, suteikiančios tekstams savotišką siužetiškumą ir netgi tam tikrą vientisumą visai knygai. Iš dalies E. Ališanka tęsia ankstesnės knygos „Gatvė tarp dviejų bažnyčių" kūrybinius atradimus, tačiau šįkart knygos ašimi tampa keliaujantis žmogus. Vis dėlto tai toli gražu ne kelionių knyga. Knygos personažas – savotiškas dvidešimt pirmo amžiaus Odisėjas, kuriam rūpi ne kelionės tikslas, bet jos iššūkiai, prasmės, tai, kas lieka kelionės paraštėse. Asmeninės patirtys susipina su kultūrinėmis, literatūrinėmis įžvalgomis, su vaizduotės pliūpsniais, tekstai tampa daugiasluoksniai, neretai ironiški, artimesni literatūrai nei tradiciškai suvokiamai eseistikai.

ISBN 978-609-466-162-4